

MONTHERLANT

Bestiarele

RAO

MONTHERLANT

Bestiarele

editura rao

Traducere din limba franceză
Marioara Sima

2011

Domnului Gaston Doumergue
Președintele Republicii Franceze

Președinte,

Dumneavoastră sunteți acela căruia îi datorăm coridele, cu uciderea taurilor, în sudul Franței. Cu toate că ele au intrat de o jumătate de secol în tradiția poporului meridional – încă de la origini, aparținându-i în profunzime – în 1900, a fost numită o comisie parlamentară, pentru a le institui. Singur, contra întregii comisii, ați reușit să faceți să triumfe legea. Îmi place această cuvântare pe care ați adresat-o adversarilor și care are ceva din tristețea lui Seneca: „Înțelegem de ce oamenii au pușini prieteni, în timp ce animalele au atâția“.

Poate că vă aminteți și altă frază: „Luptele cu taurii nu au avut o mică contribuție în menținerea vigoriei națiunii spaniole“. Dar, cu siguranță, Jean-Jacques Rousseau care este autorul acestei fraze (în Guvernul Poloniei), este și el o brută inumană și un susținător al regresului.

V-ați născut și ați fost „hrănit“ în religia Taurului. La Nîmes violentul, această Romă a galilor, catedrala, arcul lui Augustus, circul unde se dădeau lupte pe vremea lui Suetoniul au sculptat în piatră animalul magic. Am văzut douăzeci de mii de oameni în arene care aclamau Soarele dezbrăcându-se de un nor. Măruntaiele, dacă nu spiritul lor, știau că de treizeci de secole adora Soarele și Taurul care este un semn solar. „În Sudul taurin, pasiunea pentru tauri are rădăcini mai adânci decât în Spania.“ Ca să poți spune asta, Președinte –, un lucru atât de just, cu toate că atât de surprinzător în ochii profanilor –, trebuie să fi măsurat în sine această iubire.

În biroul dumneavoastră de la Élysée, între o bibliotecă și o grădină, ce încântare ar fi să vorbim despre tauri (și nimic în afară de asta, o zei!). Dumneavoastră înșivă mi-ați povestit: pe când erați băiețel, tatăl dumneavoastră vă ducea la corida

începută deja, prin locul pe unde i se dădea drumul taurului. Tatăl vă ținea strâns de mână; nu avea importanță, căci erați foarte mulțumit că animalul se afla de cealaltă parte. Câțiva ani mai târziu, în cursul uneia dintre acele cavalcade în care paznicii vitelor sosesc în galop în sat, înconjurând cireada cu care se va da corida, într-o zi, ați fost trântit la pământ de un taur, și apoi, abia ridicat de jos, ați alergat după el, cu micii dumneavoastră camarazi.

Doi deputați francezi, în trecere prin Cordoba, în timp ce era înmormântarea marelui Lagartijo, au trimis o superbă co-roană: era trimisă din partea dumneavoastră și a Domnului Pams, un catalan. Și erați ministru când, la Aigues-Vives, în timpul unei coride, ați coborât pe pistă. Și chiar ați fost, pentru o clipă, atacat de taur.

Pe fațada bisericii din Caveirac, un altar taurin simbolic amintește de un taurobol dat la Nîmes, în secolul al III-lea, în onoarea Împăratului. În onoarea dumneavoastră, domnule Președinte, cât de mult mi-aș dori să fie așa!... Dar nu, aceste pagini nu vă vor fi dedicate. V-ar deranja. Mai rău, poate. Numeroși umanitariști se lăudau că au tras focuri de armă în taurii aduși pentru o scurtă coridă în împrejurimile Parisului, acum vreo treizeci de ani. Bunătatea este și ea la fel ca multe produse: cea adevărată vindecă, cea contrafăcută poate să ucidă. Tremur la ideea de a dezlănțui asupra dumneavoastră o teroare trandafirie.

Lăsați-mă deci să dedic această carte poporului meridional, acelor mai ales din Languedoc și din Provence, care își onorează zeul și fluviul cu același nume.¹ Unul dintre „frații catalani”, celebrați de Mistral, este acela care ridică pentru ei libațiunea într-o nouă Cupă: o cupă de sânge negru, având forma unui cap de taur.

¹ În notele la *Poemul Ronului*, Mistral amintește că termenul provensal Rouan, unul dintre acelea care servesc la desemnarea taurului, este exact numele emblematic al marelui fluviu.

I

În acel an, 1909, cum vacanța mare se apropia, contesa de Bricoule hotărî să-și trimită fiul la Lourdes, pentru a fi în preajma brancardierilor și ca să aibă liniște. Alban terminase ultimul an de colegiu într-o mică școală din Auteuil. Doamna de Bricoule, fiind suferindă, iar contele – terorizat de ideea de a petrece două săptămâni singur cu fiul său, îi ceru mamei sale, contesa de Coantré, să-l însoțească pe Alban.

După ce ajunsese în Lourdes, timp de trei săptămâni, Alban se încurcă printre picioarele brancardierilor. Ca să-l îmbuneze, doamna de Bricoule îi spusese o poveste despre confrății penitenți, așa încât Alban își închipuia că își ispășește și el păcatele. Ideea că era un mare păcătos îl entuziasma. La fel și ideea că era un mare creștin.

Era anunțată o coridă la arenele din Bayonne. Hotărâră să meargă acolo, așa, pur și simplu, deoarece cuvântul *arenă* avea asupra lui Alban o putere electrizantă. Într-adevăr, pe când îl pregăteau pentru prima lui comuniune, doamna de Coantré îi dăduse nepotului ei o ediție pentru tineri a romanului *Quo Vadis*, și de atunci Alban era roman. Sărise peste paginile dedicate apostolului Petru.

Corida fu pentru copil a doua dintre cele trei mari revelații... trebuie spus „ale tinereții sale“, sau ale „vieții sale“? Prima fusese revelația păgânismului oferită de o carte ce se voia edificatoare. A treia avea să fie revelația cărnii prin intermediul inimii.

El privi cu pasiune și, agitându-se pe pernița lui, dădea lovitură de cap odată cu taurul. Neștiind nimic despre tehnica jocului, striga mai tare decât ceilalți, fără să înțeleagă cuvintele spaniole pe care oamenii informați le strigau în jurul lui fără să le înțeleagă nici ei. Și totuși, neștiind despre ce era vorba, era disperat că trebuia să stea între două doamne: ceea ce știau ele despre tauri, se gândea el, trebuie să fi fost mult mai rău decât dacă nu ar fi știut nimic. Când publicul se dezlănțui asupra matadorului stângaci, Alban, scos din fire, făcu ghemotoc programul pe care își pusese în gând să-l păstreze ca amintire și îl aruncă în capul infamului. Nu-l atinse. Dar îl azvârlise cu toată puterea, căutând să-l nimerească și să-i facă rău.

Imediat, fără a înceta să fie roman, deveni *taurin*. Învăță spaniola, se abonă la ziarele de profil. Purta cravate roșu-aprins. Toate acestea erau de ajuns ca să fie un matador întru totul. Își tapetă camera cu poze cu tauri și toreadori. Școala fu „contaminată“. Pe fiecare carte, pe fiecare caiet fu lipită imaginea cornută a *totemului*. În ora de chimie, când numea sarea „taurociocolată“, clasa era cuprinsă de frenezie. Profesorii care nu-l îndrăgeau pe Alban, când voiau să-i facă o observație, spuneau: „E o idee, este un mod de a vorbi ca un toreador“, ceea ce lor li se părea o ofensă. Și, cu toate că băiatul era, în mod obișnuit, primul la „franceză“, era o glumă întotdeauna irezistibilă când îi spuneau că scrie ca o vacă spaniolă: căci spiritul, la noi, nu dispăre niciodată.

Prin extensie, totul deveni spaniol. Se pieptăna cu pieptene de plumb, ca să-și înnegrească părul. Vara, în orele cele mai călduroase, se culca pe treptele peronului, punându-și o pălărie pe față, cu inele pe degete, o cuvertură pe umeri, și atunci era un cerșetor castilian. Toate acestea se cristalizară în *Carmen*, pe care merse să o asculte de șapte ori într-un an. Uvertura operei îl înnebunea.

Când sosi vacanța, văzu vreo zece lupte la Saint-Sébastien, la Pamplona, la Burgos, Alban, singur de data aceasta, avu

prilejul să stea alături de oameni din lumea artei. Un bătrân matador îi dădu lecții: fiind prea slab pentru a practica, devenise profesor. Lângă Burgos, sculptorul Gangotena organiza la el acasă acele mici lupte cu tauri numite *becerradas*; acestea se țin fără picadori, cu tăurași de la un an până la doi, și toată tinerimea se distra acolo, precum se distrau cei din Franța la tenis sau la fotbal. Alban se pregăti și ucise mai multe dintre aceste animăluțe. Tulburat, ignorant, viteaz, dezordonat, el amuză mai întâi prin pasiunea lui, iar apoi sperie două sau trei persoane cu judecată când îi văzură chipul răvășit de arderea cu care se dedicase. Își dăduseră seama că avea *sânge de toreador*, ceea ce îi scuza comportamentul și faptele.

Haotic? Desigur. Dar asta este chiar dovada că era un artist. Fericită prejudecată! Să o acceptăm fără să aprofundăm lucrurile.

Își amintiră de un verișor cu care nu prea păstrasera legătura, pentru că trăia într-un loc uitat din Franța, nu venea nicio dată la Paris, răspundea arareori la scrisori, și îl trimiseră la el pe Alban, care petrecu acolo ultimele săptămâni ale lunii septembrie. Marchizul de X... aparținea unei ilustre familii florentine ce emigrase în secolul al XV-lea în Provence. Unul dintre membrii săi luase parte la asasinarea lui Giuliano de Medici și de atunci avea un palat la Avignon. La vârsta la care semenii săi aleargau după moștenitoare sau făceau comerț cu automobile, marchizul se exilase singur la o mică fermă din Camargue, pentru a crește acolo, pentru jocurile tradiționale, tauri sălbatici de pe coasta Mediteranei. Misiunea lui profundă era să mențină puritatea, tradițiile, spiritul poporului meridional.

Acest bărbat care își petrecea zilele călare, în mijlocul taurilor și a paznicilor săi, era poet și, prin arta sa, unul dintre marii poeți ai regiunii Provence, iar prin viața sa, unul dintre marii poeți ai Franței. Nimeni nu ar fi îndrăznit să afirme acest lucru, nici chiar el însuși. Modestia lui îl făcea pe Alban să își piardă răbdarea, căci el își spunea că „o valoare care nu este recunoscută

este înlocuită de o non-valoare“. Oamenii din tagma lui îl invidiau că nu era ca ei. Li se părea că este nepotrivit ca el să închi-
rieze tauri, ar fi găsit că e mai nimerit să bată pe la uși ca să
vândă asigurări. Găseau scandalos faptul că numele său figura
pe afișele coridelor, în schimb, ar fi fost considerat demn ca
numele lui să apară pe afișele de la Luna-Park, dacă, grație
acestui nume, și gata să scrie pe cărțile de vizită: „om de lume“,
ar fi făcut parte din juriul concursului Cele mai frumoase coapse
din Paris. Marchizul, pe bună dreptate, ar fi fost celebrat în
ziua în care animalele lui i-ar fi adus încasări consistente. Dar
spunea ca era un poet. Un poet este un om care, fără avere,
refuză să fie plătit de cutare sat pentru o luptă cu tauri, pentru
că blazoanul lui are un element identic cu cel al satului, ceea
ce creează între ei, credea el, un fel de rudenie ideală în care
banii nu ar avea ce căuta. În fine, el era chiar incapabil să-și
facă o notorietate, la de-al de gură-cască parizieni, cu tridentul
și pantalonul său din piele de cârțiță, precum cutare scriitor
provensal mai avizat cu cravata și pălăria sa cu boruri largi.
Un nimeni l-ar fi promovat ca mare om pe acela despre care
ceilalți nu vorbeau decât pentru a-l numi: „acest nebun de...“
așa cum nu rostesc numele lui Homer fără a-l numi: „bătrânul
Homer“. Este o mare rușine să-i subestimezi într-atât pe cei
care îți sunt superiori încât să te scuzi numai pentru că le po-
menești numele!

În primăvara următoare, Alban împlinea cincisprezece ani.
Părea mai în vârstă, deoarece o umbră îi împodobeza buzele.
Această umbră care distrugea în același timp și iluzia de *torero*
și pe aceea de roman îi năruia viața. Ar trebui să nu știm ce în-
seamnă un adolescent cu imaginația puternică, pentru a nu înțe-
lege că de fapt toată viața lui era otrăvită. Contele de Bricoule
nu era de acord să se radă, ceea ce, zicea el, i-ar fi dat un aer
cabotin (suntem în 1911). Doamnei de Bricoule nu i-ar fi dis-
plăcut să îl vadă imberb. Asta ar fi întinerit-o. Și pe urmă ar fi
redevenit băiețelul despre care își închipuia, prinsă de mirajul

trecutului, că fusese mai afectuos decât tânărul bărbat: fericită epocă a picioruşelor goale, când ea citea, cu o mână strecurată între chilotel şi pielică, pe pulpiţa goală. Această disensiune referitoare la mustăţi dădea naştere unor replici acerbe între soţi: „Doreşti ca fiul dumitale să aibă aerul unui estetik“. Astfel Alban devenea „fiul dumitale“, fiul doamnei de Bricoule de una singură. Ea triumfă aproape după ce Alban se bărbierise în timpul vacanţei şi, cum mustaţa nu-i crescuse încă la întoarcere, fu nevoit să-şi deseneze cu creionul mustaţa pe care domnul de Bricoule nu putu să o descopere, în timp ce ea o remarcase din prima clipă. Orb în privinţa chipului băiatului său, oare contele nu era la fel când venea vorba despre sufletul lui Alban? Asta nu o nemulţumea prea tare.

Contele de Bricoule – cu veston, joben, lavalieră – iubea lumea, serviciile binevoitoare, grajdurile, măreţia sufletului omenesc, gravurile englezeşti. Idealul lui fusese întotdeauna măreţia, dar, prosperitatea se lăsa aşteptată şi era nepriceput în a-şi rotunji veniturile, căci nu avea cunoştinţe speciale decât în materie de genealogie. De la vârsta de şaptesprezece ani, păstra toate invitaţiile la dineuri şi baluri, clasate după gradul de rudenie. Era membru al Conferinţei de la Saint Vincent-de-Paul şi vizita castelul Versailles în fiecare an.

În aprilie 1912, căzu de pe cal, şi puţin mari târziu se plânse de dureri de cap. Totuşi, el se felicita că suferea în urma unui accident nobil. În iunie însă nu mai avea nici o şansă la viaţă. Muri în timpul verii. Alban tocmai se pregătea să plece în Andaluzia. Bineînţeles că anulase acest proiect.

Începuse ultimul an de liceu, la finele căruia îl aştepta baccalaureatul. O mare slăbiciune a memoriei, depresia nervoasă provocată de această lungă agonie, prima pe care o văzuse de aproape, şi era aceea a unei fiinţe dragi, făcură ca aceste cinci luni de efort să-i provoace ameţeli. Doar scrierea unei scrisori îi ridica sângele la cap atât de tare încât îi dădeau lacrimile. Medicul îi ceru să înceteze orice efort intelectual şi îi recomandă

viața în aer liber, nepăsarea, destinderea fizică timp de două trei luni. Nici vorbă de bacalaureat. De altfel, doamna de Bricoule nu ținea neapărat ca el să obțină vreo diplomă. Ea gândea că arborele științei nu este identic cu arborele vieții.

Destinderea fizică, viața în aer liber... Cu timiditate, Alban îi reaminti de proiectul Andaluzia. Mai întâi, doamna de Bricoule socoti că este imposibil. Știa că unii îi condamnaseră pe ea, pe soțul ei și pe mama ei, că îl lăsaseră pe Alban să capete asemenea gusturi nesănătoase. Prietenii l-ar fi văzut mai degrabă pe tânăr jucând la pariuri, cu complezență, alergând după fete, dar taurii nu erau acceptați de oamenii care în timp ce își fumază țigara exprimă judecăți asupra felului de a trăi al celorlalți și sunt iritați de faptul că aceștia îndrăznesc să aibă aceleași gusturi. Cei care știau că Alban participase la coride neînsemnate de amatori erau extrem de severi cu el. Să ucizi un cerb, un mistreț, un iepure, un porumbel era o ispravă de gentilom, calitate care nu se uită atunci când un tânăr cretin e bun de însurat. Dar să ucizi un taur te transformă în măcelar. În doar câteva minute, aceleași persoane îl considerau pe Alban drept moșic și nevrozat: să iubești taurii dovedea fie că ai prea mult sânge (o mică brută...), fie că ai sânge prost (acele excitații morbide...) Alban era un sălbatic, un primitiv și totodată o palidă floare a decadentei. Unii, cu burțile revărsate, numeau aceste jocuri pline de riscuri „bufonerii“. Alții se strâmbau vorbind despre gusturile pe care ar fi trebuit să le aibă Alban: „Taurii, ptiu... de ce nu participă el, de exemplu, la coridă?“ Având credința că gusturile trebuie impuse, își băteau capul să priceapă de la cine le moștenise. Și, negăsind nici un răspuns, opinau că era pur și simplu un fel al lui de a fi.

Alban bănuia aceste lucruri, dar nu le dădea atenție: vocația lui era să fie criticat și asta e logic când îți bați joc de oameni și le-o și arăți. Doamna de Bricoule îl cunoștea pe Alban, aerele lui de superioritate, limitele lui – ce avea în el periculos și ce era sănătos în el, și credea că nu avea de ce să se teamă –

referitor la tauri. Nici măcar de loviturile lor de coarne. „Ne amuzăm cu vițeei“, îi spusese nepăsător fiul său. De altfel, pentru ea, ca și pentru majoritatea francezilor care habar nu au de luptele cu tauri, un taur de luptă nu-i nimic mai mult decât un bou domestic pe care l-ai împuns un pic și loviturile pe care le primești de la el – în fese, desigur –, loviturile nu pot fi decât în fese; e atât de hazliu! nu pot provoca altceva în afară de râsete. Glume amestecate cu nițel cabotinaj. Așa vedea ea distracțiile lui Alban.

Nu găsea deci nici un motiv serios pentru care să-l împiedice să plece în Andaluzia. Și dacă nu, ce altceva ar fi putut să facă? Să-l trimită la țară? În vacanță, fără nimic precis de făcut, nu s-ar fi gândit decât la rele: orice îl plictisea când nu era vorba despre pasiunile lui. O călătorie în Italia? Era încă una dintre nevoile intelectuale care îi fuseseră interzise. Doamna de Bricoule se gândi că cel mai bun mod de a-i potoli această obsesie pentru tauri, cu atât mai invadatoare cu cât era mai puțin satisfăcută la Paris, ar fi să se sature o dată de ea. Apoi însă suferise. Din propria experiență, știa că niciodată poftele fiului ei nu vor fi mai puternice ca acum, că în acest moment trebuia să i le împlinească pentru ca el să se bucure de ele din plin. Mai târziu, ele nu vor mai avea aceeași intensitate; această vacanță în Andaluzia, care acum i-ar oferi o fericire vecină cu delirul, mâine va mai fi decât poate o plăcere. Și totuși ea ezită ceva timp. În fine, cedă tentației, tentației de a-și vedea fiul fericit grație ei. Îi dădu încuviințarea.

Sperase într-o explozie de bucurie, că o va îmbrățișa, că îi va spune o vorbă de suflet. Dar el nu putea să aibă manifestări de exaltare pentru cineva care nu-i inspira pasiune. Doamna de Bricoule era deznădăjduită că el nu o săruta niciodată spontan, că ea nu putea să-i dea o sărutare fără ca el să se crispeze, că trebuia să trăiască alături de el fără să-l atingă vreodată. O respingea chiar și din adâncul visurilor lui, dacă ea încerca să-l sărute când dormea. Lăsându-l să plece în Andaluzia, știa că

îi făcea o imensă bucurie. Alban o lăsă să-i vadă bucuria, i-o spuse, dar nu făcu nici un gest spre ea.

O imploră să-l lase să-și radă de tot mustața. Ea luptă cu umbra contelui, apoi cedă. Contele nu era decât o umbră. Totuși, rudele pe care trebuia să le viziteze, avea să le viziteze înainte. Dacă nu ar face așa, s-ar spune, cunoscute fiind ideile contelui, că îndată ce tatăl lui murise, el se grăbise... că mama lui etc.

Imediat după ultima vizită, Alban intră în cabina telefonică a unei cafenele și, scoțând o lamă de ras din buzunar, se rase în semiîntuneric, pe băjbâite.

Când se uită în oglindă, o nouă eră începuse pentru el. Era un alt personaj. Până atunci, bătuse mai degrabă în retragere, cu un orgoliu pe care nu-l arăta decât de la distanță. Dar, din acea clipă, norocul său îl sperie: nu-și mai putea închipui nici un obstacol. Ceea ce înseamnă să câștigi și să pierzi. Timiditatea îmbogățește viața cu nuanțe pe care îndrăzneala și prea multă facilități le suprimă.

Doamnei de Bricoule îi plăcu mult cum arăta acum fiul ei. Era în același timp mai copil și mai bărbat. Găsea că are aer de gigolo și nu putea să nu-și arate bucuria. Venise deci timpul ca ea să stea de vorbă cu el!

Alban era atât de copleșit încât decisese să petreacă patru-zece și opt de ore la Lourdes, ca să mulțumească pentru fericirea primită. Avea un simț al compensațiilor foarte puternic. Consideră că era prudent să plătească pentru fiecare dintre plăcerile lui creându-și o fărâmbă de durere cu fiecare prilej de bucurie. Grecii îl învățaseră sacrificiul lui Nemesis.

Alban pătrunzând în ținutul taurilor era deja, cu câțiva ani înainte, Alban mergând pentru prima oară pe front. Același entuziasm, aceeași dorință de a face lucruri mari sau măcar unice, aceeași iubire într-o vagă temere. Pe măsură ce cobora spre sud, era ca o barcă pe uscat, pe care puțin câte puțin fluxul o ridică și o repune pe val. Un exilat revenind în patria-mamă. Știa care sunt popoarele care au coridă și care nu au, iar la colegiu, îi

era mai ușor să învețe geografia unor țări ca Mexic, Peru, decât aceea a Braziliei, dat fiind că Mexicul și Peru au coride, în timp ce Brazilia nu. De asemenea, cunoștea linia ideală care separă, în Franța, regiunile unde taurul este iubit de cele care nu au habar de el. Faptele, obiceiurile, soarta acestor regiuni îl interesau, în timp ce celelalte îi erau indiferente. După ce trenul trecea de linia fatidică, el trăia cu febrilitate.

Ostilitatea împotriva ființelor – dispoziția lui sufletească obișnuită – dispărea. Se destindea, simțea plăcerea simpatiei. Dar, imediat, aceeași simpatie îi provoca opusul, pentru aceleași motive care fac să se sfâșie popoarele între ele. „Sunt laolaltă cu tot ce are pielea brună. Să se ferească toți cei care au pielea albă!” Când trenul trecea pe lângă o cireadă de vaci, călătorul uitit îl vedea pe Alban, metamorfozat ca printr-o descărcare electrică, năpustindu-se pe culoar și devorând din priviri, cu ochii ieșiți din orbite, animalele taciturne. Odată plecat din Paris, își pusese pălăria din piele de Cordoba, iar pe deget – un diamant al tatălui său. Călătorii îl observau pe furie pe acest tânăr zvelt, cu briliantul său, cu pălăria deschisă la culoare, așezată pe-o ureche. „Cu siguranță, mă iau drept un toreador“, își spunea el îmbătut de plăcere. Sau poate îl lua drept altceva.

La Lourdes, lăsa bani din spirit religios. În naivitatea și gentilețea lui, își spusese: „Îl voi cumpăra la Lourdes, ca să-i dau prilejul unui negustor din sud să câștige.“ Deja, împrumutând celorlalți stările lui sufletești, își închipuia că oamenii șuşoteau cu dezgust când trecea el: „E parizianul!“ Ah, ce viciu era să fii parizian!

La Hendaye, auzi limba spaniolă, de parcă ar fi fost vocea femeii iubite.

Îndată ce ajunsese la Madrid, pălăria sa de Cordoba făcu senzație. Toată lumea era pieptănată ca la Paris. „Cred că mă iau drept un francez“, își spuse el, roșu tot de jenă. Își scoase pălăria.

A doua zi, pe 1 martie 1913, ieșind la plimbare pe străzile Madridului, Alban nu văzu nici un afiș care să anunțe spectacole de coridă. Mama lui îi dăduse o scrisoare pentru un prieten de colegiu al contelui, doctorul Diez. Alban merse să îl vadă.

– Unde aş putea să aflu programul coridelor de duminică?

– Nu va fi nici o coridă duminică. Vremea este prea rea!

Alban ridică din umeri. „Prea rea!“

– Ei bine, o să plec imediat la Sevilla.

– Dar nu sunt coride la Sevilla înainte de Paști, adică pe la mijlocul lui aprilie.

– Cum?! Nu sunt coride, în regiunea coridelor? Dar unde sunt atunci? zise Alban scos din fire.

– Cred că la Valencia sau la Bilbao. Și nici acolo, nu se știe dacă vor fi decât cu o zi înainte.

– Și, dacă plec doar cu o zi înainte și voi ajunge prea târziu pentru a obține un loc bun?!

– Ei, nici chiar așa...

– Eu nu asist la coride, domnule, decât dacă am loc în primul rând, zise efebul demn.

– Există riscul să fie și acolo vreme rea, iar corida să nu aibă loc, și atunci faceți drumul până la Valencia degeaba.

– E de-a dreptul scandalos, concluzionă Alban, cu duritate. „Oare numai în Franța pot fi văzuți tauri?“ se întreba el amar.

Doctorul Diez se uita la acest tânăr parizian enervat cu un amestec de amuzament și de nerăbdare. Da, toți francezii sunt la fel, toreadori și cântărețe, iată la ce se așteaptă ei în Spania! Oare Spania nu o avea și institute, activități sociale, bănci, o industrie care ar merita atenție? Dar nu! Mereu conspirația tăcerii acționează împotriva eforturilor ei! Europa nu vedea decât această povară moartă care târa nefericita sa țară pe calea Devenirii ei umane: sânge și frivolitate, la umbra unei Cruci. (Doctorul era un adept al iluminismului).

Alban se ridică.

– Am să vă dau câteva scrisori de recomandare, zise doctorul.

Alban tresări de bucurie.

O să fie prezentat marilor matadori!

Diez îi dădu scrisorile. Era printre ele una pentru un profesor de liceu, alta pentru secretarul Muzeului de Arheologie.

– Credeți că vor ști? întrebă tânărul neliniștit.

– Că vor ști ce?

– Despre coride...

– O, nu! Cu siguranță, nu! zise doctorul zâmbind. Dar, fără îndoială, veți vizita un pic Madridul.

– Bineînțeles! Ce oraș frumos! zise Alban: nu ne dezbrăăm ușor de obiceiul de a fi oameni de lume. „Nu mai pot eu de Prado, se gândea el. Din contră, mi-e silă de el.“

– În ceea ce privește coridele, mergeți să-l vedeți pe Don Rafael Moreira și spuneți-i că veniți din partea mea. Este avocat, un adevărat avocat care pledează, și este pasionat de coride. Adresa lui este Hermosilla... drace!, ce număr? Hm, îl veți găsi cu siguranță, la ora unu, la cafeneaua Regina.

Alban se uită la ceas.

– Perfect. Am o oră ca să mănânc de prânz.

– Nu! La ora unu dimineața! Atunci iese el de la teatru. Și dumneata, la ce cafenea mergi, dacă avem ceva să îți comunicăm?

– Cum adică, cafeneaua mea?

– Da, cafeneaua dumitale la care mergi în mod regulat.

– Nu am o cafenea anume, zise Alban, ofensat.

La restaurantul hotelului său, pe un afiș scria: „Prânzul între orele douăsprezece și paisprezece“.

Se așază la o masă. Douăsprezece, douăsprezece și cinci, douăsprezece și un sfert. Nimeni. Se duse spre bucătărie.

– Abia la ora unu.

– Dar afișul?...

– Afișul e vechi...

Ieși. Trecuseră doar câteva ore de când se afla în capitala Spaniei și deja își puna întrebarea: dacă nu sunt tauri, ce o să facă el ca să li treacă timpul? Atunci, aidoma unui amant care dă târcoale locuinței iubitei, luă tramvaiul spre arene. În fiecare

oraș spaniol pe unde trecea, precum mergea credinciosul la biserică așa era prima lui vizită la arene. Când ajunsese, arena era înecată în ploaie. Pârâiașe se scurgeau pe culoarul care înconjura pista. Nu erau tauri în țarc. Un hău de tristețe!

Mâncă prost, pentru că, intimidat de ospătar, nu îndrăzni să ceară să i se traducă meniul și comandă la întâmplare. Din fericire, mânca de toate, aidoma lui Iulius Cezar, asemănare care îl consolă. După ce luă prânzul, voi să-și cumpere o carte despre tauri. Prima librărie pe care o zări era închisă. A doua, la fel. Toate magazinele erau închise. Și totuși nu era zi de sărbătoare... Un polițist, pe care îl întrebă, îl lămuri: „Este ora mesei“. Era ora trei și douăzeci și cinci.

Atunci, obsedatul de Alban luă autobuzul ca să meargă, de data asta, să vadă arenele de la Tetuán, la periferia Madridului. Acolo, înconjură arena. Intenția sa era să o viziteze, dar, ajuns în fața cabinei portarului, nu avu curajul să bată la ușă. Avea încă în minte zâmbetul doctorului Diez. I se părea acum că pasiunea lui pentru tauri îl făcea ridicol, că era imediat remarcat, că sărea în ochi de la o poștă ce prostănac de parizian era el. Și se urcă iar în autobuz fără să fi intrat în arenă. Nu stătuse mai mult de cinci minute la Tetuán.

Distrat, Alban rătăci toată ziua prin orașul plin de orbi înmănușați care cereau de pomană, lovindu-se unii de alții. Agenți de circulație erau suverani peste un trafic inexistent, dar pe care, în cele din urmă, reușeau să îl creeze, spre seară. Pentru că opreau mașinile, nelăsându-le să treacă, tânărul traversa, fără să trebuiască, gândindu-se că le face pe plac acestor stâlpi ai ordinii publice. Niște marinari aveau înscris pe beretele lor *Jaime*; nu se poate spune mai simplu acest lucru. Pe mare parte din stradă, accesul le era interzis pietonilor, așa încât, împinși pe trotuar, le era foarte ușor să se înghesuie unii într-alții, ceea ce dădea naștere unor dulci secrete pentru locuitorii Madridului. În același scop, o mulțime de persoane se învârtteau aidoma unor figuranți de la teatru; era un du-te-vino în fața Clădirii telefoanelor de pe strada Alcalá, înghesuindu-se unii

în alții ca în metrou, în timp ce pe trotuarul de vizavi nu era nimeni; unii se strecurau înăuntru pentru a se așeza pe bănci. Pe o vreme atât de caldă, nimeni nu purta haină, dar oamenii care ieșeau de la teatru își țineau batistele la gură, iar, pe deasupra batistei, se vedeau ochii lor angoasați. Lui Alban îi trecu prin minte că erau toți pe cale să scuipe sânge și se întristă.

La cafeneaua Regina, așteptă până la ora unu și jumătate dimineața, fără să-l vadă pe Moreira. Totuși, un ospătar putu să-i dea adresa. Când se întoarse la hotel și sună la ușă, nimeni nu-i răspunse. Bătu furtunos în ușă. Se făcuse frig. Tremurând și cu un gol în suflet, își zise că acolo îl va apuca răsăritul. În fine, la capătul străzii, un funcționar cu șapcă îl văzu și alergă să-i deschidă.

A doua zi, Moreira îl primi cu amabilitate. Să revină joi după-amiază, și îi va spune programul de duminică. Și, pentru că *torease*¹, îl va prezenta ducelui de Cuesta, crescătorul de tauri, care avea să poposească prin Madrid în drum spre Sevilla. La Sevilla, Alban va putea să viziteze crescătoria acestuia.

Tânărul se însenină. Dar, vai, să petreacă douăsprezece zile fără o coridă! Ce să facă? Nici măcar nu se gândi să se folosească de scrisorile de recomandare date de doctorul Diez. Pentru că trebuia să meargă să vadă obiectivele turistice ale orașului (simpla lor enumerare, în ghidul turistic, îl cufunda într-o adâncă deznădejde aidoma pasajelor referitoare la creștini din *Quo Vadis*), prefera să se plictisească singur decât în doi; efortul de a face conversație îi dădea dureri de cap. De altfel, îndată ce ești în doi, trebuie imediat să aștepți. Și puțini sunt oamenii a căror companie merită o așteptare de cinci minute.

Se afundă deci în muzee. În ghid se menționa că se închideau la orele patru, dar pe toate ușile era scris că se închideau

¹ Nu există nici un echivalent pentru verbul „*torear*” „a lucra cu taurii conform regulilor tauromahiei”. Dl Hérèlle, admirabilul traducător, a creat cuvânt „a torea” în opera *Arènes sanglantes*. Și eu am adoptat acest termen pentru că este unul viu, folosit în conversații și în presa scrisă de către poporul meridional. (n.a.)

la orele trei. Alban vedea în muzee acele lucruri vagi, degradate nu de trecerea timpului, ci de privirile și cuvintele imbecililor care le-au contemplat. Chiar în aceeași seară, nu-și mai amintea nimic din ce văzuse, în afară de inscripțiile de pe porțelanurile de Sèvres: „secolul al XVIII-lea d.Hr.“ La ora trei fără cinci minute, un gardian care fuma, veni să închidă ferestrele, se înființă lângă el ca să-i sugereze că este ora închiderii, îi aruncă o privire, nu-și dădea seama dacă era imploratoare sau mânioasă. La Armeria regală, intrând, voi să o ia la dreapta. I se atrase atenția să stea la coadă și să înceapă din stânga. Asta îi strică vizita. Detesta monarhia.

Până la urmă, trebui să se hotărască să meargă și la Prado. În prima zi, ajunse, din fericire, prea târziu. Și, eliberat, având conștiința datoriei împlinite, putu să se așeze pe o bancă și să citească un manual de tauromahie. Dar a doua zi, îi fu imposibil să se eschiveze.

Gardienii îl făceau să suporte un adevărat martiriu. Îi estompau cea mai slabă impresie, alungau toată plăcerea pe care ar fi putut să o aibă. Și apoi nu avea un ban în buzunar, și trebuia să dea fiecăruia câte o peseta. Îndată ce intra într-o sală, îl și vedea pe unul venind spre el din capătul sălii, și alții, în sala următoare. Gardianul îl aborda, nu-l lăsa în pace. Dădea la o parte un scaun pentru a-i arăta cum este bărbat un hermafrodit. Îi dădea o lupă. Ca să nu fie lipsit de curtoazie, Alban era obligat să se oprească în fața miniaturii care îl dădea gata. În fața unui tablou cu inscripția „Isabela a Portugaliei“, gardianul îi spunea: „Aceasta este Isabela a Portugaliei“. Etichetele tablourilor erau ele însele pline de informații de această natură. Sub un cap ras de bărbat așezat pe un soclu din marmură albă, stătea scris: „Bărbat cu capul ras, pe un soclu din marmură albă“. Capete de antici aveau nasuri moderne, de altă culoare, ca niște nasuri mari de carnaval; altele aveau fruntea, ochii, nările, gura, obrajii restaurați. Prin sălile de pictură, Alban fugea încurcând totul; nu încetinea pasul decât atunci când vedea un nud, pentru a se prăbuși apoi pe o bancă în vreo sală,

de unde gura caloriferului îl alunga. Era atât de nefericit croit încât lucrurile care îl plictiseau, îl îmbolnăveau instantaneu, ceea ce nu te aranjează deloc pentru viața socială. Ne putem închipui în ce stare ajunse el la capătul acelei zile dedicate artei, în care de mii de ori ar fi putut să-l inspire pe Charlot.

Să fim bine înțeleși: arta, și toate acestea, el se bucura de ele, deși iubea mai mult viața. Dar acum, dacă detesta arta, era pentru că venise la Madrid pentru altceva. Păi cum! Cea mai dumnezeiască operă pe o pânză este fadă în fața unui taur care te fixează cu privirea, atunci când nu-i nimic între tine și el.

Joi, se duse să îl întâlnească pe Moreira. Nu va fi luptă cu tauri nicăieri duminică, din cauză că ploaia se așternuse pretutindeni.

Alban își omorî timpul patru zile. La început, fiind în voiaj, nu voise să-și petreacă zilele la hotel. Se resemnase. Întins pe pat, devora un dicționar despre tauri.

Luni, când deschise ziarul, se făcu roșu de mânie. Fusesse coridă la Valencia. Vasazică, își petrecuse ziua stând în camera sa, când, dacă ar fi mers cu trenul o noapte, ar fi putut ajunge la Valencia! Astea erau informațiile lui Moreira.

Își omorî timpul și în următoarele trei zile. Tot ce-l ocupa preț de două ore era bun. Se ducea în locuri mediocre, la partide de pelotă unde jocul părea o palidă întâmplare pe lângă maimuțele urlătoare din primul rând, care nu-l lăsau să vadă spectacolul și păreau că îl insultă. Îngheța la ușa restaurantelor, unde orice ar fi fost ajungea întotdeauna prea târziu (nu se lua cina decât la nouă seara), și în sfârșit revenea la hotel să se culce la nouă și jumătate, răpus de oboseală, iar exasperarea îl cuprindea din nou, întrucât, copleșit de oroare, nu stăpânea limba destul de bine pentru a-și vărsa nervii pe oameni.

Nici un afiș cu tauri. La ghișeele *Toros* ale agențiilor de bilete, nu era niciodată nimeni. În chioșcurile de ziare, trebuia să ridici teancuri de ziare de *futbol* pentru a descoperi o amărâtă de fițuică referitoare la un matador, mai delirantă decât comunicatul unui editor. Auzea pronunțându-se *toos* în conversații

și credea la început că vorbesc toți de *toros*; dar ei spuneau *todos* adică „toți“. Și uite așa se eschivau taurii de el, aidoma acelor viței cu săbii înfipite în ei fugind muribunzi în fața matadorului amator, incapabil să-i facă să priceapă că este în interesul lor să se lase învinși. Era limpede. Ori nu existau lupte cu tauri în Spania, ori jocurile naționale erau aici loteria și înghesuiala pe străzi în fiecare seară. Sau poate că acest popor își celebra taurii în sărbători secrete, ascunzându-le de străini ca să aibă înfățișarea unui popor avangardist, nelipsit când este vorba despre cunoaștere.

Joi, merse la Moreira. Va fi o luptă cu tauri duminică.

Atunci, totul se limpezi. Ah! Ce de înțeles erau acest *paseo* pasionat și această îndelungă agitație pe loc a madrilenilor! În timp ce mergea pe marile bulevarde ale Parisului, Alban își închidea ochii, da, închidea ochii ca să nu vadă prostimea. Aici, îi deschidea larg, într-atât era de plăcut să-i privești pe trecători. Se păstra intactă străvechea deosebire dintre gali și latini, sursă a atâtor ironii din partea acestora din urmă. Nu numai în Franța exista această „civilizație“ mai avansată care-i făcea atât de urâți și atât de bolnăvicioși pe oamenii orașelor. Țărani spanioli aveau și ei o incontestabilă superioritate a nobleței, asupra acelor din Franța: era o chestiune de rasă.

Desigur, rasa franceză, ce rasă bună! Dar spaniolii erau diferiți: aveau rasă, și atâta tot. De la vânzătorii de textile până la băieții de măcelărie, care păreau dintr-o „operă comică“ într-atât erau de curați, la măturătorii în livrea, polițiștii *gentlemanlike*, micii soldați cu centuri și mănuși, toți acești oameni erau de o precizie, de o eleganță și de o distincție naturală de care francezii habar n-aveau. Iar femeile își tăiau respirația! În caleștile negre, toalete negre, chipuri palide cu o aură în jurul lor, ca pe fundalul de bitum al picturilor vechi. Alban murea de cel puțin douăzeci de ori între Puerta del Sol și fântâna Cybele. „O trup al trupului meu!“ exclama el trecând pe lângă ele. Acest fapt nu avea nici o urmare neplăcută. Făcea parte din *alegria*; avea aceeași reacție la vederea unui câine sau a unui cal. Viața era

aici un lucru nu de înțeles, ca în Franța, ci de respirat, și îi era de ajuns să fie respirată ca să fie bună.

A doua zi, afișele acaparau privirile trecătorilor. Dar la agenția de bilete nu mai existau *barrera* (locuri în primul rând). O altă agenție era închisă. Cuprins de frică, țâșni spre casa lui Moreira, care îl lămurii: toate locurile în primul rând erau înșfăcate de către speculanți, încă de la deschiderea agențiilor de bilete.

– E o rușine!

– Sunt speculanți „oficiali“! îi explică Moreira.

Îl racolaseră pe Alban, însă el, nobil, le respinsese biletele, ca și cum acestea erau cartonașe transparente. Se resemnă și se întoarse să-i caute. Dacă n-ar fi fost pasiune, ci doar un simplu gust, ar fi preferat să se lipsească de o plăcere obținută prin dezordine. Numai că speculanții dispăruseră. În sfârșit, îl găsi pe unul care nu mai avea bilete, dar îi indică o agenție. „A nu, nu la mine!“ Celălalt avu un aer misterios.

Agenția era ocupată de un *groom*.

– Nu am bilete în primul rând la soare, mormăi băiatul. De unde ai picat? întreba privirea lui plină de dispreț.

– Sunt gata să le plătesc la prețul convenit, zise Alban cu un zâmbet lugubru, tremurând de rușine că este dominat de acest avorton.

– Nu mai sunt bilete în rândul întâi! îi strigă acesta pițigăiat, făcând în același timp semn că următorul client venea la rând. Siderat, Alban nu îi răspunse; se vedea asistând la coridă de pe un loc prost, adică agonizând.

Un taxi îl duse, sub un șuvoi de amenințări și de lamentări, la avocat, care binevoi să-l însoțească la agenție. Când Moreira se prezentă, băiatul deschise sertarul și dintr-un carnet plin de bilete, desprinse unul cu loc în primul rând. Pe bilet scria 7 pesetas, îl cumpără cu 12.

– Acestea sunt bilete pe care direcțiunea le-a răscumpărat de la speculanți, îi explică seniorul. Alban suspină. Nu era ușor să te distrezi în această țară.

Seara, când adormi doborât de oboseală, fu trezit și chemat la telefon. O tragedie, fără îndoială: corida se amână. Era Moreira.

– A sosit ducele de Cuesta. I-am vorbit despre dumneata. S-a amuzat copios când a aflat că ai participat la coridele lui Gangotena: este prietenul lui cel mai bun. Te invită să iei mâine cafeaua cu el la club și să asisti la luptă din loja lui.

Alban răspunse cu o voce tremurândă:

– O luptă cu tauri văzută din lojă este una ratată. Este mult prea departe... prea sus... În fine, trebui să mulțumească. Vreți să-mi dați o scrisoare pentru directorul arenelor ca să pot intra la *apartado*? (este intrarea în spațiul rezervat taurilor).

– Dar *apartado* este pentru public.

– Nu... Nu...

– Ba da, ba da... De altfel, voi fi acolo și eu la prânz.

Își spusese ră la revedere, dar Moreira sună din nou:

– Am o idee. Trec să te iau și vom merge împreună la Romea.

Cine a mai pomenit, telefoane la ora unsprezece și un sfert noaptea! Plecări la teatru la ora unsprezece și jumătate! Alban abia dacă mai avu putere să se scuze.

A doua zi, când bătu la poarta arenei:

– *Apartado* nu este pentru public, zise un portar frumos ca un căpitan de fregată trântindu-i ușa în nas.

Se pomeni în mijlocul puștilor care așteptau și suferi de două ori, fiind respins de față cu ei. Dinăuntru se auzeau bărbați strigând, cai nechezând, se simțea mirosul incitant de balegă. Iar el făcuse cale de 1 500 de kilometri ca să audă toate acestea: tumultul sărbătorii, de după zid. Toate acestea, pentru că Moreira era un obișnuit al coridelor. Având acces oriunde, nu dădea atenție. Să fi fost străin de subiect, s-ar fi informat și ar fi dat informații exacte.

Oamenii soseau. Și toți, după ce arătau permisul, intrau. Iar Alban rămânea cu zdrențăroșii, umilit de fiecare dată când, deschizând poarta și lăsând să intre un nou-venit, îl vedea „căpitanul de fregată“. Se prefăcea că așteaptă pe cineva pentru

a-și da curaj. În sinea lui, era sigur că Moreira nu va veni. Ce mai lipsea ca să se umple paharul? Cuprins de nervozitate, își căută portofelul și verifică dacă biletul mai era acolo.

Nici la prânz, Moreira nu își făcuse apariția. La ora douăsprezece și un sfert, oamenii ieșiră. Alban privi chipurile celor care îi văzuseră. Femei nedemne, care fuseseră acolo ca la skating, în timp ce el, el își făcea sânge rău afară. Se învârti în jurul arenei. Niște puști stăteau la coadă ca să privească printr-o gaură din poartă. Alban ghici ce anume vedeau, se așeză și el la rând, cu inima bătându-i cu putere.

Taurii de rezervă erau pe partea cealaltă, la doi metri, ignorând faptul că erau spionați, rumegând într-o liniște domoală. Alban se sufoca de emoție, de-a binelea. Avea atâta respect pentru iubirea pe care acești copii o simțeau față de tauri încât le cedă locul. Dar mai rămase acolo ceva timp, incapabil să plece, ascultând în spatele porților clopotele boilor domesticiți, răsuflarea animalelor sacre.

Ducele de la Cuesta era un bărbat de cincizeci și opt de ani, cu tenul închis, cu părul tuns drept pe frunte ca romanii, cu o mică barbă neagră împărțită la mijloc în două și îndreptată spre obraji, deschizându-se deasupra unor buze roșii ca floarea, peste niște dinți strălucitori și ascuțiți. Se mânca într-adevăr carne de om, pe vremea preoților, în neamul la Cuesta. Dar, pe fața lui de maur, sub sprâncenele foarte groase, între genele ca date cu *khol*, ochii îi erau dintre acei fermecători ochi albaștri care nu sunt rari în Andaluzia. Acest bărbat, care se apropia de bătrânețe, răspândea voluptate. Înfățișarea sa arăta că în orice împrejurare el ar fi fost stăpân pe situație. Era ca o fiară umană, cu acel soi de frumusețe căreia i se iartă orice, pentru că ea repune totul în ingenuitatea naturii. Și pentru fiecare, făcea să se nască speranța, sugerând că la șaiszeci de ani mai poți încă stârni pasiuni. Alban căruia îi plăceau fiarele, se îndrăgosti pe loc de el.

În holul clubului, în timp ce-și luau cafeaua, discutară despre tauri. Când vorbi despre vitejiile sale alături de Gangotena,

Alban remarcă faptul că ducele, om de lume totuși, nu-și putea împiedica privirea să se îndrepte când la stânga, când la dreapta. „Nu mă ia în serios, gândea tânărul. Dar, răbdare! Niciodată nu-i prea târziu“. Și îi lăsă pe duce și pe Moreira să vorbească.

Ducele nu citea niciodată vreun articol despre coride, știind că acestea sunt favorabile sau defavorabile, dacă matadorul a plătit sau nu. Grande de Spania, el nu iubea Madridul, unde se născuse și pe care îl părăsise pentru Sevilla. Se însuflețea când vorbea despre bouarii săi. Printre ei, zicea el, îi plăcea mai mult decât printre nobilii de rangul lui. În nici o regiune din Spania, nu existau inteligența și noblețea sentimentelor omului din poporul andaluz, mereu bucuros cu ceea ce avea, pentru că sindicatele încă nu-i spusese că este de nefericit. Iar rasa lui, iubirea pentru regiunea lui, disprețul pentru falsele beneficii pe care le aduce progresul, ca și modul de viață întrezărit printre cuvintele lui îi dădeau o unică asemănare cu un alt gentilom cu viață măreață, marchizul căpitan din Camargue.

Conversația devie spre bârfele de la Madrid, și Alban tăcu dintr-odată, ca un disc care se oprește: caraghiosul de băiat vorbea numai despre ceea ce știa. Atunci, își dădu seama că la acea oră – trei și un sfert –, iar corida avea loc la ora patru – ar fi putut să se învârtă prin împrejurimile arenei, entuziasmându-se aproape la fel de mult ca și de coridă, de toată forfota din jur. Lipsit de această plăcere, cu spectacolul văzut dintr-o lojă îndepărtată și, cine știe, poate că ajuns cu întârziere, căci o așteptau pe ducesă și pe fata ei care, luând masa de prânz în oraș, trebuiau să treacă să-l ia pe duce cu mașina, și probabil vor întârzia, dat fiind că... femei... că... în automobil... Trebuia să decidă: această coridă atât de dorită și de nebunește așteptată era una ratată.

La orele patru fără douăzeci de minute, femeile încă nu veniseră. La orele patru fără un sfert, Alban, luându-și inima în dinți, ceru permisiunea să plece. Dar, ducele, cu amabilitate, îl convinse să aștepte. Mașina trebuia să ajungă. De altfel, era foarte proastă. „Proastă pentru el! gema băiatul, dar

cu simt nevoia să văd un măcar vițel.“ Din cauza enervării, avea accese de tuse. La orele patru fără zece, trabucul îi dădea ameteți, iar la patru fără șapte minute, era pe punctul de a izbucni în lacrimi.

La orele patru fără cinci, ducesa și fiica ei își făcură apariția, fără nici o scuză, desigur: dar cum să-i înveți politețea pe cei mari? Ducesa semăna cu Ludovic al XIV-lea bătrân. Soledad era precum toate fetele. În saloanele clubului, domnii își dădeau coate, ca și cum nu mai văzuseră vreo femeie în viața lor. În timp ce-l prezenta pe Alban, ducele nici măcar nu spuse că acesta se luptase cu taurii, și Alban înțelese din ochii ducesei, dar mai ales din cei ai lui Soledad că nu era pentru ele decât un neînsemnat licean francez.

Femeile sporovăiau acum. Ora patru fără trei minute. Ah! Desigur, ele găseau o notă de distincție în a întârzia. Vai! Vai! De ce căzuse el oare în ghearele oamenilor de lume! În sfârșit, plecară. Insistă să se așeze lângă șofer. Ceilalți crezură că e modest, când, de fapt, el voia doar să scape de ei. Și apoi, s-ar simți vindecăt de cei bogați stând lângă un om din popor.

Străbătură Madridul. Alban iubea atât de mult taurii, încât le purta pică hoinarilor care se plimbau indiferenți sau stăteau în ușa caselor lor. Le purta pică și celor care, aidoma lui, întârziu, că nu iubeau destul de mult corida pentru a ajunge la timp. În schimb, le era recunoscător sărmanilor care veneau să vândă portocale în jurul arenelor, pentru faptul că se gândiseră că sărbătoarea aceasta le va aduce bani.

Privind spre arene, văzură un dric mic și pompos, un fel de cutie de trabucuri alb cu mov: minusculul coșciug al acestor bebeluși care mor ca muștele la Madrid și a căror moarte este anunțată așa de vesel de ziare cu titlul: „Încă un îngeraș“! Drumul spre cimitir merge de-a lungul arenelor, iar oamenii care vin să se distreze trebuie să suporte demonstrațiile facile cu cadavre, în care se predică tot felul de ineptii cu o insistență deplasată.

Ajunseră când lupta cu tauri începuse. Simți că mori când auzi aclamațiile din arenă, tu fiind afară. Dar în lojă a fost și mai rău. Domnișoara se așezase în fața lui Alban. Abia dacă putea urmări lupta.

Mizerabilă coafură seviliană! Soledad o alesese ca să protesteze împotriva pieptănăturii madrilene. Pieptenele înalt înfipt în coc ridica șalul la douăzeci de centimetri deasupra capului, acoperindu-i câmpul vizual. Rămânea un spațiu mare liber, între șal și păr (numai bun pentru o crescătorie de muște, se gândi Alban cu furie). Și ideea asta de a-ți pudra ceafa! Totul i se părea odios la ea. Dar, ce să mai zicem?! Nu stătea ea cocoțată pe două pernițe ? Oare este permis acest lucru? Nu există oare regulamente? Așa încât, dacă rămânea așezat, nu zărea corida decât din depărtare și arareori. Dacă se ridica, îl deranja pe duce, care era în spatele lui și care nu se ridica, întrucât spectacolul nu merita osteneala. Un rafinament al nenorocirii îl făcu să descopere neocupat locul pe care îl plătise gras, în primul rând; mai avea biletul în buzunar... Or, trebuie să vezi o coridă din primele rânduri: participi la dramă, îi afli secretele, nu mai sunt în fața ta toreadori, ci oamenii cu tot ce este omenesc în ei. Pentru un amator, o coridă văzută din lojă este supliciul lui Tantal, mai rău decât dacă nu ai asista deloc la ea.

Alban dorea să fie invitat la crescătoria ducelui. Ar fi fost o politică elementară să fie amabil. Dar de felul lui era prea pasionat ca să fie în stare de prefăcătorie. Și apoi nu avea o fire amabilă. (Mai târziu, va avea darul și aproape geniul de a nu se consuma pentru oamenii care îl plectiseau, mergând până la a afecta prostia în fața lor, pentru că e plăcut să nu fii prețuit de cei pe care îi disprețuiești). Și, cum matadorii erau oameni temători și mediocri, Alban nu înceta să spună tot ce era mai respingător: „Să vii de la Paris ca să vezi asta!... Ce decadentă a artei! Să știți că înțeleg de ce sunt indignați străinii“. Așteptând ceva de la duce, făcea orice pentru a-l răni. Dar ducele îi ținea isonul. Cât despre ducesă și Soledad, ele nu-i adresau

nici un cuvânt „oratorului“, iar el nu putea să le sufere, mai ales pe cea tânără.

I se înfîneau banderilele ultimului taur, și ducele se ridică pentru a pleca: ceea ce urma nu era de demnitatea lui; doar oamenii de rînd înmoaie pâine în sosul din farfurie.

– Vă veți simți ca la dumneavoastră acasă la crescătoria mea, îi zise el lui Alban.

Soledad era mai departe. Alban profită de mulțime pentru a pleca fără să o salute.

Ce ușurare când rămase de unul singur! La intrările arenei, femeii și bărbați făceau coadă pentru a bea o băutură tare ca vitriolul, din același pahar, din același loc, fără ca să fie iubiți. În josul străzii Alcalá, lăsa să vină tramvaiele spre el de parcă erau niște tauri. Cu o pulpană a hainei, făcea mișcări de capă înspre fecioare. Pe acoperișul Banco de Bilbao, doi bărbați goi cu cască ascuțită erau simbolurile Băncii celei Mari. Puternic luminată noaptea și aidoma unei cetăți cerești, Notre-Dame des Communications, birou de poștă-catedrală, îți dădea, în fine, chef să șezi într-o zi la dreapta lui Dumnezeu.

II

Campo Isla Menor, la treizeci de kilometri de Sevilla, se întindea cât vedeai cu ochii, acoperit de o iarbă grasă, de un verde atât de închis că părea negru, hrănit de inundațiile fluviului Guadalquivir. Mii de flori galbene îl presărau, apropiate de iluzia optică, se topeau laolaltă spre orizont, unde câmpia devenea un lac de un galben intens. În acest lac, aidoma unei insule negre, era comasată cireada de tauri, sub cerul vaporos și liniștit străbătut de o pasăre albă.

Alban își trecu mâna sub șa, asigurându-se că este destul de bine strânsă, și, din cauza acestui gest, care avea într-adevăr ceva dintr-o mângâiere fugară, iapa fremătă ca o femeie. Își potrivi legătura pălăriei andaluze, gri-deschis, cu fundul înalt conic, și borul mare și rigid. Își legă, pe mijloc, în jurul vestei un fular colorat ca un curcubeu care nu lăsa pulpanele hainei să se îndepărteze în mișcare. Apoi, slăbind frâul, se aplecă în șa pentru a înainta cu o unduire care îi făcu și lui plăcere. Cei patru cavaleri – ducele, Alban și doi invitați – se îndreptară în galop spre cirezile de animale.

Urma să înceapă *la tienta*, probă căreia îi sunt supuși taurii cei tineri și junincile pentru a fi apoi clasați în funcție de cât sunt de feroce.

Se opriră la marginea cirezii. Alban rămase un pic în urmă.

– Puteți să înaintați, nu e nici un pericol, zise ducele.

– Vreau mai întâi să văd cum se comportă aceste animale, îi răspunse Alban, fără să facă nimic în acest sens. E nevoie de ceva curaj ca să te arăți atât de rezonabil. Niște tineri găgăuță, putem fi siguri de asta, ar fi înaintat până sub coarnele animalelor, mai aproape decât cunoscătorii într-ale coridelor.

Erau acolo vreo sută de tauri și vaci de doi ani, majoritatea de culoare neagră, câțiva de culoarea săpunului, alții bălțați alb cu negru, toți având foarte pronunțat tipul la Cuesta: coarnele în prelungirea exactă a liniei spatelui, punându-le capul ca într-un capișon, le dă un aer nerușinat care îi înseamnă cu marca ducelui. Ai fi diferențiat imediat taurii de vaci, după răutatea privirii acestora. Mulți dintre ei, care erau culcați, se ridicară când se apropiaseră călăreții. Doi stăteau mai deoparte, lipiți unul de altul, ca și cum îi lega o prietenie deosebită. Toți se uitau la nou-veniți, fără să se miște, cu trupurile aburind de căldură. Soarele strălucea pe creasta spinării lor, pe coarnele lor, pe urechi, pe boturile umede, pe balele care le curgeau. Și un muget universal se înălța, foarte încet, pe un ton destul de înalt și tânguitor prin care străbăteau câteva chemări mai răgușite, asemănătoare strigătelor unei păsări de noapte. Patru văcari călare încadrau hoarda. Alții, în picioare, se sprijineau în bătele lor mari ținându-și bărbia în palmă, în poza clasică pe care o au, pe vasele negre, cu personajele cu bărbi violete. Și toți – oameni și animale – erau nemișcați, precum cei care trăiesc laolaltă veșnicia.

Ducele își îndemnă calul și apoi stătu de vorbă cu văcarul-șef, cel care este numit *conocedor*, cunoscătorul. O ușoară neliniște străbătu turma. Animalele se înfruntară mugind. O vacă se scărpină cu copita din spate. Un tăuraș, pe care un tăun îl pișcase de fund, o luă la fugă cu coada ridicată.

Dacă te întorceai în șa, vedeai în depărtare masivul Ronda cu reflexe albastrii de mare, desprins deja din peisaj și făcând parte din cer. La trei sute de metri, o mică estradă, unde se vedeau alți invitați, fremăta cu pânzele ei întinse, adăpost împotriva soarelui. Alți călăreți se desprindeau de restul și galopau către *bouvine*¹. Automobilul care îi adusese se întorcea cu încetineală, clătinându-se aidoma unui vapor în furtună.

¹ Termen provensal ce desemnează o cireadă de tauri de luptă. (n.a.)

Deodată, strigând și fluturând-și sulile, doi călăreți scoaseră din turmă o junincă roșcată, cu bot rozaliu, și o goniră până în fața lor. Ea fugea nebunește, cu coada ridicată și apoi și-o lăsa în jos, la fel cum făceau pisicile în fugile lor nebune de nevropate. Repede, o ajunseră din urmă; unul dintre ei, în plin avânt, o înțepă în crupă; ea căzu ca un iepure de câmp, cu picioarele în aer, înțepenite. Rămase culcată, cu botul în sus, hazlie în aiureala ei, ca și cum nu-și putea reveni.

Ducele, Alban și alți câțiva văzură corida de departe. Ajunseseră când juninca se ridica, și picadorul intra în scenă. Dar nu el era cel care trebuia să obosească fiara în timpul coridei pentru ca matadorul să îi poată înfige spada în grumaz. Singurul rol al acelor animale tinere, care tocmai fuseseră trântite la pământ pentru a fi înfuriate era să dovedească valoarea competitivă a mâniei lor. În funcție de cât erau de rele, junincile erau destinate reproducerii sau, dacă nu erau bune de nimic, erau trimise la abator. Prin aceeași probă, în această după-amiază, taurii aveau să fie clasați ca animale de luptă de prima sau de a doua categorie ori trimiși la măcelărie. Ducele se împăuna că, din o sută de animale astfel încercate, doar patruzeci erau de obicei păstrate pentru arenă.

Un singur picador avea să muncească toată ziua, pe același ponei alb, ca un vițel, liniștit ca aceia care-i cară pe copii la grădina zoologică. O legătură din piele îmblănită îi proteja antebrațul. Și, pentru ca nici taurii să nu fie răniți serios, sulita nu avea decât un centimetru de vârf, în timp ce vârful de luptă are trei.

Picadorul înaintă spre junincă, care lovea pământul cu copita, furioasă (ceea ce în Camargue se numește a pune paie pe foc), iar pământul aruncat cădea între picador și ea. Omul se apropie și îi atinse ușor grumazul cu sulita. Atunci, ea îl lovi cu coarnele, dar, ca și când îndrăzneala ei l-ar fi înspăimântat, își feri capul îndată ce coarnele îl atinseră, sări într-o parte îngrozit, aidoma calului în eschivă. Unul dintre călăreți se desprinse din grup și o aduse la loc. De voie, de nevoie, ea încasă

trei lovituri. Apoi călăreții se îndepărtară cu dispreț lăsând-o în pace. O luă la goană spre turmă, părând mulțumită că a scăpat. Și, în veselia ei, era ridicolă, după ce singură se desemnase bună de abator.

Alban o privea cum alerga pe câmpie când cineva strigă: „Atenție!“ Alți călăreți soseau cu viteză, încadrând o nouă junincă. Alban se feri. Vaca pică la pământ și rămase nemișcată. „Au omorât-o“, se gândi el. Bărbații descălecară și se învârtteau acum în jurul animalului care zăcea: își înfipsese un corn în pământ în cădere și rămăsese ținută. Deodată, ea reuși să își scoată cornul și în aceeași clipă se năpusti spre ei, încât abia avură timp să sară pe cai. Lovea în toate părțile, la întâmplare: va da naștere la viteji.

– E rândul dumitale! strigă ducele lui Alban.

Se îndreptaseră spre turmă. Alban scuipe în palmă, apoi își apucă sulița cu putere. Era stângaci cu această suliță lungă de trei metri. Era mai curând obișnuit cu tridentul paznicilor din Camargue, mai scurt, mai ușor, foarte manevrabil: când animalul urmărit îți taie calea, folosești tridentul învârtindu-l pe deasupra capului, așa, ca indienii.

Ducele puse să se scoată un animal. Același elan îi prinse pe toți trei. Iapa porni fără să muște zăbala, făcu o mișcare iute, imblânzită și dumnezeiesc de liberă sub un Alban aproape nemișcat, dar galopând cu unduitoare mișcări voluptuoase. De două ori fu pe punctul de a înfige sulița, dar nu îndrăzni, sigur de nereușita lui. Și totuși tensiunea de a se ține cu o singură mână pe această iapă năvălă, de a o îndemna, de a fi atent la vacă, de a ține sulița cea grea, de a ținti adunau în el o asemenea oboseală încât, în sfârșit, trebui să se decidă. Sulița prea slab aruncată devie; vaca azvârli, calul făcu un salt. Trebui să se țină tare în șa, să-și mențină echilibrul, în timp ce mai încolo, dintr-o lovitură ducele trimetea la plimbare cornuta.

Aceste jocuri continuară timp de o oră. Când, înainte de a da o judecată, cei zece regi din Atlantida, voind să se asigure de credința lor reciprocă, ei urmăreau cu sulițe taurii sălbatici

cărora le vor tăia beregata, așa cum putem citi în *Critias* de Platon. În Creta, oameni călare galopează după tauri, și când îi ajung din urmă, sar pe coarnele lor și îi pun la pământ. Alban știe aceste lucruri care îl pasionează și îl stăpânesc. De trei ori încercă să pună jos un animal, și de trei ori nu reuși. În restul timpului, se învârtea în jurul picadorului barând drumul unei vaci care voia să fugă sau pornind după una care fugise. Uneori, cu această admirabilă mișcare de animal cornut care fuge și deodată, dintr-o singură mișcare, se întoarce și-ți vine în față, câte una se îndrepta spre el. Atunci, era rândul lui să fugă, cu chipul crispat, amuzându-se în a nu câștiga teren, ci în a o lăsa să atingă cu cornul picioarele iepei, în timp ce între ea și atacator, sulita ce se lovea de tufele de iarbă atârna.

Era cald deja când văzură, în depărtare, un automobil făcându-și drum spre estradă. Erau ducesa și fiica ei care soseau pentru masa de prânz. Călăreții se întorceau la pas. Alban reveni ultimul și întunecat la față, căci în această atmosferă atât de liberă, atât de dură, atât de sănătoasă mondenitățile aveau să reînceapă.

Deriziune! În mijlocul pășunilor și al animalelor, se instală o atmosferă de salon. În timp ce servitorii aranjau două mese la picioarele estradei, se făceau prezentările. Erau acolo un ziarist din Sevilla, un englez corcit între jokey și seminarist, un tânăr din Paraguay, cu o garioafă, cu favoriți și cu un senzațional pantalon de călărie, dar pe care nu aveau să-l vadă călărind toată ziua. Alban rămase deoparte. Se întunecă din nou la chip când trebuiră să se așeze. Invitații străini erau așezați la masă cu ducele și cu familia lui, pe când localnicii, obișnuiți ai universului taurid, erau la o masă aparte.

Nu departe, grav și trist, un ogar săpa o gaură pentru a-și ascunde excrementele. Alban îl cumpăraseră pe acest Galgo negru, cu picioare albe. Pieptul îi era musculos precum cel al oamenilor. Botul, cambrat la extremitate, amintea de frumoasele profiluri ale maurilor. Lui Alban îi plăcea că Galgo nu era deloc supus (cu excepția orelor când se lua masa, moment în care

animalele renunță fără jenă la orice atitudine). Și îi mai plăcea câinele pentru că nu îl iubea.

Tot vorbind banalități cu englezul, Alban își dădu seama de un lucru neliniștitor: în timp ce la masa localnicilor, unde nu erau decât bărbați, toți își țineau pălăriile pe cap, sub soarele arzător, la masa ducelui, aceștia erau cu capul descoperit din cauza prezenței doamnelor. O stare de rău, de anxietate începu să-l cuprindă. „Voi rezista trei sferturi de oră sub soarele acesta? Dacă fac o insolație? Sau chiar o migrenă care îmi va otrăvi ziua?” Trebuie să ne amintim că pentru fragilitatea deosebită a capului Alban trebuise să-și întrerupă studiile.

Felurile de mâncare soseau unele după altele. Alban încetă să mai vorbească, incapabil de orice altceva în afară de apropierea clipei când, „înghițindu-și” rușinea, va cere permisiunea să-și pună pălăria pe cap. Nenorocire! Anglia și America Latină puteau suporta ceea ce el, micul francez, nu putea! Ah! Iară el, francezul, mica broască intelectuală, care nu are sânge decât în creier, care iese din biroul său și nu poate suporta natura. Vedeă creștetul Angliei înroșindu-se, dar Anglia rezista. Cât despre America Latină, ea avea păr lung care-i trecea de guler și îi proteja bine capul.

Alban nu mai mânca: alimentele cresc temperatura corpului. Nu mai bea: *manzanilla* cu care nu trebuie să te joci, i-ar fi grăbit pierzania. Tăcea în continuare, Anglia și America Latină îi întorseseră spatele și, stând la un capăt al mesei, zdrobit de muțenie, fiecare clipă de muțenie făcea și mai groaznic momentul când Alban ar fi trebuit să spună: „Vă cer iertare, nu sunt obișnuit. Îmi permiteți să-mi pun pălăria pe cap?”

„— Ce!??? Ce se întâmplă? De unde vine ăsta?”

„— Ah! e francezul, tinerelul, atât de neînsemnat c-am și uitat de el, o să leșine ca o femeie. Da, sigur, să-și pună pălăria pe cap! Nu te poți aștepta la curtoazie de la o biată broască.”

„Mizerabile femei, se gândi el. Mereu gata să le facă rău bărbaților, lor, care posedă oarecare valoare? Și ce are această Soledad care-mi apare în față doar pentru a-mi face rău?”

Alban își dorea ca un taur răătăcit să apară deodată în colțul estradei, pe care bărbații ar ști repede să se cațere. Însă femeile, împietrite, ar avea de îndurat dreptul sfârșit al Blandinei.

În fine, sosi momentul. Mai întâi, avu o neliniște, un spasm care-l făcu să-și ducă mâna la gât pentru că se sufoca (toate astea pur și simplu de nervozitate). Abia își reveni în fire, când glasul său, al cărui sunet fusese uitat, făcea să se întoarcă spre el șase perechi de ochi intrigați: „Vă cer iertare... nu sunt obișnuit...”

Se întrecură în scuze. Atunci, Anglia și America Latină, victorioase *dead-heat* în acest *match*, merseră și ele să-și caute pălăriile, recunoscând și ele că suferiseră de arșița soarelui.

Tot restul mesei, Alban protestă în tăcere, întunecat la față. Ah! De ce nu era el ghiftuit, culcat pe burtă, cu micile haimanale care tocmai sosiseră de la Sevilla – treizeci de kilometri pe jos –, în speranța că vor face câteva pase de capă cu taurii de la coridă?! Sau măcar la cealaltă masă cu călăreții curajoși! Ei, cel puțin, discutau întruna despre tauri. Ducele însă, care nu dorea să pară un bouar în ochii străinilor, înțețea conversația despre *marile dezbateri*. Neavând nici un interes pentru toate acestea, citind ziarul doar cu un ochi distrat, se limita cu prudență la simple întrebări. Ce însemnau, pe scurt, după părerea domnului Bruce, alegerile englezești? La celălalt capăt al mesei, Soledad ronțăia dulciuri, își lungea degetele, semănând întru totul, se gândea Alban, cu o maimuțică.

Se petrecu un moment frumos și straniu, când deodată, la două sute de metri, văzură un vapor cu aburi făcându-și apariția, în prerie, navigând maiestuos. Guadalquivirul invizibil! Nicicând n-ar fi bănuit Alban că exista acolo un fluviu, căci nimic nu dădea de înțeles, așa încât vaporul, scoțând aburi, părea că se ițește pur și simplu dintre ierburi. Minune despre care ai fi zis că e firească pe acest pământ vrăjit.

Odată ridicat de la masă, Alban se îndepărtă de grupuri. Se grăbea să fie în compania fraților săi: animalele. Așa încât nu

cu vacile avea să se dea lupta, ci cu taurii mărinimoși: adversari demni ai omului.

Caii erau legați la poalele estradei, legănându-se ca niște bărci acostate la țărm, animale ipocrite, năvălase când le încaleci, fornăind când te duc la gară. Erau acolo de-alde pursânge englezesc dresați pentru coridă, ca și cum ar fi fost pentru polo, *jaca* băștinași, încrucișați arabi. Fiecare avea viciul său: unul care se legăna ca un urs, unul care plescăia ca un ramolit, unul care își rodea zăbala, unul care lingea bara de sprijin, apoi o mușcă și necheză, pe urmă linse din nou, și apoi o altă mușcătură, și asta tot timpul, fără să se oprească vreodată. Nici unul nu avea căpăstru.

În fața unuia dintre acești cai, un invitat pe nume Ramon îi spunea intendentului ducelui: „Acela care încalecă acest cal este un adevărat cavaler“.

Calul, foarte țăntoș, era un andaluz cu botul ca de oaie, cu crupa rotundă și lăsată în jos. Grumazul, în mod firesc rotunjit, era și mai mult prin forma coamei, ridicată la mijloc, joasă la extremități. Temător, animalul privea în toate părțile, arătându-și albul ochilor. Niște franjuri din piele îi atârnavau pe frunte, aidoma șuvițelor unui puști rebel. Pe pânțele, i se vedea o venă lungă, iar sub bot, avea o altă venă, fină ca aceea care se umflă la gâtul femeilor care cântă.

– Îmi permiteți să-l încerc? întrebă Alban care, simțindu-se mic din cauza întâmplării cu pălăria, voi să se comporte și el bărbătește. Și, la urma urmei, de câte ori vedea un cal, avea chef să îl încalece. Calul e ceva necunoscut, de studiat și de supus, cu un pic de risc, ca atunci când îți iei o amantă nouă.

Încă nu se urcase în șa, și Cantaor – acesta era numele animalului – zvârlea și nu îl lăsa să încalece. Alban începu atacul strângându-i căpăstrul cu toată puterea. Câteva clipe de luptă. „Nu, nu, nu, nici o inițiativă. Nu vei avea nici una. Ce vrei tu e de ajuns ca să nu vreau eu. Dispun de forța ta întreagă, și orice ai face, să știi bine, nu tu o faci, ci eu.“ Iată ce îi zise, ținându-și picioarele și mâinile cu încăpățânare rigide. Cu lovituri

de piteni și cu toată brutalitatea – călărea ca un sălbatic, dar nu fără eficiență – animalul pornise. După ce o ținu așa zece metri, consideră că îl dominase destul și pentru că simțea că nu mai avea putere să-l stăpânească mai mult, îl lăsă să se întoarcă. Sări cu vioiciune jos. Trăsese atât de puternic de hățuri încât inelul îi julise pielea: îi dăduse sângele.

– Ajunge, îi zise lui Ramon. Vă înapoiez acest monstru de răutate, cu care nu știu ce să mai fac.

– Dar ați făcut deja mai mult decât alții! Soledad! Soledad, era aceea care vorbea! Vărul meu din Alcaya a vrut să încalece acest cal și a fost imediat trântit la pământ. Sunteți viguros, îi zise ea lui Alban cu sinceritate.

Tânărul era stupefiat. Niciodată Soledad nu-i adresase vreun cuvânt. Și brusc lauda intra în el și desfăcea totul. Îi era simpatcă. Își trecuse mâna peste hățuri, iar calul îi puneă sărutări de spumă pe mânecă. Cu simplitatea unuia care se simțea destul de puternic ca să spună adevărul, chiar dacă acesta l-ar fi pus în umbră, el zise:

– Am stăpânit acest cal zece metri. Dar nu l-aș fi putut face să mai meargă încă zece metri.

– Credeți?

Reveniră toți trei la masă, căci se răcea cafeaua. Călăreții vorbeau peltic în andaluză, limbă curgătoare, în care se suprimă consoanele, pentru că ele cer un pic de efort, ceea ce trebuie să facă și pasările pe limba lor. Discreți și grațioși, arătându-și atunci când râdeau toată dantura, dumnezeiesc de perfectă și de albă în contrast cu chipurile masculine aurite de soare pe care le întunecau largile întinderi albe ale plastroanelor, eleganța lor naturală le era pusă în valoare de cochetăria națională. *Flamencos*, ei aveau grijă să rămână așa.

Această flecăreală pe care Alban o detestase cu o jumătate de oră mai devreme o găsea plăcută acum când nu mai făcea parte din ea, fără o oarecare onoare. Stătea pe scaun, picior peste picior, având dezinvoltura celor victorioși. Nu-i venise niciodată ideea că putea fi atât de viguros. Dar tânăra fată îi

spusese că este, și acum, pe cinstea lui, se simțea energic și plin de mândria primitivă de a fi admirat pentru forța sa.

Trupul calului îi lăsase o unsoare albă pe partea interioară a pantalonilor acoperiți, pe deasupra coapselor, de *zahones*, niște apărătoare din piele contra frigului și a ploii, asemănătoare cu cele ale cowboy-lor. De pintenii se lipiseră bucăți de piele sângerândă și fire de păr negru. El arată nasturii care împodobeau partea de jos a *zahones*, pe pulpa piciorului: o mică medalie era încrustată în fiecare.

– Sunt vechi monede grecești de la Marsilia. Unele au un cap imberb cu un corn de taur pe frunte: este efigia fluviului nostru Ron. Altele au un taur care merge. Altele, un taur care lovește cu cornul. Dintotdeauna taurul a fost un animal sacru în Franța noastră meridională. Părinții mei îmi oferă o asemenea monedă de fiecare dată când iau premiul întâi la compunere...

– Adevărat? făcu ea și se aplecă ca să privească.

În mod normal, ar fi trebuit să ia în mână medaliile, ca să examineze de aproape aceste lucruri fine, și desigur pentru a nu face acest lucru, a trebuit să se abțină. „Ce reținută e!“ își zise el, plin de respect față de tânără. Se gândi la o fată din lumea cea mai bună și care la o petrecere îi pusese mâna pe coapsă și zăbovisе acolo.

– Cavaleri! În șa, vă rog! striga ducele.

Se ridicau, își puneau mentonierele, strângeau clasica pătură pe pernă, sub șaua de culoarea maro de India, căptușită cu molton alb. Un cal scăpat din frâu, mergea cu capul sus, oprindu-se apoi de unul singur. Câinii, veșnicii indiscreți, scotoceau prin această hărmălaie.

– Ce plictiseală să rămâi cu acești oameni! zise ea, arătându-i pe englez și pe american. De obicei, particip la coride împreună cu tatăl meu, dar azi sunt obosită.

Ar fi vrut să-i spună: „Am să vă țin companie“. Dar nu, îi plăceau mai mult taurii.

Deodată, îi veni o idee.

– Am să merg până la tauri pe Cantaor.

– Oh! Dar îmi spuneți că nu puteți să-l faceți să meargă încă zece metri.

– Pot să încerc.

– Ei bine, cred că veți reuși. De altfel, vă voi privi, îi spuse ea zâmbind.

– Mă îndoiesc că va fi suficient.

Fuse nepoliticos. Era reacția lui instantanee în fața acestui surâs:

„Vă voi privi“. „Oare este cochetă? Ea, care acum cinci minute mi s-a părut atât de reținută!“

Ramon acceptă. Va lua el iapa. Se îndreptară spre Cantaor. Cu buzele zbârcite, cu negii plini de fire de păr, asemenea unei guvernante bătrâne, ce aer de tâmpit avea Cantaor! Tre-sări când îl atinse cu mâna pe coapsă, acolo unde firele de păr își schimbă sensul, ca pilitura de fier sub atracția magnetului. Alban lungi scărița șei pentru a încăleca după moda camar-gheză. Mai încolo, călăreții se îndepărtau, iar soarele se răs-frângea ca într-o oglindă pe pielea șlefuită a acoperitoarelor. În timp ce mirosul plăcut al cailor rămânea în urmă.

Alban se lăsă să cadă ușurel în șa, animalul fremătă, își îndoii partea din spate fără vreo mișcare bruscă. În schimb, urechile se dădură la o gimnastică dezlănțuită. Îi era frică de Alban, iar lui Alban îi era frică de el, și era în același timp anxios și flusturatic. *Jaca! Jaca!* îi murmură el mios. Înclină hăturile pentru a-l întoarce cu o singură mână, nevrând să evite dificultatea. Iapa se cabră. Alban știa să se țină bine în șa.

Atunci, din nou, pintenii se înfipseră, strânsesă până când mușchii tremurară de încordare, animalul se încordă de durere, pumnul crispat lovi în coapsă, toată ființa suferi că nu putu produce și mai mult rău. Ce mult i-ar fi plăcut să guverneze cu asprime! Și calul porni în salturi. Alban, dezlănțuit, slăbi pintenii pentru a se amuza. „Aheenii îmblânzitori de cai... Aheenii îmblânzitori de cai...“ repeta în sinea sa, ca un cântecel, iar expresia homerică îl situa într-o îndepărtată ereditate, dându-i o idee fabuloasă despre el însuși. În sfârșit, Cantaor se opri

tremurându-i picioarele, că era astfel ofensat. Apoi, la îndemnul lui Alban porni în galop, cu urechile teșite în direcția cirezii. Din minut în minut, câștiga teren, și Alban aplecat, strângând din dinți încrâncenat, pândea secunda când nu el va mai fi stăpânul animalului, ci animalul va fi stăpânul lui, și deja se străduia să-l pună în cerc. Călăreții începeau să se vadă. Sub soarele arzător de la ora două, tot grupul era nemișcat, doar cozile cailor se mișcau. Cantaor sosi, străbătu această mulțime care se îmbrâncea, într-un clinchet de lanțuri și de piteni, precum un mic golf stâncos când se imprimă în larg o dără de spumă imensă.

Alban se întoarse, la pas cu Cantaor, fericit și destins, fără să înceteze totuși să-l conducă bine și să verifice, în fiecare clipă, dacă este supus. Îl lovea ușor cu vârful degetelor, îi spunea mii de povești cu o voce paternă, dar parcă ar fi vrut ca animalul să reînceapă să se apere, doar pentru voluptatea de a se lupta cu el și a-l pedepsi. Senzația aceasta de virilitate care îl stăpânea nu o mai trăise niciodată în viață. Își simțea picioarele ca pe o menghină și ar fi putut stăpâni cu ele chiar și o Gorgonă. Și toate acestea fata le făcuse. Fusese întotdeauna ostil față de concepția cavaleriească din Evul Mediu. Faptul că gentilomul împlinește o faptă vitejească pentru femeia lui i se părea că diminuează isprava: era șocat de aceste nimicuri și detesta starea de spirit care îl situează pe bărbat, bărbatul puternic și rezonabil, sub supremația slăbiciunii feminine. Și iată că acum, sub șocul realității, băga de seamă că acest clișeu era adevărat — așa cum sunt, fără îndoială, majoritatea clișeele: pentru a obține admirația unei femei, chiar și atunci când nu era îndrăgostit de o femeie, un bărbat își sporea valoarea. La pas mic, cu cămașa learcă de sudoare, ținând grațios mâna în sold, în timp ce la fiecare pas șaua lui icnește precum stomacul unui bărbat nemâncat, Alban, elev în ultimii ani de liceu, descoperă în câmpia seviliană, rolul civilizator al femeii.

— Ole! strigă ea. Monstrul a fost îmblânzit. Dar să nu-mi spuneți că nu e un pic și datorită mie.

Cu un sfert de oră în urmă, Alban s-ar fi enervat în fața acestei insistențe provocatoare. Acum spuse doar, ca un băiat căruia îi place să recunoască adevărul:

– Adevărat este că un pic ți se datorează și dumitale.

Și întors, el sălbaticul, în vechea tradiție a galanteriei, nu îi dispăcu să se simtă precum ceilalți.

Copertina estradei se agită ca în plină mare. Galgo doarme în iarbă, culcat cu botul pe coadă, aidoma șarpelui mistic, simbol al Timpului, care nu are nici început și nici sfârșit. Soledad se ridică și, de la tribună (unde sunt fotolii, flori, vin, țigări), îi întinde tânărului unul dintre acele pahare mici, bombate în care se servește *manzanilla*. Apoi ea bea și, în timp ce bea, are un aer uimit. Parcă este un erou de roman acest copil călare și îmblânzitor de cai, care vorbește cu această fată ca un fruct andaluz ale cărei coate se reazemă pe balconul cu flori! Sub el, Cantaor se leagănă ca o barcă, și el îi slăbește hăturile ca să-l liniștească. Eterna fatuitate a călărețului care vorbește cu pietonul, dar ce înseamnă toate astea pe lângă vinul pe care ea i-l servește, semn că îl stimează și îl place?

La celălalt capăt al estradei, ziaristul se întreținea cu ducesa. Bărbatul din Paraguay era jos cu oficialitățile de la Sevilla. Lângă Soledad nu era decât englezul care nu conta, și totuși conta destul de mult pentru a-i acoperi, pentru a nu fi singuri.

Alban îi dădu înapoi paharul, dar nu-și retrase mâna. O lăsă pe balconul estradei și zăbovi acolo. Atingând acest lemn pe care stătea tânăra fată era ca și cum ar fi atins-o pe ea. Se așezase ca o femeie în șa pentru a se odihni. Vedea foarte aproape de el, pe estradă piciorușele ei. Tocmai el care protestase întotdeauna împotriva pretensei poezii a piciorușelor, care nu era decât o fragilitate regretabilă după părerea lui, acum le admira. Și mai admira mâinile brune, grăsuțe, cu degete ascuțite, mari precum cele ale unui copil de doisprezece ani. „Ea era acolo, se gândea el, și nu știam acest lucru, aidoma acestor stele a căror lumină nu a ajuns până la noi...”

Cu o ingenuozitate perfectă, cu o bruscă încredere, îi spunea, dar gata să-și revină, să fie mai insolent decât ea, dacă ea s-ar fi prefăcut că-l disprețuiește:

– Ce enervat eram din cauza dumitale, că nu puteam vedea spectacolul, în lojă, la Madrid! Și adineauri, când am crezut că o să fac insolație din vina dumitale! Dar acum te simpatizez, pentru că mi-ai adresat o laudă.

Cantaor smulse o tufă de iarbă cu un zgomot sec, o ținu o clipă între dinți, ca și cum s-ar fi gândit dacă să o mănânce sau nu. Alban își luase mâna de pe balcon și ținea copertina cu harnașamentul care se desfăcuse. Vântul umfla copertina, întinsă ca o piele de tobă, și tânărul trebuia să-și adune toată puterea pentru a-l ține. I se părea că se luptă cu tot vântul preriei, și era surprins că nu îl poate învinge.

Soledad nu îi răspunse. Privirea sa îi urmărea pe taurii care se duceau în partea cealaltă, se pierdeau în singurătate, redeveneau prinții rătăcitori ai câmpiei.

– Ce drăguți sunt! Nu-i așa? Sunt drăguți taurii tatălui meu, nu-i așa?

Ar fi trebuit totuși să fie obișnuită cu asta! Dar în ea, ca în tot acest popor andaluz, sălășluia atâta prospețime!

Alban însă privea altceva. Era un abur la orizont, ceva care tremura așa precum aburul în jurul flăcării de gaz. Adineauri, îl văzuse pe deasupra boilor și îl luase drept spiritul animalelor. Dar, acum, el tremura în alt punct al orizontului. Ai fi zis că ierburile se învâртеbeau neîncetat.

– Ce e asta?

Ea nu știa. Poate că era vântul sau căldura.

– Privește, spuse el, ce straniu este, totul tremură. Orizontul tremură. Copertina estradei freamătă. Un frison, privește, străbate pielea lui Cantaor. Câinele meu, privește, este cuprins de un spasm care nu încetează niciodată, când doarme, în mușchiul coapsei drepte: ai crede că e clipocitul etern al mării. Și la această oră, știi, taurilor le tremură pânțele din cauza

muștelor. Oare dumneata nu ai niciodată ceva în dumneata care tremură?

Ea râse neînțelegând această literatură de școlar, fără voia ei poate. Alban se întunecă la față, căci sosea Ramon.

– Pot să v-o cer din nou pe Cantaor?

Trebuia să se îndepărteze de estradă pentru a coborî. Dar Soledad îi zise:

– Acest brav Cantaor! În fond, este *buena persona*. Nu-i așa, Cantaor? Fata se aplecă, îi prinse capul în mâini și, fără să bage în seamă strigătul „Atenție!“ al celor doi bărbați, avu timp să-i dea o sărutare pe nări.

– O! zise ea, cu ochii ei larg deschiși de fetiță, ce blândă este!

Și Alban crezu că vede cum ducesa o străfulgerează cu privirea, ca și cum Soledad ar fi făcut ceva rău.

El primise această sărutare. Lui îi dăduse ea sărutarea. Nu o atinsese oare el, mângâind cu mâna balustrada? Ardea până în străfundurile ființei. Ardea atât de tare, încât i se părea că această mărturisire fusese văzută de toți, că trebuia să se explice, și, fără să-i privească nici pe Ramon și nici pe tânăra fată, sări pe iapă și galopă spre tauri. Văzu în trecere, pe burta lui Cantaor, două cercuri mari sângerii care urcau spre spate, proaspete ca și capetele descărnate ale cocoșilor de luptă: urma pintenilor. Și i se păru că ce avea el în piept era roșu ca și ele.

Spre el ajunse în galop, urmărit, un tăuraș de un roșu-închis ca pielea patinată. Taurul făcu o mișcare bruscă. Apoi cavalerul care-l mâna din stânga fu pierdut. Decizându-se deodată, Alban, îmbătat de obediența iepei, monstrul pe care tocmai îl părăsise, o făcu să o ia spre dreapta și o mână, o îndemnă să se înalțe deasupra fiarei. Trecând de coarne, îi înfipse sulita în coapsa stângă, și animalul surprins căzu în genunchi. Imediat se ridică, dar băiatul câștigase teren. Pentru prima dată în acea zi, reușise să pună jos o cornută. Și asta grație lui Soledad.

Alban era amețit pur și simplu, dar, dacă la acea oră cineva i-ar fi spus: „O să mergi pe marginea acoperișului la etajul șase“, ar fi mers. Simțea, știa că era în stare de orice și se afla în starea

secundă, aproape hipnotică, a cuiva care a descoperit o rețetă magică și punând-o în aplicare va deveni stăpânul lumii. Această rețetă era că totul îi era cu putință celui care este îndemnat de o femeie.

Îl observă pe tăurașul care îl tatona vesel pe picador, fără să se teamă de sulițe. Acest tăuraș, ce bijuterie! O drăgălășenie! Ce mai doreau să-l omoare! *Ahora!* Da, era momentul. După ce taurul încasă cele trei sulițe regulamentare, cum el era ingenuu, niște amatori se desprinseră de lângă estradă și alergară spre el pentru a-i face câteva pase. Alban îl opri pe unul. În această țară încă sensibilă la rangul social, omul nu discută; și dădu drumul capei în schimbul bridei care îi fusese pusă în mâini. Fără să arunce nici o privire în jur, Alban merse drept la taur și îl provocă.

Fu puțin surprins când animalul se năpusti spre el; la început, nu reuși decât să se apere cu capa, eschivându-se, nu era deloc plăcut. Apoi, văzând taurul atât de docil lăsându-se dus de nas, picioarele care-i dansau, fugeau, căpătară stabilitate și sfârșiră prin a se lipi unul de altul, fără să se mai miște în timp ce executa în fine, perfect, acea pasă care se numește *veronica*. Taurul se întoarse fără ca el să fi strigat și reîncepu, plin de îndrăzneală, mișcându-și șoldurile, ridicându-se pe vârful copitelor. Și a treia oară, cu toată voluptatea. Atunci, un secret ascuns al naturii sale îl avertiză că era foarte bine, că trebuia să se oprească în acest punct, să nu-și mai încerce norocul. Termină seria paselor, nu fără oarecare stângăcie, căci nu era obișnuit. Tăurașul, nemișcat în fața lui, cu capul de bebeluș furios și ciufulit, i se păru atât de nostim, că făcu gestul de a-l mângâia pe bot: „Hai, micuțule! Da, ești drăguț!” Apoi se îndepărtă exaltat de propria persoană.

Ducele și însoțitorii lui, care făcuseră cerc pe caii lor, erau sincer uimiți. Îmbătătoare, îmbătătoare, îmbătătoare senzație că ai aprins ca un comutator pe care îl învârți în ochii oamenilor puternici această licărire pe care o vedea el acum strălucind și care este aceea a admirației.

– *Que alegria!* Ce plăcere! exclamă ducele, și Alban fu impresionat. Da, el este, ducelui și tuturor celorlalți le place să vadă ceva valoros. Cât timp au ținut aceste trei pase – nici una în plus – valoroase? Douăsprezece secunde aproximativ. Dar în aceste douăsprezece secunde, Alban și acești oameni în care nu se încredea semnează un pact de iubire. Iar el, în aceste douăsprezece secunde, începe să existe pentru ei.

Alban, ca toți aceia pentru care orgoliul este ascuns în adâncuri, era modest în triumful lui. Alții ar fi insistat: nu ar mai fi fost ochi decât pentru ei. El restituie capa, pleacă, dispare. Așa este, am văzut, cu o prudență puțin obișnuită la vârsta lui: să nu riști, vrând să faci prea mult, să strici ceva atât de bine construit. Și el evită să se întoarcă spre estradă, pentru multe motive: pentru ca Soledad să îl aștepte, pentru că părea că cerșește laude și apoi pentru că era confuz din momentul în care, sărutând acel cal, a părut că ea îl sărută pe el.

Se gândește din nou la acest sărut. Acolo, îl vede pe Cantaor cu Ramon. Ce-l apucă? Nu-i oare un fel de gelozie? Acel cal, pe care ea l-a sărutat, în mâinile altuia... Simte un impuls. Vrea să sărute nările acestui cal, în locul în care ea l-a sărutat. Galopează spre Ramon care-i strigă (era departe, adineauri, dar vestea s-a răspândit):

– Hola! se pare că în privința *veronicelor* sunteți un adevărat Cocheró!

– În acest caz, răsplătiți-mă, mai dați-mi încă o dată animalul dumneavoastră sălbatic.

– Dar asta-i o pasiune!

Ramon încalecă pe iapă și pornește spre tauri. Alban îl ține pe Cantaor, se pregătește să-i acopere ochii. Calul înălță capul, să se apere. Și apoi nimeni nu va ști vreodată cum s-a întâmplat, Alban l-a scăpat, și iată-l plecat.

Moment ridicol. Din fericire, un puști e acolo. Între Alban care îl urmărește și puști, care îi barează drumul, Cantaor se eschivează și se năpustește spre Alban care are norocul să-l oprească.

– Puștiule, acoperă-i tu ochii. Eu am să-l țin bine.

Îi strânge nările, și odată acest lucru făcut, iată-l că se urcă în șa. E bine. Și deodată, un salt teribil, o piruetă. Alban, surprins, își pierde echilibrul, se ține de coamă, cade de pe cal. Calul pleacă, iar călărețul se rostogolește pe pământ.

Se ridică, nu a pățit nimic. Mai încolo, niște bărbați pornesc în urmărirea calului.

– I-a fost frică de muleta mea, zice puștiul.

Pentru a-l ține pe Cantaor, atunci când Alban îi acoperea ochii, băiatul (de-o vârstă cu Alban, de fapt) aruncase ceea ce numea el muleta.

– Nu-i frumoasă – adaugă cu vioiciune băiatul, ca pentru a se scuza – dar, pe legea mea, voi avea una adevărată, care a servit.

Dacă l-ați cunoaște bine pe Alban, ați vedea că ochii i se înverziseră de furie, luaseră culoarea lividă a mării. Căderea nu avea importanță; asta i se poate întâmpla oricărui cavaler. Dar ceea ce îl descumpănește, este cazul să o spunem, este că s-a rupt vraja prin care totul îi reușea... În trei minute, dublu eșec. Rețeta lui nu mai funcționează. Soledad încetează să mai fie efecace. Și ea îl privea, fără îndoială. Asta nu poate rămâne așa.

Intendentul ducelui aduce calul. Comedia acoperirii ochilor reîncepe. Alban pare crâncen. Îi poruncește puștiului:

– Dă-mi bastonul tău!

– Oh! Să nu-l rupeți!

Are o cravașă, de data asta. Dacă se agită, ce pedeapsă va primi Cantaor! Numai că se petrece ceva straniu. Alban nu mai este același. De când a căzut, îi e teamă, așa cum nu i-a fost până acum. O absurditate cravașă, nu îndrăznește să se servească de ea. Și își îndepărtează picioarele pentru ca animalul să nu simtă pintenii.

Își amintește de ceva. Se întâmpla acum trei ani la maneaj. Alban tocmai căzuse de pe un mânz năvăș. Și, ca și astăzi, cu cravașă în mână, nu avea curajul să se folosească de ea.

„Lovește!“ îi striga instructorul. Râzând, de fapt, un rictus umilit, el bolborosi: „O să mă trântescă la pământ... „

Sunt acolo intendentul, care va povesti întâmplarea, și puștiul, și nu departe, estrada cu toți și cu Soledad. Dar Alban nu reușește să-și înăbușe frica. Dacă îl lovește pe Cantaor, calul va țâșni, iar Alban va cădea. Încearcă să-l îndemne să meargă vorbindu-i, scutură încetișor hățurile. Este derizoriu și demn de milă. Îndată ce calul freamătă, îl cuprinde frica și trage de hățuri, pentru că se cramponează de ele. Ce luptă se dă în el! „Nu-i decât o chestiune de voință. Hai!“, dar voința îi fuge, totul fuge, el însuși este doar o fugă. Și deodată, temându-se ca, în această ultimă clipă, să nu fie surprins de cal, sare din șa.

Față de bărbați se scuză că îl doare mijlocul, coloana vertebrală, din cauza căzăturii. Invitatul se întoarce la tauri. Intendentul îl duce la loc pe Cantaor. Alban se întoarce pe jos la estradă alături de *muchacho*. Și cu acesta, fiind de o vârstă cu el, nu se mai preface.

– E din cauza căzăturii. Adineauri nu-mi era frică, dar acum, da.

Brusca lui simpatie pentru Soledad, conversația avută deoparte, sărutul dat calului, toate acestea i se pare că au fost șterse cu buretele. Cum i-or fi ieșit din gură vorbele despre tremurat? Și dacă l-ar omorî cineva, nu ar mai putea pronunța ceva asemănător. Puterea acestei femei, a crezut în ea, și a căzut iar. Are pică pe ea, ca și cum l-ar fi înșelat; și îi este rușine pentru că a căzut în mrejele unei iluzii copilărești.

Se gândește că acum șase luni, când începuse să învețe să danseze tango, cu fiecare lecție se enerva mai mult, se temea că greșește, atât de tare încât, fiind copleșit de frică, la lecția a cincea dansa mai prost decât la a doua. Așa și cu acest cal. Se va întâmpla la fel mâine cu taurii?

La poalele estradei, Soledad, făcând câțiva pași ca să își dezmoștească picioarele, îl întâmpină pe Alban cu felicitări pentru pasele sale excelente și cu tot interesul pentru căderea lui.

Dar Alban era jenat, de parcă ar fi avut coș pe obraz, își întorcea capul.

În jurul lor, pasionații luptelor cu tauri îi contemplau pe furiș ca pe niște ființe dintr-o lume superioară. Alban îl privi pe băiatul care îl prinsese pe Cantaor și, o dată în plus, fu uimit de tinerețea andaluză. Cum comentează ea acest cuvânt *airoso*, care înseamnă totodată „grațios“ și „aerisit“! Un ten uniform, fără nici o urmă, în afară de o cicatrice la colțul ochiului drept, avea ochi mari de un verde limpede (aur verde încrustat în aurul roșu al pielii), încărcăți de strălucire și de umbre, nasul acvilin care amintește bărbatul în femeie sau în copil; iar dinții, o actriță ar fi dat o avere ca să-i aibă. Și pe deasupra, o minune: păr castaniu bătând în blond, unul dintre acești copii mauri de rang înalt, prinți sordizi sub *djellaba* albastră, care numără printre înaintașii lor vreo creștină capturată, în frumoasele seri victorioase, pe țărmurile mării sara-zine și latine. Veșmintele zdrențuite, casca pusă invers, țigara în colțul gurii lăsau neatins ceea ce nu se dobândește: *casta* – toată rasa bătrânului pământ al Cezarilor și al califilor, o întreagă moștenire princiară și poetică. Și ne închipuiam că tot ce se trăgea din el era nobil.

– Ți se trage de la un taur? îl întrebă Alban, arătând spre cicatrice.

– Da, la Cória. A marcat locul pentru ca toți ceilalți să-l găsească.

Alban se gândi că trebuie să fi avut sângele parfumat. Băiatul se îndepărtă, căci nu departe un taur era împuns și voia să-l ațâțe un pic.

– Sunt agasați, zise Soledad. Astăzi, încă este bine, pentru că am reușit să avem două gărzi civile. Dar a fost o vreme când paralizau pur și simplu corida, deoarece stăteau vreo douăzeci în jurul taurilor. Tata, când îi invita pe oameni, trebuia să le spună: „Vom încerca patruzeci de animale, cu condiția ca toată pleava Seviliei să nu mă forțeze să opresc corida înainte.“

Taurul își primise sulitele, iar tinerii îi făceau pase de capă. Toți voiau să-l obosească, și, la doi metri de coarne, se certau care să ia muleta și se împingeau: taurul țâșnind spre ei și despărțindu-i. Se întâmpla întotdeauna să fie călcați în picioare foarte rău, dar ei se ridicau fără să pară că pățiseră ceva. Unul dintre cavaleri rămânea pe lângă joc, pentru a-i îndepărta atunci când taurul începea să obosească. Și, cum adesea băieții erau ascunși printre ierburile înalte, erau unii pe care nu-i vedeai decât în momentul în care se ridicau, când taurul venea spre ei: ai fi zis că țâșneau din pământ.

Or, taurul acesta nu se lăsa ușor. Puțin câte puțin, se apropiase atât de mult de estradă încât Soledad și ceilalți se urcaseră la loc. Valeții intraseră într-un adăpost cu grinzi puternice; gărzile civile erau cu un picior pe marginea estradei și cu o mână se țineau de balustradă, gata să se cațäre dacă taurul s-ar fi apropiat și mai tare. Cât despre amatori, toți ar fi vrut să facă la fel. Dar toți îi respingeau fără milă.

– Mergi acum la taur, fiindcă pentru asta ai venit!

– Ei bine, nu asta așteptai?

– Pentru asta, leneșule, ai mâncat jambonul domnului duce? îi aruncă un servitor uitându-se pe furiș la ducesa, pentru a se face remarcat. Într-adevăr, amatorii mâncaseră rămășițele de la masă. Toți, până și tânărul din Paraguay, în timp ce unul dintre băieți se apropia de estradă, îl loviră peste mână cu un răs dezgustător pentru a-l face să coboare, ca acei sclavi înarmați cu bice care aruncau în arenă animalele cuprinse de panică în fața fiarelor sălbatice. Alban fu indignat. Știa ce înseamnă să fii *față în față*. Nu se cădea din partea unui străin care n-avusese niciodată de-a face cu un taur să-și permită asta cu un indigen.

Îndată fu zărit taurul, la zece metri de estradă, lovind furios cu copita într-o cârpă roșie. „Ce râvnă!“ zise Alban, amuzându-se de această furie sterilă. Deodată, chipul lui rămase nemișcat: o formă se mișca sub muletă. Era băiatul care îl ținuse pe Cantaor. Cât timp dură acest lucru? Mult, cu siguranță mai mult de cincisprezece minute. Băiatul se agățase de

coarne, iar coarnele îl purtau când la dreapta, când la stânga. În jurul lor, trei amatori nu se mișcau. Intendentul, pe calul lui, cu sulița în mână, privea ca și cum ar fi fost vorba despre un spectacol oarecare, cu toate că ar fi putut opri animalul cu sulița. Și la șase pași de taur și de prada lui, un câine alb, cu mândra și insolenta lui indiferență tăvălindu-se prin iarbă, avea aerul că râde.

Lui Alban îi veni să alerge, să-i smulgă capa unuia dintre acești fricoși amatori, și să intervină. Nu făcu acest lucru. Ceva îl ținutua locului. Fără îndoială respectul uman, teama că ar părea că o face pe zeosul, de a părea că ia în serios acest incident destul de obișnuit prin frecvența lui, ca și prin clasa socială a victimei. În sfârșit, băiatul scăpă de animal. Sus pe coapsă, pantalonul și cămașa îi erau sfâșiate pe cincisprezece centimetri, și se vedea nu o rană, ci o despicătură roșie și fierbinte.

Slujitorii, gărzile civile, invitații, ducesa și Soledad râseseră. Numai Alban și tovarășii lui Jesús (acesta era prenumele băiatului, tocmai îl auzise) nu râdeau. Alban îi spuse lui Soledad cu oarecare brutalitate:

– Nu văd ce este de răs în asta. Ar fi fost mai bine să sară în ajutorul lui. Ar fi putut fi ucis.

Dacă ar fi răs niște parizieni, ar fi făcut-o poate pentru că nu ar fi înțeles pericolul. Dar oamenii locului știu de ce este în stare un taur!

– Ei na, rupându-și pantalonii devin toreadori. Nu te mai înduioșa: sunt obișnuiți!

Alban nu îi răspunse. Tuturor celor de pe estradă și mai ales celor două femei, el le ghicea dorința vagă de a vedea sângele curgând, numai să fie sânge plebeu, nu de senior.

Apusul soarelui cuprinsese tot văzduhul, un apus fără nori. Cerul de un albastru uniform se îngălbenea deasupra orizontului, ca și cum pământul iradia spre cer nesfârșita strălucire a florilor aurii. Fiecare tufiș făcea pe pământ mica lui umbră albastră. Fiecare piatră își avea pata ei de soare. Dinspre turmă, o mișcare arăta că munca se terminase. O răcoare bruscă se

lăsă odată ce soarele dispăru. Alban își puse paltonul său andaluz, scurt, cu guler de blană. Cât era de nemulțumit de el și de ceilalți! Îi era oare frig din cauza apusului sau din cauza nemulțumirii? Lângă el, Soledad zise tremurând:

– Frigul se lasă brusc...

„Vrea să-i împrumut paltonul“, își zise Alban, și se făcu că nu pricepe.

În depărtare, turma se punea în mișcare. Prinții câmpiei înaintau cu lumina crepusculului în față, cu botul în jos, legănându-și maiestuos capul, ritmându-și mersul suplu în greutatea lui, după mișcarea capetelor. Înaintau ca niște ființe care merg către un scop foarte precis, unii singuri, alții în grupuri, și alții în față, asemenea unor tancuri în încetineala lor, cu mersul lor negru, sălbatic și continuu.

– Mi-e frig, zise Soledad. Am trimis să mi se aducă mantoul din mașină, dar ce mult durează!

Privi în jurul ei. Printre bărbați, mulți nu aveau paltoane, alții nu se întorseseră.

– Vrei să îl iei pe al meu o clipă? zise Alban.

– Pur și simplu, nu te pot refuza.

După o clipă, ea adăugă:

– Nu te deranjează? cu tonul cuiva care își amintește că trebuie să fie politicos.

I-l dădu, cu aerul unui om care își scoate haina înainte de a se așeza cu capul sub ghilotină.

Atunci, începu el să tremure de frig, un frig imaginar, putem să credem, dar care nu era mai puțin crud. După ce fusese pe punctul de a se alege cu o insolatie din cauza ei, îl făcea acum să capete o pneumonie... Ah! geniul Evei, nu era un lucru obișnuit.

Mânată de bouari, hoarda începu să galopeze. Trei sute de animale mergând în rânduri veniseră de mai departe, căci nu participaseră la *tienta*, se legănară, cu un ritm tărăgănat și greoi. Masa cea neagră se rostogolea sub cerul devenit roșu, aidoma unei insule în derivă, rupându-se în bucăți, ca acele întinderi

de vegetație întunecate ce rățăcesc pe ocean, care au fost cât pe ce să ia cu ele flota lui Columb. O pasăre scotea un strigăt lugubru, și câmpia lovită sub picioarele vitelor scotea un vuiet. Puțin câte puțin, cireada se lungi. Trecu astfel în întregime, sub strigătele guturale ale bouarilor, asemenea ultimei defilări dintr-o paradă.

Siluețele călăreților păstori, sprijiniți în sulitele lor, se decupau parcă pe cer. Rămaseră mult timp să privească, până când cireada întreagă părea în depărtare o pădure sau un gard-viu mișcător. Toți oamenii aceștia, pentru care acest tip de spectacol era familiar, nu erau deloc nemulțumiți; în fiecare seară îl priveau cu dragoste neostoită. Pentru ei, ca și pentru oamenii din Camargue, poezia pământului natal nu se învechea niciodată.

Apoi călăreții se întoarseră și se auziră copitele cailor în ierburile ce foșneau. Descălecară și făcură câțiva pași cu picioarele înțepenite. Pe piepturile cailor, pe hamul împodobit, care acoperă calul picadorului în timpul luptei cu tauri, curgea o spumă albă atât de deasă încât ar fi putut fi adunată cu lingura. Adineauri, piepturile cailor despicau valurile cirezii ca niște prore; ai fi zis acum că doar spuma acelor valuri le mai rămăsese. Și oamenii le astupau un pic cu ierburi. Fiecare cal avea răni roșii de la pintenii sau doar de la chingile din fier. Cantaor, mai mult decât oricare, avea trupul înroșit de o parte și de alta, de jos în sus.

— Iată un animal care va trebui lăsat să se odihnească opt zile, zise cineva. Alban se gândi că lui i se adresa.

Țigările erau aprinse. Automobilele soseau cu zgomot. Își luau rămas-bun. I se dădu înapoi paltonul lui Alban. Avu un suspin de ușurare când constată că Soledad nu va fi în aceeași mașină cu el.

Caravana automobilelor se puse în mișcare pentru drumul de întoarcere. Automobilul ducelui era primul, cu ducele la volan, și Alban alături de el, iar în spate servitorii. Și înăuntru, cu botul pe genunchii lui Alban, se afla tăurașul de două luni, pe care îl duceau la Sevilla, la veterinar. Inițial, ducele voise

ca să fie ținut de servitori, dar Alban îl implorase să îl ia el. În toată dezamăgirea acestei serii, viața sfântă pe care o ținea în brațe îi era singura consolare. Deja, animalul se uita la el cu o privire feroce; pe fruntea-i catifelată, cornițele născânde mijeau precum cele ale lui *Moise* de Michelangelo; copitele lui aveau limpezimea solzilor de pește. El acoperea sau descoperea, după cum se mișca, o placă fixată în automobil care reprezenta Sacre-Coeur. „Încă doi ani, gândea tânărul, și această viață firavă pe care eu o strâng la piept de parcă ar fi un câine va putea să ucidă oameni.“ În spate, un servitor îl ținea cu ambele mâini pe Galgo, căci, de fiecare dată când se întorcea Alban, câinele ridica spre el ochii săi negri tăciune cu gura deschisă, pentru a-i cere permisiunea să-l sugrume pe tăuraș.

Nu exista drum. Automobilul mergea pe câmp, ocolind pâlcurile de copaci, traversând gropi pline de apă, în noaptea care se lăsase. Ducele discuta cu Alban despre cai. „Veragua, cu ierburile sale de Castillia, nu poate hrăni decât animale care sunt șaptezeci și cinci la sută rasă arabă... Mustangul se apără mai întâi, dar, după ce este îmblânzit, e în regulă, din contră calul de Camargue, timp de zece ani o să-ți facă probleme...“ Deodată, servitorii îi avertizară că nu mai zăreau cea de-a doua mașină care nu avea faruri. Opriră. Atunci, o mică siluetă sări dintre arcurile din spate și o luă la fugă. În întuneric, o pierdură imediat din vedere.

– Este haimanaua care a fost pusă la pământ de taur, zise un servitor râzând.

„Hristoase!“ se gândi Alban. Prin urmare, ei discutau acolo și duceau cu ei această viață tânără și necunoscută... Ce straniu! Alban era cuprins de remușcări în privința puștiului: pentru că nu l-a ajutat, pentru că nu i-a dat două pesete sub pretext că-i ținuse calul, de fapt pentru pantalonul rupt...

– Poate că ar fi bine să vedem dacă nu este cumva rănit mai tare, îi spuse el ducelui și, dacă așa e, să-l luăm în mașină cu oamenii dumneavoastră.

– Nu, nu, zise ducele cu o voce hotărâtă. După asta, vor crede că pentru o zgârietură au dreptul să fie duși înapoi. Credeți-mă, acești băieți nu sunt interesați.

– Gândiți-vă ce înseamnă să faci treizeci de kilometri pe jos, mai ales dacă își târăște un picior.

– Nu vă temeți, va găsi el o cale să ajungă înapoi.

Mașina porni din nou. Alban avu o strângere de inimă gândindu-se la creatura rănită pe care o abandonau în noaptea crudă. Găsea că ducele fusese, în mod ciudat, mai puțin sever cu amatorii care săreau în arenă la Madrid. Află imediat motivul acestei atitudini.

– Știți, îi spuse ducele, că oamenii aceștia, acum un an, mi-au ucis o văcuță? Da, pentru că au muncit-o prea mult la capă, a crăpat de epuizare.

Alban nu spuse nimic, nimeni nu mai spusese nimic. Mângâia fruntea obtuză a tăurașului, capul iubit și dușmănit, în același timp. Se gândea la multe lucruri. Era foarte nemulțumit și regreta. În sfârșit, lupanarele își arătară albeața lor violentă la marginea drumului. Intrară în Sevilla nocturnă, plină de miros de pește cald.

III

„La Roma, școala toreadorilor se afla pe muntele Coelius.“ Alban repeta această frază citită într-o carte, în fiecare dimineață, mergând la școala gladiatorilor, adică la abatorul municipal, odată ce trecea de Poarta Măcelarilor. Precum aceea a „aheenilor îmblânzitori de cai“, ea îl arunca automat într-o viață mai nobilă. La abator, pentru câțiva *douros*, băieții îi cedau boii aleși. Legând muleta, se poziționa la patru pași de animal înfigând spada pe cât de aproape putea de locul numit crucea, pentru că acolo se încrucișează coloana vertebrală cu linia prelungită a spinei. Atunci când vita părea atinsă de moarte, dar nu cădea, el încerca *descabello*: o lovitură dată între coarne care secționează măduva spinării și o paralizează. Un asemenea antrenament, la care se dedau în aceleași condiții mulți matorni, îi pregătea brațul puternic și abil pentru ziua în care ar participa la lupte.

Într-adevăr, le iubea tare mult pe aceste animale, dacă putea sta mult timp pe lângă ele fără să le ucidă. Numai posesiunea eliberează. Aici, posesiunea însemna actul de a ucide, o altă variantă a sacrificiului. Popoarele primitive adorau fiara pe care o vâna și apoi o ucideau. Taurul Apis, întruchiparea perfectă a divinității sub forma ei animală, era înecat de preoți, după un anumit timp, într-o fântână închinată Soarelui. Alban își amintea de răul pe care îl simțea, în ținutul d'Oc, în fața taurilor cărora trebuia să le înfigă, în chip de spadă, „simulacrul“: un bastonaș care, atingând șira spinării, fixează pe ea un mănunchi de panglici. Ceea ce îl frământa atunci era faptul de a fi privat de descărcarea nervoasă pe care o provoacă lama care se înfige, era această anxietate a faptului neconsumat care-i epuizează pe cei care le pipăie pe tinerele fete... Ce

enervare îl cuprindea când pleca de la aceste semicoride, ce exasperare răufăcătoare și ce lipsă de odihnă!

Profundă era nevoia uciderii binefăcătoare, a uciderii cu adevărat creatoare. Cultul lui Mithra apărea mereu viu. Adolescent, îmbrăcat mereu în veșminte transparente, cu pălăria lui Ganymede pe cap, Mithra lupta mai întâi cu Soarele, și iată că în toiul luptei se modela un fel de iubire: Mithra lega cu Soarele o minunată prietenie, întărită de o alianță solemnă. Era numit „prieten“. Pe urmă, cu ajutorul câinelui său, îl urmărea pe Taurul sacru, îl îmblânzea, îl atrăgea în vizuina lui. Acolo el primea de la Soare, prin vocea corbului, porunca de a-l ucide. Suferea din cauza asta, căci îl iubea pe acest animal. Cât de mult înțelegea Alban această iubire, și pentru a o împlini trebuia să ucidă, și expresia tânărului zeu – în basorelieful de la Neuenheim, de exemplu –, cum întoarce capul fără a recurge la violență cu un admirabil gest de disperare! Mithra răpunea taurul, în pofida voinței lui, dar iată că din sângele acestuia ieșea vinul, din măduva spinării – grâul și restul plantelor, din sperma sa, toate animalele necesare omului. Actul sângeros zămislea toate bunurile pământului; cornul taurin devenea simbolul abundenței. Și mâine, la sfârșitul veacurilor, Mithra va veni din nou să sacrifice un Taur divin. Iar din sacrificiu nu se va mai naște de data asta viața terestră, ci învierea trupurilor și a sufletelor, cu pedepsele și fericirea eterne.

Alban simțea cum se mișcă în măruntaiele lui și în spiritul lui religia care îmbătase legiunile romane și din care fiecare oraș de pe valea Ronului păstrează o piatră. Dar ceea ce îl preocupa cel mai mult în cultul lui Mithra și al lui Cybele, și în jertfa taurilor, erau cele două generații mistice: generația iubirii pentru luptă, și apoi generația vieții bogate prin actul exterminator, care era și regenerarea personală în sensul în care Apocalipsa spusese: „Spălat în sângele Mielului“, și Sfântul Ioan: „Sângele lui Hristos ne purifică“.

Cam pe la mijlocul dimineții, după ce ieșea de la abator, tânărul lua, prin grija colonelului, unul dintre caii de la cazarma cavaleriei, și, cu capa și muleta pe șa, se ducea spre câmp. Ieșea din Sevilla pe drumul dinspre Dos Hermanas, trecea de prăvăliile albe și mov, traversa podul pe deasupra uedului în care se adăpau măgarii sub palmieri, în apropierea caprelor care pășteau stând în genunchi. Drumul alerga printre agave, cactușii de culoarea gri-albăstrui a verzelor. Dincolo de toate acestea se întindea fericita Andaluzie, de o admirabilă simplitate în liniile ei, ca și în culorile ei violente și distinse: roșu și verde cu câteva case prea albe, sub imensul cer albastru. Martie înflorea aici, plin de iubiri de șoimi.

Pe drum, întâlnea țărani cu chipurile maure sau romane, strigând „*arre! – errha!*” pentru a-și face loc, arabi cu măgarii lor, puști cu trăsături fine și pure, plini de drăgălășenii unii cu alții, incomparabil mai nobili decât oricare om din popor de la noi și care se duceau să muncească zece ore, dintre care șapte fără întrerupere, sub soarele de plumb. Andaluzii sunt leneși, așa cum se știe. Și peste tot bărbați, mereu bărbați, ca în Orient. Nu întâlneai femei, în afară de țișăncile tinere și năclăite, mirosind tare, cu părul întărit de mizerie. Ele târau după ele bărbați urâți ca niște paria din India.

Dreapta drumului era partea sacră. Pe acolo, înaintând, ai ajunge la prinții câmpiei. În curând, Alban galopa pe acolo. Îl copleșea un sentiment religios, același care de mii și mii de ani îi făcuse pe oamenii Thesaliei și ai Cretei, ai Egiptului, ai Persiei și ai Asiei Mici să se plece în fața Taurului zeificat. Și întorcea capul când la dreapta, când la stânga cu vioiciunea unei păsări, așa cum într-o zi avea să întrebe orizontul mut pentru a afla unde sunt liniile germane. Deodată, ridica hățurile și opri. Acolo, se vedeau împrăștiate mici pete negre. Privea. Atunci băgă de seamă că două pete, mai întâi la depărtare una de alta, se apropiaseră. Erau desigur taurii. Inima sa bătea nebunește.

În primele zile, obsesia lui îl făcu să comită greșeli stranii. O dată, înaintă mult cu un respect plin de emoție, crezându-se în fața celebrilor tauri de Miura, considerați cei mai mândri din Spania, pentru ca într-un târziu să-și dea seama că sunt cai! Altă dată, tresări auzind foarte aproape de el un muget... Era sirena unui vapor care urca pe tăcutul Guadalquivir.

În depărtare se auzea acum simfonia obișnuită: albastrul cerului, galbenul întins al părăluțelor galbene, și în acest galben taurii care parcă sclipeau de negri ce erau. Și în urmă, la patruzeci și cinci de kilometri în adâncul moșiilor umede – *las Marismas* – mlaștinile ce hrăneau animale sălbatice care nu se opresc decât în mare. Deja aici, în jurul tufelor de iarbă, pământul mlăștinos păstra urmele cailor și ale cornutelor. Parcă scânteia, acoperit de bule care se umflau și se spărgeau, iar în urmele lăsate de copite se strângeau un pic de apă. Galgo se bălăcea, punându-și în cele patru picioare rotunde pantofiori de noroi. Uneori, lagunele se îngustau; li se ghiceau vadurile după tropăiturile cu care erau abordate; încrețite la suprafața lor, trebuia să le verifici cu o tufă de iarbă pentru a ști dacă era din cauza vântului sau din cauza fluviului vecin și ascuns. Prudent, Alban își lăsa calul, care nu avea piciorul asemănător celor din Camargue, să intre în lagune. Treceau printr-o mică furtună de bolboroseli, căci animalul se juca, iar Alban îl lăsa în pace, mulțumit să-l vadă fericit. Odată ieșiți, cum animalul își udase vârful cozii, se lovea peste crupă, scuturându-și coada de apă, în timp ce un abur se ridica din picioarele lui calde și tinere.

Acum, îi vedea bine pe tauri. Alban distingea coarneau lor deschise la culoare, pielea lor lucind. Tălângile boilor *cabestros*, boi domestici dresați să mâne taurii sălbatici, umpleau aerul de binecuvântări, fiecare pe o voce diferită. La o sută cincizeci de metri de ei, el își împiedică animalul, puse capă și muleta pe partea ridicată a șei prea grele, apoi urină sub efectul fricii. Și pândi, așteptă ca un taur, nu prea mare, să se înde-părteze destul de turmă, pentru ca să-l poată aborda cu capă,

așa cum mâine ar aștepta ore în șir ca o femeie să fie singură pentru a se apropia de ea.

Nici un suflet prin împrejurimi. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi fost rănit? Se gândise la asta, și nu o singură dată.

În sfârșit, un taur se îndepărta de turmă.

– Slavă Domnului, Sfântă Fecioară de la Macarena! murmură băiatul, mergând spre el aruncând priviri furișe într-o parte, cu teama că din spate ar putea să apară altul. Bruta îl observă, înălță capul totodată neliniștit și provocator, și ai fi zis că doar într-o clipă îi creșteau coarnele, așa cum ciulește urechile un cal.

„Să atac sau să fug?“ se întreba animalul. „O să fug sau o să atac?“ se întreba Alban. Câteodată, animalul fugea, iar Alban, venit să lupte cu el, nu putea să-și oprească un suspin: „Am făcut ce trebuia...“ Uneori, cornuta lăsa capul în jos de trei sau patru ori, suflând de fiecare dată ca un bătrân domn important sufocat de mânie, iar privirea sa era plină de răutate, că pe loc îți dădeai seama că era un zeu. Lovea pământul cu copita. În jur, era o singurătate nesfârșită. Deasupra lor, aidoma dansatorului care dansează în cerc în jurul partenerei de flamenco, se rotea cu o lentoare îngrozitoare un șoim.

Seara, după ce ciugulise, într-o tavernă care mirosea a anason, o plăcintă cu pește fript, fiindu-i teamă că îi va întâlni pe englezi dacă se va întoarce la hotel (englezul, la hotel, îți suflă în față fumul pipei; spaniolul îți cere permisiunea să se așeze în fața ta la masa comună), Alban se amestecă printre oamenii coridelor.

Strada Șerpilor era plină. De departe, îi vedea stând la cafenea. Se salutau ridicând mâna la înălțimea feței, câteodată mișcându-și degetele într-un mod copilăresc și gentil. Venea doar ca să stea acolo. Nu, nu va lua nimic. Dar ei insistau: „Domnul este parizian. Aduceți-i deci un absint“. Din timiditate, Alban nu îndrăznea să refuze mizeria, esențialmente franțuzească, se

pare, și pe care ar fi aruncat-o sub masă, plin de sentimente bune, la acest capitol.

Oamenii coridelor aveau degete păroase și acoperite de briliante, părul dat pe spate, ochi oblici de japonezi, sub sprâncene stufoase, dinți regulați și curați, un plastron fără cravată, cu un singur lanț. Fiecare perora, spunea cu cât era plătit, dublând, triplând suma, împiedicându-i pe alții să-l întrerupă, căpătând brusc un chip de lemn, îndată ce vreunul anunța că făcuse asta, că făcuse aia, ca și cum i s-ar fi furat o parte din propria-i glorie, sporindu-și atunci pălăvrăgeala: „În ziua aceea, nu a fost decât pentru mine... am fost purtat pe umeri...” Scotea din buzunar un pachet de scrisori negre de mizerie: „Ați putea crede că sunt un farsor. Iată, tocmai am la mine...” Arăta tuturor o scrisoare de la un impresar: „Dragul meu Juan, regret că angajamentele precedente nu îmi permit să îți semnez un contract sezonul acesta, dar poți fi sigur că la anul...” „Vedeți, la anul..., concluziona omul triumfător.

În jurul frumosului vorbitor ceilalți rămâneau tăcuți, cu pălăriile date pe spate, bărbați mai simpli sau mai umili, picadori, *banderillos*, matadori în vârstă și fără angajamente, oameni cu ochii urduroși, cu figuri înfometate și atinse de sifilis, desfigurați de o lovitură de coarne sau de ghinionul care așază riduri căzătoare la colțurile gurii. Unii, neinvitați, se învârtteau în jurul mesei, așteptând să fie rugați, cu niște rictusuri de clovni bătrâni sau de pederăști amărâți, pe care îi dezmințea neliniștea din priviri. Dar picadorul Cachorro, președintele sindicatului picadorilor, cu aerul său de iezuit de „bine“, cunoștea nuanțele sociale, și bietul diavol nu se așeza. Câteodată, din contră, un amator entuziast, cu îndrăzneala pe care o dau un sombrero deschis la culoare și botine lăcuite, cerea favoarea de a plăti un rând de băutură. Care trebuia întors. Și el se luptase cu taurii, și el fusese scos într-o zi pe umeri... Atunci, din capăt, unul dintre ei, vexat, spunea: „Eram angajat pentru două coride, și mi-au dat opt!”

Paharele de *manzanilla* nu conteneau, servite cu măslina pentru a înteți setea. Două mâini pline de inele apucau din plin o porție de pește și o duceau la gură: plăcere micșorată de faptul că, pentru o clipă, trebuie să te oprești din vorbit. În entuziasmul lor și în firea lor bună, unii dintre acești oameni, care îl văzuseră pe Alban de trei ori, îl strigau „senior Alban“ sau chiar „Alban“ pe scurt, și uneori chiar îl și tutuiau; și pleosc peste umăr, și pleosc peste spate. Între ei totuși, când nu se tutuiau, își adresau solemn de-alde senior – *da, senior; nu, senior* –, chiar dacă se întâlneau în fiecare seară. Cazuistica taurină era în toi asupra chestiunii dacă Pastor dăduse o lovitură cu spada „în același timp“ sau „à la rencontre“. Discutau precum mai-marii Bisericii grecești despre chestiunea dacă domnul Iisus intrând în Ierusalim era călare pe un cal necastrat sau pe unul castrat. Uneori, degenera în ceartă, și atunci, timp de un sfert de o oră, suita de riposte era schimbată cu o repeziciune prodigioasă, una plecând de la alta înainte ca aceasta să fie terminată. Totul însoțit de vorbe ceremonioase, dar și de cuvinte mai puțin politicoase. Și pe urmă, deodată, după cum bătea vântul, din cauza a ceva ce provocase râsul, cei doi adversari se puneau și ei pe râs, uitând instantaneu, ai fi zis, de la ce subiect pusese ei în funcțiune aceste turbine ale elocvenței. Părăseai cafeneaua care mirosea a portocală, a noapte, a țigară aprinsă, puțin cam amețit de atâta glumit și râs.

La cafea, Alban se reîntâlnește cu ziaristul invitat la *tienta* ducelui, don Alipio Carrasco, căruia i se spunea don Ali. Acest cavalier avea drept ac de cravată un semn de întrebare din diamante. Era nițel cam îndrăzneț, când nu intriga pe nimeni. Don Ali nu făcea asta, fiind omul cel mai deschis, mai amabil, jovial și boem, cu această glumă andaluză sora spiritului parizian. Alban îi ceru să-l pună în legătură cu un *torero* care ar putea să-i pregătească taurii atunci când ar începe să ucidă.

– Uitați, Buñuelo, pe care vi-l arăt acolo, în doi timpi, – tac-tac – (desenă pasa), sfâșie burta insectei.

– Să fie într-un ceas bun! făcu Alban cu cinism. Nu trebuie să lași să-ți scape.

Era un *torero* de vreo patruzeci de ani, cu pânțele deja rotunjor, cu pleoapele grele, cu fața ciupită de vărsat pe alocuri ca acele capete de statui antice pe care apa mării le-a erodat în unele locuri, lăsând restul intact. El se uita cu gura căscată la un afiș al viitoarei *fiesta* andaluze, întrerupându-și într-un târziu mutul extaz printr-o înjurătură admirativă.

– E puțin cam bădăran. E din Saragosa, zise don Ali, cu aerul de andaluz cu limbajul cel mai puțin spurcat decât spaniolul din oricare altă provincie. Dar ce *banderillero*! Face un pas, ridică brațul, sare. Tac...!

Desenă pasa. De altfel, dacă erai atent, vedeai că era plină cafeneaua de oameni care desenau pase. Cuvântul „pasă“ nu putea să apară în conversația lor, fără ca pe loc ei să nu schițeze gestul ritual. Ca și în arene când matadorul execută o frumoasă *veronica*, primești un cot între coaste. Este vecinul care o face în același timp cu matadorul.

Buñuelo se așeză la masa lor și, pentru a intra în vorbă cu ei, se scuză că este atât de prost-crescut. Nu primise nici o educație. Era un om cinstit, cap de familie, dar își ratase viața din cauza caracterului său, care îl împiedica să se înțeleagă cu matadorii. Chiar el însuși explica toate acestea, cu simplitate, și, în timp ce își blestema *mojicia*, se întâmpla să nu mai poată să înceapă, să continue sau să sfârșească o frază fără să înmulțească blestemele de o violență mereu crescândă care până la urmă țineau loc oricărei expresii atunci când gândirea lui, în mod hotărât, devenea prea greu de limpezit.

– *Compare*, zise don Ali, ar fi fost mai bine dacă ai fi trăit în Franța. Ei, ei au Republica!

Se apucă să fluiera *La Marseillaise*, nu din iubire pentru Franța, ci din iubire pentru Revoluție. Monedele de *douros*, pe care băieții bănuitori le zăngăneau, puneau zgomotul deasupra acestui ideal.

– Da, în Franța..., zise Buñuelo cu un suspin adânc. Căzu pe gânduri îndelung. Spuneți-mi, îl întrebă el pe Alban, e adevărat că în Franța, când treci pe lângă femei poți să le piști?

Din curtoazie. căuta apropiere între el și patria lui Alban.

– Toată tinerețea mea, am folosit prezervative marca *El Francés*. Erau foarte bune, da, foarte bune...

După ce au „survolat“ rapid Franța, ies. Trece o tânără drăguță:

– Tare aş mai bea un păhărel din trupul tău, îi suflă andaluzul la ureche. Îmi plac femeile când merg repede, atunci îşi mişcă fesele mai bine, opinează apoi aragonezul.

Odată don Ali plecat, Buñuelo îi arată lui Alban fotografia soției sale, care ține o lăptărie, a copiilor săi, cu mândrie. Apoi îl chestionează asupra vocabularului obscen francez. Alban îi zice câteva cuvinte pe care el le repetă de mai multe ori.

– Așa? Așa? După ce le-a pronunțat bine, un surâs de beatitudine se fixează pe chipul lui negru și rămâne acolo până când îşi iau rămas-bun.

Alban se simte pe picior de egalitate cu toți acești oameni. Francezul – vanitatea îi ține loc de orgoliu – cum bine a spus Napoleon – este lingușitor cu superiorii, dar în automobil, pe autostradă, nu vrea să se lase depășit, se teme că se compromite cu „inferiorii“ săi. Spaniolul, care are o mândrie adevărată, tocmai din cauza acestei mândrii, este mult mai egalitar decât el. Familiaritatea între clasele sociale depășește mult cadrul unei pasiuni comune. La andaluzi, și mai mult încă, grație amabilității lor naturale. Gentilomul, pe stradă, dacă vede ceva drăguț, plăcerea lui este atât de vie încât nu poate să se abțină să nu o comunice și sărmanului, pe care îl numește *compañero*, și schimbă impresii. Patronul dă ordine pe ton de conversație. Dacă îl întâlnește pe unul dintre muncitorii săi beat, îl duce acasă de braț. În toate acestea, Alban este foarte andaluz. Și pentru alte trăsături care au mirosul Orientului.

Ca și ei, el este sănătos, frugal, optimist, cu emoții simple și puternice care produc imagini interioare atotputernice, cu

dorințe neînsemnate, de scurtă durată și contradictorii, dar de o violență teribilă, care lasă puțin loc scrupulelor și care de obicei nu au alt scop decât plăcerea sa. Nici metafizician, nici logician, el nu are legătură cu ce e trist sau supărător, indiferent că este vorba despre moarte sau despre chestiuni de ordin politic, social etc..., și nu pune gravitate decât în lucrurile voluptuoase, nu am zis lucrurile sentimentale. Tragicul vieții nu-i scapă. Vorbește despre el, îl cântă cu patetism. Dar asta pentru că este poet. Odată cântecul terminat, nu se mai gândește la el. La fel, după un scurt elan religios, în care va putea depăși fervoarea multor credincioși, nu va mai face altceva decât să-și încline catolicismul în sensul comodității lui personale. Și totuși, acest catolicism pe care nu-l respectă în fiecare zi, el nici măcar nu-și imaginează, respinge posibilitatea că s-ar putea desprinde de el. Și îl iubește așa de mult încât niciodată nu-l încalcă fără să fi pus mai înainte această dragă infrațiune sub patronajul scumpei lui religii. Din toate astea, multe îi vor fi lui iertate pentru că le-a făcut întotdeauna cu naturalețe.

Într-o *venta* rustică de la periferia Seviliei, amatorii puteau să se lupte cu taurii în schimbul unei sume de bani. Alban se duse acolo cu Buñuelo și cu un alt *torero*. La marginea unei grădini abandonate, într-o curte murdară, dominată de câteva rânduri de trepte goale, li se lăsă un tăuraș de doi ani, mic și prost. Dar *il banderillero* nici nu-l primise încă în capă sa că Alban și văzuse că taurul nu era neantrenat. Își termina lovitura de cap, dând oblic către burta omului. Fusesse încercat de câteva ori, era evident, și puțin câte puțin învățase să nu se lase păcălit. Astfel, un hăitaș deștept ghicește „trucurile“ coridei și o fentează. De altfel, e remarcabil că taurii, caii, câinii răi sunt, de obicei, cei mai inteligenți.

În Spania, cu excepția coridelor modeste din sate, din cauza banilor, și în locuri îndoielnice, ca acela, oricare taur care a apărut în arenă este ucis. Așa cere prudența: un animal care-l caută

pe om în locul momelii este deosebit de periculos. Așa cere spectatorul: cu un asemenea animal, omul, în mod perpetuu dominat, nu caută să se apere și nu există o artă mai frumoasă. În ținutul nostru d'Oc, din contră, *capea*, adaptare franceză a coridei spaniole, se ține cu tauri francezi încrucișați cu spanioli, care au fost deja folosiți la lupte.

În Provence, Alban le arătase deseori capa acestor tauri bătrâni, adevărați doctori în tauromahie, care i-ar fi adus puncte la acest capitol; mai ales văzuse cum îi lucrează toreadorii francezi și spanioli, care, mutându-se în Franța dintr-un motiv sau altul, au sfârșit prin a scoate profit de pe urma acestor animale ingrate. Astfel nu fu prea surprins de acest spadasin și îl munci cu prudență, dându-i o ieșire foarte largă și nefăcând decât necesarul pentru primele lui zbenguiești confuze pentru ca apoi să-l împingă către locuri mai convenabile pentru fixarea banderilelor.

În spatele unuia dintre *burladeros*, scuturi de lemn la adăpostul cărora toreadorii urmăriți de prea aproape găsesc refugiu, don Ali privea. Fusese surprins să constate că Alban își dăduse repede seama de condiția taurului și în ce măsură munca lui era bine gândită și potrivită. Câți alții, în cazul său, nedându-și seama de pericol, ar fi vrut a străluci cu orice preț și s-ar fi lăsat acroșați de la primul pas!

Jocurile de muleta, privilegiul matadorului, trebuiră să fie executate în doi: imposibil să acționezi altfel cu un animal care, după fiecare pasă, te lovea cu coarnele. În acel moment, Buñuelo, stând în partea cealaltă, îi arăta capa și îl atrăgea spre el. După patru sau cinci pase de felul acesta, Alban se înarmă și, *scurt și drept*, după cum o cer regulile, înfipse spada până când își înmuie degetele în rană. Taurul merse puțin, se clătină și căzu.

A fost un adevărat succes. Toreadorii, oamenii din prăvălie, toată lumea dori să-i strângă mâna. Într-adevăr, nu se așteptau la așa ceva. În *break*-ul care îi aducea înapoi la Sevilla, plin de vanitate, Alban se gândi la Soledad; numele ei nu-i

veni în minte deloc în aceste patru zile care urmaseră coridei. Precum un bărbat care a posedat o femeie, femeia apoi dispărând momentan din el, așa chestiunea taurină înceta să mai fie pentru el o obsesie, acum că o sacrificase omorând-o (altceva decât boii la abator). Acum pasiunea pentru tauri suporta concurență. Suporta ca Soledad să reintre un pic în atenția tânărului. „De ce nu este ea aici? se gândea el. Ar fi văzut că pot să fac bine, departe de privirea ei.“ Și pe urmă, în spiritul triumfător care îl prinsese, nu îi mai purta pică pentru că nu mai avea acele puteri pe care ea i le dăduse pe când îl îmblânzea pe Cantaor.

Don Ali și cei doi *torero*, ca niște buni andaluzi, gata să îl aplaude cu frenezie pe cel pe care erau pregătiți să-l fluiere, dacă el le-ar fi transmis emoția artei, strigară sus și tare în cafenelele Sevilei numele tânărului parizian. A doua zi dimineăta, don Ali îi aduse ziarul *Liberal*, în care el povestea întâmplarea cu multe înflorituri. Iar după-amiază, la recepția hotelului, găsi cartea de vizită a ducelui, care venise personal să-l felicite și îl invita la prânz a doua zi.

În drum spre duce, Alban se afla pe culmile spiritualității. La colegiu, unde se simțea grec și roman, se lăuda că disprețuise femeia și purta conversații savante, inspirate din greci, asupra chestiunii de a ști dacă femeia are sau nu suflet. Dar aici, el intra, fără să-și dea seama, în tradiția care leagă tauromahia de galanterie și care explică, în parte, după părerea noastră, de ce Spania este una dintre țările cel mai puțin atinsă de iubirea între bărbați, în ciuda atavismului nord-african, care ar trebui să o determine. Soledad pătrunsese în sufletul lui pentru motivele pe care le cunoaștem, dar și pentru că i se părea bun și necesar ca o femeie să aibă rolul ei în aventurile lui cu taurii. Lupta și voluptatea sunt ca fratele cu sora. Mithra poartă spada Berbecului, semn războinic, și e purtat de taur, semnul lui Venus.

„Oare este ea pură?“ se întreba el. Își amintea de sărutul pe botul lui Cantaor. Ideea de a ajunge „cu ea la ceva“ își făcea loc în mintea lui, ca și posibilă, deși nu se gândise niciodată la asta. Și el care, la Paris, când o prostituată îl acosta, îi răspundea obraznic, folosind cel mai jignitor cuvânt care îi venea pe buze, acum descoperea pentru prima dată latura lui familiară și blândă. Clipește des din cauza spaimei din sufletul său, cu chipul radios de impuritate, suplu și indiscret ca o mică hienă. Când, ieșind din ateliere, străzile se umplu de muncitoare cu capul descoperit, cu o floare prinsă în coc, mereu acoperite de un șal negru, imediat o ia pe urma lor, după mirosul lor. Plăcerea lui izbucnește într-un „*qué gracia! qué preciosa!*“ care nu mai sunt simple cuvinte, într-atât le cântă (spaniolul este îndrăgostit de cuvinte, el le face să sune ca să le audă și în așa fel încât pare că singur își caricaturizează accentul: ceea ce fac și oamenii noștri din d'Oc). Totuși, aceste femei au un chip destul de obișnuit, nu există tip feminin andaluz. Bărbații andaluzi sunt floarea rasei lor, contrar Madridului, de pildă, unde fiecare femeie pe care o întâlnești te face să exclami.

Ducele locuia în cartierul Santa-Cruz, vecin cu Alcazar, o stradă atât de îngustă încât mașinile nu puteau intra, lucru pentru care se felicita, în ura sa față de pretinsul „progres“. Pe grilajul care despărțea intrarea de *patio*, se afla, ca și în automobilul său, o placă reprezentând Sacré-Coeur.

Îl primi pe Alban în dormitor, cu amabilitatea lui obișnuită. Un Hrist mare, singur, domina patul. Într-un colț al camerei, se afla masa de toaletă. Alban care îl așteptase câteva momente, avu indiscreția să întredeschidă o carte pusă pe birou – un birouaș destul de prăfuit, la care precis că ducele nu scria cine știe ce, cu excepția unei semnături –, văzu că era registrul cecătoriei ducelui, pe care acesta îl lăsa așa la îndemâna oricui. Când fură gata de masă, ducele, care era în papuci, se încălță. Apoi acest om, care avea sute de capete de animale nobile, sute de hectare și era grande de Spania, scoase dintr-o cutie o cârpă neagră de șters pantofii, și-și lustrui botinele.

...Ea intră, este îmbrăcată în negru din cap până în picioare; pe șoldul stâng are un trandafir mare roșu, care se ondulează odată cu mersu-i legănat. La poalele rochiei scurte, sub franjuri, se ivește juponul din satin roșu, de un roșu-auriu ca rana vie a taurului. Și gura ei este tot roșie. Nu sunt decât aceste puncte roșii în toată ființa ei care este palidă și neagră. Palid chipul ei pudrat, palide brațele goale, palide bijuteriile din argint în părul ei negru, ca niște constelații pe cer; și două sfere sclipitoare, la urechile ei, aruncă luciri precum luna. Pieptul îi țâșnește cu forță din corset, și la mijloc există o umbră, o vale lină. E oare frumoasă? Are o anumită perfecțiune a speciei care dă aceeași plăcere, care dă aceeași fericire ca și atunci când întâlnești un câine perfect, un cal perfect: este perfect feminină. Și Alban, în fața ducelui, a ducesei, a unui alt invitat, când intră ea lasă să-i scape un „*Olé!*” fascinat de grația ei.

La masă, conversația despre tauri începe repede.

– Corida mi-ar plăcea dacă n-ar fi cu vărsare de sânge, declară senior Espinho, un portughez foarte englezit.

– Nu, nu poate să îmi fie milă de tauri, zise Soledad. Trei, patru, cinci ani de viață plini de libertate și răsfăț, pentru zece minute de suferință, cereți-i calului de povară, măgarului cocoșat de lovituri, boului la arat, dacă nu și-ar schimba existența lor pentru așa ceva!

– Mai mult, întări ducele, lucrările recente ale fiziologilor demonstrează că, în timpul luptei, taurul nu suferă sau suferă puțin.

– Spuneți repede că lui îi place asta!

– Toată lumea știe că, dacă ai o rană, nu simți durerea decât un moment, uneori nici măcar nu știi că ești rănit, ai impresia că ai primit un pumn. Suferi mai târziu. Dar, taurul nu poate să sufere mai târziu pentru că e mort. Preț de un sfert de oră trezim într-o fiară iritare și furie; iată toată cruzimea noastră în ceea ce o privește.

Alban o privea pe tânără insistent, mai mult decât o făcuse vreodată; și totuși deja de a doua zi imaginea chipului ei avea să dispară. Își va reproșa că nu a privit-o îndeajuns. Și când o privea, nu putea, nu, să nu zâmbească; îi venea să cânte. Nu avea șaptesprezece ani, dar privind-o simțea că întinerește. „O rază de miere!“ se gândea el.

„Oare este ea pură? Știe ea oare să mintă?“ Băgă de seamă că își ducea des un deget la buze și-l mușca, fie că rupea o pielică, fie că își rodea unghia; în acel gest, pentru câteva secunde, Soledad devenea frenetică. Alban inspiră izul acru ce iese din lucrurile otrăvite. Acest fapt îi tulbură simțurile, trezi în el nu știu ce speranțe. În alte momente, ea îl privea, el își întorcea capul, simțea că obrazii îi ard. Ce mult îmi place (eu Montherlant vorbesc acum) acest du-te-vino al dorinței! Senior Esphino era indignat acum de masacrul cailor. Ducele susținea că acei cai uciși cruțau viața oamenilor: taurul ar fi încă și mai greu de doborât, și mai periculos, dacă nu ar fi lovitura dată cu sulite. Totuși, el punea în evidență faptul că acest public, căruia i se spunea sangvinar, nu exista luptă în care, prin huiduielile lui, să nu forțeze un băiat de arenă să ucidă un cal rănit care ar mai putea fi folosit și la alte coride.

– Dar când ați văzut dumneavoastră, cu adevărat, cai cu măruntaiele pe afară? îl întrebă Alban. În aceeași clipă când este rănit calul, matadorul îl deturneză pe taur de la picadorul expus, act care are regulile lui tehnice importante, fără să mai punem la socoteală marea lui valoare umană. Oricare adevărat pasionat de coride nu va privi altceva în afară de acest lucru. Pentru a privi în acel moment calul rănit, trebuie să ai o atracție nesănătoasă. Numai nevrozații au văzut aceste măruntaie scoase, fapt care se reproșează tot timpul. În ceea ce mă privește, eu, care păstrez în memorie mii de imagini legate de coride, degeaba închid ochii, nu reușesc nici măcar măruntaiele să mi le închipui.

– Nu am încredere, zise ducele, în oamenii care iubesc atât animalele. Pentru că adesea ei răsfrâng asupra lor iubirea pe

care n-o au pentru oameni. Mâța care are pui este întotdeauna rea. Și care este poporul care a făcut cel mai mult pentru a răspândi o sensibilitate necontrolată în ceea ce privește animalele? Poporul englez, cel mai egoist din Europa, care nu ar trata un cal cum tratează un hindus, și asta din „umanitate“.

– În Franța, niciodată nu s-a vorbit atâta despre sensibilitate ca sub revoluția noastră, în timp ce sângele uman curgea în valuri.

Plin de aplomb, ducele se înconjură de frumoase și largi mișcări cu mâna.

– Care este partidul care găsește scandaloase „masacrele“ luptelor cu tauri? Este acela care prin orice mijloc determină masacrul unei jumătăți a națiunii de către cealaltă. El nu mai urăște sângele amestecat când se află într-un război civil. El declamă despre cai în arenă, dar nu ar declama dacă ar fi trimiși în arenă, sub loviturile coarnelor, toți cei care nu gândesc ca ei.

– Li se potrivește acestor exhibiționiști ai bunătății citatul din Pindar: „Sciții arată în public o asemenea delicatețe, că nici măcar nu pot, zic ei, să vadă cadavrul unui cal. Dar, pe ascuns, îi devorează cu dinții pielea de pe picioare și de pe cap.“

Ducele se ridică și merse în odaia alăturată. Soledad profită ca să-i șterpelească o bucătică de pâine, ca o maimuță, cu mâna ei micuță atât de întunecată că părea întotdeauna murdară. Ducele aduse o revistă pe care i-o dădu deschisă, lui Alban. Era un exemplar din *Harper's New Monthly Magazine*, din septembrie 1896. Alban citi un pasaj subliniat cu creion albastru. Unor englezi care-l invitau la o coridă, un american le-a răspuns: „La o coridă? Nu. Promiteți-mi că voi vedea ucigându-se acolo un om, *voi merge cu plăcere*. Dar nu mă invitați să merg să văd sărmani cai lipsiți de apărare sfârșiți în bucăți“.

– În câteva cuvinte, zise ducele, iată o întreagă mentalitate. Și remarcați că același partid care flutură steagurile umanității

și ale civilizației, în lupta între copiii noștri, niște civilizați și marocanii barbari și sangvinari, toată iubirea lui este pentru marocani! Ca și în lupta dintre om și bruta feroce, toată iubirea lui este pentru brută! Asta pentru că dispoziția lui sufletească nu s-a schimbat: nu-i plac taurii și caii, pentru că-i urăște pe oameni, nu-i iubește într-atât pe marocani, dar îi urăște pe spanioli. Și atunci când acest partid caută să ne facă să ne fie rușine de luptele noastre cu tauri, astea nu sunt decât puncte în vastul plan care are drept scop să ne rupă de orice tradiție națională, să ne înnebunească, făcându-ne să credem că suntem niște „retardați“ și chiar niște „sălbatici“, pentru ca să ne aruncăm cu capul înainte, adică în mâinile acestui partid.

Alban simte cum i se urcă la cap fierbințele; este de acord și-l iubește pe duce ca pe tatăl lui. În același sens, spiritul lui nu se îndepărtează de Soledad și, de dorință, își mușcă buza superioară. La Madrid, i s-a spus că pentru doi reali pe zi și ceaiul, o „umblătoare“, *la carabina*, o însoțește pe tânăra fată madrilenă: totuși, la cinema, tânăra fată are un tânăr de o parte, carabina se așază de partea cealaltă și se face întuneric. La fel se întâmplă oare la Sevilla? Sau acestea sunt povești pe care le spune un popor pentru a se denigra?

Totuși, senior Espinho protestează. Cunoștea persoane foarte bune, deloc iacobine, care erau revoltate de episodul cu caii...

– Dar, senior, zise Alban, calul vă stârnește milă pentru că e mare!

Nu înțelesesă nimic, așa că râseră. Să ne ferim să râdem. În general, e ca și cum ai recunoaște: „Sunt prost“.

– A devenit un proverb, domnule, cum că cei mai pașnici oameni sunt pescarii. Dar, ați văzut vreodată peștele prins, în coșul în care este aruncat, în același timp sfâșiat de cârlig și fără apă, cum agonizează la soare, nu timp de cinci minute, ci ore întregi? Mie, domnule, care ucid taurii, mi-ar fi imposibil să am un coș de agonii, uite așa, lângă mine. Și totuși, dacă aș fi director de ziar și dacă aș lansa o petiție împotriva atrocităților

pescuitului cu undița, cine nu ar lua asta drept o glumă? Da, calul rănit vă inspiră milă pentru că îl vedeți; dacă ar muri în spatele unui zid, nu v-ar păsa, dacă ar muri un pic mai departe, la o sută de metri de dumneavoastră, v-ar fi indiferent. Și vă e milă de el pentru că e mare: dacă ar avea mărimea unei muște, n-ați mai putea de agonia lui, așa cum nu mai puteți de aceea a muștelor care mor încet, sufocate în lipici. Și totuși Pliniu zice bine, este ultima versiune pe care am tradus-o anume că natura nu face nimic în plus în corpurile mari față de cele mai mici. Nu sunt deci în toate aceste proteste decât nervi, adică lucrul cel mai puțin demn de interes din lume. Nu înțeleg protestul împotriva coridelor decât din partea acelor care protestează în același timp împotriva vânătorii, pescuitului, îmblânzirii animalelor, împotriva calului folosit la tracțiune, a păsării în colivie, a câinelui legat în lanț timp de zece ani, a acelor care nu mănâncă nici pește, nici carne, care nu îmbracă haine din piele sau blănuri și care nu ar ucide nici măcar puricii. Ceilalți nu trebuie să spună nimic, iar atacurile lor contra tauromahiei sunt sau politică, sau nervozitate.

– Sunt în mare parte politică, zise ducele ridicându-se de la masă, și de cea mai josnică speță, cea care exploatează tot ceea ce pentru noi reprezintă generozitate. Iar scopul ei nu este numai să ne ia o tradiție, pentru că este tradiție. Se știe bine că în țara noastră coridele sunt o mare punte între clasele sociale. Ceea ce se mai caută este ca distrugându-le să se distrugă unitatea de suflet a Spaniei.

Salonul în care trecuserăm era un adevărat muzeu taurin. Fotografii ale taurilor din crescătorie care se arătaseră deosebit de bravi, montura cutărui matador, spada altuia, portrete de *toreros* – și asupra celui al lui N... se făcuseră, vai, retușuri vizibile, i se redusese o parte prea îndrăzneță a persoanei sale, așa cum se micșorează la noi talia femeilor. O stampă veche îl înfățișa pe Wellington în postura de matador, dând o lovitură taurului Napoleon.

Parcurgeam fotografie cu fotografie. Una dintre ele prezenta un taur mare, cu botul în mâinile prețuitorului, în timp ce ducele, din spatele unei bariere, apăsa cu ambele mâini pe spatele lui. Deasupra se putea citi că acest taur încasase „nouă sulife, pentru șapte cai (căzuți) și șase cai (uciși)”: într-atât este de imposibil de prevăzut corida pe care o va oferi un taur când nu l-ai văzut decât la pășune. Alban se apleca în spatele lui Soledad și stătea puțin la distanță pentru a o privi în timp ce se făcea că privește fotografia. Își spunea: „Este micuță. Dacă aș dansa cu ea așa cum se face în tavernele din Madrid, aș dansa cu gura mea lipită de părul ei“. Un martiriu să nu o poată atinge fiind atât de aproape de ea, să-i atingă măcar cu vârful degetului alunița care se ivește un pic pe ceafa închisă la culoare și dată cu pudră de orez. La un metru de ea, Alban se scaldă într-un miros de piele și de pudră, care la un loc dau un soi de miros de vanilie. Se scaldă în el. I se pare că moare din cauza lui. Își umple plămânii ca de aerul de pădure. Atunci el îi strecoară mâna pe brațul ei gol. Ea și-l retrace ca pișcată de un scorpion. Instinct de apărare.

Ea se îndepărtează. El merge să se așeze în locul unde a stat ea, așa cum miroase câinele locul unde a stat căteaua, și nu se mai poate desprinde de acolo.

Invitații coborau în *patio*. Alban rămase un pic în urmă împreună cu ea.

– Când și unde aș putea să discut cu dumneata liber, ca la *tienta*?

- Joi, la Tirul Porumbeilor.
- Părinții tăi vor fi acolo?
- Desigur.

Ajunseseră deja jos. Ea se îndepărtă de el. Brusc, el începu să se îndrăgostească nebunește de încheieturile mâinilor ei.

Patio-ul respira în spatele grilajului său dublu, într-o penumbră divină, cu fântâna a, cu ghivecele sale de garoafe, cu palmierii săi pitici, cu pietrișul fin, cu dalele de marmură rece,

cu urcioarele mari văruite în alb, și pe pereți cu Fecioarele vechi în fața cărora ardeau mici candelă, picturi somptuoase și palide unde vedeai un înger cu aripile roz, personaje în negru, nobile și bolnăvicioase, venerabile cu aerul lor de fermecător plictis. Femeile vorbeau despre prietenele lor; ele se numeau *Maravillas*, „Minuni“, *Milagros*, „Miracole“, *Aurorita*, „Mică auroră“... Bărbații vorbeau despre băieții care luptau în arenă; ei se numeau *Agualimpia*, „Apă pură“, *Niño de la Fuente*, „Copilul fântânei“ *Chico dela Palma*, „Copilul cu ramura de palmier“... Când tăceau, se auzeau micile pocnituri ale crenșurilor de palmier, mișcate de o adiere, și dacă adierea dispărea, murmurul continua, clipocitul bazinului fiind la fel. Valurile concentrice ale apei se reflectau în lumini pe rochia ei neagră, urcau de-a lungul ei ca niște mângâieri de foc. Aceste reflexe schimbătoare, aceste trăsături delicate, aceste stele în părul ei îi confereau prețiozitatea arabescurilor mudejar care ornau galeria și pilaștrii, o făceau delicată și stranie ca un astrolab arab. Alban închidea ochii și încă vedea chipul ei, pudrat ca printr-un reflex de lună. Îi auzea vocea răgușită și dulce.

Revenindu-și, el își analiza tonul puțin nerăbdător: „Părinții tăi vor fi acolo? Desigur“ – și reflexul ei de a-și trage brațul, instinctul electric de apărare, cu sărutarea dată pe nasul lui Cantaor, cu limpezimea liniștită a răspunsului său când o întrebase dacă vor putea vorbi „liber“. O ghicea senzuală fără să fie perversă, așa cum frumoasele creaturi ale lui Murillo au puritatea idealismului. Și viitorul era deschis. Ea era ca acele arii muzicale care te fac să crezi că totul este posibil.

Ziua următoare fu una neagră. Dimineată, Alban îi duse el însuși un buchet de garoafe ducesei, sperând să o zărească pe Soledad sau mai curând doar ca să se apropie de casa ei. Rătăci ceva timp prin împrejurimi, în mijlocul unui popor de puști curați, al căror cap îl mângâi trecând: la fel mângâi și capul leilor-caniș care fac frumos în piatra seculară. Trecea, privea

balconul casei, își imagina că avea să se deschidă, că ea avea să-i vorbească, îndepărtând crengile cu mâna ei micuță. Nimic din toate acestea... și în acest cartier singuratic, unde ochii te urmăresc din spatele ferestrelor secrete, ar fi fost imprudent să întârzie. Dar ce înduioșare când întâlnește un copilaș, stând în picioare și sprijinindu-și obrazul de măgărușul său! Își amintește de sărutarea lui Cantaor. Animalele cu gene frumoase își au și ele recompensele lor.

După-amiază, luă parte la o *tienta* la don Eusebio Velasco. Taurii erau mai mari decât oricare dintre cei cu care se luptase până atunci. Ar fi refuzat să meargă la ei dacă don Alipio nu ar fi adus mulți prieteni curioși să-l vadă pe parizian la lucru. Deja ajuns la *tienta*, lui Alban nu-i stătea inima la ceea ce făcea. Ar fi vrut, dând la o parte orice altă ocupație, să meargă să stea în grădinile Alcazarului sau în parcul Maria Luiza, ca să se gândească la Soledad. Când văzu acești tauri, lipsa lui de elan se transformă în proastă dispoziție, și un om micșorat se prezintă în fața lor. Fu mediocru. Taurul îl jucă pe Alban așa cum voise. Alban pierdea teren întruna, se arunca într-o parte, arăta o frică evidentă contra căreia nici măcar nu voia să lupte.

– E din cauza căzăturii de pe cal de zilele trecute. Am început să mă resimt în dimineața asta.

Oamenii abia dacă se prefăceau că nu cred în aceste glume. Întoarcerea fu penibilă. Alban se simțea neglijat. Văzu momentul când oamenii se urcau în automobile și nimeni nu-i dădea atenție. Trebui să ceară și el un loc. În sfârșit, în mașină, în jumătatea de oră cât dură drumul, el nu își descleștă dinții.

Se întreba: „Ce se întâmplă? Sunt oare literalmente inconsistent, incapabil să-mi domin nervii, la voia unei impresii? Sunt oare astfel constituit încât imaginația, prezentându-mi obstacole sau pericole din ce în ce mai mari îndată ce am avut experiența unora, și stăpânindu-mă puțin câte puțin, mă face din ce în ce mai prost pe măsură ce avansez într-o artă, cum a fost cu dansul, cum a fost cu Cantaor? Oare mă absoarbe

Soledad într-atât încât nu mai pot să mă dedic altui lucru în afară de ea? Sau poate trupul meu viteaz ieri, pentru că nu-și imagina plăcerile decât vag și îndepărtat, se opune astăzi să se expună pentru că simte foarte aproape, așteptându-l, binele pe care i-l va face iubirea? În orice caz, voi fi, sunt deja o decepție?" Își aminti de un matador faimos despre care Moreira îi spusese: „De fiecare dată când iubita lui este în *plaza*, el torează prost". Da, dar despre același om, Buñuelo spunea: „Când a fost rănit, iubita lui l-a îngrijit și salvat. Nu e nici o îndoială că ei îi datorează viața". Nu știa ce să mai creadă, dar se arunca spre Soledad și o iubea din tot insuccesul lui.

La Sevilla, avu satisfacția să citească în ziar că taurii ducelui, ieri, la circul de la Bilbao, fuseseră foarte slabi. „Are și el punctele lui slabe", se gândi el cu plăcere. Decupă paragraful, ca pe o armă împotriva lui Soledad pentru ziua în care va fi rea.

A doua zi fu posomorâtă. Nu putea să stea prea mult, așa cum ar fi dorit, prin preajma casei lui Soledad. Cât despre cercurile taurine, ar fi la fel destul de devreme să apară, s-ar fi văzut disprețuit. Orașul îl văzuse deja vag, dar suficient. Operele de artă l-ar fi interesat dacă nu ar fi existat mereu pasiuni care îl posedau în întregime: în prezent, taurii și Soledad. Ce erau tablourile și chiar aceste busturi ale mult iubiților antici pe lângă această carne și acest sânge?

Se tot învărti prin oraș, lipsit de interes, urcându-se aiurea în tramvaie, apoi trebui să parcurgă kilometri pe jos, întorcându-se mereu, orice ar fi fost, pe strada Șerpilor, așa cum la Madrid se întorcea mereu pe strada Alcalá, așa cum la Barcelona se întorcea mereu pe Ramblas, din lipsa curiozității de a merge în altă parte. Avea scrisori de recomandare pentru oameni importanți, care i-ar fi arătat lucruri interesante. Îi luă trei sferturi de oră ca să meargă la unul dintre ei, dar, ajuns la poartă, se întoarse fără să fi sunat, pentru că nu știa ce avea să-l întrebe, nici măcar ce avea să-i spună. În fine, se prăbuși pe o

bancă din Alcazar, ca să se lase purtat de un vis lung, violent și voluptuos.

Domni în vârstă, înainte de a se așeza pe bancă, îl întrebau pe el, un efeb, ridicând mâna din curtoazie: „Permiteți?“ Puști de patru ani îi strigau pe alții de vârsta lor: *Chico!* (micuțule!); era totuși mai bine decât cei care strigau: *hombre*(omule!) un mucos care încă nu-și ștersese nasul. Niște proaste cu aparatul de fotografiat, fără sex sau naționalitate, fotografiau un soldat, un călugăr, un negustor, ceea ce numesc ele pitorescul străzii, iar după ce fotografiau, aveau aerul mândru și stupid de găini care tocmai au ouat. Vedea trecând englezi cu harta desfăcută, cărora îți venea cheful să le spargi pipa în gură, francezi cu înfățișarea sărăcăcioasă, care nu puneau să li se lustruiască pantofii, germani grotești, cu rucsacul în spate, cu cizmele ferecate de parcă se aflau pe piscurile din Pădurea Neagră: rasă cu ade-vărat aparte, care-i făcea pe localnici să se întoarcă stupefiați, chiar dacă nu pufneau în râs, căci sevilianul este ospitalier. Fiecare dintre aceste națiuni, văzută la ea acasă, ar fi apărut cu virtutea nației sale: englezul cu forța, francezul cu inteligența, germanul cu civismul și cu seriozitatea, dar aici, departe de țara lor, nici unul dintre ei nu era apropiat spaniolilor, în timp ce acești spanioli, izolați și ei la Londra, la Paris, la Berlin, defectele lor ar fi părut de parcă au fost mărite cu lupa. În ciuda acestor lucruri, Alban se plictisea grozav. De fiecare dată când își dădea seama de asta, își aprindea o țigară. În sfârșit, se ridică atunci când pe banca smălțuită, furnicile pierdură cu siguranță orice măsură în actul de a-i pișca fundul.

Întorcându-se la hotel, rătăci persecutat de angajați o jumătate de oră prin saloanele în care turiștii dormeau ca să le treacă timpul mai repede. Alban fuge ca de ciumă de acești servitori zeloși care se aruncă asupra lui când sosește, îi descoperă pe pantalon o mică pată de noroi și aleargă câte trei să-l perie, îi deschid ușa salonului care nu este cel unde vrea el să intre, așa încât, după ce s-a purtat urât cu ei de două trei ori, intră, în fine,

căci are inima bună, în această încăpere unde nu are ce căuta. În sala de lectură, bâzâind în jurul lui, îi ghicesc toate dorințele, mai ales, pe cele pe care nu le are. Dacă se uită la un orar care este prea sus pe perete, un puști zboară să desprindă orarul și să i-l țină la înălțimea ochilor lui. Dacă, din întâmplare, întoarce capul spre unul dintre ei, acesta crede că îl cheamă și e lângă el. Fără încetare, îi strecoară ocheade anxioase, cu sprâncenele încruntate: oare n-o fi având el nevoie de ceva? Îi vine să nu se mai încumete să privească în direcția lor. Își imaginează o poveste frumoasă, în care vizirul îl ucide pe servitor, pentru că servitorul l-a privit. Într-un sfârșit, după atâta agasare, se duce să scrie în camera lui, cu toate că cerneala este de apă, nu înainte ca un alt pitic să se precipite și să-i prindă piciorul cu ambele mâini în plină scară. O fi oare un mic sclav vinovat, care, precum imploratorii din vechime, îi cere iertare îmbrățișându-i genunchii? Dar nu, el vrea să-i lustruiască pantofii, pe care i-a lustruit deja în urmă cu două ore.

După ce ajunge în cameră, Alban se pregătește să-i scrie mamei sale. Începe: „Scumpă Mamă și prietenă...” Dar aruncă pana. Nu, în mod hotărât, nu e făcut pentru literatură. Și apoi, patul este cel care-l fascinează. E nemaipomenit cât poate să semene un pat cu un taur. Coarnele... picioarele... coada... totul este aici. Alban închide obloanele pentru a nu fi văzut de afară; împinge mobilele la perete. Într-o mână, ține o riglă, în cealaltă, muleta. În mod evident, taurul nu mai răspunde deloc; trebuie să termine repede cu el. Câteva pase, care din nefericire fac să zboare obiectele de toaletă. Alban se încurajează cu o voce puternică: „*Bueno... bueno...*” Apoi se pregătește și, precum cei bravi, fără a întoarce capul, își ucide salteaua de puf.

– Ei bine, îi zise Soledad a doua zi, îndată ce ducele se îndepărtă pentru a ținti porumbelul său, aveai deci ceva foarte important să-mi spui?

– Da, că ai un profil de pisică, asemenea faraoanelor.

Ea izbucni în râs și, ca să poată face asta, își dădu capul pe spate. Stăteau pe terasa Tirului.

– Ce idee năstrușnică!

– Nu, nu este o idee năstrușnică. Ci una foarte frumoasă.

Ea tresări, dădu la o parte o gărgăriță care i se plimba pe mână.

– Oh, mă gâdil atât de tare!

– Zilele trecute când mâna mea, din întâmplare, a atins-o pe a dumitale, ai retras-o de parcă te-ar fi mușcat un scorpion. Era oare numai pentru că, fără să vreau, te-am gâdilat?

– Da.

– Nu era din alt motiv?

– Nu.

Plumbul atinse porumbelul în zbor. Penele albe țâșneau sub acest plumb, asemenea spumei valurilor care lovește stânca. Pasărea căzu și se rostogoli; această zăpadă de pene era încă pe cer. Jos, deasupra corpului ucis, o aripă albă, încă ridicată, fre-măta ca un vâl pe mare.

Ducele reveni.

– În fiecare an dau, în sâmbăta în care începe *feria*, în are-nele satului vecin, Medina de los Reyes, o *becerrada* în folosul Crucii Roșii, îi spuse el lui Alban. Te-ar interesa să fii unul dintre matadori? Un parizian ar fi un element de noutate. Pepe Alcaraz, fiul contelui, ar fi celălalt matador. Veți avea fiecare doi tauri. Până atunci, mai sunt trei săptămâni; vei avea ocazia să ucizi de multe ori și să câștigi mai multă experiență. Ți-ar plăcea?

– Ce vârstă au taurii?

– Doi ani.

– Accept cu o imensă plăcere.

Cu toate acestea, îl deranja un pic că era o coridă de bine-facere. Orice spectacol de binefacere organizat de oameni de lume e fără valoare: există aici o regulă aproape fără excepție.

Și apoi, găsea că strigătorului, care îi chema pe trăgători unul după altul, îi lua prea mult ca să strige numele ducelui. În sfârșit, ducele se ridică.

Alban îi spuse tinerei fete câteva fraze stângace, pentru că voia să creeze o oportunitate. Apoi cită versurile lui Omar Khayyam, schimbând doar genul ultimului său cuvânt.

– Ai o aluniță pe ceafă. Fiecare viorea care iese din pământ vine dintr-o aluniță de pe gâtul unei adolescente.

– Da, și am o mulțime pe mijloc.

Alban înghiți în sec. Ar fi spus ea altceva dacă ar fi dorit ca să fie a lui chiar în acea seară? Găsi curajul să-și cufunde privirea în ochii ei. Dar ochii ei erau inocenți, iar el fu descumpănit de această candoare provocatoare. Totuși, nu ezită.

– Señorita, aș vrea să vă sărut mâna.

– N-aveți nici o nevoie să-mi sărutați mâna.

– Din contră, am mare nevoie.

– Vă va trece, tot așa cum a venit.

– Promite-mi că n-ai să te împotrivești, atunci când se va ivi ocazia.

– Nu fac niciodată promisiuni.

– Vă rog, vă rog...

– Ei bine, vârful degetelor, nu mai sus decât prima încheietură.

– Când? Unde? Spune-mi când?

Împreună cu ducele sosea don Felipe Uhagon, care se așeză la masa lor, nu o mai părăsi, și asta fu totul pentru ziua aceea. Dar ducele spuse că luni la Alcazar trebuia să facă onorurile lordului și lui lady Wordsbury, care se aflau în trecere. Soledad ceru permisiunea să vină și ea. Alban se autoinvită și știu că Alcazar va intra în viața lui.

Ea își aruncă din poșetă zeci de bilete de loterie foarte vechi. Apoi rămase puțin deoparte, gânditoare. Dincolo de mătasea neagră a ciorapilor i se zărea pielea, aidoma aurorei când noaptea e pe sfârșite. Ea se întindea, nu, mai puțin, se mișca în

fotoliul ei, scoțând mici suspine, și Alban crezu că era pe cale să o dorească.

Un om isprăvea porumbeii, aruncându-i violent la pământ, capul fiind primul care se izbea de sol. Câinele unui trăgător aducea pasărea rănită, cu același mic „galop“ ca și pursângele care se întoarce la cântărit după coridă. „Voi avea în gură părul ei. Așa cum câinele nu lasă să-i scape aripile care încă zvâcnesc. O voi îmbrățișa fără să spun nimic, și ea nu îmi va spune nimic. Va râde, nu va spune nimic acasă. Și voi avea mai mult încă. O, Dumnezeu meu, așa va fi! Așa va fi!“ Voluptatea pe care o simt în el este așa de mare, încât stinge unul după unul cuvintele prin care voiam să o exprim pe hârtie.

Ieri, când a părăsit-o, totul i se părea posibil. Reconstituia planul grădinilor de la Alcazar, unde ar fi alergat în clipa aceea dacă nu ar fi fost închise seara, pentru a repera acolo locurile potrivite. Dacă ar fi putut să o ducă, singură, la băile de la Maria de Padilla! Acolo te afli în subteran, pe sub stânci, la doi metri de pământ și de viață, dar la fel de pierduți ca în cea mai îndepărtată cavernă. Astăzi, în trenul care îl ducea la Huelva, unde trebuia să toreeze doi tauri la un proprietar de vii, când își imagina actul de a o îmbrățișa, nu reușea. Ceea ce își închiupua era o întoarcere disperată, fără să își dea seama că în caz de eșec, la întoarcere, mai avea încă speranța și gândul că data viitoare va reuși.

Câmpia se întindea în fața lor, pete roșii sau verzi, același roșu-trandafiriu al cărămizilor Seviliei, același verde pătrunzător al frunzelor peste tot. Satele erau palide. Viile se succedau, măslinii marcați de o linie roșie, culoarea unui cal cu măruntaiele scoase. În timp ce trenul mergea, deodată, din sens opus, două chipuri mici, negre de funingine, apărură în cadrul unei ferestre. Fără să spună un cuvânt, copiii duseseră un deget la gură, căci întotdeauna sunt gărzi civile în trenuri. Acești spiriduși ai tăcerii, agățați de scară mergeau la Contenarès pentru

a-i munci pe bourași. Unul dintre ei, simțindu-se devotat loviturilor de coarne, purta un pantalon de schimb înfășurat într-o cârpă, ceea ce îi aruncă pe pasagerii din vagon într-un râset nestăvilit. Plin de simpatie, Alban ar fi vrut să-i facă să urce plătindu-le biletele. Dar ei se fofilară, dispărură cu o bruschete neomenească, negri, tăcuți și agili ca niște maimuțe din pădure. Nu fără să le fi strecurat un *douro*, pe care-l avea pe conștiință că nu i-l dăduse lui Jesús.

La prima gară în care se opriră, o femeie oarbă, cântând cu o voce de capră bătrână, se târa ca o omidă de-a lungul trenului și pipăia vagoanele pentru a merge, aidoma unui taur chior sau care, devenit orb în timpul coridei, merge de-a lungul barierei pipăind-o cu botul. Dându-i patru bănuți, Alban spuse o rugăciune. Vedeă în toți săracii niște trimiși ai lui Dumnezeu, așa cum ne învață Homer. Se rugă să poată pune buzele nu pe vârful degetelor, ci în palma lui Soledad.

La stația următoare, alt bătrân, și acesta orb. Pentru patru bănuți, Alban ceru bătrânului să-i fie permis să urce cu sărutările până la încheietura brațului. Dar când apărură și doi copii ce cântau, dintre care unul orb, cum copiii cer atâtea lucruri, el nu rezistă și ceru chipul tinerei fete, rugăciune pentru care dădu doi reali. Până unde ar fi urcat el în aceste ambiții sau poate ar fi coborât dacă trenul nu ar fi plecat! Auzi mult timp vocile copiilor și bătrânului amestecându-și melopeele lor diferite și totuși egale în fața mizeriei. Primise lovitură de lance a milei; asta face rău. Îi iubea pe copii, bătrâni, săraci și nu-i detesta decât pe oamenii care pretind (și pe aceia care îl deranjează).

Călătorea la clasa a treia, atât datorită farmecului acestui popor, cât și cu scopul, mereu prezent în mintea sa, de a nu-l întâlni pe englez. O fată frumoasă intră, ducând un papagal în colivia lui, ale cărei gratii aveau trei degete lărgime (trei degete de andaluză, se înțelege). Pieptul care-i întindea corsajul, părul negru lucios se lipea pe capul rotund ca acela al unui șoim, cu o garoafă prinsă drept în coc. Alban se apucă să fredoneze:

*En la plaza de Jerez,
Una mujé dio chiyío,
Porque un toro que salió
Le pareció su marío.¹*

Un om pusese la loterie cutii de ciocolată și păpuși pentru câțiva bănuți. „Nu, eu nu“, zicea ea de fiecare dată când îi oferea bilete, și de fiecare dată sfârșea prin a le lua, pentru niște prostioare cu care după aceea nu știa ce să facă și pe care le oferea vecinilor. „La fel cu cealaltă, se gândea Alban. Niște pășărele...“ Ar fi vrut să o aibă în brațele lui, pe picioarele lui, cu atât mai mult cu cât o bătrână, alături dormea având un rictus de șoarece mort pe chip. Îl duse cu gândul că nu simțea o dorință nestăpânită să o dezbrace pe Soledad. I se păru, și fu pentru prima oară, că pentru un gest prietenesc din partea ei ar fi renunțat la *asta*. O tandrețe fără margini se revărsă din el ca dintr-un izvor. În aceeași clipă, fu cuprins de melancolie, inima fiindu-i tristă.

Totuși, era tulburat de faptul că ea ar fi putut cunoaște ce înseamnă plăcerea. Dacă ar fi știut-o inocentă, n-ar fi suferit nicidecum că nu o mângâie.

Cinste și fericire taurilor bravi și săraci la minte! Fie ca ei să pască etern în pășunile cerești, pentru că au oferit o mare glorie tinerilor!

La Huelva, primul taur învins de Alban fu unul dintre aceștia. Așa cum o pisică mieroasă se freacă de picioarele voastre, se învârte în jurul vostru și, în clipa în care se îndepărtează, dacă o trageți puțin de coadă, revine de la sine, așa revenea fiara la finele fiecărei pase; așa putea fi legat o lungă serie de pase, și cu atât mai strălucite cu cât era aproape fără pericol, acest taur de aur lovind mereu în capă, fără să vadă mai departe

¹ În piața Jerez, / O femeie scoase un strigăt, / Pentru că taurul care ieșea / I se părea că seamănă cu soțul ei (din cauza coarnelor).

decât vârful botului; ai fi zis că e un taur dresat. În aceste condiții, Alban arată tot ce știa despre înflorituri având doar regretul că nu știa mai multe. Pe de altă parte, ca și la *venta*, un noroc uluitor îl ajută să ucidă taurul: după o estocadă insuficientă, dar destul de bine plasată, îl fulgeră de la prima încercare de *descabello*. Fu ovaționat.

Al doilea taur fu mai dificil. Dar o scosese destul de bine la capăt și părăsi arena rustică foarte mulțumit de el. De altfel, deznadejdea ce-l cuprinsese ținuse doar o seară. După Tezin, Cannes, Trasimeno, Trebie, romanii se credeau mereu invincibili.

Seara, în timp ce bea într-o tavernă, când din sala vecină răzbătu până la el cuvântul: „Francezul“. Ascultă.

„E viteaz, dar nu știe“, zicea unul. (Completați: să lupte cu taurii.)

Și altul: „Tocmai, dacă e viteaz, e pentru că habar n-are. *Nada, nada*“: („Nimic, nimic“: nu-i nimic în felul lui de a lupta).

„Ultimul taur, dacă ar fi știut cum să lupte cu el, era un taur bun.

„E viteaz... Și este *flamenco*, pentru un străin... dar nu știe.“

Și cel de-al doilea care vorbise, lungind vocala *e* din *eso*, după moda andaluză: „*Eso es.*“ („E bine așa.“)

Alban era stupefiat, indignat și copleșit. Cum, niciodată, după părerea lui, nu avusese o după-amiază mai bună, și uite cum îl judecau unii! Când recunoștea el însuși că a făcut o coridă proastă, spunea acest lucru sus și tare și era convins că trebuia spus. Dar gândul că atunci când fusese aplaudat și era mulțumit de ce a făcut, mai erau unii care rămâneau insensibili și, mai mult, care criticau, acest gând îl luă prin surprindere... Valoarea lui nu se impunea deci ca un fapt? Cei care aplaudau aplaudau ei oare din indulgență sau din curtoazie? Ceea ce îl revolta mai ales era fraza: „Dacă e viteaz este pentru că nu știe“. Acest fel de a întoarce împotrivă-i valoarea lui! De a face astfel încât, cu cât s-ar arăta mai viteaz, cu atât s-ar

putea găsi motive de a-l critica! Nu, asta, cu adevărat, nu și-o putuse imagina vreodată!

Cu un ochi distrat și iritat, privea în jurul lui. Ceea ce vedea era grădina unei vii, o livadă orientală cu fântână, cu ape pentru irigație, cu alei înguste și dale surplombând straturile de pământ cultivat. Și mai departe, colina însoțită unde se îngheșuiau una în alta trei case albe, ca un odihnitor cuib de porumbiță. Șopârle mici se vedeau pe trunchiul palmierilor. Măgarii soseau încărcăți de struguri. Aveau ochii strălucitori, pânțele și picioarele păroase, dar spatele era tuns, iar pe crupă era desenată cu mașina de tuns o floare sau un fluture. O fetiță venea de la fântână cărând urciorul pe umăr. Un băiat, trecând, i-l luă și bău din el fără să-l atingă cu buzele, îl umplu din nou la fântână și i-l puse pe umeri. Ei își continuă fiecare drumul, fără să-și fi spus un cuvânt, fără măcar să-și fi zâmbit. Alban este învins. Simte că niciodată nu va putea să fie supărat pe ceva ce aparține acestui pământ. Precum o ființă din sângele lui se mișcă în pânțele femeii, rasa sa, sângele său, toată ființa lui s-a mișcat în adâncu-i.

IV

Un om sărman își vindea picturile vizitatorilor din Alcazar; în aceste grădini încântătoare, acesta era unicul lucru lipsit de interes. De comun acord, cuplul de americani se oprise în fața lui. Din contră, ducele, însoțit de lordul și de lady Wordsbury, urcase deja treptele care duceau la o altă mică grădină închisă. Soledad și Alban rămaseră singuri. Acum era momentul! Dar el nu avea curaj și nu făcea nici un efort ca să-l capete. Cum tânăra nu-l ajuta, o timiditate atotputernică îl paraliza. Nici măcar nu încerca un gest de apropiere. Ai fi zis că o vrajă îl împietrea, sub aceste *azulejos* unde deviza lui Carol Quintul, *Plus Ultra*, era ca o ironie crudă. Și aștepta ca americanii să-i ajungă din urmă pentru ca totul să fie împotriva lui și ca să nu-i mai fie rușine de el însuși.

Soledad smulse o mână de mirt și o zdrobi pentru a-și parfuma palma. Alban nu putu să-și rețină un oftat. Dacă ar reuși să-i sărute mâna, nu ar mai simți mirosul adevărat al mâinii ei.

– Ce s-a întâmplat?

– Nu zdrobi în felul acesta *arrayanul*.

– De ce?

– Nu-ți mai amintești promisiunea dumitale?

– Ce promisiune?

Părea sinceră. Iar lui acum i se părea ridicol ce avea să-i ceară; repeta cuvintele în gând și fiecare cuvânt pierdea teren, unul după altul. El însuși nu mai era sigur de dorința lui.

– Ce promisiune?

– Să mă lași să îți sărut vârful degetelor.

Ea avu un gest care păru să însemne: „Oh! Numai asta e...“, strecură o privire în jur și brusc își duse mâna la înălțimea buzelor lui. El văzu încheieturile strălucitoare, pe care le-ai fi

crezut lustruite de sărutări, unghiile straniu de luminoase în contrast cu mâna închisă la culoare, marcate de mici pete albe ca niște urme de zăpadă pe sierra roză. Dar el întoarse capul.

– Ei bine, grăbește-te!

– Nu, nu mai am chef.

Era rănit de bruschetea ei disprețuitoare, încăpățânat, bo-sumflat, ca un copil.

– Pentru că n-ar fi nici o plăcere pentru dumneata... nu mai căuta să-mi dai iluzia...

– Plăcere! Dar știu că ești exigent!

Îi ajunseseră din urmă pe duce și pe soții Wordsbury. Americanii veneau în urma lor, încântați de tablourile cumpărate, ca niște negri cărora li s-ar fi dat jobenuri.

Merseră în grup. Alban amuțise. Ea era cea care îi îngheța vorba pe buze. Totul murise din cauza acestui lucru atât de simplu: ea nu ar fi simțit nici o plăcere în urma acestui sărut dat pe vârful degetelor. Nu se gândise la asta. Și nu mai putea să facă nimic, iar timpul trecea, și grădina era grădina de la primire care face să ți se topească inima: *descende in hortum meum...* Totul îl rănea acolo, acești trandafiri, aceste zambile și acești crini încă îmbobociți, acest aer călduț, și gustul persistent de zahăr, aceste nișe mici în ziduri cu două scaune opuse pentru a sta față în față ținându-te de mână, și mai încolo băile de la Maria de Padilla, la care visa la ora înserării, și miile de locuri alese pentru gesturi dulci și priviri înflăcărate. Niște turturele ușor impudice, de culoarea caisei coapte cu aripi albăstrie, se apropiau de ei, se îndepărtau, reveneau, ca pentru a-i invita, ca pentru a-i ghida în pavilionul de porțelan unde porumbițele le-ar da lecții de iubire oamenilor.

Alban nu-l auzi pe duce care se apropiase de Soledad și, cu vocea joasă, spuse:

– Te rog, du-i pe yankei. Pe toți, să nu-i mai văd! Dacă mai rămân aici, simt că voi face o criză.

Ea îi așteptă pe străinii care vorbeau englezește cu Alban, căci nu știa spaniola.

Apoi îi spuse lui Alban:

– O să rămân în urmă cu yankeii. Lordul Wordsbury s-a scu-zat că i-a adus. Stau la același hotel. Deja, tatei nu-i plac deloc astfel de nații, dar e și mai rău de când unii au cumpărat ceva pământ în vecinătatea lui ca să organizeze acolo vânătoare de rațe. El a văzut odată la Paris un film, așa-zis andaluz, turnat la Hollywood. A fost obligat să părăsească sala, nu a putut să cineze, era bolnav de suferință, de furie, fizic bolnav; nu mai putea să vorbească...

Alban nu îi răspunse, într-atât era de afectat. Ea izbucni în râs, ca deunăzi, cu fața toată întoarsă spre cer, cu cerceii scân-teind ca niște mari picături ale nopții, gata să cadă.

– De ce râzi?

– Francezii au niște figuri care mă fac să râd.

Coborî în adâncul abisului, crezu că avea să o părăsească în clipa aceea, fără un cuvânt în plus. Apoi, își spuse cu dispe-rare: „Cum aş putea trăi departe de mâinile ei?“ Îi zise trist:

– Sărmană señorita, nu ești prea serioasă.

– Toată lumea îmi spune asta. Dar pentru ce aş fi se-rioasă? Nimeni nu-i serios aici.

– Credeam totuși că lumea iubește serios la Sevilla.

– Pentru a iubi trebuie să fii serios? Prin urmare, mă iubești?

– Tare mi-e teamă că da.

Îi răspunsese cu simplitatea lui obișnuită. Ea se încruntă, aproape dureros, ca o mică ființă care s-a trezit dintr-odată.

– Ce pasiune! Ai un fel de a spune asta! Și de ce ți-ar fi frică?

– Ești prea puțin amabilă ca să nu-mi fie teamă că o să de-pind de dumneata.

Aproape că se bâlbia, ca un băiețel cu gâtul sugrumat. Pașii lor trezeau din somn păsărele, frunze, insecte care se mișcau. De pe acoperișurile joase ale Alcazarului, acoperite de iarbă și de părăluțe galbene, niște porumbei își luară zborul și, de fiecare dată când își întindeau aripile, se vedeau penele roșii de sub aripile lor. Cine i-ar fi crezut atât de plini de sânge vă-zându-i cum merg imaculați?

Ea îi zise, ca unui băiețel, de fapt:

– Uite, privește păunii. Așa-i că nu aveți la Paris?

Se opriră pe o terasă, cu yankeii mereu în urma lor. Ducele și cei doi Wordsbury erau mult înaintea lor. Soledad mângâie una dintre păsările mari, de parcă ar fi fost un câine. Mâna ei cizelată precum bronzul palid se detașa pe albastrul luminat al gâtului de păun. Sub pretextul de a-l mângâia și el, Alban ar fi putut să atingă ușor această mână, această piele brună și caldă, atât de plină de viață, cu mult mai tandră decât pielea barbarilor albi. Dar un amalgam de sentimente obscure îl crispau atât de tare încât rămase nemișcat. Și chiar se îndepărtă un pic, ca să se apropie de un leandru.

În fața lor se întindeau grădinile maure create de Carol Quintul, prințul ucigaș de tauri, ca și Filip al IV-lea, mai târziu. Și pretutindeni se vedeau însemnele lui cu vulturul imperial; Alban le înlocuia în visul lui cu ale sale personale: sentiment pueril, dar diferit doar în grandoare de cel în care acest Cesar și toți ceilalți găsiseră forța de a cuceri. Grădinile erau pustii, acolo unde odinioară, cu mult înainte de Cesar, erau alergate cornutele. Gârzi vrăjite moțâiau pe băncile din marmură, parcă erau în *Frumoasa din Pădurea adormită*. O vegetație mărunță și aspră era tăiată de aleile de nisip care la fiecare intersecție înconjurau un mic bazin. Plăcile de *azulejos* din email, vesele și simple cu albul lor crud, cu albastrul lor de păun, cu verdele lor în reflexe roșii, care acopereau bazinele, și băncile, și zidurile, și treptele care urcau de la o grădină la alta, frăgezimea frunzișului verde ca lumina, trunchiurile copacilor văruiți în alb, rozul somon al cărămizilor pe bordura aleilor fierbinți, toate întindeau un covor mare dichisit și pestriț, înghețat de prospețime. Totul în jur se etala de-a lungul zidurilor înalte până la turnurile crenelate, de culoarea ambrei. Fortăreață pe dinafară și grădină pe dinăuntru: toate astea ar face un suflet frumos.

Soarele se ascundea din când în când, și atunci nu mai era decât replica, realizată de un pictor prost, a tabloului de adineauri; apoi soarele ieșea din nou, și grădinile străluceau, și

cimișirii miroseau mai tare; apoi se ascundea din nou, și când era lumină, când era umbră, ca pe chipul ființei iubite. De fiecare dată când se făcea umbră, îndată se strecura o adiere, ca și cum asta ar fi așteptat, acolo jos, la marginea grădinii, pentru că-i era frică de soare și se grăbea să străbată scurtul imperiu al umbrei. Crengile de palmier se mângâiau, petalele de trandafir cădeau, o șuviță din părul lui Soledad fremăta spre obrazul tânărului, și el auzea cântecul lumii trecând prin părul său.

Ea sta cu brațele goale până la cot sprijinite pe balustradă. Între cot și umăr deveneau mai palide, pentru că, în unele zile, ea purta corsaje cu mânecile mai lungi. Soledad le privi o clipă și apoi spuse:

– Pretinzi că mă iubești, dar nu mi-ai zis niciodată că am brațe frumoase. Și totuși toată lumea mi-o spune, chiar și tata mi-a spus-o. Numai dumneata nu mi-ai spus-o niciodată.

– E prea mult! Tot trupul meu îmi strigă sentimentele, și acestor nimicuri le acorzi interes dumneata?! Nu, nu, nu îți voi spune nimic despre brațele dumitale. Un compliment cerșit! Și află că singura femeie pe care o iubesc este aceea care nu se crede dorită sau, dacă știe că este, se prefăce că n-o știe.

Era mai puțin nefericit acum, căci suferința i se transforma în mânie, poate chiar în violență, sub acest palat al lui Petru cel Crud. Or, fără să-și dea seama, el se ascundea ca după un scut folosind insolența. Ea se apropie de el.

– Femeile ar avea multe lucruri să vă răspundă. Dar mă tem ca acești oameni (îi arată pe yankei) să nu înțeleagă mai mult decât credem noi. Fă-i să plece, spune-le orice.

– La ce bun? Noi doi vorbim ca niște străini, să rămânem cu străinii. Aș suferi și mai mult dacă am rămâne singuri.

– Spune-le că în grădina englezească există o piatră pe care s-a așezat Napoleon când a cucerit Sevilla.

Nu se putu împiedica să nu râdă. Și apoi, în ciuda a toate, acceptă ideea.

– Oh! Napoleon! *Fine!* strigară ei. Dar cum de nu spun nimic ghidurile despre asta?

– Pentru că, explică Alban, din acea perioadă, piatra a fost multă vreme în posesia unui particular. Abia anul trecut a fost inaugurată. Cu siguranță că ghidul era mai vechi.

Duse amabilitatea până la a-i însoți câțiva pași, spre parcul englezesc care se află în continuarea grădinilor maure. Merse la dreapta, pe urmă la stânga. Ah! Și pe urmă, dacă nu se grăbeau, se afla prin ierburi o altă piatră pe care se așezase Josephine.

– Oh! Djoséphine!

Îi văzu plecând. Veselia lor fu instinctivă, că nu mai trebuia să-și potrivească pasul cu tinerii, că puteau să-și reia viteza lor obișnuită, care e pasul de alergare. „În ritmul ăsta, se gândi el, îi vom avea, din nou, într-o clipă pe capul nostru. Ar fi trebuit să le spun că mai este și o a treia piatră mai încolo, pe care s-a așezat La Fayette.“

Se întoarse. Soledad începuse să meargă încet pe alee. Soarele, care dispăruse pentru un timp, își făcu apariția. Ea nu era departe de pavilionul lui Carol Quintul, la care visase Alban. În fața pavilionului, se întindea un labirint, aidoma celui care-l obsedase pe fiul cornut și înstelat al Taurului născut din valuri, ca și voluptatea însăși, și unit cu femeia cu picioare fine. Merse pe nisipul galben-orbitor, în spatele ei. Avea inima sfâșiată că era îmbrăcată toată în negru, că nu avea decât un buchet de părăluțe în păr. Așa cum un leopard, sigur de prada lui, se târăște în spatele ei fără să sară, el merse mult timp în urma ei; ea nu se uita în spate. Ca un leopard sigur de prada lui.

O ajunse din urmă în fața pavilionului lui Carol Quintul. O, Dumnezeu meu, o, Dumnezeu meu! Ea intră în pavilionul lui Carol Quintul! Satiri și centauri o priveau din înaltul zidurilor și, dincolo de bazin, niște animale monstruoase; ferestrele lăsau să intre cântecul păsărelelor. Ea se opri cu brațele pe lângă corp, își coborî încet pleoapele, aidoma marilor fiare sălbatice. El îi apucă mâna, avu timp să-i zărească palma, deschisă la culoare ca aceea a țiganilor, și cufundă în palmă-i fața unui om care moare, închise palma peste fața lui și o apăsă ca

pentru a stoarce din umezeala ei însuși izvorul vieții. Urcă cu buzele până la încheietură și închise palma pe buzele sale. Nu va ști niciodată cum era ea, cum îi arăta chipul.

După ce îi prinse pielea cu dinții, cu un mârâit surd, după ce limba lui găsi grăuntele cărnii, atunci își retrase ea brațul, dar fără brutalitate. Nu opuse rezistență.

Își luă de pe jos pălăria mare care căzuse, merse lângă ea, ca un om fermecat, ca un om care iese din întuneric în plină lumină. Era beat de fericire, iar pe chip i se ghicea o neliniște.

Se trezi, dar nu se uită la ea, ci privi în fața lui, cu ochii lăsați un pic în jos, spre acele *azulejos* în tonuri atât de vesele, încât n-ai fi fost surprins, călcând pe ele să auzi o mică arie muzicală. Muște mari zumzăiau, invizibile, auzite doar de poeți. Niște fructe erau asemenea zilei care se trezește.

– Voi primi vreodată ceva mai mult decât atât?

– Nu.

– Nu poți să-mi dăruiești toate astea și să te oprești aici.

– Iată răsplata mea pentru că v-am dăruit ceva!

– Întoarce-te la pavilion. Chipul tău, cer chipul tău. Vreau să văd chipul tău cu ochii închiși, sub al meu, ca într-o altă lume. Vreau să respir pe chipul tău pământul vostru și piatra pământului vostru. Ea nu îi răspunse, el adăugă cu o voce slabă: Nu o să-ți fac rău.

– Nu, nu, nu insista.

– Întoarce-te la pavilion. Nu am sărutat semnul mic de la vaccin de pe brațul tău.

– Hai, să-l ajungem repede pe tata.

– Ei bine, nu-ți mai cer nimic azi. Dar spune-mi dacă voi putea săruta într-o zi chipul tău. Spune-mi doar da sau nu.

– Nu pot să îți răspund.

– Da sau nu! Spune-mi doar da sau nu!

Părea că nu-și venise în fire, că era obsedat. Un trandafir, în vârful lungii sale tulpini, se înclina până în mijlocul aleii, se oferea ca o curtezană, îi plăcea să fie mirosit în trecere de fiecare.

– Nu pot să spun nici da, nici nu.

– Ah! Dacă nu spui nu imediat, atunci e da.

– Dacă înțelegi în felul acesta, îți spun imediat: nu.

El nu păru convins. Ea zise:

– Dacă îți spun nu, nu vreau să te văd că suferi... și se opri, puțin nesigură, în chip periculos.

– Și dacă îmi spui da?

– Dacă îți spun da, nu vreau să vezi că mi-e rușine.

Văzu că doar pentru că-și imaginase această rușine, doar pentru că pronunțase cuvântul care o exprima îi era deja rușine. Dacă ar fi deținut obiectul dorinței lui, l-ar fi avut cu totul proaspăt, cu totul cald, pe buzele sale, ca pe un vânat. Dintr-o clipă în alta, aidoma lui Galgo care se culcă după ce și-a lăsat prada, încetă să o mai tortureze.

Totul era sub imperiul apei, pentru ca fiecare bucurie să fie dublată printr-un reflex. Un fir de apă îți însoțea pașii, în mijlocul aleii, într-o mică rigolă care apărea între dalele de un roz stins, aprins câteodată de o pată albastru viu. Erau bazine de apă moarte, goale. Altele cu apa plină de surâsuri care trimiteau să danseze figuri de lumină sub arcul arab care o surplomba, și petale căzute în apă se simțeau bine acolo: Dumnezeu să le aibă în pază! Iar altele aveau o baltă de apă care dădea pe dinafară, culoarea roșie a mușcatelor care se priveau. Se auzea zgomo-tul spart al jeturilor de apă, fiecare pe un ton diferit, răspun-zându-și din grădină în grădină. Câteodată, în trecere, Soledad își băga degetele în apă și le ștergea apoi de păr.

Într-un bazin de apă, o pisică pândea peștii, o pisicuță de culoarea pietrei, iar în jur, copiii se zbenguiau; marginea bazi-nului păstra amestecate urmele ude de labe și de mâini. Oricât de prinsă era inima lui, Alban nu putu să nu vadă această pisi-cuță fără să-i adreseze un surâs, fără să meargă s-o mângâie. Pisicuța, un adevărat animal al plăcerii, îl lingeă și îl mușca pe rând. Alban se întoarse spre Soledad.

– Eu, dacă sunt mușcat, nu mă opun.

Când își retrase mâna, o picătură de sânge strălucea, o cu-lese cu limba. Se apropiau de lac. Fete tinere se oglindeau în

el, și apa, plină de șalurile lor în culori strălucitoare, semăna cu un oraș de fluturi în spatele unui vâl din cristal. Un chiparos era acoperit de trandafiri, ca o femeie zâmbitoare și îndoliată în același timp. Clopotele de la Giralda se profilau pe cerul liniștit.

– Să ne grăbim, îi zise Soledad. Tata probabil este fericit că a scăpat de yankei, așa că nu s-a întrebat poate... Dar totuși...

– Nu pot să-l văd pe tatăl tău în starea în care mă aflu. Nu știu să mă prefac, și am impresia că totul s-a schimbat pe fața mea. Și pe urmă, nu pot vedea pe cineva pe care îl respect în momentul în care îl înșel...

– Îi voi spune că eu i-am lăsat pe yankei la intrarea în grădina englezească și că te-am rugat să-i însoțești, din politețe. Vei pleca. Când îl vei revedea pe tata, te vei scuza într-un fel.

– Îl minți pe tatăl tău de mult?

Ea râse.

– Dintotdeauna.

Îi pusese această întrebare cu o nuanță de tristețe, căci îl iubea pe duce. Dar, simțind-o vinovată, asta îi aprinse din nou dorința. Cine poate cel mai puțin poate și cel mai mult.

– Mă vei lăsa să fac ceea ce ți-am cerut? Te implor, dă-mi o speranță sau refuză-mă ferm. Un cuvânt: da sau nu.

– Ți-am spus, nici unul, nici altul dintre aceste două cuvinte nu pot să ți le spun în față.

– Ei bine, în alt fel... Ce știu eu?... scriind...

Ea ridică din umeri, apoi făcu: „ah!“ cu o jumătate de zâmbet, și:

– În seara asta, la ora unsprezece, în piața Doña Elvira, uită-te la emailurile albe de pe rezemătoarea din dreapta a primei bănci din dreapta, cum vii de pe strada Susona. Vei avea răspunsul meu.

– Și pe dumneata când te voi revedea?

– Începând de poimâine, în catedrală sau prin jur, este imposibil să nu ne întâlnim. (Atunci începea Săptămâna Patimilor.)

Răvășit de îndrăzneală, voi să-i ia mâna pentru a o săruta. Ea însă fu aceea care-i luă mâna, o ținu la distanță, dar făcând acest lucru o ținu mult timp. Și, pentru că o ținea așa, el simțea mai multă duioșie decât dacă ar fi dus-o la buze. Își apropie fața de a ei și o privi așa cum îi privești pe cei pe care îi iubești.

Ieși prin curtea Flamurilor. Sub boltă, o fecioară veghea de după un grilaj, deasupra unei lămpi aprinse. Ajungând lângă ea, Soledad își făcu semnul crucii. Ce mult îi plăcea că și ea era catolică! Și că aveau în comun acest mare domeniu! Afară, se simți atât de copleșit de bucurie că-și duse mâna la frunte. Apoi se îndreptă spre catedrală, purtat de elanul de a-i împărtăși bucuria Stăpânului său.

Fiecare casă din Piața Triumfului avea o ramură palidă, o creangă de palmier de la Elche, născută din apă și din foc. Lanțurile pilonilor care înconjurau catedrala erau pline de puști care se legănau, ca niște rândunici pe cablurile electrice. Inscripția din psalm străluci deasupra ușii: *Tibi soli peccavi*, și el o înțelese invers (nu era decât un elev în ultimii ani de liceu): „Pentru tine singur, eu am păcătuit“. Pentru tine singur eu am păcătuit... Pentru tine singur eu am păcătuit... Ah! Să spună ea într-o zi această frază fără să o pronunțe, cu gura deschisă, cu oboseala ochilor ei și cu cearcănele ei, și el să o strângă în brațe pentru ca ea să-l ierte, și să adoarmă simțindu-i bătăile inimii.

Opri aceste gânduri năvalnice, indecente pentru locul unde se ducea. Atunci, constrânse, ele se transformă în tandrețe, se amestecă cu minunatul miros al ierbii care îl întâmpina în curtea Portocalilor, cu această ingenuitate pământescă și cerească. „Mai degrabă o strângere de mână, în care să pună suflet decât orice altceva dat fără simțire.“ În catedrală, pe fundalul întunericului, treceau păcate lipsite de chip, păcate sclipitoare de patrafire; întunericul de unde ieșeau și unde intrau acele incandescențe și aceste lividități mișcătoare îi sugerau infernul lui Alban, era fascinat. Din acele locuri primea el justificarea sentimentelor lui. În schimb, le aducea fericirea lui, așa cum țăranii vor aduce poimăine păsările lor în colivie și le vor lăsa

în fața altarului, pentru a-L înveseli cu cântecele lor pe domnul vulturilor și al lebedelor.

Minuscula piață Doña Elvira era în seara aceea decorul unui oraș de vis. Căsuțele mici galbene sau verde-palid, cu ferestrele și cu ușile date la margine cu alb se profilau pe azurul nocturn luminos, ca și cum ziua se afla dincolo de el și îl lumina, pur precum ochii unui copil. Frunzișurile răcoroase erau de un verde transparent. Pe ziduri, pe dalajul complicat și simplu, umbrele nemăsurat de mari ale palmierilor își făceau reverențe cu aere amabile. Copiii se jucau. O pisică se ascundea după un copac ca să-i privească jucându-se, într-atât erau de drăguți. Și băncile cu mozaicurile lor de emailuri, delicate și împodobite. Și prima bancă, la dreapta, cum vii de pe strada Susona, e imposibil să te înșeli.

Până în acest moment, Alban nu se îndoise deloc. Acum, în fața acestui cuvânt care avea să apară, neliniștea îl copleșea. Făcu turul pieței neîndrăznind să se apropie, cu un sentiment din ce în ce mai puternic că nu va găsi nimic scris acolo. În fine, merse spre ea. Pe unul dintre emailurile albe, fusese scris cu creionul, un cuvânt sau două litere.

Aprinse două sau trei chibrituri. Literele erau atât de îngrămadite că nu era vizibil, pentru ochii unui om, decât un mic pătrat negru. Inutil să mai insiste. Cuvântul care fusese scris acolo era mort.

Rămase pe bancă fiind cuprins de neliniște. Era oare opera vreunei ființe rele care ghicise un cuvânt de iubire? Nu, el nu și-ar fi dat osteneala să scoată un creion pentru a-l șterge; ar fi șters cu un deget ud. Mâna care ștersese era mâna care scrisese. Fără îndoială, când luase hotărârea să facă acest lucru, Soledad știa că tatăl său, ieșind de la Alcazar, îi va aduce pe alde Wordsbury în această piață vecină, care e una dintre cele mai frumoase din Sevilla. În timp ce restul o admira, ea se așezase și scrisese un cuvânt. Apoi îl ștersese. Dar oare ștersese un *nu*? Astfel, decisă să-i interzică, ea luase brusc hotărârea

să-i permită? Era greu de imaginat asta. Își imagina mai curând că, decisă să îi permită, în clipa în care trasase *da*-ul fatidic, îi fusese greu, avusese remușcări, cine știe, și îl ștersese. Poate că, ajungându-l din urmă pe tatăl ei, i se păruse că a observat ceva sau chiar o certase. Poate că fraza lui Alban care sublinia actul lor de a-l înșela pe duce încolțise și, pe punctul de a ceda, se răzgândise. Și astfel, cum să o găsească? În beția lui, acceptase să nu-i dea o întâlnire precisă. Să-i facă o vizită du-celui? Dar dacă ducele ghicise? Și-l imaginează pe servitorul în alb spunându-i de partea cealaltă a porții: „Domnul duce a dat ordin să vă spunem că nu vă mai primește niciodată pe Domnia Voastră...”

Bătuse de mult miezul nopții. O dulceață a pământului fără de ură socială! Știm unde să ne refugiem când negrele cetăți nevropate vor fi făcut în fine imposibilă viața locuitorilor lor. O siguranță înduioșătoare domnea la acea oră în acest loc pus-tiu, pierdut printre străduțele întortocheate. Copiii dormeau acum în brațele îngerilor lor. Casele dormitau, cu ușile deschise. Emailul băncilor strălucea ca ochii femeilor, ca dinții lor, în jurul micii piețe inocente, singura complice a pisicilor în călduri. Alban se întoarse; se simțea rău.

De Duminica Floriilor, adică poimâine, și în cele trei zile care-i urmară, Alban hoinări, în jurul catedralei, în orele în care era aglomerație, îmbrâncit de toată Sevilla care defila. Ploaia stârnea pietatea: intrau la adăpost în biserici. Fără îndoială, du-cele și familia lui veneau în fiecare zi, dar cum să dai de ei în toată această mulțime? Alban nu-i întâlne niciodată. Și, depășit de situație, hotărî să meargă să sune la duce, joi seara, dacă nu avea să-l întâlnească până atunci. Pretextul era facil. Ce se mai întâmplase cu proiectul *becerrada* la care el avea să fie matador?

Pornise pe stradă și, consultând orarele slujbelor religioase și ale procesiunilor, cu un suflet de împrumut, sufletul stupid de turist, ca să se abată de la obsesiile lui. Răvășit de oboseală, pentru că hoinărise de dimineață prin preajma catedralei, se

lăsa să cadă seara pe o bancă de pe strada Șerpilor. Se uită distrat la celebrele festivități, cu simpatie și cu plictis.

Trămbițele ascuțite ale cavaleriei își fac simțită prezența. „Nu, nu am faianțe de reparat“, se gândește Alban, mai întâi deranjat de fanteziile lor stridente. Penitenții înaintează în două șiruri, cu robe lungi și cu glugi care îi maschează. Majoritatea sunt desculți, ceea ce e frumos și le face pe doamne să râdă. Acești „frați întru lumină“ au în mână o lumânare groasă, cu flacăra întoarsă spre pământ, rămășiță a obiceiului grec și roman de a purta întoarse făcliile funerare, iar baza lumânării le ridică veșmântul ca o spadă. Cu mâna cealaltă își țin capişonul, pentru ca urechile să le fie libere, cu un gest care pare pudic și care este plin de grație uneori. Căci, după talia lor, după zveltetea lor și câteodată după prospețimea mâinilor lor, atunci când nu sunt înmănușate în alb, în roșu sau în negru, îi poți recunoaște pe *nazarenos*, dintre aceia care formează în Franța parohiile noastre; sunt printre ei chiar penitenți de patru ani, sfârșind, am putea crede, de mâncat o tartă șterpelită. Cu siguranță, Jesús de la *tienta* este printre ei. Alban l-ar recunoaște după privirea lui verde-albăstruie catifelată? Aceste ființe misterioase care trec pe lângă tine ce păcat că au chipurile ascunse! Le cercetează ochii. Își sprijină privirea pe mâinile lor tinere.

Departe, vede o pădure de lumânări aprinse care se apropie în apus. Este un *paso*, cu statuile lui colorate, drapate, acoperite cu flori și cu lumini. Idolii vin în urma unui val de tămâie. Ei merg pe cincizeci de picioare umane, care apar la baza lor, și această mișcare a picioarelor îi face asemenea unor insecte uriașe. În față, o cădelniță pe care o poartă un diacon are aparența strălucitoare a unei nebuloase, ca și cum cerul ar fi delegat o mică parcelă dintr-un astru minor pentru a le face o reverență divinităților oamenilor. Cortegiul se oprește. Atunci, de dedesubt, ies admirabile măști de ocnași creștini, chipuri aspre, rase și acoperite de sudoare, având înfășurat pe cap eternul șal al spaniolilor. Un ordin, se întorc; un altul, mișcarea se înalță cu un tresărit un pic brusc, care face să cadă câteva flori

și să zăngăne colierele, mătăniile statuii. Prin grilajul *paso*-ului, Alban îi vede pe purtătorii de statui, cu brațele goale, cu șalul pe cap în forma unui coif egiptean, și în spatele acestui grilaj, în colțul lor întunecat, în timp ce execută ordinele, ei îi amintesc lui Alban, exaltat din cauza lor, de sclavii care trăgeau la vâsle în galerele străvechi. O clipă după aceea, redevenit creștin, el recunoaște frumoase semnificații în acești atlanți susținând chipurile credinței.

Și alți penitenți ai altor confrerii își fac apariția, cu lumânările albe sau negre, sau violete, sau roșii, cu trompetele, cu steagurile, cu lampadarele, cu baghetele din argint, cu coșurile pline de flori și de tămâie, cu insignele purtând inscripția: S.P.Q.R. care nu-i singura aici evocând un „triumf” roman. Deasupra grilajelor, atrase de sărbătoare, rândunelele fac cercuri pe cerul stins și limpede.

În capătul străzii înguste, spectatorii se strivesc. Un baraj se rupe. Lăsând pe toată lumea să treacă, agentul de circulație se ia de un puști rămas pe loc alungându-l: „Plecați, blestemăților, în focul veșnic!” Alban are nevoie câteodată de o jumătate de oră ca să se poată apropia de o femeie din mulțime, mergând din om în om. Ajuns în spatele ei își pune mâinile pe umerii grași și tari ai străineii, așa cum în apropierea unui *paso* oamenii se împing unii în alții, până când bebelușii izbucneau în plâns ...

Ea se întoarce, crezând poate că el caută să-și facă loc de trecere, și ochii ei întreabă: „Ce doriți?” „Pe tine”, îi răspunde chipul omului. Ea înțelege, își reia poziția, consimțind la această scurtă ofrandă către spiritele pământului. Când aceasta își dădu un pic capul pe spate, chipul lui Alban se așază pe părul ei, și el îi inspiră mirosul, iar când ea își apleacă ușor capul, gura lui face în părul ei un mic spic. El îi privește chipul atât de aproape cum nu se poate decât în iubire: ceafa ei păroasă și ciufulită, de unde coboară spre omoplați un puf des. „Ah! se gândește el, miroase a prăpastie.” Atunci, un avânt puternic îi face pe toți să dea înapoi, iar Alban, fără rușine,

strânge corpul în brațe, urcă până la înălțimea rătăcită unde se închid ochii, apoi coboară dintr-odată, ca un proiectil care cade. Din nou, un avânt în sens opus. Femeia dispăre, luată de val. Din fericire, nu sunt puține femei în valea penitenței noastre. Puțin zăpăcit, Alban se minunează cât de ușor poți să înlocuiești o ființă pe care o dorești cu o alta. O, planuri delicioase ale Creației!

Uneori, lovit de iubire pentru vreun chip din *paso*, o fecioară, un înger sau doar spatele musculos al centurionilor care îl flagelau pe Mântuitor (cu toate că de multe ori, păroși și mustăcioși, ei semănau cu Briand, ceea ce nu reprezintă tipul plin de farmec roman), Alban se ridica și se amesteca în procesiune, unde domnea o amabilă libertate. Într-o noapte, trecu o Fecioară, cu gura întredeschisă, cu lacrimi mari în ochi, cu sprâncenele încruntate de angoasă. Să fie oare pietate exaltată? Sau pentru că, prin gura întredeschisă, dinții care se vedeau o făcuseră să se gândească la dinții înduioșători ai taurilor? Fu pe punctul de a-i lansa o *saeta* în felul lui: „Ah! Aș ști cum să-ți închid gura!“ Bineînțeles că nu era vorba să i-o închidă cu un argument. Era cam sărată vorba lui, dar nu era în ea nici o răutate. Foarte repede băgă de seamă că nu făcea parte din lucrurile admise și o iubi și mai mult pe Fecioară pentru că o ofensase. Și totodată o iubi mai mult pe Soledad pentru că o trădase o clipă. Ce natură fericită!

Deci grăbi pasul în urma procesiunii care se întorcea la biserică – era cam ora unu dimineața –, printre puștii care țineau trena statuii, altfel ar fi măturat pământul, vânzătorii de prăjituri care îi aprovizionau pe penitenți, negustorii de apă, cu urciorul pe umăr, pentru a le da apă atlanților, muzica militară mergând în pas funebru cu un legănat lent. Câteodată, procesiunea vibra, într-un gest de mânie, atlanții ieșeau și-l ocărau pe țarcovnic. „Ei o să lase totul aici“, își zicea Alban, obișnuit cu grevele. Dar se afla în Andaluzia, atlanții aveau să bea un pahar cu vin, în timp ce o *saeta*, simultan, vărsa vinul său de iubire divinității pentru a o face să aibă răbdare. Când se

întorceau atlânții, după ce recăpătaseră gustul vieții, procesiunea mirosea a grajd, dacă putem spune așa, da, „putem spune“, nici o lipsă de respect în această credință (familiară, încrezătoare și plină de veselie). Pusă în mișcare brusc, procesiunea pornea la drum, o lua pe străduțele negre de atâta lume, cu o viteză nebună. Micii militari, cu înfățișări grațioase de copii, lungeau pasul și nu mai știau cum să se legene; cântau aria lor lugubră, în timp ce mergeau repede, așa încât sunetele deveneau și sinistre, și săltărețe. Un spectator înjura că nu putea să-și aprindă țigara de la lumânarea unui penitent și îl lovea pe spate — *hombre!* — pentru a-l face să încetinească. Apoi oboseala îi cuprindea pe atlânți și se revenea la pasul obișnuit. Trecând pe lângă un balcon supraîncărcat, un câine începu să latre, o mână mică se întindea să atingă baldachinul procesiunii. Picăturile lumânărilor cădeau pe mâinile penitenților, iar Alban între alămurile soldățești și trena Reginei cerului bea, se poate spune, un faimos pahar de obscurantism. Lângă el, o femeie s-a fofilat și merge printre toboșari alături de acela care i-a furat inima. Bubuitul tobelor atât de puternic când îl auzi de aproape o aruncă într-o viață exaltată unde totul i se pare ușor. Ea intuiește toate gândurile unui toboșar. Deschide palma sub lumânări, culege ceara care cade, lasă ochii în jos simțind această duioșie aprinsă și se gândește la trupul celui pe care îl iubește.

Sub porticul catedralei stă suspendat un crocodil pe care sultanul Egiptului l-a trimis în dar lui Alfonso Înteptul refuzând-i acestuia mâna fiicei sale: acest Alfonso câștiga poate la schimb. În Joia Mare, după-amiaza, Alban contempla cu respect acest animal; găsea că are aerul unui taur. Deodată, în primul rând al persoanelor care priveau cum procesiunea traversa biserica, văzu, sub o mantie albă chipul acoperit de promoroacă al prințesei cu cap de pisică.

Ducele fu acela care îl zări primul și se luminea la față.

— *Holà!* strigă el.

Întreaga viață a lui Alban se luminează în același timp, îi venea să-l îmbrățișeze pe acest om. Măcar în ceea ce îl privește nu se întâmplase nimic. Soledad, și ea își întoarse spre el chipul plin de fericire.

Ducele veni în întâmpinarea lui.

– Eram pe punctul de a îți scrie. Mergem sâmbătă la *ganaderia* ca să alegem taurii dumitale și pe cei ai lui Pepe Alcaraz. Vom organiza după aceea o coridă la Merinales. Veți fi prezent, se înțelege. Te las acum. Vreau să-l văd pe Hrist ieșind; este Hristul meu. O să vezi cât este de frumos! Trimit mașina să te ia luni la ora trei. *Adio*.

Se întoarse din nou.

– Vii sau nu vii, ai locul dumitale în loja mea, duminică, la tauri.

Făcu semn cu mâna un grațios la revedere și se apucă să alerge asemenea unui tinerel, ca să-și vadă Hristul ieșind. În fiecare an, el îl vedea de cinci-șase ori, luând-o printre traverse pentru a ajunge în fața confreriei și a-l aștepta. Și avea cincizeci și opt de ani.

Soledad făcu trei pași și se întoarse spre Alban, cu privirea ei de femeie, aceeași privire pe care o vor avea într-o zi femeile pentru tinerii în uniformă albastră mergând la Gara de Est.

– Iartă-mă. Nu a fost vina mea. Îți voi explica luni.

– Vei fi acolo luni?

– Da. Ea îi întinse mâna. Știi că sunt prietena ta. *Adio*.

– Adio, lumina ochilor mei!

O luă la fugă ca să-l ajungă din urmă pe tatăl ei. Mergea repede, legănându-și șoldurile, soră a vaporului cu pânze albe. Iar chipul ei grav rămânea în el voluptuos ca o mână fără degete.

Pe când ieșea din bancă, Alban se auzi strigat în franceză:

– Monsieur Alban!

Un penitent se desprinsese din procesiune.

– Intrați în San Roman, în seara asta, la ora zece, spuneți că mă cunoașteți. Veți vedea procesiunea confreriei mele. Este cea mai frumoasă din Sevilla.

Era Buñuelo. Cu toate că penitenții trebuie să respecte cu rigurozitate o liniște deplină, el vorbea cu voce tare, ca și ducele. „Nu vorbiți așa“, avea chef să-i spună Alban, jenat. *Torero* îi puse mâna pe umăr, îl forță să se întoarcă:

– Uitați-vă la Fecioara Noastră! Să o priviți bine când va trece. Ce bijuterii! Ce partidă dacă ar fi de măritat.

Și el începu să alerge ca să-și reia locul în confreria sa, unde penitenții își țineau lumânările întoarse în jos, așa cum se țin spadele în „bolta de oțel“.

În toată catedrala, traseul procesiunii era lipicios de la picăturile de ceară răspândite de lumânări timp de cinci zile. Spiriduși de sacristie, cu rochiile negre acoperite de pete de ceară, se strecurau ca niște mici insecte sau se jucau de-a v-ați ascunselea pe după stâlpi. Unii oameni își puneau scaunele în cerc și discutau. Alții moțâiau cu capul pe treptele Monumentului. Câini se fofilau printre picioare. Și totuși în toate acestea nu era nici lipsă de respect, nici măcar o urmă de vulgaritate.

Cireada de tauri, după ce a fost neliniștită, nervoasă și după ce, puțin câte puțin, ca o apă, se liniștește, încetul cu încetul animalele încetează să se mai agite, să se urmărească, și încep să rumege, în ținutul d'Oc, se spune, că se „așază“. Așa se așezau și sentimentele lui Alban. Duminică sau mai degrabă luni – căci duminică, în lojă, la piață, ei nu puteau să-și spună nimic –, el va ști tot, și va ști așa cum dorea el.

Seara, în biserica San Roman în care nu avea acces publicul, el așteptă confreria lui Buñuelo. Biserica goală era cu-fundată în întuneric; prin ușa deschisă în noapte era luminată doar draperia imensă, care, în capăt, se întindea de la boltă până la pământ. Un paracliser aprinse lumânările, acționă cu o înfinită religiozitate, impresionantă în acest întuneric. Apărură câteva umbre umane care așteptau și ele în spatele stâlpilor. Afară, tobele sunau continuu și se auzea, pe deasupra tramei lor sumbre și grele, acest zgomot care face să se clatine un suflet tânăr imperial: copitele cailor pe caldarâmul orașelor.

În fine, procesiunea intră, pe o lungime de cincizeci de picioare, pe podul de lemn care fusese aruncat pe deasupra parvisului, și tropăitul ritmat al purtătorilor de statui pe pod sugera o armată în defilare; trupele victorioase trebuie că făceau acest zgomot, atunci când treceau peste podul volant pentru a ocupa citadela supusă. Procesiunea intră în biserică, cu un legănat maiestuos de corabie: corabie de vis, plină de lumini și de îngeri, și mai frumoasă decât cele care veneau la Sevilla, după ce îi dădeau lui Dumnezeu o lume nouă.

Noaptea luminoasă și flăcările lumânărilor cântau în dezacord în naosul sumbru. Câțiva *nazarenos* care se înăbușeau sub capișon îl bulversaseră: se vedeau, în fine, chipurile fermecătoare, obosite și strălucitoare. O persoană mascată își ducea trompeta pe umăr de parcă ar fi cărat o grămadă de arme.

– Maestro!

Alban recunoscuse vocea lui Buñuelo. Dar celălalt îl împingea afară.

– Ieșiți repede! Aruncați o privire, din piață, în timp ce se întoarce cea de a doua procesiune:

Cât erau de sensibili cu toții la poezia ținutului lor, a obiceiurilor lor și doritori să o facă iubită! Astfel un italian, punându-și mâna pe o coloană de marmură, exclamă prin versul unui cântec: „Ce frumoasă este!“

Docil, Alban iese. Biserica din cărămizi roșii, luminată de lumânări, este de un roșu-aprins pe un cer albastru-aprins; și pe acest albastru-aprins strălucesc garoafele celei de-a doua procesiuni atât de roșii încât par de foc. De la un balcon se desprinde o *saeta* pură. Se aude vocea și mult timp se caută cântăreața. Poate fi zărită, dar nu i se disting trăsăturile; cântecul o face să se legene puțin, ca și cum forța suflului se zbatea în pieptul său, și ea dă drumul ultimei note, aplecându-se de parcă s-ar fi golit, apoi face câțiva pași înapoi, reintră în umbră, în timp ce un *ole* compact se ridică din mulțime. Câteodată, de la două balcoane, două voci se avântă, alternează, se amestecă. Uneori, în mulțime, un om din popor își scoate șapca

și cântă. Că el cântă prost și că oamenii râd, tocmai acest lucru este emoționant.

Noaptea are aceeași nuanță albastru-închis precum mantia Fecioarei. Înăuntru, nici o stea; nici o lumânare, sunt toți pe jos. Procesiunea se pune în mișcare și intră în port. Iar luna, care a văzut atâtea altele, care a văzut nenumărate alte culte la apogeu și apoi pierind, care vede chiar în acest moment nenumărate culte diferite și opuse, privește toate aceste lucruri așa cum te uiți la copii jucându-se, și surâde cu distanțare și bunăvoință.

Dar, înainte ca procesiunea să dispară, o voce spartă se auzi și înalță ultimul cântec. Este o femeie în vârstă, o mai-muță bătrână cu lacrimi de om, căci lacrimi îi curg pe obraz în timp ce își înalță spre cer cântecul. Ultima *saeta*? Da, pentru ea poate, și tocmai pentru că știe acest lucru, plânge. Alban nu poate privi acest sărman chip, nu poate asculta această sărmană voce, și-i este groază de râsul pe care-l presimte când ea va tăcea. Ea tace. Nu se râde mult, nu se aud multe ironii. Ea dispăre, nu o va mai revedea, niciodată, nu-i va mai revedea chipul. Și are inima strânsă, ca și cum aceea care se pierde în mulțime era o necunoscută frumoasă și vinovată care dispărea acoperită de dorința lui.

În biserică, toți, Buñuelo, și Alban, îngenuncheați pe dale, spuneau Crezul în fața procesiunii care avea să se termine, și chiar Alban văzuse adineuri gestul ales al unui băiețel care adunase de jos un trandafiraș căzut. Și, la această vârstă, la care gestul instinctiv este acela de a lua, el îl pusese cu grijă la loc. Dar purtătorii de statui, bravii bandiți creștini, ieșiți din gaura lor, luau fiecare o garoafă să și-o pună la ureche. Ai fi zis că lângă fețele lor necioplite aceste flori erau ca niște despicături în stânci.

– Veniți să stăm de veghe, zise Buñuelo, înfometat de acest marș lent, aceste opriri prelungite de la orele cinci seara până la două noaptea. Dar Alban îl părăsi înfometat și el, înfometat să fie singur.

Nici un strigăt, nici un cântec, nici un zgomot un pic mai tare în această mulțime care se scurgea, cuprinsă de o veselie calmă și politicoasă. O femeie bătrână care ținea pasul cu ceilalți, îmbrâncită din toate părțile, zicea: „Ce barbarie!“, dar pe tonul cel mai calm, așa ca pentru a fi cu conștiința împăcată. Pe măsură ce se îndepărta de biserică, mulțimea se rărea. Siluete albe în cagule, mascate, se strecurau, dispăreau în această noapte venită parcă din altă epocă. În îndepărtare, Giralda era o coloană roșietică, și se vedea lumină în loja clopotarilor, ca o flacăra mistică suspendată în plin cer. Brusc, îl recunosc venind spre el pe Jesús, micul senior, desculț, cu cagulă roșie, centură roșie, mănuși roșii, cu mitra înaltă ascuțită și roșie dată pe spate, semănând, purtând această mitră, cu un tânăr prezicător, sau poate în serviciul unuia dintre preoții siriaci care celebrau misterele Zânei Celei Bune. Jesús trecu, scoțându-și una dintre mănuși pentru a-și băga degetele în nas. Alban făcu cale întoarsă și îl urmă. Jesús o luă pe o străduță îngustă, și Alban se opri la colț. La urma urmei, ce avea el să-i spună?

Pe deasupra străduței, iasomia și caprifoiul de la două balcoane se uneau, își împleteau crengile într-un gest de iubire. Case mici albe păreau că ating cerul, familiare cu el, ca și locuitorii lor cu Dumnezeu, iar cerul avea acolo verdele transparent al urnelor de incinerare romane, și acesta era chiar verdele ochilor lui Jesús. Alban rămase privind, până ce peste micuța formă roșie se închise noaptea.

În ziua următoare, ajunul Paștelui, numită „Sâmbăta Gloriei“, Alban se duse înaintea cinei la Tabladilla, periferie rustică a Seviliei unde erau expuse animalele care vor fi ucise mâine la arene. Animalele se aflau într-o pășune înconjurată de bariere rezistente și de un șanț aidoma celui care înconjura arenele romane atunci când aveau loc vânători de fiare sălbatice. În capăt, se vedea un gard roz-aprins, din care trei palmieri păreau că țâșnesc, și un turn alb ca un minaret. Florile

de portocal îmbălsămau aerul. Animalele te dezamăgeau: mici și grase, cu privirea ternă, dând impresia că nu aveau nerv. De opt zile se vorbea în Sevilla de conflictul dintre impresarul arenelor și principalii matadori, cărora li se alăturase Asociația crescătorilor. Se plâneau de programul coridei, era prea sărac în evenimente. Lui Alban, care se neliniștea dinainte să cumpere un bilet, i se răspunsese: „Veți găsi. Mulți oameni merg la Jerez.“ La Jerez, într-adevăr, erau tauri de Miura, cu marele matador Machaquito.

Dintre toți matadorii, lui Alban îi plăcea de Machaquito. Și de Miura! Evident, era o nebunie să rateze ocazia de „a fi stăpân“ timp de două ore pe ceafa lui Soledad, ceafa ei sălbatică și cenușie. Pe de altă parte, în loja ei nu vor putea să-și vorbească, în timp ce mâine, pe pășunile ducelui, ar fi o libertate completă. Și Machaquito! Și taurii de Miura!

Toată Sevilla, echipaje, automobile, călăreți, pietonii făceau turul arenei cu tauri: era o defilare neîntreruptă. Se vindea apă, *tortas*. Niște oameni cerșeau prefăcându-se retardați. Un surdo-mut scotea un strigăt de ara. Alban îi zări de departe pe duce, pe ducesă și pe Soledad în mașina lor și băgă de seamă că ducele nu saluta niciodată primul. Nu se făcu recunoscut. La ce bun? Totul era în regulă așa. Cine știe dacă cuvântul pe care ea îl va spune sau nu îl va spune nu ar deranja acest echilibru fericit? (Iată un tânăr prudent.)

Este totuna, este plictisitor, ea și Machaquito în aceeași zi...

Alban îl salută pe don Felipe Uhagon, omul de la Tirul de Porumbei, ce stătea în picioare în mașina lui trasă de catâri. O vacă stătea lângă el.

– *Mala corrida!* făcu Alban, cu chipul sumbru ca și cum i-ar fi căzut trăsnetul pe casă.

– Dar nu mergeți la Jerez?

– Imposibil.

– Regret și eu, aș fi putut să vă duc. Noi mergem acolo cu automobilul și ne întoarcem în aceeași seară.

– Și biletul?

– Nici noi nu avem, ca și dumneavoastră. Vom lua acolo, la „intrarea generală“. E suficient să ajugem înainte și putem fi în rândul doi.

– Vai! Vă repet, imposibil. Sunt invitat...

– În orice caz, la dispoziția dumneavoastră dacă vă răzgândiți. Mergeți cu Dumnezeu (*Vaya Vd. con Dios*).

Să meargă cu Dumnezeu, cu mare plăcere. Dar unde mergea Dumnezeu? Cu siguranță la Jerez.

Mașina se îndepărtă, și Alban de asemenea. Făcu tot felul de șmecherii pentru a trece pe lângă *venta* fără să fie văzut de femeile de lume: ar fi trebuit să intre, să o facă pe gentilul. Era preocupat. La urma urmei, Soledad îi spusese „Îți voi explica *luni*.“ Și pentru ea, fără îndoială, întâlnirea lor de duminică nu prezenta interes. Alban știa bine că pentru moment ea era pasiunea lui cea mai mare. Tocmai revăzuse taurii. Pasiunea pentru tauri era pentru el o fatalitate. Și pe urmă poate, fără ca să-și dea seama, în fața certitudinii de a avea puțin câte puțin tot ce-și dorea de la Soledad, iubirea lui se afla într-un moment de staționare. În ultima cafenea întâlnită, el scrisese o scrisoare care va fi dusă imediat ducelui. Ea spune că Alban „l-a luat în serios. Veniți sau nu veniți“. Ducele este prea pasionat pentru a nu înțelege motivul pe care el i-l dă. Și este o dovadă a încrederii respectuoase pe care Alban o nutrește pentru el ca să-i spună cu toată simplitatea că mâine nu va veni.

Înainte de a merge la Uhagon, voi să bucure pe altcineva de biletul său pentru corida de la Sevilla: un loc în primul rând: este amuzant să te uiți la oameni și să zici: cui îi voi face eu plăcere? Pe o bancă, un bătrân respectabil, dar jerpelit, don Diego din pensiunile de familie, citea un ziar despre tauri. Alban îi propuse biletul său, dar bătrânul se uită bănuitor la el crezând că este vorba despre vreun speculant suspect. Ofensat, Alban se duse atunci să-l ofere unui puști. Părul acestuia era ras ca al unui arab: negrul părului și craniul său auriu alcătuiau o nuanță aproape verde, mirosea a gofră caldă. Ce tunet de bucurie, desigur, acest bilet în primul rând căzând din cer

peste acest puști zdrențăros! Dar puștiul examina biletul pe toate fețele fără prea mare încredere, spunându-și că era poate fals sau că era poate un bilet furat care îi va aduce necazuri. O liotă de copii făceau cerc. În fine, Alban îi puse biletul în mână și plecă fără să se mai întoarcă. Văzuse un paznic care îl cerceta cu o privire bănuitoare. Trebuie că îl luau drept un satir.

V

Își mână calul aproape de cel al lui Soledad. Ea îl struni pe al ei să se îndepărteze. Fără să înțeleagă, pentru a fi lângă ea, el schiță aceeași mișcare. Ea se eschivă din nou. Ai fi zis că e jocul cu eșarfa practicat de paznicii turmelor.

– Ce e?

Brusc ea dădu pintoni calului, dar cel al lui Alban era mai iute. Din câțiva pași, o ajunse din urmă pe fugară. Simți o bucurie scurtă și aspră văzând că deja ea se înroșise, că deja tenul ei nu mai era mat, ci gata să transpire, gata să transpire ca o femeie. Trebuie că nu era prea puternică. Poate că nici nu știa să călărească foarte bine. Și asta, nu se știe pentru ce, sporea dorința tânărului.

– Fugi de mine? Ce vrea să însemne asta?

Ea nu îi răspunse. Stupefacția lui era și mai mare decât supărarea.

– Acum trei zile, la catedrală, ochii tăi erau plini de bună-tate. Îmi spuneam: Doar ochii femeilor pot să privească așa. Și mi-ai spus că îmi ești prietenă.

– Da, ți-am spus asta. Și dumneata, după asta, m-ai insultat.

– Eu! Te-am...

Crezu că înțelege. Fără îndoială, în adâncul lui se simțea puțin vinovat, dat fiind că ghicise atât de repede.

– Oare pentru că nu am fost în loja tatălui dumitale? Dar noi nu ne-am fi putut spune nici un cuvânt, în timp ce azi suntem liberi.

– Spune mai bine sincer că te interesa mai mult corida de la Jerez decât eu.

Măcar o dată era și el abil. Ceea ce îi spusese era adevărat, dar era în cuvinte, în ton, avea un patetism puțin cam voit.

– Ei bine, adevărul este că să rămân două ore alături de dumneata, fără să pot să îți spun nimic din ce am să-ți spun, fără ca măcar să pot să te ating... nu, asta ar fi fost un martiriu. Nu am avut curajul. Și am preferat să nu te văd deloc decât așa.

Fără aroganță, cu o voce puțin îndulcită, ea zise:

– M-ai fi privit mereu.

„Cu siguranță, se gândi Alban, femeile sunt mai ușor de manevrat decât caii. Ele se vor prinde întotdeauna de o picătură din acest fel de miere.“

Ea zise ca pentru a încheia discuția:

– Voi fi mult timp rănită din cauza asta și va trebui să faci multe ca să te iert.

– Tot ce poate face un bărbat, voi face pentru dumneata.

Dat fiind că ea îi vorbea de pedeapsă, el era deja iertat.

– Dar dumneata, la rândul dumitale, dacă eu am fost puțin vinovat față de dumneata, nu ai fost la fel față de mine? De ce acel cuvânt șters pe banca de la doña Elvira? Ce săptămână am trăit!

– Adevărat, chiar ai suferit mult?

– Da, mult.

Ea forță nota, întorcându-și chipul spre el:

– Mult, mult?

– Desigur, nu m-am gândit să mă sinucid ...

Avu un mic hohot de râs.

– Spune-mi, acum, ce ai scris pe bancă și de ce ai șters?

Ea surâse.

– Îți voi spune mai târziu.

– Și promisiunea dumitale?

– Mai târziu.

– Astăzi, totuși?

– Poate, dar nu promit.

Toreadorul Esparraguera, călare și el, îi salută.

– Señorita, senior duce vă cere să veniți ca să vă prezinte marchizei de Martorilla.

După ce plecă Soledad, Alban redeveni în întregime preocupat de știrea aflată ieri-seară, în timp ce se întorcea de la Jerez la Sevilla: Buñuelo fusese ucis de taur, în timp ce punea banderilele la Tetuán. Ziarele neapărând nici duminică seara, nici luni dimineață, aflaseră acest lucru printr-o telegramă și nu aveau nici un amănunt.

– Este demonul de început, zise Esparraguera.

– Cum așa?

– În aprilie, animalele au maximum lor de puteri, grație pășunilor proaspete, în timp ce toreadorul, din contră, este insuficient antrenat, pentru că a petrecut iarna fără să *toreeze*. Și apoi, Buñuelo nu mai era tânăr... avea burtă... publicul de la Madrid...

În jurul lor se afla crescătoria ducelui, preria strălucitoare mărginită de cer. Dincolo de tufișurile de cătină apăreau clădirile văruiate în roșu-închis, prevăzute cu pasarele din fier care semănau cu cele ale submarinelor: mici drumuri de rondă de unde puteau fi priviți taurii și manevra porțile și pe unde circulau la această oră invitați. Într-un ȋarc imens erau ȋinuȋi, în mijlocul lămăilor și al tufișurilor de cătină, taurii care vor fi duși în seara aceasta la gara din Merinales, unde vor fi puși la drum pentru a ajunge în Valencia. În alt ȋarc, taurii de rezervă; în altul, vaci și juninci. Dincolo, în plină câmpie, treceau câȋiva tauri tineri.

De ieri, totul devenise mai grav.

Buñuelo! O oră, ba nu, o secundă transformă fiinȋa care era odihna noastră într-o larvă groaznică, care ne bântuia nopȋile, făcându-ne mereu reproșuri. Buñuelo, bunul *banderillo*, era în ciuda a toate un om sărman. Alban nu mergea niciodată la el decât pentru a-i cere informaȋii sau sfaturi despre arta sa. Ce știa el despre viaȋa lui? Și ce-i păsa lui? Știa el măcar că avea o viaȋă? Dar acum el devenise teribil de mare, acest mediocru, plin de știinȋă și de puteri. Și Alban, necăȋit, îȋi amintea de câteva cuvinte emoȋionante pe care i le spusese. Căci sclavul cel mai lamentabil a fost întotdeauna, într-un anumit moment,

demn de afecțiune și de respect. Doar moartea lui ne atrage atenția asupra lui.

Și Alban se uita la noul-venit, ca și cum nu mai privise niciodată alți toreadori. Și el, Esparraguera va fi poate ucis mâine. Și cei care ucideau erau acești tauri gânditori care dădeau din cozi, acolo, în petele de soare. Nu-și imaginase niciodată asta cu adevărat. Văzuse de multe ori toreadori răniți și scoși din arenă. Dar după aceea aflam întotdeauna că se refăcuseră. Buñuelo care a fost ucis era ceva nou. Phalaris era flămând, flămând. Nu mai e de glumă.

Era amabil acest Esparraguera. Cu fața lui emaciată, cu subțirimea șoldurilor (atât de caracteristică pentru spanioli și pentru orientali), era mai firav decât Alban. Ce puțin atletici erau matadorii! Buñuelo cu pânțele lui, acesta cu aerul lui de suferind... Pe calul său, cum era îmbrăcat în costum englezesc, ai fi zis că e un grăjdar neînsemnat, fără genele sale atât de lungi și dese, tenul său palid albăstrui.

– Ați fost rănit, Esparraguera?

– De trei ori în pânțele și la încheietura piciorului. Iar în ultima rană, sunt trei urme de coarne.

– Ce vârstă aveți?

– Douăzeci și șase de ani.

Își coborâse vocea, și Alban ghici că avea douăzeci și șapte. Vocea șoptită voia să spună. Am douăzeci și șapte de ani și sunt un nimic.

Și, într-adevăr, adăugă:

– Alții mult mai tineri decât mine sunt deja celebri. Asta înseamnă să ai bani pentru a-i cumpăra pe ziariști! Ah, dacă tata ar fi continuat să *toreeze*, am fi avut *duros* și ar fi fost altceva! Și în toate astea, este greșeala francezilor.

– A francezilor?

– Francezii i-au tăiat piciorul tatălui meu. Dar nu l-ați văzut niciodată pe bătrânul Esparra, pe strada Șerpilor, cu piciorul lui de lemn? A fost rănit toreând la Béziers, și cum nu au știut

să-l îngrijească, i-au tăiat piciorul. Ne-au distrus pe toți! Ah, chirurgii francezi!

Făcu un gest de dispreț, aproape de ură, apoi începu să tușească, legănând creanga cea lungă cu care se apăra de muște.

– Bun, zise toreadorul, adio! Se lucrează acolo. Trebuie să merg să ajut.

Să ajute! Cuvântul cuiva care este mereu pe planul doi! Și Alban, în acel moment, găsea că Buñuelo și Esparraguera însemnau ceva mai serios decât Soledad.

În depărtare, bouarii călare înconjurau un anumit număr de tauri de *cabestros*, boi domesticiți, apoi la galop mic, ieșiră cu toții din țarc, urmară un drum mărginit de garduri, pătrunseră într-unul dintre *corrales*. Călărețul din față schimbă direcția, dispăru după o poartă laterală care se închise automat în urma lui. Călăreții din spate încetău când au ajuns și erau la distanță când poarta se închise pe crupa ultimului taur. Animalele se regăsiră singure în curte.

Tânărul descălecă de pe iapa lui ca să meargă să-l mângâie pe Galgo, care întoarse capul în chip de protest în timpul acestor mângâieri. Lăsat în libertate, el îi ațâța pe cai și pe tauri, așa încât fusese legat. Și de atunci, Alban suferea pentru suferința lui de parcă ar fi fost vorba despre el însuși, așa cum unui bărbat îi este după-amiaza distrusă pentru că prietena lui pare să se plictisească. O, Galgo, fermecător și enervant ca o amantă!

„Ce abrutizat este când nu ucide!“ își zicea Alban. Astfel calul din Camargue pare pe jumătate mort și o clipă mai târziu galopează ca un demon. Iar taurii, când nu sunt deranjați, ai fi în stare să-i iei drept niște papi buni. Se felicita pentru această remarcă, întrucât el însuși când nu era prins de o pasiune era abrutizat.

Încălecând din nou, opri iapa în fața acelui țarc unde vacile și junincile se învârtteau în cerc, mecanic. În timp ce masculii rămâneau pe loc rumegând, aceste femele cu gâtul subțire, cu pântecele scofâlcit se învârtteau, se împingeau, își dădeau lovături de coarne, înghesuindu-se unele în altele, se roteau

mereu într-o mișcare de maelstrom, o panică fără motiv. Mișcarea lor neobosită, agitația lor din motive neînsemnate, răutatea lor te făceau să te gândești la o adunare a femeilor lumii într-o Operă de binefacere, de exemplu; și ochii lor spuneau ineptiile pe care limba nu putea să le spună. Puii lor le exasperau – niște viței bruftuiți ricoșau dintr-un colț în altul al țarcului, primiți cu lovituri de coarne în orice parte s-ar fi răătăcit. Câteodată, se auzea de dincolo de barieră pocnetul sec al unei copite, incredibil de rapid și de suplu, una dintre acele copite care îți rup piciorul pe loc. Într-un țarc deschis, viței și vițelele se refugiau. Dar acolo, o vacă stătea cu capul în jos și împungea pe cine se hazarda să-i fie pe aproape. Eliberase colțul ei, unde rămânea apoi pe loc, fără să se miște, cu fruntea în jos, incapabilă să profite de această singurătate pe care și-o creaa, imagine vie a răutății mărginite și sterile. Bouarii fumau liniștiți, în tăcere, în jurul țarcului, și calmul lor, ca acela al taurilor, contrasta într-un mod ciudat cu această agitație pentru nimic.

– Zece vaci fac mai mult rău decât o sută de tauri, îi zise lui Alban unul dintre oamenii înțelepți. Ce rasă!

– Te întrebi cum poate să iasă din asemenea pânțece un taur nobil, zise celălalt. Uitați-vă la asta când urinează!

O vacă își făcea nevoile arcuindu-și spatele, întărindu-și coada, într-o postură care stârnea râsul.

– Niciodată un taur nu va fi ridicol, zise omul cu gravitate.

O vorbă, era vizibil, se formă pe buzele celui alt, dar ea nu ieși, căci Soledad sosea în urma lor. Și Alban nu va uita această tăcere, care însemna că pentru acești bărbați, în ciuda a toate, vacile și señoara aveau ceva în comun, și că ar fi nepotrivit să spună de rău despre vaci în fața ei.

– Oh, ce drăguț este acest tăuraș! zise Soledad.

Un vițel sugea cu brutalitatea omului care râvnește, dându-i lovituri cu capul. Dar nu pe el îl arăta Soledad. Cu prima ei privire, cu privirea ei de femeie, ea mersese drept la mascul, la ade-văratul mascul. Alban nu remarcase în cireada de vaci un tăuraș

de un an, frumos și fermecător, cu o mutră pe trei sferturi obraznică. O, adevăratule Mithra, conform imnului persan, care spune că Mithra este *masculul turmei*! Pe fruntea lui ca de pluș, se desenea o stelută. (E o nebunie, nu-i așa, un tăuraș cu stea pe mutrișoara lui ciufulită?) Organele sale sexuale aveau culoarea flăcării. Și taurul acesta delicios era un taur îndrăgostit.

Se ținea după o văcuță neagră pas cu pas, se lipea de ea, era de neseplat de ea, ca doi tauri din metal, sudați împreună într-un bibelou de etajeră. Întorcea capul spre ea, cum face iubitul la teatru așezat lângă iubita lui. Își freca botul de ea, își pune capul pe spatele ei, de gâtul ei și rămânea acolo, nemișcat, țepăn de tandrețe, aidoma unui om.

Alban nu întorcea capul spre Soledad, dar știa că și ea privea aceeași scenă. Știa că și bouarii făceau la fel. Și nimeni nu scotea un cuvânt. Dar o emoție sufocantă urca într-o inimă de șaptesprezece ani.

Taurul profită că vaca întoarce capul și îi linse gâtul, ca un om puțin iubit, căruia îi e teamă că va fi respins, așteaptă ca prietena lui să se întoarcă pentru a-i fura un sărut. Vaca se lăsa în voia lui, și atât; ea păștea, și se auzea scrâșnetul ierbii smulse. Apoi, ea se îndepărtă trei pași, ca plictisită, și pe gâtul ei, în locul lins, era un mic dreptunghi de păr ciufulit, ud de bale. El înaintă cu trei pași și îi pune cornul peste tot, încetișor, mângâind-o și răbind-o totodată. Deodată, se înfruntă, își înlănțuiră coarneau auzindu-se ciocnirea.

„Atenție, se gândi Alban, jocul de mâini sfârșește în jocul de pumni.“ (Fu foarte mândru de proverbul lui). Și, cum era imposibil să contemple în continuare, se îndepărtă strigând-o pe Soledad.

– Vino să-i vezi pe copiii care ni se pregătesc pentru sâmbătă.

Iubirea pentru tauri îl făcea să folosească diminutive. Pe acești monștri cu mușchi și coarne, el îi numea „animăluțe“, „bebeluși“ sau „pisici“. De ce pisici? Ei bine, pur și simplu, pentru că avea un cult pentru pisici. Spiritul lui natural religios

fusese din instinct cu primele două animale divinizate de om: pisica și taurul. Și amesteca totul, numind invers pisicile-tauri, găsim la Soledad, pentru că o iubea, un chip de pisică: erau mereu în el mii de amanți. De altfel, taurii erau un pic asemănători pisicilor când se sufocau cu iarba sau cu părul înghițit și făceau eforturi ca să le dea afară, când încă mici fiind, se frecau de picioarele oamenilor pentru a se scărpinga. Și aveau, dacă ținem la asta, mustăți de pisici, dinți mici ca incisivii pisicilor...

Ghicind că în spatele lor avea loc împerecherea animală, el îi spuse:

– Ziua este deja pe sfârșite și nu mi-ai răspuns la întrebarea pe care ți-am pus-o acum trei zile. Pot spera să am ceva de la dumneata?

– Ai meritat?

– Ți-am spus deja că sunt gata să fac ceea ce trebuie pentru a merita.

– Să ne uităm mai întâi la tauri.

– Nu, nu, răspunsul dumitale!

– Imediat după ce vom fi privit taurii, am promis.

Fu sigur că va primi.

La mai puțin de zece metri de animale, opriră caii.

– Vă văd, neisprăviți mici, le zise Alban în chip de bun-venit. Erau unii a căror coadă rămăsese așezată hazliu pe spate, după loviturile pe care le dădeau apărându-se de muște. Alții erau acoperiți de muște, pe piele, pe coarne, la colțul ochilor, pe dâra umedă care li se scursese din ochi, și se auzeau urechile lor pocnind neîncetat împotriva speciei odioase: și alții nu aveau nici măcar o muscă pe corpul lor. Unul dintre ei își freca frenetic cornul pe o brazdă de iarbă, apoi se oprea cu un aer pătruns de contemplație în fața unei baligi. Se distingeau printre cele mai apropiate vreo cincisprezece animale tinere dintre care ducele, în înțelegere cu Alban și cu Pepe Alcaraz, îi va alege pe cei patru adversari pe care cei doi îl vor ucide sâmbătă.

Aceste animale neliniștite începură să meargă, mișcându-și urechile în cadență. Bouarii, pe jos, le urmau încet ținând la

subsuoară bâta cea mare de văcar, cu vârful în jos, așa cum își țin soldații puștile la funeralii. Deodată îl văzură pe unul dintre taurii tineri aruncându-se asupra altuia și, ridicându-l în coarne, făcu o piruetă, cu el așa suspendat în aer. Bouarii roșii de furie aruncară în el cu bâtele, apoi cu pietre, lovindu-l în vârful coarnelor, deosebit de sensibile la tauri. În fine, dădu drumul victimei sale cele negre. Cu toate că era mult mai mare decât el, nu dăduse nici măcar o lovitură de corn.

„Drace! se gândi Alban, ăsta e un carnivor!”

Așa i se spune, în sudul nostru taurin, și taurului deosebit de rău, dar și matadorului care se aruncă precum un viteaz în momentul consumării actului sângeros: pe scurt, toți cei care iubesc carnea proaspătă și merg spre ea cu un instinct rapid.

„Carnivorul“ era un tăuraș de un roșu-închis, nuanța maronului de India, cu coarnele inegale (și un smoc de iarbă rămăsese în vârful uneia). Șanfrenul său coroiat desena o ridicătură foarte accentuată. Pe fruntea sa hirsută creșteau fire de păr mult mai lungi decât în mod obișnuit. O pădure de fire de păr îi acoperea greabănul, în timp ce alții, chiar hirsuți pe greabăn, aveau restul corpului mai mult sau mai puțin lucios. El era peste tot prost lins; ai fi zis că tatăl lui fusese un bizon sau un bivol.

Extraordinară era potrivirea între răutatea actului său și înfățișarea lui patibulară. Și acum, mulțumit de ce făcuse, el urina, cu spasme, un jet puternic și dens.

– Ce figură rea are! zise Alban, atras și respins totodată de această ființă. Pare o pisică dintre acelea năpârlite, urduroase, pe care le vezi dând târcoale, respinse și al căror chip singur denunță un paria. Îi înțeleg pe matadorii care spun despre un taur de rasa acestuia: „Are un cap care nu-mi place“ și sunt impresionați în clipa când ucid.

– Spuneai zilele trecute la masă că nervii sunt tot ce e mai mizerabil pe lume și totuși aici nu-i decât o chestiune de nervi. Matadorul care ar fi „descompus“ prin simpla vedere a unui taur, pentru că acest taur are un aspect dezagreabil, ar fi, pur și simplu, un nerușinat.

– Vorbești după cum îți place. Iar eu îți mărturisesc că, dacă tatăl dumitale mi-ar propune acest taur, i-aș spune că, într-adevăr, nu-l vreau. Are un cap care îmi face sângele să înghețe.

– Nu te cred așa de fricos.

– Ei, ba da! zise el râzând pe jumătate. Sunt foarte fricos și mă felicit pentru asta.

În agitația care punea în mișcare acest mic colț de turmă, se vedeau imediat, printre aceste animale, cele care le înspăimântau pe celelalte și cele căroră le era frică. De fiecare dată când taurul negru se apropia de coroiat, acesta îl amenința și îl punea pe fugă; aveai impresia că făcea asta din convingere, uitând obiectul disputei lor. Dar bouarii îl păzeau și aruncau cu pietre în el, mormăind, pentru a-l liniști, vreo formulă magică. Cel negru avea la umăr o julitură făcută de coarne, care se deschidea cu o culoare strălucitoare de ciprină aurită, ca și cum ardea pe dinăuntru.

Soledad își întoarse calul. Se îndepărtară. Se apropia în fine clipa.

– Îți amintești de ce mi-ai spus?

– Da.

Își umezi buzele.

– Vei fi drăguță?

– Da.

Inima îl sufoca, îl făcea să vorbească încet.

– Voi avea chipul tău?

– Da.

Aproape că nu mai avea voce.

– Voi avea gura ta?

– Da.

Un anumit antrenament îl făcea să ceară, în mod fatal, mai mult. Dar el avea tot atâta înțelepciune cât și nebunie. Înțelese tot ce câștiga asta era. Și adăugă doar:

– Și asta, atât cât voi vrea eu? Vei ști să faci să apară ocaziile?

– Da.

Respiră, oprimat. Dintre ierburi, de lângă ei, o pasăre își lua zborul, cu un strigăt puternic ca o insultă.

– Îndată, dă-mi ceva! Îndată! Coboară, lasă-mă să te sărut la adăpostul acestor cai; ei ne vor ascunde.

– Asta nu.

– Ei bine, imediat, când se va lăsa noaptea. Încă un da, te implor! Să fie azi ziua celor șase *da*!

– Nu, nimic astăzi.

Chipul i se umbri, de parcă o perdea i-ar fi acoperit fața.

– De ce?

– Pentru că toți acești „da” sunt cu o condiție: îmi vei dovedi iubirea și totodată vei plăti afrontul pe care mi l-ai făcut ieri.

– Ah, tot asta! Dar știi bine că orice condiție este acceptată, dacă este totuși omenește posibilă. Soledad, nu o să faci acest lucru groaznic încât condiția dumitale să nu fie omenește posibilă, ca de exemplu să merg pe apă sau ceva de acest fel. Nu o să faci această glumă atroce!

– Condiția mea este omenește posibilă.

Făcu o pauză. Caii nechezau și se auzea zgomotul hamurilor lor, pe două tonuri diferite, când unul, singur, când amândouă împreună.

– Îi vei cere tatălui meu să îți rezerve taurul cu botul coroiat și îl vei ucide în onoarea celei care îți permite atâtea lucruri.

Se lăsă o tăcere îndelungă, mai lungă decât oricare alta dintre cele care urmaseră după o vorbă rostită de Soledad. Alban se încruntă în efortul de a face lumină în ceea ce acest cuvânt conținea, pentru a discerne între ceea ce era vinovat în această femeie și ceea ce era inocent, ceea ce era în ea pentru a o justifica și ceea ce le depășea pe toate, fiind de nejustificat.

Spuse în sfârșit:

– Ai reflectat bine la ceea ce îmi ceri?

– Este atât de simplu încât nu cere multă reflecție.

– Îmi ceri să-mi risc viața. Asta cere reflecție.

– Nu există un spaniol care, dacă i-aș fi cerut, să nu fi răspuns simplu: „Da”, fără un cuvânt în plus, cu bucurie și mândrie.

– Fiecare are propria concepție despre onoare.
 – Zi-mi că îți este frică.
 – Ți-am spus-o deja. Și chiar nu știi că mi-e frică de acest animal pentru că tocmai ți-am spus-o. Nu am nici vârsta și nici priceperea pentru a domina un taur care este un adevărat Înger Rău.

– Îți cer să îți învingi frica, pentru mine.
 – Îmi ceri să-mi risc viața, iar eu mă întreb dacă meriți.
 Ea fremătă ca un steag în cădere, când vântul începe să bată. Ochii îi scăpărară. O clipă rămase mută. Apoi:

– Voiai să știi ce cuvânt era scris sub mâzgălelile creionului?
 – Acum țin mai puțin să știu decât înainte.
 – Nici un cuvânt. Nu era nimic scris. Am vrut doar să-mi bat joc de dumneata.

El spuse, cu ochii fixați pe botul calului său, care spumega:
 – Voi ucide acest taur.

– Ți-ai pierde onoarea dacă nu ai face-o.
 Strigătul țâșni din el: „Nu, nu mi-aș pierde onoarea. Dumneata ești aceea care își pierde onoarea cerându-mi-o“. Dar își reținu cuvintele. Hotărârea era luată, și era necesar ca ea să-l creadă slab și îmblânzit. Din nou, cu privirea în altă parte, repetă:

– Voi ucide acest taur în onoarea dumitale.
 Și imediat, struni calul, așa cum ar învăța o cârmă, îl făcu să se întoarcă spre dreapta într-un spațiu minuscul și plecă în direcția opusă.

Sângele i se înfierbântase într-atât încât își scoase pălăria. Ghici pe fruntea sa cea dungă roșie despre care se spunea că îi apărea atunci când profesorii sau preoții îi făceau observații. Instinctual, ridică hăturile pentru a încetini pasul calului, într-atât simțea nevoia să-și calmeze tulburarea din el.

Hotărârea lui fusese ca o săgeată trimisă spre țintă: va ucide taurul și nu va lua nimic de la Soledad. Până la capăt o va lăsa să creadă că ea fusese stăpâna, că îl va vedea venind și căutând în brațele ei ceea ce îi datora. Și pentru aceasta, își reținuse violența ultimului strigăt, pentru asta își lăsase ochii

în jos, resemnat. Dar, după coridă, el nu va veni. Nu-i va răsplăti mârșăvia.

Dar era oare o mârșăvie? Cu siguranță, toți toreadorii ar ucide acest taur... Dar nu, problema nu era asta. Pe drept sau pe nedrept, el însuși se simțea impresionat de această fiară. I-o spusese lui Soledad. Și, știind acest lucru, tocmai pentru că îl știa, ea îi cerea acest fapt. Ca o vanitoasă, pentru a-l „pedepsi” că o neglijase. Ca o cochetă, pentru a se asigura de puterea ei. Nu, era de neiertat. Inima ei cântărea mai puțin decât aceea a unei păsărici. Îi dovedea că nu are simpatie pentru el, iar el, iubirea lui pentru ea (sau gustul lui, nu știi niciodată cum să-i spui) ea i-o secerase, așa cum secera retează floarea. Și indignarea sufoca în el suferința.

Își mână iapa spre grupul de tauri, pentru a-l revedea pe cel pe care îl numea Îngerul cel Rău. Lângă ei, foarte elegant, un tânăr îi privea și el. Era Pepe Alcaraz.

Oricât de abătut ar fi fost din cauza sentimentelor, Alban fu imediat copleșit de un interes profesional. Dorința de a vorbi cu acest băiat, care avea în comun cu el o asemenea aventură, alungă tot restul. El se prezintă.

Celălalt nu-și scoase pălăria, nu scoase nici un cuvânt, făcu doar un semn de salut dând din cap. Alban, care rămăsese cu pălăria în mâini, simți cum îi vine să i-o arunce, în plină figură. De câteva minute, ce de lucruri mureau, se nășteau! Tot viitorul lui cu Soledad era pierdut. Sentimentele pentru ea dispăruseră. Avea să dea piept cu un pericol grav. Cel împreună cu care avea să înfrunte pericolul era adversarul lui. Dramatismul vieții se amplifică, își sporea puterea, căpăta proporții, asemenea unui incendiu.

Taurul se ținea cu încăpățănare la distanță, acum, ca o ființă excepțională care se preferă pe sine. „Evident, trebuie că este o valoare”, își spuse Alban. Îngerul cel Rău! Astfel, la caldeeni, primii cherúbi fuseseră tauri înaripați, și ei păzeau porțile infernului. Zărindu-l, taurul își înalță capul și, cu un frison, Alban recunoscu în acest gest propria lui răzvrătire

când, ieșind din indiferența lui obișnuită, se gândea la Soledad. Taurul își fixă privirea asupra lui; își încrucișară privirile. A spune că în acea clipă a fost ceva solemn nu înseamnă a prostitua acest adjectiv; și Alban se pierdea în chipul bovin. Apoi taurul lăsă capul în jos scormonind pământul și, cu un gest viu, crud de viu, Alban îndepărtă calul. Atunci, el rămase pe gânduri. Dacă un asemenea reflex îl domina aici, ce se va întâmpla în arenă? Băgă de seamă că bouarii, Alcaraz, toți se apropiaseră de animale mai mult decât o făcuse el. Și adinea-uri? Da, adineauri, era la fel; numai Soledad nu se expusese mai mult... Și dintr-o mișcare, pornind în galop, se îndreptă spre duce, căci îi era frică de el însuși.

Ducele era singur.

– Senior, am un mare serviciu să vă cer. (Căută să mascheze totul într-o fantezie.) Unul dintre taurii dumneavoastră de acolo m-a privit cu un ochi rău. Mi-a adus un afront. Noi amândoi avem ceva de reglat. Vă cer să-l ucid sâmbătă.

Ducele făcu un gest.

– Ei bine, zise el, hai să-l vedem.

Strigă la *conocedor*, care îi arătă taurul cu mâna întinsă, și razele apusului de soare, ca în imaginile cu Hristos, îi treceau printre degete.

Discutară privindu-l; taurul era tot singur și clipea exact cum face un om mânios. Alban nu li se alătură, din discreție, și mai ales din același sentiment confuz care îl făcea să stea la distanță când la sfârșitul fiecărui trimestru examinatorii discutau despre el. Angelus sună într-un sat vecin și Alban își făcu semnul crucii. Dar, înainte de Hristos, preotul mithriac se întorcea spre soare și-i invoca declinul. Și Alban știa acest lucru.

Ducele se întoarse.

– *Conocedor*-ul îmi spune că se teme ca acest taur să nu se dovedească a fi criminal. Nu pot să vi-l dau.

I se spune *criminal* unui taur care caută omul și nu se lasă păcălit. Acest termen este destul de tragic. El căzu în inima lui Alban, și inima lui se strânse ca un arici atunci când îl atingi.

Și totuși trebuia, așa că voința lui, dorința lui îi dădura un accent extraordinar.

– Senior, vă rog, faceți-mi această plăcere. Tocmai mi-am pierdut tatăl. Lăsați-mă să vă vorbesc ca unui tată, pentru că amândoi iubim atât de mult aceleași lucruri. Lăsați-mă să ucid acest taur.

Își pusese pe frâul ducelui, cu elan, dar și rugându-se, mâna lui lipicioasă după ce mângâiasse iapa.

În ciuda pasiunii sale pentru tauri, ducele fusese copleșit să se audă numit „tată“. Era surprins și destul de emoționat de respectul și afecțiunea exprimate de vocea acestui tânăr străin, ieri un necunoscut, și vocea lui tremura, da tremura, în timp ce îl implora.

– Dar, în fine, este absolut necesar să fie acest taur?

– E făcut pentru mine, zise Alban, cu ochii în pământ, ca și cum ar fi spus despre o fată tatălui său: „Lăsați-mă să o iau de soție. Este făcută pentru mine“.

Multe emoții îl stăpâneau pe duce. Dorința de a-l mulțumi pe Alban, dar și o vie curiozitate să vadă cum o va scoate la capăt. Și apoi, vedea prea mulți riscându-și viața ca să nu fie obișnuit cu așa ceva. Atmosfera luptelor cu tauri le conferea acestor oameni o cvasiindiferență față de moarte, a lor și a celorlați. Acum treizeci de ani, ducele n-ar fi ezitat: ceea ce-ai face tu însuși nu găsești că e prea dur lăsând să facă altul. De altfel, ce se știa despre tauri?

– Acest taur este dezagreabil, desigur, dar asta nu dovedește nimic. Ai văzut fotografia de la mine de acasă: un taur blând pe pășune poate fi teribil în arenă. L-am văzut pe unul dintre taurii mei ieșind foarte brav, și, cu câteva zile mai înainte, chiar aici, *conocedor*-ul meu îl așeza între coarne pe propriul lui copil. Cei mai turbulenți la pășune sunt adesea fri-coși la luptă. Taurii sunt ca și toreadorii, viteji într-o zi, mediocrii în următoarea. A doua zi? Dar, câteodată, ei se metamorfozează chiar în primul sfert de oră al coridei: încep fără elan și termină într-un mod strălucitor sau viceversa. Sunt nervoși

și impresionabili ca femeile. Ai remarcat, cum tresar în țarc dacă cineva a tușit lângă ei? Ah! Nu vezi un taur de luptă primit la examenul de pilot...

– Înțeleg că sunteți de acord.

– *Mon cher monsieur de Bricoule*, zise ducele în franceză, ca și cum această frază îi părea prea importantă pentru a nu fi înțeleasă perfect, știți (voia să spună: „Știți ce este un taur?“). Dacă ei răspund „Nu“, îmi iau măsuri de precauție și nu se întâmplă niciodată nimic. Dar dacă îmi răspund „Știu“, atunci... pe riscul și pe pielea lor. Vă dau acest taur, dar vă cer cuvântul dumneavoastră, cuvântul dumneavoastră de oaspete, să nu fiți supărat decât pe dumneavoastră dacă, din întâmplare, va fi una *desgracia* (o rușine). De altfel, riscul este foarte redus, pentru că oamenii dumneavoastră sunt toți toreadori de meserie.

Alban îi luă mâna și i-o strânse: o mână care trăda bătrânul din acest trup atât de robust, o mână pe care ți-o imagineai lividă, strângând crucifixul. Și, apăsând pe ea, Alban nu mai se gândea la tauri, ci spunea foarte încet: „V-ați luat fiica înapoi. Ce ușurare că nu mai trebuie să vă trădez!“

– Iar la al doilea taur, dați-mi-l vă rog pe cel negru, zise el, cel care acceptă totul fără să dea o lovitură de coarne. Trebuie că este un băiat bun. Va fi o compensare. Și acum, la treabă pentru *encierro*!

Ziua se topise într-o noapte care o continua, albastră, diafană, aureolată de o puritate și de o pace incomparabile: tine-rele femei ar adormi imediat surâzând. Mirosul pământului era înfricoșător, de bunătate și de forță. Marele zumzăit al gre-ierilor părea că este făcut de stele. Atunci, un semnal, o che-mare foarte înceată se înalță, dintr-o singură dată, însoțit de fluieratul bouarilor care-și adunau turma, aidoma unui cântec misterios auzit pe deasupra mării.

„Cine mi-l va înlocui pe Buñuelo?“ se întreba Alban. În tim-pul coridei, eu îi urmam orbește sfaturile. Deodată, întâlnindu-l pe Esparraguera, se gândi la el. Da, dar Esparraguera era prea tânăr ca să aibă o experiență bogată și apoi, cu ce ochi putea el

să vadă un francez, el care imputa francezilor piciorul tăiat al tatălui său și ruina familiei. Nu ar fi el oare tentat să-i joace o festă în clipa pericolului? „Hm! îşi spuse el, nimic nu-l recomandă, dar îmi este simpatic.“ Când îl abordă pe Esparraguera avea conştiinţa limpede a absurdităţii a ceea ce făcea, a absurdităţii sau a înţelepciunii lui superioare, această înţelepciune care, pe plan mistic, îl înşenunează pe sfânt la picioarele unui criminal. Din două cuvinte, bătură palma.

„Corida“ de Valencia se punea în mişcare: şase tauri de luptă şi doi de rezervă, precedaţi şi urmaţi de *cabestros* de culoarea săpunului, cu coarnele tocite, cu mutrele masive, mai mari şi mai grosolani decât micii lor confrăţi negri; ei purtau un clopot la gât şi pe colier coroana ducală, ca nişte slugi ce erau; neavând înfăţişare rea, aveau aerul idiot, aerul lor idiot ducea cu gândul la om. Şi toţi în jur, cu suliţa în mână, pentru ca taurii să nu le poată scăpa, bouari şi amatori înconjurau animalele aşa cum albuşul înconjoară gălbenuşul oului.

Alban se așezase în spate; umărul calului său atingea crupa calului precedent. Vedea şerpuind spatele mare pe care îl adâncea şira spinării din cauza proeminenţei muşchilor, şi pe care îl dominau coarnele cu vârfuri negre ale taurilor negri, coarnele galbene, transparente ale unui taur roşu, pe unde se strecurau limpezimi. Prin rumoarea cavalcadei se fofilau zgomote pierdute în liniştea nocturnă, orăcăieli de broaşte, strigătul unei păşări, lătratul câinilor îndepărtaţi; şi, la dreapta sau la stânga, în umbra opacă a câmpiei, mugetul unui taur, în aventură. invizibil. Întunericul înviora un *cabestro* palid, un cal alb, lividităţi strălucitoare. Câteodată, o siluetă formidabilă irupea pe deasupra mulţimii: un taur se înverşuna să urce pe spatele altuia şi mergea astfel, hurducăit, încercând vântul cu coarnele, dominând totul cu forma lui animal-umană, divină, adevărat spectru al violenţei şi al dizolvării, pe care Semnul său le reprezentase în vechea astrologie. Apoi, el recădea; animalele, din nou, nu mai făceau decât o mişcare de undulaţie joasă şi plată. Iar caii albi, cu capul sus mândru şi fremătător, păreau toţi nişte Pegaşi

pe lângă aceste brute, ca marcate de Belial prin coarnele lor, prin modul lor de a merge cu fruntea aplecată în jos, prin pupila lor fosforescentă și albăstruie.

Bouarul din ariergardă, șef reputat care potrivea mersul, împunse fundul plin de baligă al ultimului taur. Cabestrul din față, fu în același timp, lovit de *conocedor*. Mânați, taurii își puseră capetele pe spatele celor din fața lor și, în fine, cele douăsprezece cornute începură să galopeze înghesuindu-se, oscilând ca niște pendule dezacordate. *Conocedor*-ul galopa într-un frumos galop dansant, pe jumătate răsturnat pe șaua sa pentru a supra-veghea viteza lotului, și crupa calului său se balansa aproape între imensele coarne ale boului din față. Nici prea repede, nici prea încet! Animalul care mergea prea repede risca o copită din partea calului sau a taurului pe care îl grăbea, prea lent, o lovitură de coarne în coapsă. Și asta forma un singur bloc de animale și de oameni inamici, strânși totuși unii în alții, dar care nu-și făceau rău. Bruște furii stupide ridicau taurii ca pe niște valuri și loveau în plină luptă pânțele care le era aproape, imediat pedepsiți cu o sulită, și burțile erau pline de răni care apăreau la lumină sau de bale care se întăreau. Ei galopau cu două șiruri de bale care li se prelingeau din boturi sau numai cu un fir de bale care cădea cu întreruperi, aidoma unui fulger. Și pământul uscat, sub picioarele cailor, scotea scânteii de lumină.

Alban era neliniștit, fiind în urmă, că nu va putea să urce pe cal: pe cal, ca și în restul vieții, viteza mică obosește. În fine, nu mai rezistă și se îndepărtă, iar alergarea îl învigoră imediat. Ce relaxare să lași iapa să se întindă! Se regăsi lângă *conocedor*-ul care îi strigă: „Încetiniți! Ce este asta?“ O clipă, se amestecară scrâșnetele șeilor. Îl depăși. Înainte și singur, el era înainte și singur, el nu mai putea să se oprească, nu mai putea nici măcar să încetinească. Din urmă îl ajungeau înjurături, căci fantezia sa bulversa buna ordine a conduitei. Strigăte de bărbați și animalele precum marea care crește, și totuși el era în față și era singur. El era oare cel care-i conducea sau ei erau cei care-l urmăreau? El era cel care-i conducea sau ei care-l împingeau ca

o fatalitate? Era el cel care-i conducea, el care nici măcar nu cunoștea drumul? Dar el mergea repede și era în față, și era singur, și asta merita insultele și pericolul. Caii voiseră să lupte și, puțin câte puțin, în ciuda călăreților, hoarda întinse pasul. Ea se rostogolea pe urmele lui Alban, prin câmpia mirositoare și caldă, în pocănitul fiarelor, în zgomotul potcoavelor, în tălăngile taurilor, loviturile coarnelor unele de altele, strigătele oamenilor furioși; un pas greșit al călărețului de la prora, și ar fi fost la pământ, iar hoarda peste el. El nu-și mai mâna calul, pe iapa lui nebună cu păr de femeie care, lovită cu pintenii, fugea pierdută. Alban își ținea capul un pic pe spate și, cum se afla înaintea tuturor, nu era decât cerul care să-i vadă lacrimile din ochi. Și noaptea pentru a-i auzi cuvântul nerostit: „Pot să plâng, pentru că nu voi ceda“.

VI

După ce plecară Thérèse Cahuzac cu fiul ei, Paul, doamna de Bricoule căzuse pe gânduri. Primele cuvinte ale prietenei sale îi revelaseră o familie care aproape o condamna pe a sa. Nu spusese Thérèse: „Paul și cu mine ne vom împărtăși în dimineața bacalaureatului lui Alban, pentru succesul lui“? Apoi acea virtute, conform legilor fizice ale virtuții, căpătase un caracter ușor violent: „Scumpa mea prietenă, îți mărturisesc că nu te înțeleg. Să-l trimiți pe Alban așa, singur în fundul Spaniei!... Mi se pare incredibil. Nu te temi pentru el?

„Dar este acolo la prietenii noștri“, îi răspunsese doamna de Bricoule, destul de jalnic, mințind ca o fetiță. Se consola cu vanitatea maternă. Ea îl cocoloșește pe Paul. Ce aer obișnuit are! Ai zice că e un copil de călugăr.

De aproape șase săptămâni de când plecase Alban, absența lui nu o tulbura pe doamna de Bricoule. Era mai puțin neli-niștită știindu-l departe cu caii și cu taurii săi decât dacă ar fi fost la colegiu unde se izola excesiv. Convinsă că oriunde ar fi, el o înșela, găsea că este mai puțin dur să o înșele „pe zidurile Seviliei“ decât aici, lângă ea, ieșind să-l îmbrățișeze, în tot misterul imediat al sosirilor lui tardive acasă, al ascunzișurilor, al minciunilor lui, al aerului lui îngrozit când ea apărea la ușa camerei sale. Sevilla idealiza lucrurile. Ea își spunea cu mândrie: „În pantalonul lui colant, fiul meu trebuie să fie tare drăguț“. Dar, acum, tulburată de prietena sa, îndoielile nu-i dădeau pace. Da, nu-și făcuse datoria nesupraveghindu-l mai îndeaproape.

Rememoră scena plecării. Alban îi întindea legătura sa de chei. „Iată cheile dulapului meu.“ Ea nu putuse rezista să nu-i spună: „Dacă îmi dai cheile, cred că ai scos de acolo tot ce îmi

ascunzi“. El îi răspunsese: „Deschide-l și vei vedea“. Ea se topise de iubire la această dovadă de încredere. În acest moment, gestul lui Alban nu i se mai părea atât de pur. Drace, el voise pur și simplu să se joace cu focul. Așa și ea, nu o singură dată, plătise pentru îndrăzneala în fața soțului sau a mamei sale. Gestul lui Alban era desigur un gest de încredere, dar și de abilitate. Voise să o lege, folosindu-se de sentimentele ei, și reușise. „Deschide-l și vei vedea!“ Ah! El o sfida! Ei bine, și dacă îl credea?...

Ea luă cheile din comodă și urcă, umbră în doliu, spre camera fiului său.

Ce secretos era cu ea fiul ei, dar se trădase, în mod pueril, după valul de roșeață care-i cuprindea fața când pronunța anumite nume. Devenise pentru ea un joc crud să-l facă să roșească, aproape singura ei putere asupra lui. Neliniștea ei de femeie de patruzeci de ani se învârtea în jurul neliniștii acestei pubertăți. O mișcare venită de departe o făcea să înțească aluziile cu tot felul de glume. Fără să-și dea seama, ea îi dădu gustul fructului interzis, dacă ar fi avut nevoie să i se dea acest gust.

Câteodată, izbucnea, dacă tandrețea ei era respinsă prea dur. De exemplu, atunci când încerca să îl sărute, el deschidea mare gura și o mușca, reminiscență a miciei lui copilării, când se juca de-a leul, ghemuit sub o masă ore întregi mormăind. „Hai, nu mai fă pe câinele!“ îl ruga doamna de Bricoule, imploratoare, cu un accent profund pe care el se prefăcea că nu-l înțelege, și se încăpățâna atât de tare încât ea, nereușind să-l sărute, sfârșea prin a-și retrage chipul într-o ofensare a întregii sale ființe. „Și asta-i una că nu te lași îmbrățișat de cine te iubește! Oh, știi tu bine să fii afectuos atunci când vrei!“

Or, dacă până la șaisprezece ani fusese sărutat, *el* nu sărutase pe nimeni. Dar o lăsa să zică să nu pară prost: simțea că ea respira în el, aceste sărutări inexistente, cu un reproș amestecat cu invidie... O oră mai târziu, doamna de Bricoule juca rolul fiului ei în fața contelui. „Doamne, ce are cutărică de vorbește despre dumneata cu atâta exaltare?“ îi arunca el

venind acasă, cu chipul sumbru. Doamna de Bricoule nu se gândise niciodată la persoana cu pricina. Dar ideea de a fi fost pe placul cuiva o făcea misterioasă: „Și ce, nu are dreptul?” Principala preocupare a oamenilor este aceea de a se înșela unii pe alții.

Doamna de Bricoule detesta această viață secretă a lui Alban, mai puțin pentru ceea ce presupunea ea că este reprobabil în asta cât pentru că i-o ascundea: inima ei mai mult decât moralitatea îi era rănită. Simțea că singurul mod de a se apropia de fiul ei era să se afle în tenebrele lui și să îl flateze. Astfel, atitudinea ei era plină de inconsecvențe. Într-o zi ea era mama, în altă zi era camarada. Într-o zi, tuna: „Crezi că nu îți ghicesc genul de conversații cu toți acești mici șmecheri de la școală?” În altă zi, despre aceleași lucruri ei glumeau în șoaptă.

Atunci, ea se destindea: un fleac alunga ridurile tinereții ei. Alături de acest băiat mare, care la rândul lui, căpăta încredere, ceda duioșiei de a vorbi despre ceea ce iubești, ea se regăsea cea de acum douăzeci de ani, vorbind fleacuri cu ofițerii de cavalerie. Izolată din cauza bolii, lipsită de orice tandrețe sau cel puțin de cea mai minoră cochetărie cu un bărbat, Alban era singurul pe lângă care ar fi putut ea gusta această spumă de libertinaj de care se îmbătase, tânără fată, tânără femeie cinsită, dar în mod strălucit curtată și plăcându-i acest lucru. În acele clipe, ea uita aproape totul ca să simtă justificată întrebarea unui coleg al fiului său: „Este sora ta?”, îl întrebase el, întâlnindu-i împreună. Și așa cochetau amândoi cu răul pe care nu-l făceau, oprindu-se brusc dacă cineva deschidea ușa.

În camera lui Alban, doamna de Bricoule, neglijând biblioteca, unde într-o zi, crezând că ia *Les Sources* de părintele Gratry, deschisese un Petroniu, ascuns sub coperta sa ca o „carte bună”, merse drept la el și îl deschise. Amator de imprudențe, Alban nu putuse să se abțină să-i mărturisescă faptul că ținea un jurnal. Jurnalul voia ea să-l descopere. De prea multe ori îi spusese: „Cu tot ceea ce știu eu!” fără să știe nimic. Acum avea să știe.

Firea sa îi spunea că ceea ce făcea era urât. Totuși, părintele Pestour nu-i spusese doar de formă: „Aveți dreptul și datoră să știți totul. Noi scotocim bine, noi, prin pupitre?” Și apoi cuvintele Thérèzei Cahuzac îi reveneau în minte și îi biciuiau gelozia: „Paul nu are secrete față de mine. El îmi arată și cea mai neînsemnată scrisoare pe care o scrie...” Știuse să se facă iubită de fiul ei!

În primele cutii nu găsi decât fleacuri obișnuite de-ale băieților, notițe tăioase despre colegii lui, „bromuri” despre antici, fotografii cu tauri, un carnet despre toți câinii și pisicile pe care i-au avut în casă timp de zece ani (și fiecare cu blazonul lui). Găsi totuși copiate în grabă mai multe articole din dicționarul medical al doamnei de Coantré, pe care îl consultase probabil pe când ea lipsea, și care o făcură să roșească. De fiecare dată când ezita să deschidă o nouă cutie, ea recurgea la imaginea nobilului și demnului părinte Pestour, la pândă ca un hoț, scotocind în pupitrul vreunuia dintre penitenții lui, și-și recăpăta curajul. Deodată, în timp ce deschidea o cutie, ceva căzu și-l luă de pe jos.

Privi acest lucru, din mâinile sale, cu inima bătându-i.

Acum trei ani, poate patru, într-o zi când, suferindă, lua prânzul în camera ei lângă Alban, distrată, legase laolaltă, cu niște panglicuțe pe care le avea la îndemână, crenguțe dintr-un ciorchine de struguri fără boabe. Făcuse din el o vagă aparență de păpușă, și pe urmă, îi zise fiului său: „Uite, e pentru tine...” Fără să acorde vreo atenție.

Și acest mic ciorchine uscat era acolo. De ce îl păstrase? Neglijență? Oh! Nu. La fiecare șase luni el își făcea curățenie în cameră și arunca zeci de prostioare care atât de repede îi păreau puerile, la vârsta aceasta când ești atât de schimbător. Și caietul cu blazoanele pisicilor, dacă se mai afla acolo, asta era pentru că încă mai ținea la lucrurile la care era sensibil. Atunci?

Atunci, o iubea el oare? Nu era afectuos, nu-i spunea vreun cuvânt delicat, dar de fiecare dată când căutase în dulap, el văzuse ciorchinele și nu îl distrusese, pentru că ea îi spusese:

„Este pentru tine:“ Și, când ea îi reproșa că este lipsit de inimă, niciodată el nu avusese impulsul de a-i spune: „Fără inimă? Știi dumneata că ciorchinele dumitale este acolo sus? Urcă să îl vezi“. Din pudoare, preferase ca ea să-l creadă ingrat și dur...

Doamna de Bricoule puse cutiile la loc și închise dulapul. Părintele Pestour și „datoria“ mamelor le respingea cu oroare. Îi era silă de sine însăși, că era acolo, în această cameră. Era lângă patul fiului ei. Se opri, ezită o clipă, ascultă dacă nu urcă cineva, apoi îngenunche și puse capul pe pernă. Astfel, odinioară, acest băiat pe care ea venea să-l trezească și care dintr-un salt era la lavoar, se asigură că nu o vede, apoi își puse fața în locul unde fusese trupul lui, pe cearșaful cald ca un obraz.

Una dintre fotografiile ziarului *A.B.C.*, pe care i-l întindea don Ali lui Alban, îl arăta pe Buñuelo mort, cu gura deschisă ca o scuamă, pe masa de operație din infirmerie. Matadorul lui, în spate, îi ținea capul în mâini și se apleca peste chipul lui, într-un gest patetic: publicitate de mână întâi! O altă fotografie înfățișa cadavrul în capela luminată, înconjurat de cei apropiați; unul dintre aceștia ținea între degete o țigară. În locul florilor puseseră pe pieptul mortului cele două banderile pe care el tocmai le înfîgea când a fost atins: flori de hârtie înnegrite de sânge. Don Ali îi mai arătă lui Alban o fotografie cu Buñuelo în viață, care-i fusese trimisă de la Madrid. Nu era nici un nume pe fotografie, ci, cu litere mari, o cifră.

Ce înseamnă această cifră?

– Este numărul sicriului lui.

Alban nu spuse nimic. Ce ar mai fi de zis?

Buñuelo dispăruse. Se interesă despre cel pe care-l alesese să-l înlocuiască. Ce părere avea don Ali despre Esparraguera?

– Este un băiat sărman.

– E rău?

– Foarte rău. Dar este un băiat amărât. Nu mai are nici un an de trăit.

– De ce?

– E tuberculos în ultimul hal. Alban nu spuse nimic. Ce-ar mai fi de zis?

– Femeile, sudoarea coridelor, băutura foarte rece: iată ce aduce sfârșitul toreadorilor care scapă de tauri. Și pe cine îl aveți ca al doilea *banderillo*?

– M-am lăsat pe seama lui Esparraguera. Mi-a spus că îmi va aduce un asistent pe nume Patata.

– Eram sigur! Patata l-a încurajat pe Esparraguera când a debutat și când încă mai dădea speranțe, și băiatul îl răsplătește acum dându-i lupte. Toate astea sunt aranjamente. Patata are cincizeci de ani. Este o bleandă care nu va face decât să vă stânjenească. Esparraguera a profitat că sunteți novice...

Don Ali își eliberă brațul pe care îl strecurase pe sub cel al lui Alban și, lovindu-se cu palma pe frunte zise.

– Dar mă gândesc la asta! Debarasați-vă repede de Esparraguera. Salvator Vinares se află la Sevilla. E prietenul meu. Va fi încântat să *toreeze* pentru duce. Și alături de el, veți lucra cu tot atâta siguranță ca lângă Bomba însuși.

Vinares! Unul dintre cei mai buni asistenți de coride din Spania, cândva în echipa lui Bombita! Și totuși Alban nu îi mulțumi decât cu jumătate de gură și adăugă:

– Vă voi da mâine răspunsul. Mă văd în seara asta cu Esparraguera și mă tem că n-o să pot scăpa de el.

Dar deja el știa asta. Cu cât avea plăcerea de a-i răni pe cei care se credeau superiori lui, cu atât se simțea mai incapabil să rănească fără motiv pe cineva inferior lui.

Mergeau pe străduțe fără nume, pe care un măgar putea să le blocheze cu ușurință, presărate cu pietricele rotunde între două panglici de dale; și mâna lui Alban bălăngănindu-se în mers, lovea botul rece al lui Galgo care tropăia alături de el. Ferestrele zăbrelite aminteau că femeile sunt păsări și fiare. Se învârteau în labirintul vechiului oraș arab, al cărui miros de ulei și de mirodenii era mirosul de piață. Dar aceste străzi înguste, aceste curți înconjurte de colonade și îmbrăcate în *azulejos*, aceste căsuțe mici albe unde erau pictate în culori șterse false

balcoane, false porți, false ferestre, era și Pompei, era orașul antic și orașul iubirii, plin de întrânduri secrete pentru așteptare și pentru regăsire. Și Alban se gândea la Soledad, la adâncitura sânilor ei, făcută pentru fruntea bărbaților...

Soledad! Nu mai suferea așa mult din cauza ei! Nu era făcut pentru suferință. În eprubetă, dacă reacția dă naștere cutărui corp, acest corp nu există decât o clipă, transformându-se prin căldura flăcării în alt corp; astfel suferința nu apărea în el decât pentru a se schimba în mânie sau în ură, sau în indiferență, sau în acțiune, sub flacăra mândriei sale. S-ar fi părut că exista o respingere chimică între temperamentul ei și ea. Nu era el oare născut sub semnul Taurului care este un semn benefic?

Asprime față de Soledad, dorința de a o dezamăgi și de a-i da o lecție și apoi mii de griji pe care i le provoca noua aventură: iată ce descoperea în el în locul suferinței. Doar că afecțiunea lui de câteva ore se transformase toată în senzualitate. Nimic din el nemairătăcindu-se în sentimente, puterea lui întreagă opunându-se, mergea în sensul instinctului său, care era acela al senzualității, așa cum este normal la cei care sunt foarte apropiați de animale. Fiind supărat pe ea, o dorea și mai mult. Era deja cel care mai târziu, sătul în carnea lui de o amantă, până într-atât încât să nu mai așeze privirea pe chipul acelei femei cu care împărțea viața, nemaiaivând din trupul ei decât plictisul, din locurile ei intime doar dezgustul, într-o seară, cum o lovise pentru că fusese insolentă, deodată simțise renăscând în el această dorință moartă de luni de zile, și descoperise că a o lovi era singurul mijloc de a reface relația lor. Violența este obișnuită în iubire. Nu combina el oare tandrețea pentru tauri cu exterminarea lor? Între Mithra și Soare nu se născuse oare acea prietenie minunată după se bătuseră mai întâi?

„Ce-mi pasă de inima ei! își spunea el. Am eu oare figură de om care are nevoie să fie iubit? Cât despre doza de inconștientă pe care a putut să o aibă în toate astea și cât despre ceea ce a vrut să spună sau nu, ce nevoie am eu să știu dacă merită

osteneala să caut să înțeleg ceva. Dar am nevoie de carnea ei, am nevoie de asta. Ea i-a spus pe cei șase «da». Nu depinde decât de mine ca să profit de ei.“ Atunci firea lui profundă se răzvrătea și protesta, mai puternică decât dorința însăși. Un alt gând îl ajuta: faptul că Mithra nu avusese niciodată relații cu o femeie. Femeilor nu le era îngăduit să participe la misterele sale.

Și, în ciuda a toate, pentru a-l încuraja, exact acest lucru ar fi fost necesar: la capătul unei probe periculoase, să culeagă femeia ca pe o momeală. Peste zece ani, Alban va reveni aici să mai lucreze taurii, având cu el o soție. Cu două zile înainte de coridă, ea se va culca într-o cameră alăturată, el va merge să o privească dormind, apoi se va îndepărta cu pași mici: va ști prea bine ce înseamnă să înfrunți un taur cu picioarele tremurânde, cu tâmplele, pleoapele, șira spinării dureroase. Și această abțință îi va exacerba dorința, și perspectiva angostantă a duelului va dispărea, devorată în strălucirea iubirii care îl va urma, iar corida îi va aduce deopotrivă salvarea vieții și pe femeia dorită. Totuși, uneori, el poate ceda, din motive greșite: nu i s-a întâmplat oare să facă un joc strălucit după o noapte de excese? Se afundă în plăcere și deodată își înalță capul ca și cum ar fi ucis. Ce a făcut oare? Nu-și mai poate imagina ce simțea când dorea asta. Nu mai poate înțelege că și-a dorit asta. El se urăște și o urăște. Se îndepărtează pentru a nu mai atinge măcar trupul invadat și vrăjit.

Seara, în camera lui mică de hotel, stând pe pat, îl primi pe Esparraguera.

În timp ce toreadorul îi ridica în slăvi pe Patata și pe picadorul Pepin, pe care-i angajase, se gândea: „Încearcă să mă înșele, dar îmi e totuna.“ Se gândea așa: „El nu mai are decât un an de trăit“ și nu îndrăznea să-l privească prea atent, de teamă ca tânărul să nu-i citească mila din privire. Nu se imagina zicându-i că a găsit pe cineva mai bun decât el.

– Mămica va veni, spuse Esparraguera, coridele. Va fi mulțumită să mă vadă lucrând în fața celor mari. Știți că prințul de X. va fi prezent?“

Alban nu putu să-și rețină un:

– Nu mai pot eu de prințul de X..., care păru că îl scandalizează pe tânăr. Și se gândea: „E mulțumit că lucrează în fața granzilor.“ Crede că asta îi va fi de folos: nu știe că o să moară în curând. Și mămica, și ea va fi mulțumită... Aș putea eu oare să distrug toate acestea?

Odată rămas singur, Alban îi scrisese lui don Ali. Nu mai putea să schimbe nimic, zicea el, din ce convenise. Îl păstra pe Esparraguera.

Îndată ce închise plicul, se gândi: „Primo: Ucid un taur de care mi-e frică și îl ucid din cauza unei femei. Doi: fiindu-mi frică, aș putea să-l aleg pe Vinales, care îmi dă siguranță. Îl aleg pe Esparraguera care înseamnă nesiguranță. Ah! nu sunt deloc serios!“

Rămase pe gânduri o clipă, apoi izbucni în râs. *Primo, deusio, troisio*, era gluma inevitabilă a lui Serge Sandrier. Serge Sandrier era un coleg de colegiu, pe care îl iubea mult. Nu se mai gândea la tauri.

Miercuri, ducele îi trimise o invitație la prânz. Se scuză, nevrând să o vadă pe Soledad. Atunci, ducele veni la hotel. Puseră la punct niște detalii. Cel mai tânăr îl aproba tot timpul pe cel mai bătrân pentru că îl iubea.

Găsi totuși că ducele fusese un pic cam prea rece. Cu siguranță, aflase despre ultimele fantezii ale lui Alban, care dezorganizase ultima *encierro* a taurilor, obosindu-i. Alban se afla la vârsta când ți se pare că impresionezi dacă te împotrivești cuiva: asta va trece.

Proiectele lui erau stabilite acum. În orice caz, se va întoarce acasă peste vreo cincisprezece zile, căci își termina banii; și îi scrisese doamnei de Bricoule cerându-i niște bani pentru familia lui Buñuelo. Dar el nu putea rămâne aceste cincisprezece zile la Sevilla, de teamă să nu o întâlnească pe Soledad, și să trebuiască, poate, să-i povestească totul ducelui. Chiar în seara coridei, el i-ar scrie ducelui, pentru a-i spune că este chemat urgent, deoarece mama sa este bolnavă și s-ar muta

într-o mică și obscură pensiune, căci nu voia să piardă coridele de la *feria*. În cele patru zile de *feria*, nu ar ieși decât pentru a merge la arene, și pe locuri de *sol y sombra* unde ducele și alții nu l-ar descoperi. Apoi ar călători prin Andaluzia, până când ar termina suma pe care ar obține-o vânzându-l pe Galgo. Întotdeauna se gândise că îl va vinde în momentul plecării sale: căci ucigașul de pisici ar fi exterminat repede menajeria din casa Auteuil.

Oamenii îl distrăgeau de la temerea lui. Îndată ce rămânea singur, era din nou cuprins de frică. Viața lui întreagă începuse să converge către ziua de sâmbătă, la orele patru și jumătate, când totul se va fi terminat. Chiar în ajunul bacalaureatului, el va recapitula cu febrilitate cursurile. Așa și astăzi, împins de un sentiment pueril, îi ceruse lui don Ali să-i împrumute un manual despre „Arta de a *torea*”: gândea că va descoperi acolo *in extremis* formule miraculoase pentru a-i învinge pe tauri. Don Ali îi trimise o carte de format in-quarto. Primul rând pe care îl citi Alban îi spulberă toate cunoștințele. Știa că, dacă își vâra nasul acolo, se alegea praful de neînsemnata lui valoare. Ceea ce avea valoare la el era inspirația. Când era vorba să-și amintească și să înțeleagă, devenea neclar. Închise cartea și se lăsă în propria-i grijă: este un gest pe care l-a făcut de multe ori de atunci.

Dar, răsfoind volumul, titlul unui capitol îl incitase: „Coridele și biserica”. De asta avea el nevoie, de lucruri care să-i pună imaginația în mișcare. Ce avea să-l susțină, să-i voaleze realitatea, până la această coridă și în timpul ei, a cărei anxietate o simțea până în străfundurile ființei? Nimic altceva decât imaginația.

Mergea departe această religie a taurilor al cărui fidel era Alban, se pierdea în negura timpurilor. Alban – ignorant și curios de raporturile ei cu Biserica – deschisese acum cartea pentru a le cunoaște. Păstra înscrisă în inimă istoria ei în lumea veche. Și el o evoca puternic, în această seară, la această oră

când simțea că pentru a trece hopul cel greu avea nevoie de toată exaltarea lui.

Mazdeismul profesa că taurul ar fi prima ființă creată. Indra vedică este Taurul divin, ca Marduk, Ninib și Anu în Babilon, ca Horus în Egipt. Heliopolis era un centru de adorare pentru Taurul lui Ra. În Creta, acum șase mii de ani, în leagănul fascinant al civilizației preelenice, se celebra cultul Taurului prin jocuri taurine care erau o adevărată instituție religioasă și națională. În Grecia, Jupiter se încarna în taur pentru a o seduce pe Europa. Pasife se dăruia unui taur alb, care făcea din ea mama Minotaurului. Dionysos era înfățișat sub forma unui taur sau cu fruntea înarmată de coarne. Femeile din Eleea, în timpul sărbătorilor primăverii, cântau un imn celebru: „Aleargă, divinule Liber, purtat de picioarele tale de taur! Aleargă, divinule taur, plin de binefaceri!“ În Beoția, se presupune că exista un cult al lui Poseidon-taur, „Mugitorul“. În Tesalia, taurocatapsiile erau analoge tientei spaniole și feradei camargheze. La Eleusis, tinerii luptau cu tauri. În Tauria din Efes, ei se identificau cu zeul, se numeau ei înșiși „tauri“. Nenumăratele reprezentări de tauri preromane în toată Spania se refereau la călătoria lui Hercule, întemeietorul Sevilliei, la vacile făcute cadou de către erou unui mic rege autohton și la caracterul sacru pe care îl avea de atunci taurul din Spania, după părerea lui Diodor din Sicilia.

Sevila fusese orașul lui Iulius Cesar, opus Cordobei pompeiene. Și Iulius Cesar a fost acela care a introdus luptele cu taurii la Roma, unde aveau să se continue până în Renaștere. Apoi veniseră taurobolul și cultul lui Mithra taurocton, religie a soldaților pe care Alban o simțea atât de profund că în anumite ore, afundându-se în spiritul său obscur, se întreba dacă nu cumva era desemnat să o reînvie.

Fapte și mai stranii încă îl obsedau pe tânăr, hrănit și însuflețit numai de visurile sale. Cu cât suntem mai apropiați de natură, cu atât mai apropiați suntem de supranatural.

Alban de Bricoule venise pe lume în noaptea de 20 spre 21 aprilie, într-un fluviu de sânge. Sângele acesta venea din mama

lui și o omora, căci de atunci ea nu mai putuse să se refacă; și ea se va stinge puțin după perioada acestei povestiri: pentru că și s-a dat viața luând-o pe o alta rămâne totuși ceva. Or, pe 21 aprilie era *natale urbis*, ziua întemeierii Romei de către cei doi gemeni, celebrată în toată Italia: coincidență tulburătoare. Dar mare i-a fost emoția când a aflat că această zi nu era una oarecare, ci că în noaptea dintre 20 și 21 Soarele intra în semnul zodiacal al Taurului, fapt pentru care caldeenii și persanii situau în această zi începuturile creației! Aceste semne sclipitoare ale predestinării lui și mai multe minuni care-i însoțiseră nașterea dădeau o hrană inepuizabilă imaginației sale.

Și neîncetat, cele trei spirite, al Romei, al taurului și al lui Alban, se întâlneau astfel. Hercule era fondatorul Seviliei și al cultului taurului în Spania și blazonul familiei de Bricoule era susținut de două chipuri ale lui Hercule. Alban avea o devoțiune pentru Iulius Cesar, și Iulius Cesar a fost cel care a introdus corida la Roma. Îl iubea cu precădere pentru blândețea și clemența lui, pe Scipio Africanul, căruia îi consacrase la vârsta de unsprezece ani o compilație istorică, iar Italica, suburbie a Seviliei taurine, era o colonie a lui Scipio Africanul. Aprecia uneori, pentru realismul ei, familia Borgia – și ea avea un taur în blazonul său. Spiritul lui se agita în jurul împăratului Iulian, iar Iulian era un fervent al lui Mithra, ale cărei mistere le celebra în palatul de la Constantinopole. Ai fi zis că toată viața lui Alban gravita în jurul a două animale sacre, Taurul și Lupoica, pe care le vedeai sculptate pe una din porțile arenei din Nîmes.

Iulian! Se gândea la el în seara asta privind cartea *Taurii și biserica*. Creștinismul și mithraismul se luptaseră aprig, chiar din cauza analogiei lor. Nu scrisese oare Renan că „dacă creștinismul ar fi fost oprit de vreo maladie mortală, lumea ar fi fost mithriastă”? Clerul mithriast reproșase creștinilor numeroase împrumuturi, între altele de a fi plagiat, în „purificarea lor prin sângele Mielului“, purificarea prin sângele taurului. Creștinii, persecutori la rândul lor, îndată ce au avut puterea, îi condamnaseră la moarte pe mithriaști. Și iată de ce,

renunțând să obțină cartea cu sfaturile tehnice de ultimă oră, Alban căuta cu pasiune cu ce să susțină cele două iubiri ale naturii lui profunde.

Până la a lansa anatema asupra toreadorilor, papa Pius al V-lea dăduse numeroase bule despre *agitatio taurorum*. Excomunicare retrasă de Grigore al XIII-lea, dar restabilită de papa Sixt Quint. Timpuri eroice! Consiliul academic al Universității de la Salamanca refuză să țină cont de ea, și gloriosul frate Luis Leon este acela care, în numele doctorilor, redactează protestul. Scandalul crescând, întrucât ecleziaștii asistă la coride deghizați, regele îi scrie papei că bula va rămâne fără urmări, căci spaniolii au coridele în sânge și a li se interzice ar fi o „mare violență“. Așa încât, papa Clement al VIII-lea, printr-o bulă, recunoaște că aceste lupte sunt o școală a curajului, că ele aparțin patrimoniului Spaniei și ridică excomunicarea, mai puțin pentru oamenii Bisericii care ar fi coborât în arenă.

Atunci începuse, pentru a continua până în zilele noastre, fericitul mariaj între Biserică și supraviețuirea tauromahică a mithraismului. Nu o canonizare, nu o translație a Sfântului Sacrament sau a relicvelor într-o biserică nouă, nu o comemorare a sfântului poliad fără luptele cu tauri, Conciliile eclesiastice, episcopii dăduseră pe cheltuiala lor coride la care asistau toți demnitarii Bisericii, și decanul consiliului din Burgos scria și publica o *Tauromahie*. Doar canonizarea sfintei Tereza costase viața a mai mult de două sute de tauri, fiecare mănăstire fondată de ea dăduse o coridă. La canonizarea sfântului Ignățiu de Loyola, iezuiții înșiși ceruseră conciliului de la Sevilla să dea „imediat după ceremoniile religioase o strălucită“ coridă. La fel și pentru canonizările sfinților iezuiți Luigi de Gonzaga și Stanislas Kostka. Papa în persoană a celebrat Jubileul din 1500, la Roma, în piața Sfântul Petru printr-o mare luptă cu tauri. De pe timpul lui Calderón, se sărbătorea printr-o coridă de tauri celebrarea de către tânărul preot a primei sale slujbe religioase. Sub regele Ferdinand al VII-lea, era – se pare – un lucru obișnuit ca tânăra fată în ajunul ceremoniei

de călugărire să asiste la o coridă și chiar să execute câteva pase unui tăuraș. Au existat mănăstiri unde, în serbările date cu ocazia alegerii starețelor, călugărițele organizau mici coride și îi lucrau cu capa pe bourași. Reprezentarea *suertelor* tauromahiei împodobise stranele și transeptul catedralelor: catedrala din Plasencia, catedrala din Córdoba...

La Tudela, în dimineța coridei, un călugăr capucin îl conjura pe Dumnezeu să iasă buni taurii. La Salamanca, se țineau, cu diferite ocazii, trei sute de slujbe religioase pentru sufletele din purgatoriu, pentru ca timpul prost să nu împiedice corida de după-amiaza. La Roa, consiliul municipal, după ce orașul fusese salvat de ciumă, se angaja anual să suporte costul a patru tauri care vor fi toreați „din dragoste pentru Domnul“. La León, înaintea luptei, una dintre sulitele picadorilor era oferită consiliului care prezida corida și care dădea binecuvântarea. La Cáceres, o confrerie înființată în onoarea Fecioarei, nu se admiteau drept confrăți decât aceia care știau să lucreze călare taurii. Și era mult mai mult decât juxtapunerea unei religii și a unei plăceri. Era, eternă, credința în caracterul sacru al taurului. În Extremadura, se închina un cult taurului sfântului Luca, renumit pentru miracolele sale. La Oviedo, în fiecare an, de Sărbătoarea tuturor morților, în timpul slujbei celei mari, era adusă la un moment dat o vacă în biserică, și ea rămânea acolo o parte din slujbă.

De asemenea, în secolele al XIX-lea și al XX-lea, pactul mistic nu se dezlegase. În 1801, orașul Colmenar de Oreja cerea o coridă „pentru a face să sporească devoțiunea față de Sfânta Imagine a lui Hristos“. Până în 1845, la Universitatea din Salamanca, cel care tocmai primise gradul de doctor trebuia să plătească cheltuielile unei coride de șase tauri. În zilele noastre, pentru că ora coridei de adio a lui Lagartijo coincidea cu procesiunea Corpusului, procesiunea fusese amânată dimineața, din deferență. O capă de lucru a lui Montes era păstrată în catedrala evanghelică din Sevilla. Recent, la Granada, notabili făcuseră astfel încât corida să fie prezidată de Notre-Dame

des Angoisses, divinitatea protectoare a oraşului: toreadorii, *les cuadrillas*, sosind, îngenuncheau în faţa statuii zeiţei din tribună. La Huelva, un matador dăruise Fecioarei protectoare „Urechea de aur“ câştigată la Madrid, ceea ce dăduse ocazia unei mari ceremonii religioase. În fiecare an, la Málaga, confreria Fecioara Speranţei dădea o coridă în onoarea patroanei sale, iar toreadorii purtau culorile Fecioarei. Paznicii din Camargue erau grupaţi într-o confrerie al cărei patron era Sfântul Gheorghe. La Saintes-Maries-de-la-Mer, jocurile taurine fuseseră prezidate de monseniorul Rivière, prelat pe care chipul său roman îl face demn de purpura romană. *Analele* arenei din Sevilla, scrise de marchizul de Tablantes, erau dedicate Maicii Superioare de la *Nuestra Señora del Rosario*. La Fuente la Encina, o vacă era alergată în onoarea sfântului Augustin, iar carnea ei, împărţită poporului, avea virtuţi medicinale, aşa cum odinioară carnea taurilor ucişi în onoarea Sfinţilor era conservată ca relicvă şi vindeca febra. Credinţa în virtutea taurului ucis la modul sfânt trecea din taurobolie şi din mithraism în cultul creştin. Imperiul mort se ridica din mormântul său pentru a se uni cu Biserica vie pe care voise să o ucidă. Nu degeaba, crucea, în Egipt, marca pântecul vacii Hathor, în Creta, fruntea şi obrajii capetelor de tauri reproduse în morminte. Apis şi vaca dionisiacă trăiau în taurul sfântului Luca, în boul care-l încălzise pe Iisus în paie, în taurul care, în primele timpuri ale creştinismului, fusese simbolul când creştin, când al Domnului Nostru însuşi. Regiunea ce a hrănit taurii viteji, câmpul sevilian, merita mereu titlul său de *tierra de Maria Santisima*, pământ al Mariei Preasfinte. Versurile zarzuelei erau mereu adevărate pentru inimile inocente:

*El arte de los totos
bahó del cielo...*

“Arta taurilor e ruptă din cer.”

Pe această pantă, unde s-ar opri Alban? Iisus, într-o anumită perioadă, a fost identificat cu Soarele. El se înscrie în mijlocul roții cu raze. Monograma sa în discul derivat din roata solară păstrează un sens luminos. Și antica roată solară persistă în multe tipuri iconografice din Evul Mediu. Dar atunci, alianța dintre Soare și Mithra tauroctonă nu era alianța dintre lucrul taurin și zeul creștinilor? Și Soarele care intră în semnul Taurului chiar în ziua venirii lui Alban pe lume nu este oare pentru a arăta că această alianță va găsi în el preotul cu bacanta lui?

Acum el nu poate dormi, îmbătat de el însuși și de toate aceste lucruri, incapabil să-și calmeze sincretismul disperat care clocotește în el, aducând un torent de poezie. Plin de forțele serii, nimic nu i se mai pare imposibil. Să pună taurii la pământ? Ei ce, nu-i vorba decât de a ținti cornul stâng (nu cel drept) și apoi să iasă cum va putea: asta-i chestiune de curaj. Oare îi lipsește lui curajul? Ah, ar fi ucis de zeul său! Contactul, presiunea care există între el și animale sau astre – o mică nebuloasă, o mătă care se scarpină pe gât – toate strigătele anterioare pe care le scoate din cauza asta, nostalgia sa și un fel de amintire a animalității, metamorfozele cărora li se dedică în singurătate (subiect pe care nici măcar nu-l putem atinge) îi prezintă moartea ca pe o simplă reînnoire a ființei. Cine știe dacă odată nu se va preschimba în taur?

Dar mâine-dimineață, trezindu-se, toată aventura lui îi va apărea absurdă, la lumina zilei, monstruos de anevoioasă,angoasa pe care ea i-o va da va atinge starea de greață. Noaptea a desfăcut pânza Penelopei; exact noaptea l-a îmbătat, și zorii zilei îi aduc coșmarul. Vineri de dimineață! Simte că nu va putea. Îi trecu prin minte ideea că, profitând de prima ocazie, el va sări în coarnele animalului și se va răni pentru a sfârși cu totul. Nimic nu-l mai reținea când pornea la asalt. Nimic nu-l reținu de la dezastru.

În acea vineri, ajunul coridei, Alban se lăsă condus împreună cu Esparraguera, Patata și Galgo la arenele Medina de los

Reyes. Patata era un bătrânel neras, cu aerul obraznic, cu un ochi sașiu. „Aduce ghinion!“ își spuse Alban, impresionat.

Pentru Alban, fiecare arenă avea fizionomia ei, fiecare arenă avea viața ei proprie ca o persoană. Arena din Vitoria, înaltă și severă ca o mănăstire; cea din Madrid, venerabilă și i-oarecare, cu nisipul roșietic; aceea din Tetuán, precum sierra de un albastru palid; aceea din Saint-Sebastien ca și marea albastru-închis, aceea din Aranjuez, ale cărei ferestre seamănă cu niște creneluri de fortăreață; aceea din Vista Alegre, sprijinită într-o parte pe arcuri ca și o catedrală, cu porțile ei din fier forjat și grilele ei pe unde te afunzi în interior, aceea din Toledo, de culoarea somonului și pe care o vezi de departe, situată la extremitatea orașului aidoma cârmei unei corăbii sau ca o barcă venind în urma acesteia; aceea din Cordoba, atât de înconjurată de case încât nu poate fi îmbrățișată cu privirea de nicăieri; aceea din Segovia, ca un circ roman, dar dominată de un coș de uzină, aceea din Sevilla, cu nisipul galben-canar, și care din afară nu are aerul unei arene, cea mai singulară care există cu arcurile sale, balcoanele sale, ghivecele cu motive florale, lanțurile ei atârânde, pe alocuri strălucitoare de o spomială cu var și în alte locuri neagră de murdărie învechită, prețioasă și împodobită cum este, se pare, tauromahia seviliană; aceea de la Jerez, arena palidă, atât de veche și de urâtă, și de zdruncinată, bălțată de reclame, iar înăuntru un nisip incolor ca excrementele unui om bolnav de ficat; aceea din Nîmes, decorată cu falusuri, cea mai nobilă și mai vastă dintre toate; aceea de la Arles, cu coridoare reci din piatră care au aerul de bazilică; aceea din Bayonne, roșie ca o construcție marocană; aceea din Marsilia, atât de puțin spaniolă, cu arbori crescând chiar printre gradene, în mijlocul oamenilor. Alban cunoștea toate sanctuarele și chiar pe acelea unde nu asistase la cult, prima sa vizită în oraș și câteodată singura lui vizită fusese pentru ele. Dar nici unul nu era impresionant ca acela din Medina de los Reyes.

Era desigur de tipul acestor mici arene de sat, unde, sub ordinele și dezordinea flăcăilor buni la toate, torează o calamitate

de bătrâni terorizați. Departe de oraș, ca un lucru sfânt sau ca un lucru blestemat, fiind și una, și alta, dacă vrem. Joasă ca fortărețele – nici șase metri înălțime –, adunată precum un animal care stă să sară, fără o fereastră în afară, mai rea decât o închisoare. Pentru a o despărți și mai mult de cer, ea era strivită sub o împletitură de fire asemenea unei pânze de păianjen, care susținea lămpi electrice, căci se dădeau aici și coride nocturne. Era făcută din cărămizi roșii puse unele lângă altele la întâmplare și porțile ei erau, de asemenea, roșii, dar de un roșu mai închis, culoarea vinului sau a sângelui uscat. Și acele cărămizi prost alăturate, puse direct pe acoperișul denivelat, acele moloane presărate pe zid, acele panouri de uși care nu erau bine fixate în pământul jerpelit și zgrunțuros care o înconjura șerpuind, toate la un loc îi dădeau un aer hirsut și sălbatic, ca acela al taurilor, iarna, când au părul lung. Alban nu văzuse niciodată arene lipsite de lux în asemenea măsură. Erău cu adevărat reduse la esențial: corida, cultul și în afară de asta nimic. Și încă, în tehnica însăși a coridei, nu se închipuia ca ar fi putut să-și găsească loc fanteziile familiare marilor circuri: ceea ce trebuia celebrat aici era un duel sălbatic și gol. *De verdad.*

Cei trei bărbați făcură turul arenei, căutând poarta țarcului. Biserica, asemenea celorlalte biserici în Spania la ora asta, părea închisă ermetic. Pretutindeni, porțile de culoarea sângelui erau acoperite cu cuie groase, prevăzute cu închizători mari. În spate, la picioarele zidului său, se vedea gaura pe unde mâine-seară, odată victimele cu gâtul tăiat, arena se va goli de sânge direct în piața publică, precum un animal, și ea. O fereastră dădea spre o curte interioară. După ce bătură cu ciocanul din fier forjat, intrară. În curte, un băiat potcovea la rece caii pentru mâine, luând dintr-o grămadă vechi fiare ruginite, scoase de la caii uciși la ultima coridă: astfel, potcoavele serveau la infinit. Se auzeau sunetul argintiu al ciocanului și zgomotul potcoavelor pe pavajul aspru și trandafiriu.

Fură conduși sus, pe o mică scară de lemn, de-a lungul unei pasarele de unde aveai vedere asupra taurilor.

Închiși toți patru într-un țarc, unde înguste deschideri în gard îți permiteau să intri, doi dintre ei erau culcați în banda de umbră pe care o făcea zidul cu o măreție de patriarhi; dar Îngerul cel Rău stătea în picioare. Altul, pentru că apa din jgheab era încălzită de la soare, își puneă botul chiar sub robinet, de unde apa ieșea rece, și o bea în timp ce ea curgea: era foarte viclean, în ciuda coarnelor lui mari. Câini se învârtteau și ei pe acolo, ca la ei acasă. O potaie, foarte cinică, ceea ce este destul de firesc, avea să-și facă nevoile sub nasul lor, iritant de senină: ah! Nu se grăbea. (Lui Alban îi plăcu că Galgo nu avea vreo dorință să meargă s-o miroasă pe această canalicie.) Niște păsărele rătăciseră pe-acolo, zburau pe deasupra marilor trupuri negre, se așezau pe troacă, lângă boturile lor. Iar inocența, familiaritatea tuturor acestor fapte îi izolau pe cei trei bărbați în complicitatea crimei.

La zgomotul făcut deasupra capetelor lor, animalele își deschiseră ochii. Cele care fuseseră culcate se ridicară, cu un muget de nemulțumire. Doar taurul lui Alban își înălță capul, reperând imediat de unde vine zgomotul. Și din nou privirea sa se încrucișă cu cea a lui Alban și îl fixă cu o insistență omenească.

– S-ar zice că vă recunoaște, îi spuse Esparraguera.

– În Provence, taurii noștri împodobiți cu cocardă îi recunosc foarte bine pe oamenii cu care au avut de-a face. Taurii se năpustesc fără ezitare asupra lor din toată mulțimea *razeteurs*¹.

Toreadorii, sprijiniți în coate, nu spuneau nimic. În liniște, clopoțelul unui taur răsună, ca pentru Înălțare. Lui Alban i se părea că aceste animale, astfel izolate de cireadă și văzute într-un spațiu mic, erau și mai impozante. „Față de zilele trecute, se gândea el, parcă au fost umflate cu pompa. Nenorocire! Trebuie că li s-au stropit coarnele de au crescut așa.“ Și simțea cum gheața îi cuprinde picioarele. Și-l închipuia lângă el, pe pasarelă, pe

¹ În Provence, cei care trebuie să ia cocarda de pe capul animalului (n.a.)

unul dintre profesorii lui, domnul Paul Archambault. Și deodată, îl apucă și-l aruncă în groapa monștrilor: domnul Paul Archambault nu-l va mai împiedica să vorbească tare în clasă.

Coborâra să examineze arena. Imensitatea bisericii o domina, atât de aproape și de înaltă, ca și cum arena și ea formau un întreg. Și la arenele din Nîmes era o clopotniță, iar la cele din Arles o statuie a Fecioarei apare deasupra arenei. Și Alban, care iubește pacea spirituală, se simțea plin de o bucurie duioasă în fața acestei noi mărturii a împăcării lui Mithra cu Hristos.

Se abandona iluziei că sub o clopotniță sunt mai puține șanse să mori. Dar Esparraguera privea lămpile electrice de deasupra sferei, vorbea despre pericolul coridelor nocturne: Ostioncito fusese rănit într-o coridă nocturnă, fiind jenat de răsfângerea lămpii pe pământul crud. Și Patata spunea că în arenele din sate ca aceasta numărul celor uciși era mai mare...

Arena părea toată asimetrică, bariera desenând mai puțin un cerc decât un poligon. Această barieră roșie era plină de cârpeli cu lemn alb, pe care tocmai un dulgher le vopsea, în locurile pe unde taurii săriseră la ultima coridă. Era plină de sânge uscat; după mărimea petelor își dădeai seama de forța și de direcția jeturilor de sânge. Galgo obținuse permisiunea să meargă să le lingă.

Se plimbară de-a lungul pistei, lovind în ea cu piciorul pentru a-și da seama de natura solului. Alban își amintea niște fotografii din reviste în care un om arată cu bastonul pe nisip locul unde cutare matador a fost ucis. O, pământule, inocent și trădător! În care loc al acestui pământ va cădea poate, el, rănit? În arenele moderne, din centru și până la barieră există o pantă ușoară, la fel de invizibilă ca și umflătura coloanelor Partenon, ce ajută la scurgerea apei, ca și la vederea mai bună a unui spectacol. Aici, în anumite locuri, pe care și le notă în memorie, i se păru că panta era mai accentuată; alergând spre barieră ca să se refugieze, omul n-ar mai putea să stăpânească. Blestemară, de asemenea, găurile din pământ, unde apa în urma

stropirii recente încă nu se uscase, așa încât piciorul putea să alunece, față de alte locuri ale terenului unde pământul era mai mobil, ceea ce convenea copitelor ascuțite ale taurului, dar nu și piciorului omului. Dacă taurul se înțepenea acolo, nu mai puteai să-l urnești din loc.

Se uită la ceas: ora patru fără un sfert. Oare când o să fie patru și jumătate, ca să poată să-și spună: „Măine, la ora asta, se va fi terminat!“

Atunci sări peste barieră în diferite locuri ca să se obișnuiască un pic cu ea, se asigură că barierele de protecție, jupuite de coarne, erau solide și destul de largi pentru a te strecura ușor. Se felicita că își ia aceste precauțiuni. Câți toreadori nu văzuse el răniți din neatenție! La fel ca și soldații la război, pentru același motiv. „Să faci lucruri periculoase, dar să le faci cu prudență maximă.“ Întotdeauna va îndrăgi acest mariaj al înțelepciunii cu nebunia.

În timp ce ieșeau, Patata îi spuse:

– Sunteți plin de sânge! Alban tresări. Pe mâneca sa vopseaua proaspătă de pe barieră făcuse o pată mare, roșie. „Dracu’ să-l ia pe acest bătrân imbecil“, își spuse el. Bătrânul râdea cu ochiul lui sașiu, pe sub o sprânceană atât de groasă încât părea falsă. Dar inima lui Alban bătea să-i iasă din piept.

Teama creștea în el. Nu se mai simțea în stare să zâmbească, nici să vorbească. Grăbi plecarea.

– Măine la orele două și jumătate, vom trece să vă luăm de la hotel.

Întors la hotel, nu voi să rămână singur. Orice, orice numai să-l împiedice să se gândească. Cumpără un roman și citi câteva pagini cu o stupefacție crescândă. Toate personajele acestui roman, cu vieți plate și insignifiante, ți-ai fi dat averea ca să nu ai nici o legătură cu ele în realitate, și iată că plăteai pentru a le regăsi într-o carte! În fața acestei revelații a unei anumite ambiante sociale, Alban care are multe defecte, dar nu este un tânăr care pozează, își dă seama deodată de romanescul vieții

lui. Niciodată nu se gândise la asta. Respinge cu dezgust o poveste care aştepta să-l seducă şi ai cărei eroi cu toţii se situează sub nivelul lui. Dacă are nevoie să se salveze, el însuşi se va salva de sine însuşi. Sună şi rugă să nu fie deranjat.

Teama se revarsă în el aidoma apei printr-o vană deschisă. Îl reconfortează gândul că uneori şi toreadorilor le este frică. Îi cunoaşte el bine pe ucigaşii cu nervi de femeie! Acest bărbat matur intrând în arenă are lacrimi de furie în ochi, din cauza unei probleme care îl va face să rateze un efect... Acest puşti care înainte de coridă nu poate dormi, „se foieşte tot timpul în pat“ (tatăl lui i-a spus lui Alban...) Alban le cunoaşte toate defectele; cu toate acestea, în această seară, el mărturiseşte că a fost adeseori nedrept, le-a cerut prea mult: măsoară curajul de care au nevoie şi este mândru şi fericit că aparţine şi el mării confrerii. Se leagănă şi îşi pierde toată puterea unei „rugăciuni pentru sărmanii toreadori“...

Se gândeşte, de asemenea, şi la tauri. Culcaţi în acest moment, ei îşi trăiesc ultima noapte, iar roua se depune pe coarbele lor. Dacă nu ar trebui să doarmă foarte bine ca să fie foarte odihnit mâine, i-ar fi plăcut să meargă să se culce în arenă, alături de ei, aşa cum face paznicul lor. Să le aducă acest omagiu acelora pe care îi va sacrifica. Sub luna de unde îi priveşte Artemis, zeiţa repulsiei şi a simpatiei pe care o are omul pentru animalele sălbatice, dezlănţui în sine acea nebunie care vine de la ea, zeiţa, lunatica zeiţă, acea nebunie care este nebunia animalelor, dar care se transferă şi omului atunci când intră într-o legătură aparte cu ele.

Mâine, această spadă va fi împlântată în trupurile lor. Ea le va sustrage energia generatoare şi o va trece în trupul lui Alban. Ea îi apărea înzestrată cu o putere virilă. Ştie bine că pe ea, de asemenea, într-o bună zi, o va adora. O priveşte. Mâner învelit în pânză roşie, măciulie mare din lemn neted fără noduri, pe care palma poate să forţeze zdravăn, lama puţin curbată parcă freamătă, într-atât este de flexibilă. Cu banii primiţi când îşi va lua bacalaureatul, va pune să îi albăstrească şi

împodobească tocul cu aur . Pe o parte a tocului, va pune să se şlefuiască între frunze turnul în flăcări şi cele două spade încrucişate; pe cealaltă parte, una dintre acele frumoase maxime care îţi infuzează, ca printr-o seringă, o putere mai mare de stăpânire a vieţii. Aşteptând, depune pe ea o sărutare, fără să facă paradă. Aşa sărută el o floare, o stofă, un obiect de artă, un chip de pisică. Vreme de un an, în copilăria lui, a fost îndrăgostit de o pietricică cu vinişoare albastre. „El mergea ascuţind fierul pe aripile şoimului său.“: aşa vorbeşte romanţa Copilului Răzbunător.

À propos, şi Soledad? Alban nu-i poartă pică. Trebuie doar ca ea să fie pedepsită pentru că a păcătuît: spiritul lui Alban o cere mai mult decât sufletul lui. În realitate, ea a dispărut. În cavalcada nocturnă, a scos-o din el odată cu lacrimile lui. Nu suferi din cauza unui fruct apetisant care, atunci când muşti din el, îţi otrăveşte gura, nu-i porţi pică, îl arunci. Există alte fructe. Alte trupuri. Ah! Se opreşte...

E posibil să o aibă, poimăine, poate. Ce!? Toată construcţia lui de eroism, acel înalt turn uman se va prăbuşi? Şi după aceea? Să construieşti şi pe urmă să demolezi totul lovind cu piciorul, râzând ... nu, asta nu îl şochează. O va avea cu toată forţa lui uşurată de scrupule şi de toate mizeriile tandreţei. El se află în faţa sa ca savantul care face o experienţă şi nu ştie ce va ieşi din ea. Măine, poate că se va dovedi a fi un matador atât de nepriceput încât va trebui să sară careva în arenă ca să scurteze agonia victimei sale. Poate că va fi atât de bun încât un zid de strigăte va ţâşni în jurul lui. Poate că va părăsi arena disperat că trebuie să-şi sacrifice fericirea pentru ceea ce crede el că se numeşte demnitate. Poate că nu se va mai gândi la Soledad, ca şi cum nu ar exista. Poate că va coborî în străfundul laşităţii şi se va duce la ea să-i cerşească ceea ce i-a promis.

Se gândeşte la ea. Respiră sacadat. Obrajii îi ard.

Îl cuprinde somnul. Sunt arene pe cer. Din toate părţile stelele se grăbesc, ca vacile seara în ţarc. Tauri cu coarne de aur se învârt încetişor în jurul lui. Au coliere de coral, cercei,

aripi mari din pene de păun, cu care nu zboară, ci doar se desprind un pic de la pământ. Ei se acuplează și cel care acoperă ascunde cu aripile lui bătând pe cel acoperit, așa cum șoimul, dacă îl pândești, își întinde iubitor aripile asupra celui pe care este gata să-l sfâșie.

VII

Se trezi cu capul greu. Primul semn al propriei vieți fu groaza. Primul gând, unul de rușine: „Să se lase rănit ușor ca să scape odată...” Da, însă Soledad ar fi prea mândră. Un bărbat rănit din cauza ei! E imposibil să-i facă această mârșavă plăcere. Și pe urmă, nu te lași rănit așa ca la comandă. De la distanță, într-un minut de nebunie, un om poate să se gândească la așa ceva. În arenă, el se luptă ca să scape teafăr, conform instinctului lui, care guvernează pe acest pământ, și iată de ce i se spune acestui pământ „tărâm al adevărului”. În fond, Alban știe toate acestea.

Se privi în oglindă, nepieptănat, cu buzele uscate, cu dinții murdari, cu o urmă de unsoare galbenă în colțurile ochilor. Oare *ăsta* ar trebui să îmblânzească în după-amiaza aceasta două animale feroce, o jumătate de duzină de subalterni și trei mii de spectatori? Ce anume avea să creeze o asemenea metamorfoză? Totuși, albul ochilor săi era plin tot de vinișoare roșii, ca acela al taurilor, și găsi acest lucru bun. Bun era și faptul că se tunsese ieri, pentru a se simți mai ușor și mai tânăr.

La baie, își privi trupul. Care loc din el va fi sfâșiat, la ora patru, care va fi groaznic de privit? Regiunea inghinală, burta, mereu este asta. Ar fi putut să-și pună lenjeria de după-amiază. Dar nu, prefera să se îmbrace din nou după prânz. Asta îi va ocupa timpul.

Ziua era radioasă. Îi spuse „mulțumesc” cerului foarte albastru. Spuse: „Este bine să fii ucis în acest aer”. Un automobil îl duse la Medina de los Reyes.

Când ajunse acolo, oamenii separau grupul fiecărei cornoate, care era dusă într-un *chiquero*, o curte închisă de unde avea să iasă direct în arenă. Alban se ascunse după o bârnă,

căci Soledad și ducele, aplecați peste balustradă, în mijlocul numeroșilor spectatori, contemplau operațiunea. De la această galerie superioară unde se aflau, niște oameni încercau să-l împingă pe taurul lui Alban spre o lojă vecină înțepându-l cu prăjinile lor lungi. Agasat, el lovea cu cornul și zvârlea din copite. Ce lucru straniu să vezi, ca dintr-un ochi de om, mânia aprinzându-se în ochiul lui la început posac! „*Ahi... ahi... ahi...*“, îi murmură *conocedor*-ul, ca un om care-și cheamă porumbițele. În fine, trecu. Venite pe ochiurile de geam deschise, niște rândunele zburau în marea clădire ca și în vechile biserici pline de vitralii sparte.

Îngerul cel Rău intră în trombă. Așa era promtitudinea lui, electrică, de a se reîntoarce în acest țarc îngust, sub înțepăturile prăjinilor, încât părea un pește speriat într-un acvariu. Formidabile erau loviturile date dintr-o parte. Și pasionații francezi spun că taurul spaniol nu poate lovi dintr-o parte!

Taurul nehotărându-se să treacă, *conocedor*-ul ceru liniște și se închiseră obloanele, în timp ce se aprindea lumina în loja unde animalul trebuia să meargă. Mergea într-acolo ca înspre soare. Dar obloanele lăsau să se strecoare prin întuneric o dâră puternică de lumină, care coborî chiar pe botul Îngerului cel Rău, și Îngerul cel Rău, ca într-o poveste mitică, începu să dea lovituri de coarne soarelui. Lupta lui Mithra cu Soarele! În fine, văzu lumina din țarcul vecin, și se îndrepta spre ea în mare galop. Poarta se închise după crupa taurului, și lovitura de copită pe care o dădu răsună pretutindeni. Alban dispăru. Se redeschideau obloanele.

Acum, trecând prin labirintul de grinzi, ajunsese deasupra țarcului, unde se găsea închis Îngerul cel Rău ca într-o cușcă mare, deja plină de bale și de baligă pe care le zvârlise pe stâlpi în timp ce se zbătea. Prin deschizătura de sus, Alban îl privi. Capul zeului se afla la un metru sub el. Tăcu, copilul-bărbat îl adoră.

El îi adora pe toți taurii, se știe. Dar frica îl mânase și mai repede la adorarea acestuia, fără să mai punem la socoteală că,

adorându-l, el spera să-i îngenuncheze furia. „Ticălosule! Porcule! Derbedeule!“ îl apostrofa așa foarte încet, pe un ton reverențios, așa cum rostești o litanie. Sub genele mari, sclipitoare, lustruite de lumina coborândă, pupilele lăptoase ale zeului aveau un reflex albastru-deschis, neliniștite la apropierea necunoscutului, și Alban se vedea pe sine în fundul acestor pupile și ele trăiau în neliniște, iar corneea apărea roșietică de sânge. Două lacrimi prelungi îi curgeau. Urechile erau ciulite, când una, când cealaltă, când ambele în același timp, într-o mișcare fără odihnă: animalul și luptătorul erau anxioși și unul, și celălalt. „Cum trebuie să-i mai bată inima!“ își spunea luptătorul cu înduioșare. Botul negru, înconjurat de mustăți de focă, era constelat de pori umezi, care erau dispuși regulat ca stelele pe drapelul american. Taurul își băga limba când într-o nară, când în alta – dreapta, stânga, dreapta, stânga –, o limbă roz mărginită cu negru de fiecare parte ca o panglică decorativă și se auzea zgomotul limbii pe nări, iar nările fremătau, pline de apă de culoarea opalului, aidoma găurilor făcute pe plajă. Când Alban se mișca, ochiul arunca un fulger.

Deodată, taurul îi mugi în față. Alban sări înapoi, nu prea stăpân pe sine. Regreta acum că se făcuse recunoscut, o dată în plus. Și plecă apoi cu oarecare grabă, crezând că-l simte pe zeu cum iese din fosă și se năpustește după el scoțând flăcări pe nas.

Pe pistă, un cal slab era înhămat la un lemn prevăzut cu o bucată dintr-un coș vechi. Un omuleț trăgea din greu mârtoaga și rogojina. Toate astea pentru a netezi nisipul.

În ajunul luptei, gladiatorilor romani li se servea o masă somptuoasă, poate pentru că era ultima. Într-un *ventorro*, Alban mănca de prânz o supă, un deget de pâine și bău un pahar de coniac. Martirizat de muște, își spunea că taurii suferă și mai mult decât el, ceea ce îi permise să-și îndrăgească răul. Când ieși, în ciuda faptului că mâncarea fusese fierbinte, în ciuda căldurii de afară, avea mâinile înghețate.

Neîncetat, ființe drăguțe îl loveau drept în piept, sufocându-l. La Paris, într-o situație asemănătoare, ceea ce ar fi văzut el pe stradă i-ar fi permis să se arunce direct între coarnele animalului cu gândul că nu avea nimic de pierdut. Dar, în fața acestor înfățișări fermecătoare, el își spunea: „Dacă voi fi ucis, nu voi mai putea să profit de tot ce este nebun pe lume“. Și fiecare dintre ele îi sporea deprimarea.

La hotel, se îmbracă: simplu costum andaluz. În tot acest timp, se simți mai bine, pentru că avea ocupație. Își scoase inelele, pentru a avea degetele libere, cu același gest care îl va defini mai târziu, înaintea întâlnirilor, pentru a le avea libere în timpul mângâierilor. Își privi mâna dreaptă, aceea care ucide, mușcată toată de Galgo, și găsi că are încheietura mâinii prea subțire.

Își înfășură în jurul picioarelor bandaje, se asigură că șoselele nu-i erau cârpite, în cazul în care ar fi dezbrăcat la infirmerie, nu-și puse indispensabili, pentru ca, în cazul în care ar fi rănit, cornul să nu-i introducă decât puțină țesătură în rană, își strânse foarte tare pantalonul, asigurându-se că era perfect mulat tot ce trebuia să fie perfect mulat. În mod insurmontabil, se vedea cu hainele sfâșiate, năclăite de pământ și de sânge. Socotise că îi va lua două ceasuri pentru a se îmbrăca. Dar fu gata într-o oră. Corida începea la ora trei, și era doar unu și jumătate.

În timp ce se îmbrăca, îi fuseseră aduse cărțile de vizită ale lui Uhagon și Don Ali și răspunsese nervos că nu primea pe nimeni. Cum mai regreta acum! Ce îngrozitor timp vid avea în față!

Anxietatea îl copleși, din minut în minut mai tare, ca pe o persoană care simte că o paște o boală. Înghițea guri mari de aer. Inima-i umflată părea o tumoare sub coaste. Avea mișcări nervoase, cum ar fi: să se scarpine în creștetul capului, să-și treacă un deget pe sub guler pentru a-l lărgi. Avea chef să fumeze, dar nu îndrăzni: ar fi putut să-l amețească. Îi fu sete și nu îndrăzni să bea: ar fi putut să-i dilate stomacul. Această stare mizerabilă era totuși un echilibru, pe care un gest neînsemnat

ar fi putut să-l clatine. Putem să ne imaginăm cam de câte ori vizită toaleta.

Se întinse pe pat, și anxietatea se așeză pe el. Și-ar fi dat inelele, ceasul, pentru ca această oră și jumătate să treacă. Îl cuprinse stupefacția: „Ce fac eu aici? Ce aventură!“ Și-i închipui pe spectatorii de adineauri care la această oră fumau țigări, se îmbuibau cu băuturi și îl umplură de groază; și ducele însuși, ducele cu dinții de felină, i se păru un monstru de inconștiență sau de cruzime. Nu-și închipuia că ziua se va termina fără vreun accident. De multe ori, în preajma toreadorilor vulgari, își spusese: „Doar moartea pe lângă care trec te împiedică să-i confunzi cu niște cabotini“. Și visase pentru el rana gravă care să purifice ceea ce era un pic tulbure în religia lui. Dar, acum, masa de operație... „Nu! nu!“ Și rămânea așa cu privirea în gol, ca un bărbat care se gândește la o femeie. Ah! nu, nu la Soledad! Doamne, ce absentă era din el! Nimic pentru ea. Nimic contra ei. Inexistentă.

Deodată, tentația își făcu loc. Nu se insinuă, nu prinse formă încet. Își făcu loc dintr-odată, viabilă, atât de puternică încât se ridică, se așeză pe marginea patului. Să renunțe. Telegrama pe care va pretinde că a primit-o în această seară, ca să fugă de duce și de Soledad. „Mama foarte rău. Întoarce-te urgent“. Echipa de toreadori care vine după el îl găsește făcându-și valizele. Nu are importanță cine îl va înlocui. Există, de altfel, precedente. Un matador, care a primit în toiul coridei o asemenea telegramă, a obținut permisiunea să se retragă. În seara asta, Alban nu va muri, nu va fi rănit, va fi în trenul pentru Paris. Cine va putea crede în acest exces de lașitate? Și, chiar dacă s-ar crede în asta, ce-i pasă? Pe toți acești oameni, dacă el vrea, nu-i va mai revedea în viața lui.

Alban se ridică, scos din minți, și coborî pe scară. Trebuia să se îmbete, să fie amețit în timpul care-i mai rămânea până la coridă. Și pe hol, grozăvindându-se, cambrându-și talia, ceru un pahar de coniac.

Voi să citească un ziar. Mâinile-i făceau să tremure hârtia. De după o uşă de sticlă, ospătarii îl priveau. Nişte oameni şuşoteau. Patronul şi soţia lui veniră spre el: „Bem pentru norocul dumneavoastră. Fie ca Fecioara să vă apere!“

Alban nu avea o devoţiune prea arzătoare pentru Fecioară. Dar o iubea pe Mama cea Bună, divinitate a Marsiliei, care prin numele ei pare o supravieţuire a Bunei Zeiţe romane şi a Marii Maici greceşti: Cybele, zeiţa taurobolului. Înălţă cupa:

– Pentru Buna Mamă!

Simţi că pasul cel mai greu a fost făcut. Afişase un surâs larg, un pic infatuat. Ținându-şi mâinile în şolduri, glumea. Şi, puţin câte puţin devenind ceea ce voia să pară, uşurarea îl cuprindea. Amorul propriu fiindu-i flatat, această lume care îl înconjura, fluxul cuvintelor sale, pe care în mod expres le pronunţa repede şi foarte tare, îl îmbătau realmente, așa cum ar fi voit el.

Sosi mașina cu oameni. Mai mulți angajați ai hotelului urcară să-i aducă spada și lucrurile. Un minut mai târziu, erau pe drum.

Alban rămânea grav, dar panica lui, ca și cirezile, *se așezase*. Ea era deja în acțiune, oarecum. Ca acele tablouri pe care le vezi din ce în ce mai puțin distinct pe măsură ce te apropii de ele, pericolul îi apărea într-un mod din ce în ce mai puțin conștient, pe măsură ce se apropia de el. Întotdeauna gândise că, imaginația sa fiind stăpână, toate temerile lui aflându-se în ea ca și toate salvările sale, va primi mai puține spectre de ale ei pe măsură ce realitatea se va substitui acesteia, și începea să spere că pe pistă va fi aproape stăpân pe sine. Pericolul nu era nimic; întregul rău venea din frică. Iar, peste o oră și jumătate, bine sau rău, totul se va fi terminat. Terminat!...

Întrebări despre tehnică îi răsăreau pe buze, din aceeași pornire care îl făcuse să ceară manuale lui don Ali: se gândea că știința lui fiind foarte tânără, va găsi el mereu un mijloc de a o „plasa“ și poate că nu era absurdă această credință. Dar nu îndrăznea să le pună. În fine, se decise:

– Ce s-ar întâmpla dacă, un taur care dezarmează, l-ai lua pe deasupra?

– Dar pe jos, Doamne, trebuie să-l iei!...

– Oare necesitatea de a da lovitura de cap de foarte sus n-ar reuși să-i pună capul jos, prin oboseala mușchilor gâtului, la fel ca și pasele pe jos?

Se puseră pe râs. Patata mai ales avu aerul că își bate joc de el. Cel de-al treilea toreador, Gutiérrez, pe care-l vedea pentru prima oară, avea o figură lungă, retrasă, de băiat de cafenea. Într-o singură voce, ei proclamară că era imposibil etc. Vexat, Alban nu mai puse întrebări.

Pe drum, treceau fără încetare, venind în întâmpinarea lor, turme de capre, de catâri, de măgari sălbatici, mânate de țigani la *feria* care începea în seara aceea; animalele se decupau în umbre chinezești pe praful opac pe care-l ridicau și în care se afundau ca în nisipul mării. Trecu și o cireadă de boi. Ar fi trebuit văzut la toreadori, la ocupanții mașinilor oprite surâsul unanim care le lumina chipurile, expresia amicală pentru animalul familiar și dușman! Ca și Alban, toții acești oameni iubeau taurii pe care aveau să îi vadă uciși.

Satul era aproape. Vehiculele deveneau mai numeroase. Pe-destrimea naviga în două șiruri de fiecare parte a drumului. Ah! Să fii unul dintre acești spectatori consumatori și dezinteresați, care îți urează ca taurii de adineaori să fie adevărați vampiri! Trecură de un picador pe calul lui, ducând pe crupă, o „mai-muță savantă”¹ albastră și roșie, care-i adusese mârtoaga.

În trecere, schimbă cu el strigând câteva cuvinte. Și el, cum mârtoaga se punea de-a curmezișul făcând nazuri: „O să moară, dar știe bine să se răzbune!”

Ajunseră în bulevardul cel larg care duce la arenă. De departe, niște puști le făceau semne, cerând să îi lase să păzească automobilul în timpul spectacolului. Dar, când mașina se apropia de ei, o luau repede la fugă, speriați de jerbele de noroi pe care

¹ În argou, această expresie îi desemnează pe băieții de arene care stau în special pe lângă picadori (n.tr.)

ea le proiecta (nu se știe de ce, acest loc era întotdeauna o cloacă). „Aceste apeluri urmate de panică... este deja tipic toreadorilor“, se gândi Alban cu acreală.

Ajunși la arenă, zece puști se agățară de mașină, iar luptătorii îi loveau peste mâini ca să-i îndepărteze. Niște fetețe strigau: „*Agua fresquita!* Apă rece!“ Înșirate pe pământ, se vindeau broșuri despre matadori celebri. Alban, care-i iubea mult pe copii, nu se recunoștea în asprimea cu care își croia drum prin această haită urlătoare.

În țarcul animalelor era forfotă mare. Catării tropăiau, ei fiind cei care vor târî cadavrele taurilor și cailor. Lângă zid, mârțoașele, festin suprem, își devorau funiile cu care erau legate. Le vor lega urechile cu sfori, pentru ca zgomotul arenei să nu le sperie, iar ochiul drept le era acoperit. Un bătrânel îmbrăcat în culori deschise le lovea pe spate, neobosit: nu din vreun motiv, o făcea de plăcere. O *alegria*, o veselie nervoasă extraordinară reieșea din toată această mișcare, strălucitoare și neagră ca acele săgetări de raze punctate de umbre care se loveau de lucruri și de ființe, în miasma tare a baligii de cal. Ah, asta, cu adevărat, însemna să trăiești! Nimic pe lume nu se putea compara cu asta.

Un *arenero*¹ se întoarce, și Alban îl recunoscuse pe Jesús.

El! Cu bereta roșie, bluza roșie, pantalonul albastru, sandalele albe, cu proaspăta sa înfățișare seniorială! „Doamne, se gândi Alban, sunt prea multe evenimente deodată. Ce se va întâmpla azi? Și trebuie să fiu la înălțimea tuturor acestora!“

Pepe Alcaraz era deja acolo. Se salutară dând din cap, și asta fu tot. Dintr-o privire, Alban recunoscuse că echipa lui era formată din oameni de societate, în timp ce oamenii lui Alcaraz erau profesioniști. Se gândi că spaniolii de „bine“ nu au vrut să fie sub comanda unui străin și se simți puțin umilit. La rândul său, el dori să-i întreacă. De altfel, frica se topea în el precum zăpada sau mai degrabă sentimente mai circumscrise luau locul fricii: rivalitatea, apariția lui Jesús, iminența acțiunii. Trecând

¹ Băiat de arene

pe sub gradene spre poarta de intrare deschisă spre arenă – și trecerea de la soare la umbra rece era atât de puternică încât strănută –, se simți destul de stăpân pe sine.

Barierile se deschiseră. Circul apăru, șiroind de soare, de această brută de soare (care te bate în ochi), cu pista unde nisipul avea diferite nuanțe, așa cum marea are căi de apă, mai limpezi; și praful se ridica ușor, aidoma fumului pe un altar de sacrificiu. Gradenele erau pline. Culoarul circular, unde nu trebuie să fie decât personalul indispensabil, era negru de oameni. „O să fie comod să sar acolo!“ se gândi tânărul. Lângă ei, spectatorii se aplecau pe deasupra porții pe unde aveau să iasă și le urau noroc râzând: „*Vivan los tios toreros!*“

Ei unii nu râdeau. Ce însemnau acești tauri tineri pentru niște asistenți ca oamenii lui Alban? Și totuși acest minut înainte de a intra nu putea fi altfel decât grav. Nici unul dintre ei nu avea „costumul de lumini“, dar capele lor de paradă, grele de aurării, și chipurile lor le dădeau aerul unor oameni ai Bisericii, în sacristie, așteptând să urce la altar.

Niște necunoscuți îi băteau pe umăr, îi ciupeau de ceafă. „*Ahora!*“ Acum aveau să-i recunoască pe viteji! Apoi, cum se evacua intrarea, începură să defileze în fața toreadorilor aliniați lângă zid și le strângeau mâna murmurându-le cuvinte, ca pentru „persoanele din familie“ la înmormântări. Alban auzi o voce care vorbea în franceză: venea de la un aiurit cu lorgnon, cu ten de ploșniță, cu mătreacă pe gulerul hainei.

– Ce caută și ăsta aici? mormăi el, îndepărtându-se ca să nu mai audă vocea. Un francez în asemenea locuri nu poate spune decât prostii.

– Un pic palid, he, un *poquitiyo*? îl întreba zâmbind Esparraguera punându-i mâna pe umăr.

Esparraguera îi vorbise mereu cu o condescendență aproape excesivă. În această familiaritate într-un asemenea minut exista ceva care voia să spună: „Sunt egalul dumneavoastră și fără îndoială mai mult, acum că ne vedem pe *tărâmul adevărului*“. Alban îi întinse mâna:

– *Bonne chance.*

Atunci, ceilalți doi se apropiară și își strânsură cu toții mâinile. Această clipă fu bună. *Cuadrilla* seniorilor făcea un grup aparte.

Deodată, ochii lui Alban se umplură de furie. Pe zid cineva desenase grosolan, cu cărbune, o inimă străpunsă în chip de săgeată cu o spadă de matador. Alban nu dădu să se închine, dar, din instinct, fără să se gândească, își sărută degetul mare, pentru a îndepărta ghinionul. O inimă! „Inima mea îți aparține.“ Să-l ia dracu’ pe prostănacul care a desenat asta în asemenea loc. Avea să aducă ghinion cu siguranță.

Se dădură la o parte pentru a o lăsa să treacă pe señořita Carmen Zaballos care o făcea pe alguazilul, ofițer de poliție, și avea să ceară cheia de la țarcurile taurilor. Alban se aplecă prefăcându-se că își scoate o pietricică din pantof. Asta ca să-i vină sângele în obraji. Nu trebuia să fie „un pic palid“.

Rămași singuri acum la intrare, bărbații își aruncară țigările, își înfășurară pulpanele capelor ca o centură în jurul mijlocului.

Aplauze unanime o salutară pe señořita când ea ajunsese sub loja de onoare. „Aplauze pentru cei care știu să zâmbească, se gândi Alban. Și pentru cei care muncesc și riscă, imediat, flurierăturile.“ Niște oameni care, din gradene, aruncau pliante – multe se împrăstiau pe pistă – sfârșiră prin a-l enerva. „Nici gând de așa ceva! Eu voi fi acela care o să-i bag în cofă pe acești oameni!“

Señořita reveni în galop, își întoarse calul pentru a se plasa în fruntea cortegiului lor. Urmă un moment de enervare, pentru că muzica nu era gata. În spatele lor, țarcul animalelor se golise; nu se mai vedeau decât vreo câțiva întârziați strecurându-se în pas alergător printre picadorii care țopăiau. Apoi alămurile atacară pasul dublu *Mazzantini*, și bărbații, umflându-și piepturile, cambrându-și talia, legănându-și brațul drept – celălalt ținea capa strânsă în jurul mijlocului –, începură să defileze pe nisip.

Pe măsură ce se apropiau de gradenele din umbră, unde toată lumea se ridicase, Alban ar fi voit să suradă chipurilor pe care le recunoștea. Dar îi era peste puteri să-și aducă un zâmbet pe buzele lui. Totuși, când, după ce-i salutară pe cei din loja rezidențială, o recunosc pe Soledad, cu încă alte trei fete, cu șaluri brodate albe, într-o lojă, el încercă să-i zâmbească pentru ca ea să creadă că-i este încă fidel și pentru ca decepția ei din seara asta să fie și mai mare. Și îi adresă un fel de zâmbet, dar atât de reținut, atât de crispat, încât el însuși fu conștient că „nu era ceea ce și-ar fi dorit.“ Printr-un fenomen unic, în timp ce privea publicul, simțea neputința de a fixa în mod special un chip, și dacă-l fixa, nu îl vedea.

Dinspre culoar, li se aruncau pernițe spectatorilor. În dreapta, capele de lucru erau etalate pe balustradă, ca mantia imensă a unui arlechin. Alban îi încredință capa sa de paradă lui don Ali, aflat în rândul întâi și care o întinse în fața lui cu o enormă fervoare. Apoi își ocupă postul său de luptă pe pistă. Din clipa în care apăruse acolo, sub soare, dinții îi erau strânși, buzele țuguite, pielea întinsă, ca și cum totul s-ar fi concentrat în chipul lui. Avea o emoție apăsătoare, dar nu de frică. Ea trecuse, se afla acum deasupra fricii.

Spectatorii se așezară, dar nu toți. Se lăsă un moment de tăcere înainte ca clopoței să anunțe intrarea taurului lui Alcaraz. Cei doi toreadori se asigurară pe furiș că tovarășii lor erau la locurile respective. Alban își trase pălăria până pe sprâncene ca să se apere de soare, apoi aruncă o privire ca să vadă unde era Jesús. Un picador îi aranjă curelușa de la pălărie.

Și iată că eu, Montherlant, care scriu, la rândul meu mă simt un pic oprimat. Să ne oprim o clipă.

Poarta țarcului se deschise. Taurul ieși cu un mic tropăit burghez. În trecere, i se înfipse pe grumaz un mănunchi de panglici în culorile ducelui, ceea ce îl făcea să semene cu victima taurobolică împodobită cu banderole. După atacurile lui, se dovedi imediat că este insignifiant. Alcaraz îi făcu câteva

pase, curbat, mișcându-se mult. La umbră, se aplaudă, din spirit de castă. Alban era disperat.

În aceeași seară, nimeni nu-și va mai aminti ce făcuse acest taur, nici de oamenii care s-au luptat cu el. Cronicarii scriseră fără nimic în plus: „*Regular*“: Toate acestea, într-adevăr, fură oneste, terne, nelăsând nimic în spirit, nimic în suflet, nimic în simțuri: Academia nu avea ce să încoroneze. Nu era rău, dar era iremediabil plictisitor și inutil.

Alban, care nu ținea să facă treaba acelor domni, stătea gata să intervină, dar puțin de la distanță, cum făceau de altfel și oamenii săi, cu excepția lui Esparraguera care voia să se arate. Într-un acord tacit, relațiile dintre matadori erau atât de firești. Conveniseră că fiecare se va lupta cu taurul împreună cu oamenii săi. Cel mai bun mod de a evita disputele.

Conform regulilor, lui îi revenea sarcina să ademenească taurul, după ce acesta fusese lucrat de unul dintre picadori. Ar fi vrut să strălucească, dar taurul îi scăpă. El nu-l urmări. Acest animal insipid le crea tuturor un fel de întepeneală.

În timp ce înfingeau nelipsitele *banderillas*, Alban, revenise în culoar și îl privea fix pe băiatul cu sulile lui Alcaraz care pregătea muleta pentru stăpânul său; văzând cât era de complicat și de delicat, avu în fața lui același „lapsus“ pe care îl are actorul care nu-și mai amintește replicile: „Niciodată nu voi putea manevra asta“. Nici măcar nu-și mai amintea cum trebuia să o țină.

Don Ali căsca afectat, întorcându-se la dreapta și la stânga, pentru a-și invita vecinii să constate și ei cât de mult se plictiseau. Apoi îi făcu semn cu ochiul lui Alban.

– Soledad nu vă slăbește din ochi.

Alban făcu un gest vag. Se uita la Jesús, mică brută fină și felină, deosebit de afectată, s-ar fi zis, gata să rupă cozile cailor morți numai să-i facă să se ridice. „Ah! Se gândea el, este un adevărat șoim! Și ce găselniță a limbii spaniole: cuvântul *rapaz* înseamnă și băiat tânăr, și pasăre de pradă!“

Deodată, don Ali se întoarce, o bucurie și un respect inefabile se zugrăviră pe chipul lui rumen.

– Prințul! Prințul!

Și avea îndrăzneala să-l bată pe umăr pe Alban pentru a se întoarce să-l contemple pe cel care venea.

–Nu mai pot eu de prinț! zise Alban cu voce tare.

Simplul termen de „prinț“ declanșă în el, automat, această declarație, la fel cum nu putea să pronunțe numele lui Patata fără să adauge: „Acest bătrân imbecil“.

Într-adevăr, în loja de onoare, un tânăr își făcea intrarea. Prințul unei vagi națiuni din Europa Orientală, aerul lui abruptizat și dezagreabil desemnându-l pe loc ca pe „cineva de sânge“. Sunt numiți astfel printr-o antifrază, căci sânge ei nu au. Dar, în acea clipă, tenul său livid și bubos se aprinse de furie pentru că se începuse fără el. Era mutra ideală pentru a fi pusă în vârful unei sulite.

În jurul lui, toată lumea surâdea, înfometată de servitute: numai el nu surâdea. Pe duce, de felul lui atât de comun, Alban îl vedea pentru prima oară cu un monoclu, care îi strâmba fața într-un rictus idiot. Țopăia în fața prințului. Fără îndoială, pentru că prințul ajunsese cu întârziere, ducele nu mai prididea cu scuzele. „Adorabilul meu duce! se gândea Alban cu tristețe. În ce stare îl aduce dreptul divin!“

În arenă, Pepe Alcaraz, obsedat de respect, își întrerupea pregătirile cu ocheade spre loja princiară. Pentru una dintre privirile acestea absente, s-ar fi lăsat tras în țepă fără rezerve.

Lucră mai bine cu muleta decât s-ar fi putut crede. Alban îl urmărea îndeaproape, așa cum este datoria matadorului care alternează, dar incapabil să-și șteargă de pe chip iritarea.

Il seniorito se debarasă destul de repede de adversarul său. De îndată ce taurul căzu, oamenii de pe treptele arenei, de sub loja de onoare, se întoarseră spre prinț ca să vadă dacă aplaudă puțin, mult, înfocat sau deloc, pentru a-i urma exemplul. Atunci se porniră toți să aplaude, la fel ca prințul, nici prea mult și nici prea puțin, așa cum se cade unuia de viță aleasă care trebuie să

se arate complezent față de distracțiile populare pe care le găzduiește și, în același timp, să lase să se înțeleagă că binevoiește a o face. Alban privi în altă parte; suferea de acest succes și nu căuta să ascundă faptul acesta. O mână îi apăsa pe ficat, așa cum un șoim își încheștează ghearele pe pumnul înmănușat. În timp ce se curăța pista, o bună parte dintre spectatori rămânea cu fața întoarsă către prinț; stăteau cu gura căscată, cu ochii ațintiți asupra lui ca și cum acesta avea să scoată porumbei din mânecă.

Clopoței sunară, și primul taur al lui Alban – cel negru – se ivi în arenă, stârnind o mare exclamație de mulțumire. Nu-i trebui decât o clipă ca să facă rondul. De departe picadorii îi întindeau capa, apoi, când taurul se apropia, se strecurau în spatele barierelor. Alban îi privea cu ochii ieșiți din orbite, de atenție. Își trecea degetul arătător de la mâna dreaptă pe sub nas; la el, asta dovedea un interes febril. Esparraguera desfăcu larg capa; taurul se avântă, dar, când ajunse, se opri din scurt cu picioarele drepte, fremătând puțin; răsuflă de două ori și, îndepărtându-se fără să intre în ea, o luă oblic și porni în galop. I se prezentară două-trei cape însă acestea nu izbutiră decât să-l facă să dea înapoi. Ai fi spus că între capa aceea și taur exista nu știu ce repulsie fizică. Inima lui Alban se năruia.

După ce ardoarea taurului încurcă-lume fu potolită, iar acesta păru că se fixează într-un loc, Alban merse către el, îl atrase cu capa, îl simți intrând pentru o scurtă unduire – cu toate că nu-i dădea senzația de primejdie – pe care o execută dansând, adică prost. Dar când dorise să lege acea mișcare de alta, animalul fugise și se afla deja departe. Alban fugi după taur, nu lipsit de ridicol, îl ajunse din urmă în momentul în care, întreprinzându-și galopul, animalul căzu cu o suliță în spinare.

Îi întinse capa în timp ce picadorul, întins pe burtă în punctul cel mai înalt al barierei, părea că ia o lecție de înot. Numaidecât, își dădu seama că intervenise ceva nou. Taurul fugea în fața lui, scormonind cu lovituri de cap confuze, fără să își ridice botul. La fiecare lovitură el mugea în chip ridicol,

așa cum face omul atunci când cineva îl deranjează. Înainte, era doar dificil, acum, devenea periculos – periculos fiindcă îi era teamă de când îi fusese sulița înfiptă, periculos ca oricine se teme. Oricare taur feroce ar fi fost mai ușor de doborât decât acest bou plângăcios.

Or, din spirit curtezan, toată lumea se servea de stratageme pentru a salva onoarea devizei; prin urmare, taurul primi cele trei sulițe regulamentare. Pe urmă, Esparraguera și Gutiérrez îl împunseră anevoie, întrucât nu-și lua avânt. Să fi văzut câte fițe făcea Esparraguera! O „pregătire artistică” cu mișcări de brațe pline de efect, cu tremurat din fese, cu înclinări ale capului ca la fotograf înainte de „Nu vă mișcați!” și chiar cu ocheade. Degeaba îi făcea semn Alban, dând din picioare ca un maimuțoi, să se grăbească; regula impune ca focul sulițelor cu benzi multicolore să se consume repede. Era dominat de echipa sa, așa cum era dominat de taur. „A naibii să fie de tuberculoză – își spuse el; și când mă gândesc că, de n-ar fi mila pe care mi-o inspiră băiatul ăsta, l-aș avea acum pe Vinales, unul dintre primii *banderilleros* din Spania!”

În fine, Esparraguera execută; îi înfipse o suliță în el și alta în nisip. Când reveni la barieră, se aruncă în bazinul cu apă de parcă pieptul său pe jumătate distrus era nimicit de-o arsură. După acest efort, orbitele păreau că i se adânciseră. Pe față, i se prelingea o sudoare nesănătoasă asemănătoare cu smoala. Apoi, Gutiérrez înfipse *banderillas* cu brio. Cine ar fi crezut? Dintre cei trei oameni ai lui Alban, doar acesta, cu figura lui de chelner de cafenea, era efice.

După fiecare pereche de sulițe primită, taurul lovea pieziș sub împunsătură, arunca în aer o urzeală de bale care cădeau prinzându-i-se de coarne. Puțin înviorat, umplea arena cu boncăluitul său, chemând publicul să-i fie martor la șicanele nesuferite ce i se făceau. Ce-aveau cu el? El unul cerea doar să fie lăsat în pace... „Nu? Nu vreți? Ei bine, o să vedeți voi!” Și dintr-odată panica lui devenea un atac, iar acum urmărea un om luat prin surprindere, care-și arunca în lături capa, până la

bariera pe care taurul își punea botul cu aerul comic: cât de bine i-ar prinde să fie de partea cealaltă, nu aici.

– Atenție, zise Alban, o să sară.

Sări bariera în timp ce oamenii de pe culoar săreau la rândul lor în arenă. Nu-l vedeau, de aici, galopând pe culoar, îi urmărea doar umbra care trecea prin spațiul liber dintre barieră și sol; taurul alerga furios. Era impresionant să vezi mișcându-se umbra aceea care arăta moartea ascunsă, precum umbra păsării de pradă care se învârte în jurul vostru, la picioare.

Când taurul se întoarse, Alban luă muleta, o udă și o frecă puțin în nisip ca să-i dea mai multă greutate și mai ales ca să reziste la vânt. Prinse cu forță mânerul cizelat, apucă spada...

– Nu pase normale! îi strigă don Ali. Pasă de piept și, dacă vrei să-l pedepsești, „pase pe jos“. Tac! Tac! Tac! (făcu gesturile, ca la cafenea) și te rotești!

Îl tutuia, plin de solitudine. Alban făcu: „Da, da...“ cu capul. Cu ce intensitate îi lansase don Ali:

– Și te întorci!

Într-adevăr, așezat în primul rând, pe o pernă comodă, trebuie să fi fost foarte ușor.

Oprindu-se sub loja principală, unde se afla ducele, și îndreptându-și bustul, Alban îi făcu această dedicație:

– Senior duce, gratitudinea și amabilitatea vor ca să vă dedic aici acest taur care poartă deja deviza dumneavoastră. Dar, după cum vedeți și dumneavoastră înșivă că este un taur cu totul imposibil, îl dedic, de fapt, cui îl va vrea.

Se întoarse aruncându-și pălăria pe culoar, prea repede pentru a vedea chipurile surprinse ale celor care îl ascultaseră și care rămăseseră cu gura căscată la auzul acestei obrăznicii. Dar asta îl potolise puțin în timp ce se ducea drept spre taur, chiar pe terenul acestuia.

El ridică muleta agitând-o, cu capul un pic aplecat, lovi din picior. Taurul lăasă botul în jos ca și cum ar fi adulmecat cu insistență solul, se legănă de pe un picior pe altul, scormoni pământul – nisipul pe care îl arunca în jerbe cădea și se lipea

de rănilor lui —, schiță o lovitură de cap pe care nu o dădu. Atunci, Alban, înaintând, îi trecu muleta pe sub nas. Taurul, din dreapta, dădu o lovitură de coarne care trecu pe lângă tânăr, dar nu-l atinse.

La un semn al lui Alban, picadorii îl înconjurară, îl făcură să-și schimbe locul.

„Ce să încerc?“ se întreba Alban. Și nevoia de a face imediat ceva îi întuneca mințile. În fața acestui animal inert și totuși răufăcător, simțea cu violență lipsa lui de pregătire și nu avea decât o dorință: să termine cât mai repede cu spada. Spada, tot la ea revenea mereu. Să ucidă bruta, numai asta era liniștitor. Să o ucidă ca să se hrănească din forța ei.

Schiță încă două sau trei pase, căroră taurul le răspundea întotdeauna cu capul, fără să își miște corpul. Atunci, Alban se întoarse spre public, ca să-l ia drept martor că nu era nimic posibil, legă muleta, își umezi degetele cu salivă, apoi umezi vârful spadei, ceea ce va facilita străpungerea cărnii și ochi. Dar, cum această spadă îndreptată spre el nu-i spunea nimic, taurul se apucă să dea înapoi. Dădu înapoi astfel câțiva pași în timp ce Alban înainta, ținând mereu cu spada, ceea ce provocă râsul. Cu muleta îl imobiliză și, profitând de o clipă în care picioarele animalului erau bine înfipite în pământ, se aruncă asupra lui așa cum făcea de obicei: categoric și fără a întoarce capul. Când își reveni, clătinându-se, în spatele taurului, văzu că lovitura era un pic prea în față și nu prea adâncă. Câteva persoane aplaudară, pentru că fusese dată bine. Dar taurul, nu prea convins, se uita la oamenii care aplaudau și parcă le zicea: „Pentru asta aplaudați voi?“

Gutiérrez scoase spada. Alban o șterse de sânge de muleță și, fără nici o pasă, se năspusti din nou asupra grumazului. Dar taurul se mișcase prea repede, lui Alban îi fusese frică și se dăduse la o parte. Spada ieșise prin coaste, și taurul începu să vomite sânge.

Alban merse să ia o altă armă din mâinile băiatului cu săbiile. În timp ce făcea asta, o văzu în rândul doi pe seșora

Trujillos, care îl primise cu prietenie. Privirea lui o întâlnește pe aceea a bunei doamne și o văzu anxioasă, cu chipul sumbru. Brusc i se păru că ea suferea pentru că-l vedea așa mediocru. Asta îi știrbi din siguranță. Căci, lucru straniu, el nu avusese impresia că era mai curând mediocru. Acest lucru îl făcu să-și dea seama, oarecum.

Taurul, cu botul în pământ, nu se mișca, scoțând o limbă cenușie și ațintind ochii pe muleta și pe capa pe care Alban și Esparraguera le târau pe sub nasul lui pentru a-l fixa. Era la fel de inert ca un taur împăiat, și o dâră de urină curgea din el continuu, ca un jet de apă dintr-o locomotivă. Alban se pregătea pentru un *descabellar* când taurul se năpusti. Ce salt în spate! Și, fugind de-a curmezișul, el întindea cu mâna muleta pentru a-l orbi pe animal, pe care, în fine, capele îl întoarseră. Acum taurul începuse să meargă de-a lungul baricadelor. Toată echipa se ținea după el, și pe culoar, băiatul cu săbii venea și el, ceea ce era sinistru. (De câte săbii va mai fi încă nevoie?) Parcuseră astfel un sfert din pistă. În timpul acesta, Alban avea în fața lui biserica dominând arena. Se uită la ea cu deznădejde. Situația se înrăutățea cu fiecare moment care trecea.

Din nou animalul rămase nemișcat, lângă leșul unui cal, plat ca și cum ar fi trecut pe sub un compresor. Cu vârful spadei, Alban dădu la o parte banderilele, ținti o clipă pentru *descabellar* și înfipse spada. Taurul lovi cu capul și rămase în picioare. O a doua oară, același rezultat.

La fiecare dintre eșecurile sale, Alban închidea ochii, își ștergea gura cu dosul palmei. Nu avea obișnuința de a înfige spada, iar el știa acest lucru. Și apoi, acest taur îl surprindea cu fiecare mișcare, ca și cum îi pune mereu noi întrebări la care el nu știa ce să răspundă. Încă o dată se pregăti pentru a încerca lovitura. Fără să vadă, fu conștient că spectatorii, cei din primele rânduri, își ridicau bastoanele pentru a respinge spada în cazul în care, prost înfiptă, ar fi fost aruncată de taur în public. Luându-și un ușor elan, ridicându-se pe vârful picioarelor, el se

avântă, dar nu atinsese, și taurul înălță capul, iar spada sărea și cădea pe nisip.

Atunci taurul, pe care îl credeau pe jumătate mort, agasat de înțepătură, se duse spre cealaltă parte a pistei, ca și cum se săturase și căuta disperat să iasă din arenă. Alban îl urmă alergând. Picioarele lui erau atât de moi încât i se părea că i se încrucișaseră. Își aminti că de partea cealaltă a arenei, la dreapta țarcului – aceste detalii rămân în memorie – oamenii din arenă priveau, în picioare în spatele unei porți care dădea direct pe pistă, ca și creștinii așteptând să iasă în circ. La stânga, soarele strălucea pe vârfurile sulitelor de schimb, brăzdate de roșu, întinse pe rastelul lor.

– Înfigeți-i spada, este singura cale, vă asigur, îl sfătui Esparraguera.

Mașinal, fără reacții, el îndreptă spada spre creierul mic, dar, în loc să țintească de departe, o puse plată pe coarne și tatonă, ceea ce fu mai puțin hazardant. Sub înțepătură, taurul își scutură capul – și deja Alban făcuse un salt înapoi. Actul de a rupe făcea parte din el ca și oasele picioarelor. Ah! Această extraordinară stângăcie! Aceste salturi de broască electrică, pentru niște nimicuri, ca și cum sistemul lui nervos era strâns ca într-un ghem, iar la cel mai mic contact se destindea! Și aceste strâmbături de furie, aceste crispări ale mâinii pe muleță când își dă seama că numai el este de vină! Și aceste valuri de angoasă în priviri.

Taurul mergea, și Alban îl urma cu priviri hărțuite. Și în spate, unul lângă altul, nedespărțiți, mergeau ca niște auguri Alcaraz și Esparraguera. Și nu știa de prezența lor decât după umbrele lor care se întindeau în fața lui, albastre ca Mediterana.

Din nou, la o distanță respectuoasă, Alban înfipse spada. Cu toată voința concentrată ca să nu tresară, el totuși tresări. Și apoi, taurul se repezi drept în fața lui, printre oamenii care nu se așteptau la asta și se împrăștiară, în timp ce tot acest colț de arenă se umpluse într-o clipă de cape. Și Alban fugea, alunecând,

fugea de-a curmezișul, cu capul întors ca să nu vadă pericolul. Scăpă spada.

– *Gaseosa de mi tia, quen quire?*

Strigătul vânzătorului de limonadă îl lovea pe Alban îngrozitor. În spatele baricadei, băiatul lui cu săbii, cu țigara în gură, îi întindea teaca cu altă spadă, care ieșea puțin. Așa era la umbră, pe fondul strălucitor de cape etalate, așa era la soare, cu imaginea picioarelor atârânde ale puștilor din primul rând.

Alban apucă noua spadă, o îndoi apăsând-o cu piciorul.

– O muleță! Cum! Nu există altă muleță?

– Ce să faceți cu ea? îl întrebă băiatul dur. Asta este cea bună pentru cine știe să se servească de ea.

Era adevărat. Dar Alban avea nevoie de o pauză, în care încercă să-și recapete voința.

– *Hay gaseosa! Quien quiere?*

Voi să umezească vârful spadăi, dar nu mai avea nici o picătură de salivă. Și se întoarce la barieră, ca să o înmoaie în bazinul de apă, aidoma vasului care conținea apa purificatoare în taurobol.

– Du-te, n-o să te muște, îi strigă unul în primul rând, și răsetele izbucniră.

– *Descabello!* îi suflau oamenii.

Dar publicul l-ar fi lapidat ca să încerce această lovitură, însă el nu ar fi încercat-o. Bizară insulă de rezistență în adâncul ființei sale în derivă. Era vechiul pliu instinctiv conform căruia nimeni nu reușea să-l determine să facă ceva împotriva voinței sale. Era totodată o stare aproape fizică: de o sensibilitate hipertrofiată față de tot ceea ce venea de la taur, el era ca mithriadizat contra a tot ceea ce venea de la public, contra a tot, exceptând strigătul obsedant:

– *Hay gaseosa!*

Un *arenero* care, la doar câțiva pași în spatele animalului, uniformiza nisipul cu o greblă, îi dădu încredere. El se năpusti asupra șirei spinării cu un „ha” izvorât din toată pasiunea lui pentru exterminare. Când se întoarce, văzu spada la locul cel

bun și simți cum viața i se destinde puțin. Ridică mâna, ceea ce însemna că animalul fusese rănit de moarte. Mergând cu greu, animalul se târî spre barieră, așa cum fac taurii când sunt gata să moară. Cu câtă anxietate își măsoară mișcărilor, își observă neputința picioarelor!

Sprijinită de barieră, gura lui era o grotă de bale și de sânge, la fiecare dintre respirațiile sale, limba i se lipea de cerul gurii și făcea să i se bălângăne capul la dreapta, la stânga, aruncând jerbe de sânge, în timp ce la dreapta Esparraguera, Alban la stânga, unul cu capa, celălalt cu muleta, păreau că-i fac vânt. Dar, nemișcat, uitându-te la picioarele lui, n-ai fi spus că vor ceda. Cât timp avea să țină asta? Ce forță demonică exista în animalul acela? Și totuși acel animal era – și nu Alban – prada vechii fatalități reînviată pe nisipul acestei arene. Precum eroul antic, orice ar fi făcut că s-ar fi apărat, că ar fi rănit, că ar fi ucis chiar – moartea sa era înscrisă, nimic nu putea să-l scoată din mâinile Moirei, și peste câteva minute, el va pieri. Și el rămânea acolo, după ce învinsese în felul lui – încă era viu, dar în realitate învins dinainte și iremediabil învins –, îngrozitor cu hârtiile și panglicile lui multicolore aidoma unor flori născute din sângele lui șiroind, îngrozitor ca acest taur al cărui trup în agonie îi făcu pe *cabestros*, veniți să îl ia¹, să dea înapoi. Aceștia, intrați vijelios ca niște nebuni, odată ajunși în fața lui

¹ După cele zece minute de lucru ale matadorului, dacă taurul este încă viu, conducătorul coridei îi dă matadorului un avis. După trei minute, al treilea avis. Încă două minute, și vine al treilea. *Cabestros* vin atunci după taur care va fi dat gata în țarcuri. În corida care este descrisă aici, regula celor trei avize nu este aplicată. La fel, într-o coridă obișnuită, nu s-ar vedea nici dezordinea care va domni mai târziu pe pistă, nici aceste conversații între matador și conducător, nici această autorizație de a ucide acordată unuia dintre personaje etc. Trebuie să amintim că aceste nereguli provin din faptul că este vorba despre o coridă de amatori. Cu toate că au permis și oamenii din popor să asiste la coridă, oamenii de lume care au organizat-o se gândesc înainte de toate să se distreze ei și trec cu vederea câteodată peste nerespectarea regulamentului strict, atunci când pot să o facă, fără să fie serios falsificat jocul a cărui plăcere ei și-o oferă. (n.a.)

nu mai îndrăzneau să se apropie, privindu-l cu niște ochi în care se citea spaima de moarte.

– *Gaseosa mu fresca! Ahi va la gaseosa!*

Esparraguera și Gutierrez se năpustiră de-a dreptul asupra taurului pentru a-l ademeni, provocându-l, strigând răgușit. În gradenele apropiate, oamenii se ridicau și îi insultau.

„Asasinilor!“ „Opriți-vă!“ „Ce barbarie!“ „Să faci să danseze un taur mort!“

Într-o clipă, insultele se schimbă în râsete. Poporul se lăsă pradă obiceiului regional al glumei. Și cei doi pungași degeaba își continuau cercul, nu mai erau insultați, acum că toată lumea râsesse.

Luptătorii îl făceau pe taur să se învârtă în zgomotul furios al strigătelor lor, da, este adevărat, era un fel de vals inuman și macabru. Panica se învârtea în cerc precum taurii înnebuniți. Și în Alban, de asemenea, totul se învârtea. Se afla în punctul în care nu mai știa ce face. În timp ce se îndepărta, se apropia de animalul, în sfârșit, țintuit locului. Ca într-un vis, auzea acele strigăte spaniole care lasă să cadă vocala *o* sau *a* final, lungi șuierături de la un capăt la altul al arenei ca niște șuierături de obuze. Mușchii gâtului său parcă nu-i mai susțineau capul care se clătina. Avea chef să apuce pur și simplu animalul cu o mână de un corn, iar cu cealaltă să-i înfigă spada, dar nu îndrăzni. Pe deasupra barierei, Gutiérrez încercă și el, dar degeaba. La stânga, Patata, care se apropia atunci când taurii păreau dezarmați, trimitea animalului lovituri cu capă peste picioare, ca să-l facă să se clatine, iar acest mort viu azvârlea din copite, ceea ce reînnoia râsetele.

– *Hay gaseosa!*

Cu sălbăticie, Alban îi flutura capă roșie pe sub nas, sperând ca o mișcare pe care animalul o va face îi va micșora forța și îi va grăbi sfârșitul. Cu sălbăticie, tac! tac! *Hay gaseosa! Hay gaseosa!*

În fine, taurul îngenunche liniștit, apoi își lăsă în jos partea din spate, apoi înaintă un pic ca pentru a se așeza mai bine (Ce

de fasoane ca să moară! Hai, stârvule, grăbește-te odată!) Și el rămase așa, abrutizat și indignat.

Alban își șterse fruntea șiroindu-i de sudoare. Privirea îi era tulbure, gura întredeschisă, trăsăturile șterse, dar, dincolo de umilință, o bucurie cinică creștea în el, pe care cu greu o stăpânea; da, după toate acestea, o explozie de bucurie că terminase. Și nu îndrăznea să întoarcă spre lume acest chip totodată rușinos și obraznic.

Dar de pe culoar sărea un bătrân măscărici cu fundul pantalonilor cârpit, cu brațul drept înfășurat într-o mânecută din pânză cerată, toreadorul însărcinat să-i dea gata pe taurii culcați, în timp ce taurii rămași în picioare cad în sarcina matorului. Apropiindu-se pe la spate, el ridică un cuțit asemenea cuțitului taurobolic, ținti o clipă, ținând cuțitul ridicat, stând pe picioare aidoma lui Mithra în basoreliefuri, și îl înfipse în ceafa taurului. Atunci se petrecu acest lucru: în loc să înțepenească pentru totdeauna, acesta, sub înțepătura stângace – grozăvie! A se ridică, în timp ce măscăriciul ajunsese în mare grabă într-un *burladero*. Animalul infernal recădea în mâinile lui Alban!

Fu văzut cum îl privea pe bătrân ca și cum ar fi vrut să-lucidă, și apoi, de furie, aruncând spada, sprijinindu-se de barieră – precum cineva la capătul puterilor – cu un gest asemănător jucătorului de pelotă care, după o lovitură ratată, se întoarce și se sprijină de zidul din spate, pe mâna îndoită. Ce se întâmpla de fapt? Trecură câteva clipe de haos. Oamenii de pe culoar săriră în arenă. Alban se întoarce. Taurul se culcase la loc.

De departe, el îl privi. Se gândi că taurul se va ridica din nou. Dar îi era indiferent, acum renunțase. *Cabestros* puteau să vină. El, el terminase. Și așteptă inevitabilul cu o detașare calmă. Așa cum fusese adineuri dincolo de frică, acum trecuse dincolo de tristețe.

Bătrânul înfipse cuțitul. Taurul se prăbuși pe-o parte, întinzându-și picioarele înțepenite. Bătrânul șterse pumnalul cu capul tremurându-i, bun, de acum înainte, să fie batjocorit.

Alban ar fi putut să revină la locul lui pe culoar. Dar era atât de răscolit încât traversă toată pista, în mijlocul unei tăceri unanime. El știa că unicul gest de politețe față de un amator sau de un străin, într-o coridă mondenă, împiedica această tăcere să fie o furtună de fluierături. Aproape că le-ar fi preferat: le-ar fi bravat. Zărise niște spectatori la locurile cu umbră care discutau, cu spatele la arenă, cu un dispreț afectat sau inconștient, și trecea pe lângă ei cu ochii plecați. Da, el nu își ridică privirea nici măcar o dată, nici măcar atunci când îi salută pe oficiali. Sudoarea îi șiroia pe chip și se gândea că asta îl făcea și mai ridicol, subliniind proporția dintre efortul depus și rezultatul obținut. Și simțea că mii de priviri erau ațintite asupra chipului său, doar asupra chipului. Oamenii veneau să vadă jocul taurilor, dar pe lângă asta mai vedeau și chipul descompus al unui om.

Sări în culoar atât de ieșit din fire, încât rămase agățat cu un picior și fu pe punctul de a cădea. Așa cum un boxer epuizat nu-și mai recunoaște colțul și se îndreaptă spre cel al adversarului, el nu și-l mai regăsea pe al său în culoar, unde se clătina la rândul său, așa cum se clătina și victima lui. Vocea lui don Ali îl ghidă:

— Săracul, ce os! Nu e vina dumneavoastră! Este foarte bine că nu v-ați lăsat descurajat.

Alban ridică din umeri resemnat. Aceste consolări erau mai dureroase decât tăcerea. Se spală pe mâinile roșii de sânge, își zvântă fața cu prosopul plușat, își umezi gura cu aceeași apă în care plonjase vârful spadei, apoi o scuipă pentru a nu se moleși. Don Ali, fără să fi înțeles gestul, îi scoase cu batista sa un filament de bale rămase în păr. Apoi se așeză pe treapta barierei, înăuntrul culoarului, cu spatele la pistă, în mijlocul tecilor de săbii, al coșurilor pline de cape și de mulete, trecându-și mâna peste frunte ca un om care tocmai a fost trezit pe neașteptate, dar totuși mulțumit, căci cel puțin în acest coridor se aflau aproape la adăpost de tauri.

Acum se acopereau cu vioiciune petele de sânge de pe nisip. În sunetele tălăngilor, catării în harnașamente roșii trăgeau în galop un cal mort, cu gâtul lui curbat de șarpe-de-mare. Cu botul acesta ara nisipul, iar nisipul țâșnea ca un suflu fabulos ieșind din acest cadavru plat.

Chiar deasupra lui Alban, în primul rând, niște femei ușoare se îndopau cu languste, cu prăjituri –, o crăpelniță de bogați etalată pe marginea barierei ca pe o masă – și ele îndepărtau firimiturile peste pălăriile spectatorilor de pe culoar, care găseau asta adorabil. Se întrerupeau pentru a-și desena o gură falsă, sprâncene false, totul fals, ca să se facă plăcute; apoi se uitau la Alban cu un aer ușor satisfăcut. El le întoarse privirea cu dispreț. Urmări, năucit, ca pe un lucru pasionant, toate gesturile măscăriciului care își ștergea cuțitul cu grijă, cu un burete din cauciuc, se uita la băiatul lui de săbii care ascuțea vârful uneia pe o piatră de culoare închisă, asemănătoare cu piatra din fața altarului lui Mithra. Sudoarea îl agasa până la adâncitura șoldurilor, unde șiroia ca apa pe geam după furtună, îi lipea pantalonul de piele și apărea desenată prin stofă; tremură și își strânse capa pe umeri. Simțea limpede cum tremură de nervi. Dacă ar fi trebuit să scrie, scrisul lui ar fi fost ilizibil. Pe deasupra refrenelor muzicale nedeslușite, el auzi aplauzele cu care era salutat taurul scos din arenă, și aceste aplauze pentru taur exprimau ceea ce adineauri nu putuseră să spună pentru matador. Și ghici că mașina cu apă făcea turul pistei, după suflul răcoros care ieși din pământ așa cum mirosul tinereții iese câteodată pe chipul uman.

VIII

– Aii!...

Alcazar doborât, se agață de un corn, se lipește de botul animalului ca să nu fie atins de coarne. Pe urmă, zdruncinat, slăbește strânsoarea în timp ce taurul, cu neîndemânarea specifică rasei sale, lovește la dreapta, apoi la stânga, oriunde numai în trupul ce i se oferă, nu. Alban, care se află cel mai aproape, se aruncă înainte, pune capă sub botul animalului, îl atrage către el. Parizieni, trebuie să credeți că este sublim: el și-a salvat dușmanul! Dar nu, a fost un reflex... Trei sferturi din actele noastre de devotament sunt de felul acesta.

Până în acest moment, corida a fost când insipidă, când ridicolă și respingătoare. Tot ce urmează acum, și asta până la sfârșit, va purta amprenta unei violențe accentuate.

De îndată ce *il seniorito* se ridică, niște oameni răsăriră din culoar și încercară să-l aducă înapoi pe culoar, el se zbătu, dorind să continue. Agitându-se, *il seniorito* se întoarce: Alban văzu că era rănit la gamba dreaptă și că pierdea mult sânge. Dar se zbătea aprig luptându-se cu oamenii aceia, din ce în ce mai numeroși, care săreau bariera și veneau spre el, amestecând altruismul și dorința de a-și îmbunătăți poziția, profitând de dezordine. Oamenii aceia insistau; el îi respinse și merse să ia instrumentele morții în timp ce treptele arenei răsunau de același strigăt: „Nu, nu, nu face asta!“, un strigăt repetat cu o vehemență care l-ar fi făcut pe un străin să creadă că se rosteau insulte la adresa toreadorului când de fapt vorbele acelea erau în interesul lui. Cuvintele dedicației se pierdură în tumult.

Străbătu arena șchiopătând ca să se apropie de taur și atunci un ropot de aplauze porni timp de un minut, de la aceiași oameni care îl descurajaseră mai devreme. Răsună prima salvă

de aplauze a zilei. Alban scoase un suspin de ușurare. Ce s-ar fi petrecut în mintea lui dacă ar fi putut să-și dea seama, grație experienței, că meritul lui *seniorito* era mai mic decât se socotea, pentru că acesta pur și simplu nu știa că este rănit. Pentru că lovitura de corn nu sfâșie, *il seniorito* nu simțise decât un șoc. Pe oameni nu-i îndepărtase din vitejie, ci doar nu înțelegea de ce se îmbulzesc să-l ajute.

Alcazar era pe la jumătatea arenei și un *arenero* încă mai alerga după el; îl prindea de braț ca să-l facă să revină. Se luptară corp la corp câteva clipe. În timpul acesta, taurul se apropia de ei; toată asistența vedea amenințarea pe care numai ei nu o vedeau. O zarvă mare îi avertiză: trei secunde în plus, și ar fi fost prea târziu. O capă îl întoarse pe taur din drum.

Arenero rămăsese în urmă. Alcazar, singur, înainta către animalul fioros. Nici nu făcu șase pași că se clătină, iar *arenero*, care se afla pe aproape, alergă și-l sprijini. Atunci, Alcazar se lăsă dus, sprijinit, până la barieră peste care oamenii îl ridicară cu brațele. Băiatul care avea grijă de spade golea urciorul; asta însemna că rolul stăpânului se încheiase. Iar oamenii, în fine treziți, se întorceau unii spre alții cu chipurile înviorate, incapabili să-și ascundă bucuria nevinovată care-i transfigura. O rană! În fine, începea să merite osteneala de a se fi deranjat! Prostituatele scoteau strigăte răgușite, se loveau peste pulpe, pline de o maternitate inumană la vederea masculului vlăguit, obiect potrivit pentru soiul de dorință pe care îl numim milă.

Abia atunci Alban își dădu seama că Alcazar, fiind rănit, el era acela care trebuia să omoare taurul în locul lui. Alban tremura. Nu avea un sentiment clar când îl și văzu pe Jesús alergând către el, cu chipul schimonosit de anxietate, incitare și speranță.

— *Seño*, dați-mi voie să cer președintelui să mă lase să răpun acest taur... (Jesús vorbea atât de repede că abia dacă îl puteai înțelege; vocea îi era stinsă de emoție, ochii de un verde-deschis și strălucitor te făceau să te gândești la struguri uzi). Vă rog! Pentru dumneavoastră e totuna... Eu, eu vreau să fiu *torero*... Mă pricep să răpun un taur, știți și dumneavoastră! Dacă îmi fac treaba bine, numaidecât voi fi băgat în seamă...

– Da, zise Alban, desigur.

Ușurarea de a nu fi nevoit să răpună acel taur? Dorința de a-i face pe plac băiatului? Toate astea la un loc.

Esparraguera ajunsese aproape de ei și-l împingea acum pe Jesús.

– Ce înseamnă asta? Eu pot să omor acest taur.

– Nu, rosti Alban, ori cel care mi-a cerut primul lucrul acesta ori eu acela voi fi.

Sub loja de onoare, Jesús, cu trupul arcuit, îi cerea voie președintelui. Alban îl susținea:

– Am fost prea slab pentru a nu dori ca să aveți parte de un alt spectacol decât al meu.

Esparraguera își aruncă furios capa pe barieră.

– Dacă golanul ăsta omoară taurul, eu nu mai muncesc. Sunt și eu matador. Nu sunt o „maimuță știutoare“!

– Sunteți la ordinele mele și veți face ce vă voi spune eu!

– Ba n-am să fac nimic.

Ca un clocot, această fermentație din fundul butoiului care este arena se ridica spre margini. Fiecare spectator, ieșind de la masă, era un urcior de vin în bătaia soarelui. Cum toți se certau pe pistă, lumea striga: „Aici e Camera Deputaților!“ Niciodată Alban nu va ști de ce o bună parte dintre spectatorii așezați pe treptele încinse de soare îl fluierau pe Jesús atâta timp cât publicul popular ar fi trebuit să fie primul care să-l susțină. Chiar și unul dintre funcționarii de la *plaza*, aflat pe culoar îl interpelă din senin:

– Blondule (Jesús avea părul cu reflexe arămii)! Intrigantule! Tot timpul vrei să ieși în față!

Cei mai mulți aplaudau: printre ei nu erau puțini spectatorii care, de bună seamă, nu știau cât valorează Jesús. Trecu un moment, după care Alban îl văzu pe Jesús care apucase muleta și una din spadele lui Alban; le cedă lui José Santa Fé, un *torero* îmbrăcat civil; acesta sărise pe nisip. O expresie de dezamăgire era întipărită pe chipul băiatului; lacrimile erau pe punctul de a țâșni din ochii adumbriți.

Cea mai mare parte a publicului începu să-l fluiere pe nou-venit. Nimeni nu avea chef să-l vadă lucrând pe acest Santa Fé de mâna a treia. Ca să nu mai vorbim că Alban se înfierbânta. Aidoma taurului, el avea nevoie să fie ațâțat pentru a se urni. La fel ca Galgo, vederea sângelui îl trezise din moleşeală, apoi venise cererea lui Jesús. Alban se adresează președintelui strigând imperios:

– *Presidente!* (Trebuie să spui formula asta în spaniolă. Cuvântul *Președinte* nu-ți permite să ghicești cu câtă pasiune se poate rosti *Presidente!*) *Presidente!* Eu i-am permis acestui *arenero* să omoare taurul. Dacă nu-l vreți, am s-o fac eu, cum este rânduiala, și nimeni altul.

Ah! Cât de frumoasă poate fi incoerența oamenilor! Eu, Montherlant, care scriu, găsesc acest lucru foarte frumos. Acum cinci minute, Alban tremura la gândul că trebuie să răpună taurul. Acum iese în față. Să nu spuneți că Alban este curajos, nu despre curaj este vorba aici. Mii de acte de bine și de rău sunt făcute astfel, fără a gândi, iar autorii acestor acte dăinuie în memoria colectivă ca eroi sau criminali, când, de fapt, nu au fost nici una, nici alta.

Spectatorii din rândurile cele mai apropiate, care auziseră cele spuse, începură să aplaude. Și mai departe aplaudară cei care nu auziseră, dar îl văzuseră pe Alban intervenind în favoarea lui Jesús; aceștia ghiceau rolul lui. În atitudinea lor se putea desluși acea bunăvoință naturală a poporului andaluz fericit că poate să încurajeze pe cineva pe care a trebuit să-l blămeze cu puțin timp în urmă. Mai era aici și un pic de curtoazie. Și iată: așa cum poporul, ridicând batistele, cere libertate pentru *capitalista*¹. Într-o clipă, toată arena fu acoperită de neaua grațioasă a batistelor albe pe care spectatorii le fluturau cerând

¹ Spectator care, în timpul coridei, sare pe pistă pentru a face pase în fața taurului; purtarea sa este pedepsită cu închisoarea, numai dacă poporul nu obține grațierea sa de la președinte, presupunând că spectatorul a făcut dovada valorii sale.

autorizația pentru Jesús. Să se fi trăit vreodată o clipă atât de apropiată de aceea când poporul roman cu degetul mare în sus cerea îndurare pentru un gladiator?

Rubio! Jesúsillo! Presidente! El chiquiyo! Anda, Rubio! Anda, tonto!

Atunci Jesús luă armele, la un semn al președintelui, și se îndreptă grăbit spre taur. În partea cealaltă a circului, toreadorii îl ținuseră deoparte pe taur cât timp se petrecuse această lungă scenă. Alban venea în urma lor. Pe când ajungeau în partea arenei bătută de soare, dintr-o parte a gradenelor răsună de jos și până sus alte huiduieli la adresa lui Jesús. Această animozitate avu darul de a spori simpatia pe care Alban o avea pentru Jesús. Nu o făcea din spirit de contradicție. Însă Alban era atât de plin de dezgust pentru cei care se străduiesc să placă încât un elan îl mâna, înainte de toate, către toți cei care nu-i erau pe plac.

Oare Jesús ar fi putut să înțeleagă cât de intens simțea Alban în sinea lui neliniștea pe care Jesús trebuie că o încerca? După ce stârnise atâta zgomot, ce bătaie de joc ar fi ca totul să fie un dezastru! Ce biruință pentru adversarii săi atât de înverșunați! Jesús înaintă spre taur. O făcea deliberat sau cochetând cu curajul? Pentru că toreadorilor le era oarecum silă să-l însoțească pe acest intrus? Pe când Alban și *il seniorito* îi toleraseră în jurul lor pe toți oamenii din echipă, Jesús se găsea aproape singur în fața animalului mânios. Să fi voit asta sau să fi fost abandonat era la fel de frumos. Alban însuși, care avea o încredere instinctivă în aptitudinile lui *rapaz*, socoti că putea să-i fie mai de folos stând puțin deoparte.

În timp ce se desfășurau aceste incidente, tinerii obosiseră cât de mult putuseră animalul, care era docil și se lăsa. Aproape că îl epuizaseră. În fața unui animal care nu mai răspunde la provocări, Jesús nu făcu nimic ieșit din comun cu muleta, dar gesturile lui se desenau în leagănul dintre coarne, inspirat de sângele *torero*. Ah, minunată, cu adevărat vrednică de admirație este apariția valorii după nonvaloare! Oriunde s-ar ivi,

cum să nu o recunoști? Cum să nu simți că prinzi aripi? Alban dorea cu ardoare ca situația să se întoarcă în avantajul său și, mai mult ca sigur, numeroși spectatori, ușurați, nutreau același lucru. Cu franchețe și ca un cunoscător, Jesús dădu o primă lovitură de spadă. O retrase apoi: fie că spada se lovisese de un os, fie că nu pătrunsese destul de puternic. Rasa andaluză are mai multă grație decât vigoare. Era a zecea oară, poate, când publicul vedea această mișcare în după-amiaza aceea. „Va începe oare din nou seria neagră? se întreba Alban posomorât. Ar fi fost atât de perfect să omoare mai bine decât ceilalți!“ Jesús luă din nou armele, le înfipse magnific între coarnele taurului și capul apăru cu spada pe jumătate împlântată în locul dorit. După atâta trudă mediocră în ziua aceea, iată acum marea estocadă. Trecură vreo treizeci de secunde, și taurul căzu pe nisip. „Da, își spunea Alban, tremurând de entuziasm, așa am crezut dintotdeauna: nu există decât două lucruri în viață: voluptatea și curajul.“

Jesús făcu înconjurul arenei, sub ropote aprinse de aplauze, cu excepția șirului mare de trepte; acolo Jesús avu parte de fluierături, ca mai devreme. Alban mergea în spatele lui Jesús, bucurându-se de ovații, ca și cum lui îi erau adresate. De altminteri, se știa că îl susținuse pe Jesús și, din bunăvoință, publicul îl aplauda și pe el. Alban culese una dintre pălăriile aruncate în calea triumfătorului și o trimise în zbor spre spectatori, acest gest făcând parte din rolul personajelor secundare. În partea însorită a arenei, această simplitate fu pe placul spectatorilor; în partea umbrită, acest gest simplu fu interpretat diferit. Câțiva recunoscuroși în ea ceva din demagogia franceză care pătrunde peste tot tulburând societatea. Aceștia gândiră că, deși prin naștere făcea parte din clasa lor, acest băiat trebuie că le era mai curând un dușman.

Ah! Asta înseamnă că pornise bine, acum era un alt om. Impresionabil, inegal, tributar inspirației mai tot timpul, el rămăsese până atunci într-o ciudată apatie. Dar dispariția lui Alcazar îi dădea viață. Putea mai mult, acum că nu mai exista

decât o singură ființă care să meargă în rând cu el, iar acea ființă se găsea acolo mulțumită lui. Și apoi vitejia ucigașului juvenil îi biciuse amorul propriu care se trezea ca un animal și, de îndată ce deschidea ochii, căuta ce să devoreze. Când își relua locul așteptând intrarea Îngerului celui Rău dacă i s-ar fi spus: „Vei fi omorât“, l-ar fi îndepărtat pe nesuferitul în cauză rostind: „Bine, bine, o să vorbim despre asta în curând“ și s-ar fi îndreptat către moarte. Ca să nu mai ținem cont de faptul că în urmă cu două ore se gândise să nu apară în arenă!

Dar Esparraguera sărea afară din culoar ca să-și marcheze locul. Atunci, toată ființa lui aflată sub atâta presiune vru să se elibereze puțin. Și nu presiunea îl inspiră, ci dorința calculată de a-și pune la încercare pasiunea. Făcu un gest cu mâna spre președinte pentru a întrerupe zarva clopoțelilor. Alban merse spre Esparraguera.

– Mi-ați spus acum câteva minute: „Voi face ce vreau“. Nu vă mai socotesc în *cuadrilla* mea. Vă rog să părăsiți pista!

Și cum omul protesta: „Am venit aici ca să înfrunt taurii în arenă“, Alban se întoarse din nou spre locul președintelui:

– Omul acesta mi-a spus că va face ce va vrea el și nu ce vreau eu. Nu-l mai socotesc în *cuadrilla* mea. Vreți să-i porunciți să iasă de pe pistă?!

Președintele părea perplex. Totuși, pe culoar, un bărbat corpolent, pe care Alban nu îl recunoștea, dar al cărui trup impunea autoritate, îi făcu semn lui Esparraguera să se întoarcă de unde venise. Dezordinea domni câteva clipe. Apoi Esparraguera sări baricada rânjind.

– Ei bine, asta înseamnă mai puțină muncă! Lumea crede că asta mă supără. Dimpotrivă, asta mă încântă! Patata, *vámono d'aquí!*

Își vărsă apă pe gât cu lăcomie. Plămânii o devorau.

Pe chipul lui Patata, care ajunsese deja la locul lui, se citi ezitarea. Părea împărțit între dorința de a fi solidar cu tovarășul său, *compère*, și aceea de a se arăta plin de zel ca să-și ascundă vârsta. Vanitatea destul de emoționantă învinse până la urmă,

astfel că Patata rămase. Alban nu văzu încheierea acestei altercații. Fixa cu privirea poarta țarcului de tauri.

O exclamație salută intrarea Îngerului cel Rău, presărată nu cu puține râsete în fața figurii sale singulare; râsetele scăzură imediat, se stinseră când atacurile sale îi dovediră stilul.

Gutiérrez și Jesús îl provocau din dreapta și din stânga, iar el făcea față și la dreapta, și la stânga, mișcându-și fundul mai ușor când pivota pe picioarele din față. Era frumos în urâtenia lui, cu coarnele sale inegale, cu aerul furios de felină și cu capul înălțat peste încrețiturile mișcătoare ale grumazului. Când se oprea, două răsufări îi ieșeau sacadat din nări și se prelungeau niște dâre pe pieptul de un roșu întunecat.

„A venit momentul să mă aleg cu o rană, se gândea Alban, dar mi-e totuna; și mi-e indiferent dacă-mi găsesc moartea, numai să fi apucat să înfăptuiesc câteva lucruri demne de mine“. În dimineața aceea își spusese: „Nu trebuie să fii rănit. Soledad ar fi prea mândră din pricina asta“. Acum de-o parte și de alta a balanței, nici o speranță; ea nu avea nici una. De îndată ce i se păru că taurul stă locului, porni spre el și nu-și lăsă oamenii să execute obișnuitul filigran în jurul animalului.

Mai repede decât socotea, îl primi în capă; fu ca o răbufnire a vântului care îi primeni aerul. Alban clipi, dar picioarele nu se clintiră decât pentru a se răsuci pe vârfuri; o forță superioară le țintuia, independentă de voința sa. Se răsuci din șale, își întinse brațele cu o lentoare, o duioșie și o putere voalată, incomparabilă; capa, ridicată de coarne, se târa acum pe spinarea zburlită a animalului. Nu trebui decât să alerge puțin și taurul reveni singur, lovi cu coarnele, slobozi un suflu sec și trecu de data aceasta atât de aproape încât mai mulți strigară: „*Suicida*“. Alban avea fața crispată, maxilarul încheștat și duros, nările dilatate, acoperite de o sudoare sibilină. Nu mai respira, nu îi era teamă, dar răsufă puternic ca și taurul; nu era decât o singură nemișcare conștientă și inconștientă, înghețată și întinsă pe punctul de a se rupe. Și de trei ori, de patru ori, Alban reînnoi această pasă cu aceeași încetineală patetică.

Faptul că reuşise îi dădea încredere. Aplauzele îl purtau în largul lor, așa cum marea face să plutească o barcă. În timpul pazei, ființa lui era anesteziată. Dar, între o pasă și alta, un fior rece cobora de-a lungul spinării, înceta în timpul pazei următoare, pentru ca apoi să-și reia corida.

Acum, pentru a aduce mai repede taurul, de îndată ce acesta ieșea de sub capă, Alban se năpustea și îl lovea avid cu pumnii, cu cotul; îl lovea în burtă, pe crupă (satisfăcându-și astfel nevoia de a atinge animalul) astfel încât taurul se întorcea imediat și nu mai era o înlănțuire de pase, ci una singură; nu mai exista decât o singură busculadă tragică în care se înlănțuiau doar două fapte contopite într-o singură ființă; nu mai exista decât o singură mângâiere brutală și continuă în care băiatul, îngustând cu măsură bătaia capei, ținea monstrul cât mai lipit de el, îl apropia din ce în ce mai mult de trupul lui, așa cum tragi spre tine o femeie pe care o faci să intre în tine; îl înfășura în jurul lui prin unduirea capei, simțea botul cald în mâna lui udă de bale, deoarece, la fiecare șarjă, taurul își lăsa pe el spuma, așa cum valul își lasă urmele pe stâncă. Da, fără să știe, Alban spusese adevărul când rostise în fața ducelui: „E făcut pentru mine“. Acel corp era făcut pentru trupul său. Iar acest om care, la fiecare mișcare a animalului, răspundea printr-o mișcare potrivită, acest om și acest animal care intră unul în altul, rând pe rând, fiecare în golurile pe care le creează celălalt deplasându-se, și râsul acela care nu izbucnește, și pleoapele acestea care coboară când senzația atinge zenitul, și voluptatea acelor gesturi, toate acestea sunt zeul și preotul său care clădesc viitoarea lor comuniune și o zidesc într-un dans nupțial.

În fine, taurul se opri; Alban stătu locului și el, pentru că trebuia să respire. Trase aer pe nas, scui pă, dar își pierdu punctul de sprijin; în toate acestea exista un răstimp de oprire, Alban apăsa pe coșul pieptului, așa cum se sprijinea pe dinții strânși, pe chipul încordat pentru a se susține (mai târziu, într-o alergare de 180 de metri, nevoit să respire o dată, Alban se va prăbuși

pe nisipul fin în clipa când își va umple plămânii cu aer). În fața fiarei neclintite, șterse capa și se retrase cu pași mici.

De îndată ce pericolul fu îndepărtat, Alban se simți cuprins de slăbiciune; se întreba dacă nu va cădea. În mod brutal, acea slăbiciune se preschimbă în mânie, în gelozie când îl văzu pe Patata care se străduia să se dea mare cu Îngerul cel Rău în loc să îl ducă pe taur la picador mai repede.

— Patata! Lasă-l! Destul! La barieră!

Însă bătrânul se încăpățâna profitând de ocazie: un taur nobil care îi permitea iluzia că e la fel ca acum douăzeci de ani, printre râsetele simpatice ale asistenței încântate să facă plăcere unui om care strălucise la vremea lui. Numai că Alban nu putea avea aceeași înțelegere: fiecare atac al taurului însemna puțin mai multă oboseală pentru el; era un atac pe care nu l-ar face când, peste puțin timp, Alban ar căuta, din nou, să creeze ceva cu el. Îl apucă de braț pe Patata, mormăind, și-l împinse înapoi.

Taurul primea o sulită cu bucurie, îi plăcea asta. Răul pe care i-l provoca sulita era înghițit de plăcerea pe care o încerca făcând rău calului. Când taurul se sătură, Alban și Jesús îi prezentară, împreună, capele; taurul merse spre capa lui Jesús care începu să-l joace profitând peste măsură de candoarea animalului. Alban nu-l întrerupse pe *muchacho*, în primul rând pentru că-l iubea și, mai apoi, pentru că-și spunea: „Dacă-i poruncesc să înceteze, iar el va continua, voi fi nevoit să-l scot de pe pistă; va trebui să mă cert cu el ca și cu Esparraguera“; atunci se trase înapoi și mai mult, privind jocul băiatului cu taurul. Alban simți o apăsare văzând că Jesús se oprește, mușcând cureaua pălăriei care-i atingea bărbia. În cele din urmă, Jesús se opri.

Taurul își văzu de lucru împungând cei trei cai fără să dea semne de suferință.

Grea încercare pentru Alban acele *banderillas*. Pentru început, fusese victima sensibilității sale angajându-l pe Esparraguera de la care avusese numai supărare. Cu toate acestea, incorijibil fiind, i se părea un semn de cruzime să nu-i dea

acum ultima șansă bătrânului imbecil care îi arunca priviri de câine așteptând încuviințarea de a înfige o pereche de *banderillas*. Îl lăasă să meargă. Clipe îngrozitoare: cât de aspru își reproșa Alban slăbiciunea de care dăduse dovadă! Patata, ajuns în dreptul coarnelor, își pierduse curajul și o luase la fugă clătinându-se pe picioare. Îngerul cel Rău își făcuse o deprindere din a dejuca viclenia omului și, de fiecare dată, devenea mai periculos; în același timp, animalul se îngreuna, se cruța, se dovedea circumspect și știutor. Din fericire, abordând taurul pe la spate, Patata reuși, grație unei piruete executate pe jumătate, să-i înfigă, destul de prost altminteri, o pereche de *banderillas*. Iute, Gutiérrez împlântă o altă pereche. Iar Jesús o a treia: așteptă taurul și-l păcăli, în ultimul moment, printr-un ecart care stârni un tunet de aplauze.

– *Hijo de mi alma*, izbucni un babalâc pe culoar, strângându-l la piept, tu pui *banderillas como la Virgen!*

Fecioara înfige *banderillas*! Măi să fie! – iată imagini care dau vigoare vieții.

Alban ia armele tauricide. Nu, nu este o spadă oarecare; este spada lui, cea pe care a sărutat-o cu o seară în urmă. Cui să închine taurul? Alban detestă publicul așezat la umbră, aristocrat și burghez; o să i-o arate! Străbate arena cu pași mici savurând surpriza și nemulțumirea a ceea ce detestă: „Îl voi închina Soarelui“ – își spune Alban în gând; și asta vrea să zică: publicului de la soare. Dar Biserica sădește în el o sămânță... A dedica Soarelui moartea Îngerului cel Rău! Tot mitul izbucnește atunci în inimă. Oare nu este el însuși ca o emanație a lui Mithra? Fără tăgadă, soarele l-a deranjat, și nu o dată, bătându-l în ochi. Dar, de asemenea, de ce sărbătoarea lui a fost oficiată într-o zi de sâmbătă, și nu duminică, ziua închinată lui? Alban se oprește în mijlocul arenei, își înalță chipul către Cel-care-plutește-în-văzduh. Cum nu este întrutotul pregătit pentru dedicație, rostește cu voce tare primele cuvinte care îi vin în minte:

– Închin acest taur Soarelui neînvins.

Câteva persoane, care n-au înțeles, aplaudă.

Alban îi strigă lui Gutiérrez:

– Adu-mi aici taurul, aici, în mijloc.

Gutiérrez merge drept la taur. Îl muncește atât de strâns că țeasta zburlită a brutei pare înfășurată în capa toreadorului. Astfel, Gutiérrez atrage taurul dând înapoi, îl îndreaptă cu momeala capei ca pe o pisică pe care o momești cu o bucată de carne. *Olé!* Țsta este un asistent de toreador și un bărbat! Are nevoie de treizeci de secunde ca să facă un lucru, și chiar îl isprăvește. Celorlalți le trebuie două minute și nu-l isprăvesc ori îl fac pe jumătate.

Îngerul cel Rău este aici; stă locului la numai patru metri. Gutiérrez trece în spatele lui Alban. Jesús se mută în spatele taurului. Alban zărește, între vârfurile coarnelor, chipul delicat și hotărât al lui Jesús, asta îl încântă și-l liniștește.

„Dacă voi putea să pun stăpânire pe fiară în primele patru pase, restul va merge.“ Își ia ochii de la taur, o clipă doar, pentru a mări bătaia muletei cu spada. „Gata! Nu mai pot da înapoi.“ Îl vede chiar pe el – și este prea târziu pentru a face ceva – atunci când își acoperă din instinct burta cu brațele. O izbitură înfiorătoare îl saltă ca pe un pai, totul se rotește în jurul lui, iar el se învârtește acum în aer; apoi cade greoi. Întins pe jos, își îndreaptă umerii, își îndoaie picioarele, apoi nu mai face nici o mișcare ce ar putea atrage atenția brutei; rămâne astfel ghemuit, la mila Domnului, mult după ce capa lui Gutiérrez a îndepărtat taurul. Atunci sare ca un arc și se agită ca un pui de drac văzând aghiasma. „Muleta mea! Spada mea!“ Când i se aduc, Alban se privește. Deși vesta îi este sfâșiată, totuși n-are nici o rană, nici altă durere, în afară de cea a contuziilor. Ghicește însă că tot sângele i s-a retras din obraji.

Alban fuge strigând cât poate de tare. De forță și de mânie vocea îi răgușește și nu mai poate ieși din gâtlej.

– Jesús! Destul! Dă pace taurului. Lasă-mi-l mie!

Repede, trebuie să-l înfruntăm oricum sau acest corp, această mașină umană va face nazuri. Nu trebuie ca taurul să vadă că

ne e frică, altminteri suntem pieduți: *Ha-ha-toro! Ha! – toma!*. Animalul ia capa. Îi vorbește ca ființelor cărora nu le vorbește decât atunci când sunt pe moarte: *Tcha-tcha-toro! Quietto ... quietto ...* Ce mai sunt și născocirile astea din manuale, cum că trebuie să înfrunți taurii drept? Trebuie să-i înfrunți încovoiați; să te aproprii de animal ca să-i comunici voința ta având o legătură cât mai strânsă, voința din privire. Trebuie ca animalul să vadă de aproape masca ta înfricoșătoare, sprâncenele încruntate, maxilarul ieșit înainte, și asta să-l înfricoșeze pentru ca palma stângă să arunce de foarte aproape fluidul care împietrește, când pasa s-a terminat. Trebuie să înfrunte taurul în cea mai încheștată dintre lupte, atât de aprigă este setea unui contact mai intim. Înseamnă să lupți împotriva pornirii de a apuca imediat cornul, de a atinge botul, pur și simplu, căci există o chemare în pericol ca și în animalul mânios; toate astea pentru a face să râdă monstruoasa lucrare de seducție pe care o să-vârșești asupra lui.

Primele patru pase au fost bune, cele patru îmblânzitoare; Alban este sigur de dominația pe care o exercită asupra taurului; această dominație pe care o lovitură de corn o doboară într-o fulgerare. Alban se oprește, își umple plămânii cu aer, și pieptul îi rămâne bombat.

– *Ha! Embiste ya, malage!*

Din nou capa culege furia mânuită, o îndreaptă și, sub muleta sălbatică, plină de nisip, de bale, de sânge, de fire zdrențuite, animalul se retrage ca un val și, pe urmă – *ha!* – se ridică tot ca un val, în timp ce *banderillas* pocnesc sec. Alban însoțește saltul cu exclamația *ha!* ca și cum l-ar ajuta pe sine, tot astfel își ajută calul cu un strigăt, când este deasupra obstacolului; își trage bustul înapoi în momentul în care taurul își întinde pieptul. Este o înlănțuire de adânciri și de ridicări simultane ale omului și ale animalului; astfel cuplul când încetinește, când întetește ritmul; în secunda asta se strânge, în următoarea se destinde. Aidoma zeilor din *Iliada*, timpul și spațiul intră în luptă pentru ei și împotriva lor: o diferență de cinci milimetri...

o diferență de o frântură de clipă... Dar, prin darul divinatoriu al iubirii sale, Alban simte ceea ce simte animalul, în același timp cu acesta și cu atât mai bine cu cât, în multe rânduri, el s-a identificat cu taurii în ceasurile de exaltare. Și pentru că știe ce va face animalul, el poate să-l domine, ceea ce n-a putut face cu celălalt taur, pe care nu-l iubea; nu învingem cu adevărat decât ceea ce iubim; biruitorii sunt amanți nemărginiți. Precum poetul pe care inspirația îl zdruncină, precum un compozitor care improvizează, precum în pat bărbatul ținându-și iubita în frageda ei goliciune îi imprimă acesteia forma pe care o dorește cu lungi mângâieri ezitante, tot astfel Alban modelează taurul, elanul și sufletul său, fășionează viața care se devorează pe ea însăși pe măsură ce se întetește, în beția și în durerea creației.

Și iată cum, puțin câte puțin, lupta își schimbă cursul; încetează să fie dramatică și zbuciumată. Ca în orice artă, măiestria zămislește în fine simplitatea. Pasele rituale devin așezate și maiestuoase, încep să pară ușoare ca actele făcute în vis, înzestrate cu noblețea și cu libertatea supraumane pe care o au mișcărilor filmate cu încetinitorul. Toți fuseră martori că în centrul arenei o putere suverană acționa, singura capabilă de această detașare aproape nuanțată de dispreț: suveranitatea omului se înfățișă tuturor. Nu mai era o luptă, era o incantație religioasă pe care o înălțau gesturile neprihănite, mai frumoase decât cele ale iubirii, vecine cu acelea care îi îmblânzesc odată cu taurul pe spectatorii insensibili umplându-le ochii de lacrimi¹. Iar cel care le desena, ridicat desupra pământului, asemenea misticilor, de o nemaiîntâlnită fericire trupească și spirituală, simțea că încearcă una dintre acele clipe fără de seamăn, clipe de izbăvire când ceva desăvârșit ni se arată, acel ceva pe care îl scoatem din noi înșine și pe care îl botezăm Dumnezeu.

Împreună – atât de potrivită era îmbinarea lor în acea luptă, în acel dans, în acea îmbrățișare – taurul și omul se opriă.

¹ Persoane serioase mi-au spus că au văzut lacrimi în ochii spectatorilor, înaintea câtorva pase de-ale lui Belmont.

Fiecare își strunea suflul la atingerea celuilalt. Posesia nu era pecetluită și totuși era deplină. Învârtind muleta, Alban luă poziție; se fixă într-un punct cu o rapiditate care făcea mișcările sale abia perceptibile, pentru că voia ca totul să fie legat, ca dominația asupra taurului să nu slăbească. Preț de o clipă, văzu urma lăsată de soare între mâna sa și grumazul sclipind de sânge auriu; spada aidoma acelei raze mai lungi care, ieșind din soare, venea să lovească însuși trupul lui Mithra. Șocul îl trânti pe partea stângă, îi resimți vibrația în încheietura mâinii, mai să creadă că s-a frânt. Se răsuci pe jos, apoi se ridică ferindu-și încheietura mâinii, spada se izbise de un os și se clătină, dar era bine plasată.

– Nu atingeți acest taur. Nimeni să nu-l atingă!

Animalul respinse spada. Alban o culese fără a se arăta deznădăjduit. Știa că este doar un contratimp și că următoarea estocadă va fi decisivă. Tot ce ținea de domeniul voinței se afla în puterea lui. Nu trebuia decât să vrea pentru ca Esparraguera să revină sub ordinele sale și pentru ca președintele să suspende corida...

Alban se abătu asupra brutei ca un șoim. Se ridică încă nesigur pe picioare, cu mâna la inima care nu-l lăsa să respire de durere.

Se așază în fața brutei cu respirația întretăiată. Lupta cu Îngerul era acum terminată. Orice ar fi vrut, orice ar fi făcut, nimic nu putea să-l împiedice să-l omoare. Din cele două răni curgea cu forța unui izvor sângele care zămislește și purifică. Partea din spate a animalului se clătină, încercă să se țină tare, dar se prăbuși pe-o rână, împlinindu-și destinul. Mai clipi câteva secunde și i se văzu suflul. Apoi, încetul cu încetul, picioarele i se întinseră, de parcă ar fi fost umflate cu pompa. În același timp, articulațiile trosniră prin acea destindere a corpului; ai fi spus că auzi, pe o navă, zgomotul unui trolu strângând o funie groasă. Animalul atinse cu emfază punctul culminant al spasmului, așa cum omul ajunge pe culmea plăcerii și, aidoma acestuia, rămâne nemișcat. Sufletul său divin

părăsi strâmtoarea corpului, deplângând jocurile, junincile și hrana bogată. Ochiul maroniu cu reflexe albastrii, larg deschis, se fixă asupra nopții.

Alban privea, cuprins de oroare sacră; îndârjirea luptei i se întipărise pe chip, cu excepția privirii care se stinsese. Știa acum că îl iubise pe acel monstru, că toată existența lui se concentrase asupra acestuia în clipa în care viața lui o părăsea pe tânăra fată. Știa că toate tulburările simțurilor nu sunt decât aceeași tulburare, că teroarea și ura sa nu erau decât forme ale iubirii. Acea stare supremă pe care o așteapta împlinea acum făgăduința, iar forța lui Alban încetă așa cum încetează vântul.

De pe treptele arenei, mulțimea se revărsa, oamenii săreau pe pistă pentru a se îngrămădi cât mai aproape de moarte și a se hrăni din aceasta. O puzderie de animăluțe calde se strânseseră în jurul lui Alban; îi atingeau hainele, îi luau mâna, își petreceau brațul în jurul gâtului ca să participe totodată la ceea ce Alban învinsese și care era chiar viața. Alban se aplecă, scoase spada înroșită pe trei sferturi și, cu brațele ridicate o prezentă soarelui. Atunci Jesús, apucând cuțitul de *puntillero*, tăie organele genitale ale animalului. Râzând cu putere, le arată mulțimii, ridicându-le cât putu cu brațul în bătaia soarelui. Pe încheietura mâinii se prelingea un fir de sânge.

Acum că Îngerul cel Rău fusese răpus, toată lumea triumfa. Un *arenero* se așezase deja cu nerușinare pe crupa taurului. Un mucos îi trase un fir din bot, dar nu cu răutate. Altul îl lovi cu piciorul. A nu, așa ceva nu! Alban îl apucă de braț și-l scutură:

– Nu ți-e rușine?! Țsta era un taur bun, mai bun ca tine! Să dai în el cu piciorul!

Împins, strivit, purtat, Alban reveni spre țarcul de animale. Spinarea i se îndoise, picioarele abia dacă-l mai duceau, moi ca ale unui om lovit de gripă. Toată viața lui se pierdea; Alban era complet epuizat. Acea nevoie imediată de a cădea, de a se întinde, de a închide ochii, de a nu mai ști unde te afli. Acea sete de o apă sfâșietor de rece. O clipă, în țarc, se învârti pe loc,

lăsându-se asaltat de oameni care voiau să se prezinte, să-l invite la masă.

—Ce nefericire că prințul a plecat înainte de final! îi spuse un bărbat cu înfățișarea sincer mâhnită. Cuvântul „prinț“ îl aprinse pe Alban.

— Puțin îmi pasă de prinț! strigă el.

Ah! Cum să scape? Cum să fie singur? Nu e o purtare nobilă, dar trebuie să spunem lucrurilor așa cum s-au petrecut: Alban se strecură și urcă la toaletă.

De îndată ce fu singur, simți cu adevărat starea de slăbi-ciune, o disperare fiziologică. Se rezemă cu fruntea de perete, lăsă ușa deschisă ca să poată cădea în afară dacă simțea că-și pierde cunoștința. Alban deveni un băiețel părăsit, care își chema mama, bunica; ar fi vrut ca ele să-i fie aproape. Astfel taurii, sărmanii tauri se apropie de barieră și de oamenii însuși; atât de mare este spaima de singurătate atunci când simt apropierea morții. Nu scrisese el într-o zi unui prieten: „Îmi cultiv sistemul nervos pentru că numai el va crea“? Astăzi, nervii și numai ei fuseseră cei care creaseră; acum Alban plătea.

Văzu un robinet; își vârî capul sub jetul de apă. „Să se aleagă praful de toate, să vină toate cataclismele, eu unul mă odihnesc gândind că va exista întotdeauna apă proaspătă. Soledad, ah!“ Ea fusese pentru Alban ca apa pentru cei morți de sete. Da, fusese foarte drăguță. Își scutură capul. Ea se jucase cu viața unui bărbat, iar el nu-i va ierta niciodată asta. Parizieni, ați vrea ca la ora aceasta Alban să se lupte, să sufere, să existe sfâșieri etc. Nu, nimic din toate acestea. În timpul coridei, Soledad dispăruse din gândurile lui în egală măsură ca ideea de a fi rănit. Acum, când se gândea la ea, era doar pentru a recunoaște că Soledad nu are nimic care va reuși să-l țină prins, că era ca un clește cu șurubul slăbit. Destule femei l-au tras în jos, și uneori în chip mortal, pe bărbat în fața încercării... Să fie la alții! La alții!

Alban își privi mâinile; avea sânge încheșat pe unghii. Brațul drept, toată partea dreaptă, dacă nu corpul întreg îi provoca

dureri. Dar mai dureros era, în sinea lui, gândul că acea vrajă s-a spulberat, acea inspirație fulgerătoare pe care nu o va mai regăsi, poate, niciodată. De ce nu avusese prezența de spirit să ceară taurul de rezervă? Setea lui de emoții nu era potolită. Ar fi vrut să omoare tauri până când, ziua scăpătând, nu i-ar mai fi permis să-i vadă... Brusc, Alban fu încântat că totul s-a sfârșit. Colegiul! Pisicile! O gură de fericire.

Zarva mulțimii slăbea. Prin lucarna deschisă spre înaltul cerului, vedea cum trec porumbeii deasupra acoperișurilor de culoare roșietică. Se ridică pe vârful picioarelor și privi. Circul se golea; puștii care scormonesc prin gunoaie puneau stăpânire pe arenă, se certau pentru orice și se loveau cu pernițele spectatorilor.

Alban coborî. Află că multe persoane l-au căutat. Apoi acestea și-au cerut scuze și au plecat la inaugurarea unei *feria*. Un trolu ridică un cal mort, așezându-l pe o căruță. Căruța ieși din arenă în timp ce ultimii spectatori întârziați, soldați și mai ales copii, îi luau urma, fără grabă, de parcă ar fi fost un dric. Nici măcar asta nu trebuia să pierzi din sărbătoare.

Apoi avu un șoc. Nu se gândise să-l revadă! Și era întins pe jos, din nou, trupul sacrificat; avea burta trandafirie, cu o tentă proaspătă și fragedă; mai tremura puțin ca o gelatină. I se creștase adânc grumazul; un om se căznea să lărgească mai mult creșătura cu piciorul. Alban se gândi la cuțitul taurobolic: acesta are în partea de jos un pinten ascuțit și nu poate prin urmare ieși fără să smulgă bucăți mari, iscând valuri de sânge. Două ajutoare întorceau leșul când pe o parte, când pe alta pentru a grăbi scurgerea sângelui care dispărea printr-un grătar săpat în piatră în care îl arunca jetul puternic al unei pompe. Și pietrișul pe care mergeau, ca să nu calce în balta de sânge, semăna cu grilaj din șipci pe care taurul este sugrumat în taurobol. Unul dintre ajutoare se întoarce; Alban îi zări chipul. Era chiar Jesús, micul senior, care avea un șorț de abator, brațele lui goale și roiau de sânge până la coate. În vremuri îndepărtate, generalii învingători, întorcându-se la Roma,

aveau trupul vopsit în roșu de culoarea sângelui. Nu își arătau ei puterea sub forma fiarelor sălbatice înhămate la carul lor? Ucigașii de tauri nu își manifestă la fel puterea îmblânzind asemenea fiare?

Ecarisorii lucrau cu o precizie uluitoare. Alban era fascinat de operația care transforma corpul acela mare – cu numai un sfert de oră în urmă fusese instrumentul uciderii și al gloriei – într-un maldăr de carne supusă, trivială. Jesús ridică fără nici o jenă toporul deasupra capului, îndepărtă coarnele pe care Alban le puse sub braț, înfășurate într-un ziar, într-o zi le va dedica vreunui sfânt. Fură desprins capul și labele. Printr-o gaură făcută în pulpă, corpul inert fu umplut cu aer. Apoi îl ridicară, trăgându-l în sus de picioarele din spate cu ajutorul unui trolu, și-l jupuiră degrabă. Luptătorul fu transformat într-un soi de iepuroi alb cu reflexe albastrui în nuanțe sidefii. Un câine lingeă bălțile de sânge: avea limba ușoară și părea neliniștit de parcă niște persoane bine-crescute i-ar fi spus că nu se face așa ceva. „Ce sărbătoare pentru Galgo, se gândea Alban, dacă ar fi aici!” Niște copii de-o șchioapă cu priviri de înger se strecurau printre puținii spectatori ca să iasă în față, să se lipească în jurul sângelui precum muștele atrase de o rană. O fetișcană atinse cu vârful degetului o copită; pe urmă, îl aduse aproape pe fratele ei mai mic ca să atingă și el copita. Cruzimea este pesemne păcatul îngerilor, așa cum s-a descris. La urma urmei, nu există cruzime într-o scenă de măcelărie.

Biserica unde creștinii își venerază zeul domina acest spectacol, cu impresionanta sa clădire, înaltă și plină de binecuvântări. Divinitatea sângelui fumega asemenea căldurii.

Puștii vorbeau despre coridă. Cum unul pomenise despre rana lui Alcaraz:

– Bine i-a făcut! replică altul. Nici nu știe să dea drumul taurului.

Atunci, Alban, care nu-l îndrăgea pe Alcaraz, deși îl admira, ceea ce este de-ajuns, izbucni:

– Nu ți-e rușine, porc mic ce ești! „*Bine i-a făcut!*” Aș da orice ca să fii și tu rănit!

Jesús despică burta taurului, de sus și până jos, cu o lovitură dibace de satâr. Ceilalți își înfundau mâinile, scoteau măruntaiele și organele în culori deschise, trandafirii, albastre, verzi, irizate ca un balon de săpun; te duceau cu gândul la o livadă. Alban încercă o emoție religioasă. Măruntaiele fatidice! Ce s-ar fi putut desluși în ele? Sacrificiul fusese primit? Sau, într-o fisură a ficatului, se ghicea Jesús mort pe masa de operație, gol până la brâu, arătând un piept demn de Patrocle și o rană luminoasă ca un zâmbet?

Dar nu este oare o prefigurare singulară că Jesús, în noaptea sfântă, îi apăruse cu gluga de penitent simulând boneta ascuțită a haruspiciilor? Sau poate, mai bine chiar, tiara pe care o poartă Mithra în basorelieful lui Antiohus. Iar roba roșie de penitent amintea de tunica roșie a lui Mithra. Jesús purta numele unui zeu multă vreme confundat cu Mithra. Deodată, într-o tresărire care împletea simpatia, dorința de a recompensa vitejia lui Jesús și sentimentul obscur al unei jertfe rituale, Alban hotărî să i-l dea pe Galgo. Era darul unui animal – iepure, cocoș, panteră îmblânzită – pe care și-l făceau unul altuia tinerii în Grecia de odinioară. Mai înseamnă să dăruiești câinele, tovarășul lui Mithra, unei ființe care putea sugera, prin câteva trăsături, o asemănare cu tânărul zeu. Și, apoi, ce bucurie pe Galgo să vină în fiecare săptămână la abator!

Acum se tăiau pulpele taurului, ca în Homer. O mașină veni să încarce măruntaiele, iar când aceasta ieși, se închise poarta dublă a țarcului. Cultul se terminase.

Jesús își trase sufletul pentru un moment. Unul dintre puștani îi puse o țigară în gură, fiindcă Jesús nu putea să o ia singur din pricina mâinilor mânjite de sânge. Soarele scăpătase, iar tenul solar al lui Jesús își recăpăta întreaga valoare devenind una din luminile zilei.

– Să trăiască mama dumneavoastră, *mosito!* îi spuse Alban. Dumneavoastră ucideți ca un înger. (În timpul transei taurine, Alban îl tutuise, dar acum i se adresa cu „dumneavoastră“).

– Știți că de la corida organizată de duce, mi-a părut rău că n-am deschis capa când erați călcat în picioare de acest negru? V-ați fi putut găsi moartea.

– Taurii lovesc cu coarnele, iar Dumnezeu le împarte loviturile, spuse băiatul pe un ton grav. De altfel, când mori nu te mai ca... e mult mai bine.

– Vă întoarceți acum la Sevilla?

– Când se va termina totul.

– Trebuie să vă vorbesc. Ne vom întoarce împreună, dar așteptați. Intru o clipă alături.

– Dumnezeu, săracul! Nu trebuie să-l părăsești. Alban se îndreptă spre biserică: „E același lucru, își zice el, să i-l dau pe Galgo înseamnă să tai din programul meu cincisprezece zile de vacanță pe care le puteam plăti doar vânzând câinele. Când se vor termina coridele de *feria*, va trebui să revin oprindu-mă numai în Camargo pentru 20 aprilie“. Dar lui Alban îi place să fie măreț. Ca să nu mai spunem că absurditatea actului său îl cheamă ca un abis.

Alban intră în biserică, îi mulțumi lui Dumnezeu că i-a permis să trăiască această zi mare alături de cineva pentru care nutrește simpatie.

EPILOG

În prundișul pustiu se izbeau, mereu în același loc, valurile marelui fluviu, fără izvor și fără gură de vărsare, marea greacă și romană, marea iberică și sarazină. Cerul era un vis suspendat. Soarele care se afunda, desenând la orizont o formă ca un coif, întindea un pod de focuri mișcătoare, o cale de aur până la prundișul unde doi oameni rămâneau nemișcați de parcă se opriseră la intrarea pe acel drum. Erau două personaje solare, un mare preot și un neofit, călare pe caii lor albi.

– N-am avea decât să mergem drept înainte, zise cel mai în vârstă dintre călăreți, ca să ajungem la soare...

– De-am putea să intrăm acolo într-o zi, spuse cel mai tânăr. Fie ca un vultur să ne ducă acolo, printre zeei îmblânzitori de fiare!

Întorcând spre soare calul său de lumină, marele preot îl struni să se cabreze pentru a saluta asfințitul.

Reveniră spre casa albă în întregime lipită de o cabană din trestie. Era cu fața la soare și marca pe zidul său ora oamenilor. Pe acel zid puteai citi cuvântul care cere și acceptă *Que Deus renda la terra als sieus fizels amans*.¹ Căci cei doi duhovnici solari erau totuși creștini practicanți, în mod loial aparținând religiei noi. Marele preot era stareț al confreriei provensale Saint-Georges, așa cum cel mai tânăr avea să fie călugăr în confreria catalană Notre-Dame de Montserrat.

Animalele sfinte, plescăindu-și copitele în pământul cleios, se întorceau pentru odihna nopții. Ca și aceea a cailor, rasa lor era perfect pură. Ele erau în întregime negre, iar coarnele lor

¹ „Căci Dumnezeu îi încredințează pământului pe cei credincioși“ – cântec de pe vremea Cruciadelor, sec. al XIII-lea

în totalitate albe. Coarnele lor, asemenea unor seceri sclipitoare, nu erau întoarse spre pământ, ci spre cer. Pe ele, de asemenea, religia nouă le adoptase: de mai multe ori pe an, în piața satului preotul le binecuvânta, le exorciza poate.

Marele preot, sprijinindu-se pe tridentul său, coborî de pe calul care avea un bot albăstriu. Cel mai tânăr descălecă de pe calul său care avea copite trandafirii și transparente.

Scoaseră harnașamentele, pintenii cu grile aidoma aceloră din turnirele secolului al XV-lea și caii porniră la întâmplare, goi ca niște animale primitive, ca și acestea neavând nici măcar potcoave. Moștenitori siguri ai rasei cavernelor, tropăiau spre apusul sângieriu, cu crupele lor lăsate, cu gâturile lor de capre, cu capetele lor enorme și sus ridicate, cu coamele și cozile lor lungi în vânt. De jur împrejur, Camargue stingeă această roșeață ofilită. Iazul verzui prindea pete trandafirii. O spumă tremura pe malurile sale.

În pragul casei palide, monștrii veneau să se adape din pâriășe. Neavând ce face, sătui de florile albastre, ei se jucau înfruntându-se. Își frecau umărul drept, apoi pe cel stâng de trunchiurile de tamarin. Cum nu erau decât câțiva arbori, ceilalți, în spate, își așteptau rândul și toți mugeau, căci era ora mugetelor.

Marele preot îl arătă pe unul dintre ei cu mâna:

– Este Banditul. El l-a ucis pe Prouvenco, tovarășul său, pentru o vacă.

Îl arătă pe un altul:

– Condoulié, care l-a ucis și el pe Prouvenco.

Îl arătă pe un altul:

– Bouquet, care l-a rănit pe Laplanche, cel care poartă cocardele.

Și blânzii ucigași recunoșteau vocea stăpânului; la auzul numelui său, fiecare îi răspundea printr-un muget.

Cerul întreg se făcu o boltă mare, trandafirie. Un stol de păsări flamingo trecu spre lazurile Imperiale. Dar, dinspre Saintes-Maries, un călăreț se apropia, și pasul calului său avea freamătul unui vâl.

El mână calul spre mijlocul cirezii care se deschise în fața lui și marele preot zâmbi la această bravadă de tinerețe. Călărețul era un băiat mai mare decât cel mai tânăr dintre cei doi, căci el părea că are douăzeci de ani. Avea un aer de parcă ar fi fost adus de un val, ochii plini de reflexul lagunei materne. Un șir de țânțari îl urma, roindu-i în jurul feței. Stătea aproape în picioare în șa. Cum trecuse peste apele stătute, pieptul calului era acoperit de o spumă verde aidoma celei pe care o păstrează carenele navelor pe plajă. Sosind, el făcu să se ridice calul – era o iapă tânără – ca să impresioneze. Descălecă, lăsându-și iapa să plece. O clipă, aceasta rămase nemișcată, cu aburi ieșindu-i din trup, și emoționantă precum o mică dansatoare la sfârșitul dansului, febrilă ca pământul care a hrănit-o. Pe urmă, veni să îl adulmece pe marele preot care era stăpânul ei și pe care îl iubea.

– Marchize, zise călărețul înroșindu-se ca un tăciune peste care sufli, căci avea un suflet de porumbiță și-i era mereu teamă că spune lucruri prostești, taurii dumneavoastră sunt într-adevăr copiii Soarelui. De la răsărit până când apune soarele, pe măsură ce înaintează pascănd, ei descriu în fiecare zi aceeași orbită. De departe, eu știam cât este ceasul uitându-mă după ei.

– Eu, zise cel mai tânăr, crezusem că sunt fiii mareelor. Prima dată când am venit aici, mergeam repede simțindu-i, în mișcarea lor rapidă, că vin în urma mea precum fluxul apei. Și mă gândeam că, dacă aș fi dormit în stepă, în timp ce ei erau încă foarte departe, m-aș fi trezit sub copitele lor...

– Focul și Apa... murmură marele preot, cu venerație. Fiecare dintre voi doi a spus bine: ei sunt fiii Soarelui și ai mareelor.

Spre deosebire de cirezile andaluze care nu cunosc țarcul decât atunci când mor, de bătrânețe, animalele se strângeau pentru a intra în țarcul lor, împrejmuit de crengi pe care le înroșea apusul soarelui. Dar, ca și în Andaluzia taurii erau aceia care, mai înțelepți, mai puternici, intrau cei dintâi, cuminți. Și ca acolo, după ei, vacile se foiau și se înghesuiau, la fel de copilăroase ca și vițeei. Departe, în întinderea câmpiei, caii galopau,

desplețiți ca niște fecioare nebune și urmăriți de oamenii călare. Cele două rase cerești! Caii care trag carul Soarelui, taurii care îl trag pe acela al Lunii.

Oamenii reveniră în fermă. Pe pereți erau atârnate o muleță și o spadă, portrete de cai și de tauri, portrete cu dedicații ale prietenilor marelui preot, indienii, frații săi cu pieile roșii, cum îi numea el, descendenți ai Soarelui al cărui cult el îl păstra. În mijlocul lucrurilor, câteva mobile din secolul al XVIII-lea luate de la palatul marelui preot, la Avignon. Într-un colț, puști încărcate.

Împărtășiră agapa, servindu-se ei înșiși, ca în cina mistică a taurobolaților și a mithriaților. Sparseră lemn de mentă, în prag, ca să parfumeze ceaiul. În imensul șemineu încoronat de un șir de ardei roșii, suflară în focul viu cu o trestie găurită. Prin ușa deschisă, se vedea noaptea care cobora lin. Prin ușa deschisă, se auzea zgomotul etern al valurilor.

Pentru cei șaptesprezece ani împliniți în acea noapte, marele preot îi dăruie celui mai tânăr două monede. Una era o veche monedă grecească de la Crannon: pe față avea un cap de taur, pe revers avea un cap de cal cu un trident. Cealaltă era o drahmă de la Feres: pe față era înfățișat eroul Thessalos luând un taur de coarne și doborându-l, pe dos, un cal mic cu capul puternic, în galop și trăgând la jug. Esența zonei Camargue în aceste mici piese din Thesalia.

Când ieșiră, cu imensele lor mantii pastorale, ai fi zis că erau ciobanii astrelor. Toată noaptea era acolo, vegheată de lumi.

Se opriră în fața țarcului sacru unde dormeau animalele, culcate sau în picioare, taurii în fund, la locul cel mai bun, vacile în față, pe unde puteau, și fiecare la locul său obișnuit.

– Tauri..., murmură cel mai tânăr, și singur acest cuvânt, pentru că trecuse pe buzele lui, lăsase acolo un surâs, surâsul lui de copil, care iradie, îi invadează chipul, rămase așezat acolo.

Mai întâi, în spatele gardului-viu, fără să le vezi, ghiceai zgomotele slabe: unul care linge, altul care urina, unul care făcea un pas, altul care tușea cu un sunet de pasăre de baltă, gălgăitul moale al unei baligi care cădea. Apoi, ei apărură, foarte

aproape, la îndemână, și unii, treziți de oameni, întorceau spre ei frunțile lor plictisite.

Coarnele albe ieșeau din masa neagră, ca niște lănci într-o ceată de călăreți. Un liliac, atras de animale, zbura în cerc în ȋarcul asemănător unui circ.

În seara aceea nu era lună. Dar deseori, luna se ridica fix deasupra ȋarcului, părea enormă, așezată pe capul vreunei bovine, încastrată între două coarne ca în statuile zeului-bou Apis. Era luna lui Artemis, care emigrase în Taurida călare pe un taur, și în care închinătorii lui Mithra vedeau carul tras de tauri albi... Artemis, zeița intactă, cea dură și proaspătă, căreia îi plac mlaștinile, animalele feroce, sângele tinerilor băieți flagelați, zeiță a animalelor nebune, zeiță a iubirii dintre oameni și animale, patroana localității Saintes-Maries, așa cum era ea patroana Massiliei, căreia i se spune Marsilia, a localității Antipolis, căreia i se spune Antibes, a lui Arelate, numită Arles, a lui Nemausus, numită Nîmes, a întreg golfului Lion unde fusese adusă de către foceni, și unde bisericile lui Hristos se ridicaseră pe templele ei, construite chiar cu pietrele acestora, ca și cum ea nu își ceda locul decât pentru a rămâne tot acolo.

Cei trei oameni se îndreptau către mare. Nu exista decât o mică lagună între ea și marele iaz, pe care o ghiceai după două lungi cărări sclipitoare, asemănătoare șinelor de cale ferată, pe suprafața ei inertă. Părea că nivelul mării era mai ridicat decât cel al mlaștinii și că ar fi fost de-ajuns ca această lagună să se întindă pentru a acoperi aceste ȋărmuri abandonate. Un pic de lumină mai trena acolo încă, în partea unde soarele apune și de unde venise poporul gitan.

Înaintară pe nisipul negricios, umed, care le absorbea mersul, plin de striuri ale deșertului modelate de vânt. Din loc în loc, creștea câte o plantă părăsită, albită de sare. Un pește mort strălucea ca un pumnal, ca pumnalul pe care-l lăsase să scape strămoșul marelui preot când l-a ucis pe Giuliano de Medici.

Se distingeau urmele picioarelor ude. Și cel mai tânăr se întreba. „Aș ști oare să le recunosc, dacă ar fi picioarele celor pe care îi iubesc?”

O barcă se odihnea pe uscat, având în ea un paznic, cu un felinar străjuit de gratii. Lângă ea era pusă la uscat o plasă de pescar plină de solzi de pește care păreau stele.

Era barca celui mai tânăr, mereu acolo, așteptând, barca-leagăn, așa cum spunea el. Un cap de taur, sculptat în lemn, era fixat pe prora ei. El dăduse, pentru a fi pusă acolo, o pereche de coarne de taur andaluz. Dar, paznicul, mâhnit în inima lui de această insultă adusă divinității locale, îi pusese pe cap două coarne din Camargue, mai înalte și mai subțiri decât acelea ale andaluzului. Și cioplise o ureche după simbolul care distinge taurii marelui preot. Pe unul dintre coarne, el desenase o Sirenă, cu cuțitul său. Pe celălalt, desenase o Himeră.

Cinci sute de ani înainte de Iisus Hristos, un vas focean, numit *Taurophore*, pentru că emblema lui era un cap de taur, fusese aruncată de flotă și se scufundase lângă Kitharista, localitate numită astăzi La Ciotat. Iar navigatorii întemeiaseră un oraș pe care îl numiseră Taurois, din care se mai văd azi câteva vestigii. Barca-leagăn, ca o amintire, purta numele *Taurophore*.

O împinseră în mare. Paznicul și băiatul cu ochii de lagună luară vâslele. Haina paznicului era cârpită peste tot, din cauza coarnelor de tauri pe care le primise. Și în rasa celui născut la Saintes curgea vechiul sânge de țigan: fața sa era galbenă cu pomeții ieșiți; nasul său era precum ciocul unei păsări de pradă.

Marea se unduia precum un cal sau precum o femeie, înflorită toată de sîdef și de opal. Mici valuri veneau unele după altele ca niște câini. Lumina felinarului își răspândea reflexele în apă, sora ei, ca un gest de drăgălășenie. Cel mai tânăr se întinse la prora și-și lăsă mâna să se ude, pentru a aparține astfel sufletului lumii. În fundul bărcii erau o insectă, puțin nisip de pe mal, iar pe flotorul de plută o creangă de cătină încă tânără, ca și cum pământul ar fi dat ostatici apei.

Farurile de la Beauduc și de la Faraman se aprindeau și se stingeau, în ritmul unei pleoape care se luptă cu somnul. Erau acolo luminile care semnalau ținuturile lui Artemis, una albă și cealaltă roșie, una de puritate și alta de sânge. Erau și la eclipsă, ca și la glorie.

Această puritate și acest sânge făcură să se nască un regret în sufletul celui tânăr.

– Măine, zise el, voi închina Soarelui și Sfintelor, în biserica lor, cărora le voi dăruia, coarnele Îngerului meu cel Rău. Dar ar fi trebuit să le las afară în această noapte, pentru ca, nemaifiind hrănite cu sânge, să fie hrănite cu rouă.

Toți patru, la evocarea bisericii Sfintelor, avuseseră în minte bătrâna fortăreață, Sfânt al Sfintelor al religiei taurine în Franța. Înainte de a fi dedicate lui Hristos, ele fuseseră închinăte Soarelui, prietenul lui Mithra, apoi lui Mithra însuși, tauroctonul, apoi Cybelei, divinitate a taurobolului. În mijlocul naosului țâșnea încă sursa mithriacă, ca în primul sălaș consacrat lui Mithra de către Zoroastru, „plini de flori și stropit de un izvor“. În fostul mithreum devenit cripta sa se înălța un altar taurobolic care ținea chivotul cu osemintele sfintei Sara Egipteanca, servitoarea celor două Marii și patroana poporului gitan. Și în fiecare an, veniți de pretutindeni, purtați de un suflu, țișanii prietenii cailor (despre care marele preot credea că sunt, alături de egipteni, baști și indienii piei-roșii, descendenții locuitorilor Atlantidei) se adunau în criptă pentru a împlini acolo ritualurile misterioase ale apei și ale focului și pentru a adora acolo, odată cu Sfânta creștină, focul, Focul mascul, pe altarul taurului care este semnul său.

Toți patru îl văzuseră în minte, și cel mai tânăr gândea: „În această biserică vor fi celebrate nunta mea fericită cu o fată a taurilor, căci au mare putere asupra inimii mele, chiar și Soledad este deja iertată; ar însemna că îi dau prea multă importanță dacă aş fi mult timp supărat pe ea. (O să-i trimitem poate chiar o carte poștală.) Iar cu prilejul nunții mele, eu voi da o mare coridă în care voi ucide, așa cum Carol Quintul a ucis tauri

pentru a sărbători nașterea fiului său mai mare, așa cum Cesare Borgia, cardinalul, a ucis tauri la căsătoria Lucreției. Și va trebui să arunc lumii mulți tauri mici, dacă vrea Dumnezeu, și cu ajutorul astrelor. Căci există atâtea prenume pe care le iubesc și pe care voi avea bucuria să le pronunț!“

– Înaintea numelui său actual, zise marele preot, coborând vocea, satul Saintes se numea Ratis, de la un cuvânt țigănesc care înseamnă: ieșit din sânge...

Nu mai zise mai multe, căci nu avea în fața lui decât niște copii, care nu puteau să ajungă încă până la capătul inițierii. Dar era un fost italic, posedat în întregime de semne, și el știa multe lucruri.

„Ieșit din sânge!“ repeta cel mai tânăr, tremurând de religiozitate. Tot cultul taurin – Mithra, taurobolul, corida – nu era el oare întemeiat pe bunul „ieșit din sânge“? Iar el, el făcea șaptesprezece ani chiar în acea noapte, nu ieșise el din sângele mamei lui, și în acest sânge, pentru ca destinul său să-i fie prin asta hotărât?

Își ridică ochii spre cer. În acea noapte de 21 aprilie, aniversarea nașterii sale, aniversarea nașterii lumii, Soarele intra în semnul zodiacal al Taurului. Foarte palid, la orizont, dincolo de Calea Lactee care părea un franjur de spumă lăsat acolo de valurile nopții, lucea botul Taurului divin. Nu se vedeau nici grupul Pleiadelor, care scânteiază pe umărul său, nici cel al Hiadelor, care sclipește pe fruntea lui. Dar ochiul său apărea încă în magnifica stea Aldebaran, aproape gata să dispară, roșie ca ochiul condorului. Tăcerea acestor spații infinite îl liniști pe cel tânăr. Este sigur de prietenia planetelor, el care se află laolaltă și cu monștrii. Și, pe de altă parte, dacă natura ar fi indiferentă! Ce nevoie avem noi de o altă iubire decât aceea pe care o oferim.

Marele preot îi arată steaua albă care reprezintă inima Leului.

– V-ați născut sub Basilicos. Această stea prezidează nașterea regilor, zise Geminus...

Cel mai tânăr lăsă capul în jos și salută steaua sa. Îl salută și pe Bouvier, deasupra lui Arcturus de aur, care se află la douăzeci și cinci de ani-lumină.

Dar paznicul:

– Atenție la semafor!

Acum doar zece ani, un semafor se ridica aici pe pământ. Ruinele lui erau acum în plină mare. Marea dură lua cu ea nisipurile de pe mal, câștigând mereu, schimbând mereu forma litoralului, care se transforma ca un trup și ca un suflet. La Saintes, ea intrase în sat, fără digul pe care deja îl sărea, în orele de furie. Ar sfârși poate prin a lua satul cu ea, așa cum luase Anatilia, marele sat camarghez, acolo, dincolo de curentul mort al Ronului. Apa, pătrunzând în templul solar al lui Ratis, și-ar celebra cea de-a doua victorie asupra fratelui său, Focul.

– Marchize, zise băiatul cu ochii de lagună, inspirat de tinerețea sa, spuneți-ne poemul dumneavoastră: *Taurul*.

– Vere, îl rugă cel mai tânăr, da, spuneți-ne acest poem, pe lângă capul Taurophonului meu, pe aceste ape unde Mithra, adus de către pirați, ajunsese în lumea romană și unde taurii dumneavoastră și-au pus de atâtea ori reflexele lor scăldându-se, sub acest cer unde Taurul, în această seară, începe să poarte Soarele și în această noapte în care eu sunt născut. Este un poem care trebuie spus cu gustul sării pe buze.

– Știți, spuse băiatul cu ochi de lagună, ridicând vâslele pentru a se apleca spre cel mai tânăr, în mod misterios, știți că, pe altarul taurobolic de la Tain, o inscripție menționează că acest taurobol a început pe 21 aprilie?

– Era ziua inițierii în misterele lui Mithra. Da, totul concurează la a face din această dată vârful anului taurin... Bunul meu văr, spuneți-ne imnul în această noapte fatidică.

Marele preot își curăța hainele. Imnul, nu și-l mai amintea bine... În realitate, îi era frică să caute aplauzele. Acest împlânzitor de animale sălbatice avea timiditatea oamenilor liberi. El era perfect pur. Dar cel mai tânăr devenea nerăbdător.

– Vere, dacă ne refuzați este o mare lipsă de curtoazie. Delicatețea voastră vă orbește asupra a ceea ce reprezintă adevăratul bine. Și totuși mi l-ați promis, acest cânt, la Arles, orașul nobil, în noaptea în care am prins de frâu calul vostru hrănit cu trestie, sub palatul de la Podestat, printre călăreții imberbi. Și dumneavoastră îmi spuneți: „În acest palat era închis un leu ce rage“. Și eu v-am răspuns: „În seara aceasta, strigă mai tare în inima mea foamea pentru poezia dumneavoastră“. Și îmi spuneți: „Vere, vi-l voi spune, acest poem, nu la Arles, orașul nobil, ci într-o singurătate pură“. Vă amintiți de asta, vere? Caii voștri tropăiau pe pavajul șters, roua de pe frunze se cristaliza pe fierul tridentului vostru, piatra și luna se luau la întrecere luminând deasupra căii romane, și amândoi, în minte, ridicărăm Cupa Sfântă pentru a bea din ea vinul de rămas-bun. Vă amintiți? Și acum, ne lipsiți de ceea ce ar fi pentru noi o mare amintire, și mă stârniți, în inima mea, împotriva dumneavoastră.

– Vere, zise marele preot, iertați-mă dacă v-am supărat. Nu vreau să fiu lipsit de curtoazie față de dumneavoastră. Vă voi recita deci, acest poem, dacă îmi spuneți că așa este bine.

Atunci ei lăsară capul în jos, plini de bucurie, ca un pelerin care după o lungă zi este primit de un oaspete binevoitor, căci aveau nevoie de poemul lui ca de o pâine sau ca de un pat.

Și vocea se înălță, în provensală, melodioasă, amestecându-se cu foșnetul mării. Ea evocă noaptea pe pământul din Camargue, când, una după alta, toate întunecimile se stinseră. La această oră, înspre Iscles, la țărmul bălților...

*Dou païs ounte ges de clavo
D'ome ni de chivau s'enclavo,
Dóu desert imourous d'abisme e de rousèu
De fangas e de boutarèu,
Sort un bióu fabulous, hourlant dins l'aigo blavo
Tout negre sus l'encrour dóu cèu*

E, reniflant l'oudour marino,

Lou moustre banu s'acamino.

Li gardian que, de niue, van en curso, l'an vist,

Oumbro liuencho que li seguis.

Alor, un refoulèri aganto la bouvino,

Et tout s'enauro, et tout fugis.¹

Vântul nebuniei bestiale îi înconvoie pe cei doi tineri, ca odinioară în grota de la Corybante, când se apropiau căsătoriile adânci. Ah, se gândea cel mai tânăr, de ce nu-l am cu mine pe câinele meu cu dinții tineri, ca să-i fac un căpăstru din brațele mele! Cu mâinile pe o brută și cu ochii spre cer...

Mâinile lui, ușor delirante, apucau din aer hățurile animalului nobil, așa cum prind talia unei femei, alunecând pe sub solduri, unde pielea este cea mai dulce, modelând botul de știucă, coapsa îndesată de mușchi, toată slăbiciunea înfrigurată pregătită pentru rapt. Și credea că simte pe chipul lui mirosul de mare al gurii virginale.

Și vocea bardului continua, ieșind de pe buzele lui sărate. Într-o seară, el îl văzuse, pe Taurul-fantomă, pe "sfînxul viu" cu ochii verzui, la douăzeci de pași în fața calului său, iar luna era o minge de sânge. Voise să pornească după el cu tridentul, ca să afle în fine dacă era umbră sau carne, dar Taurul mugise, iar mugetele lui se făceau înțelese ca niște cuvinte, în timp ce bardul începea să tremure.

Siéu lou Biòu que, despièi l'Asio

Jusqu'î séuvo de Ligurio,

A regna pèr la Gau, pèr l'Art e pèr lou Sang

Subre li pople mieteran.

¹ Din ținutul unde nu găsești urmă – nici de om, nici de cal, din deșertul umed, de prăpăstii și de stuf, al turbăriilor și desișurilor – iese un taur fabulos, pe de-a-ntregul negru sub cerul înnegurat – merge prin apa alburie. Și monstrul cu coarne pășește adulmecând mirosul mării. Paznicii de noapte, care vor organiza coridele, l-au văzut – umbră lunguiață în urma lor. Atunci nebunia pune stăpânire pe tauri, și totul e cuprins de nebunie.

Moun image adournè li tèmple d'Assirio.

Ai douna ma forço i Rouman.

Siéu Apis, siéu lou Minoutaure.

Siéu e' Alen que res pôu enclaure,

Iéu dins vòsti chivau qu'ame d'èstre embarra,

L'Alen que lou Creaire a tra

Pèr que la Formo visque, Ai treva li Centaure,

E fuguère lou diéu Mitra.¹

În față, taurul de la prora, despicător de cețuri, se ridică și cobora greoi în funcție de furtună, asemenea unui cal care trece peste un obstacol, cu botul dezgustător de spumă, ca de aceste bale pe care frații săi, în timpul paselor, ți le aruncă pe mână.

Nu era oare chiar el cel care vorbea prin vocea preotului său, identificat cu el ca în anticele mistere? El însuși care își afirma misiunea, care își spunea povestea de-a lungul secolelor, pe acest pământ d'Oc unde, încă din vremurile cele mai străvechi, omul îl adorase și persecutase? El îi cunoscuse pe Protis, și pe Sara preoteasa sa, și pe regele Salyilor. Își împrăștiase sângele din abundență pentru ca să prindă sămânță pe aceste țărături ale mării ilustre.

Dar unde erau aceste lucruri îndepărtate? Oameni noi veniseră, care voiau să defrișeze pământurile virgine, să construiască pe câmpia iubită și pustiită.

Mounte soun li séuvo, abritouso

Contro li reguignado aurouso?

Li séuvo immènso ounte, l'ivèr, nous escoudian,

¹ Eu sunt Taurul care, din Asia până în pădurile Liguriei, a domnit prin Bucurie, prin Artă și prin sânge asupra popoarelor mediteraneene. – Imaginea mea a împodobit furtunile Asiriei. Le-am dat forța mea romanilor. Eu sunt Apis, eu sunt Minotaurul, eu sunt suflul pe care nimeni nu poate să-l închidă, eu căruia îi place să fie închis în cercul cailor voștri, Suflul pe care Creatorul l-a răspândit pentru ca Forma să trăiască. I-am cunoscut pe Centauri, și eu am fost zeul Mithra.

*Sèns vèire meme de gardian,
Nôsti séuvo invioulado, e tèbo, e silencioso,
Ounte mourian e reneissian?*¹

Mitul zeului mort și reînviat s-a plimbat pe aceste ape unde, în timpuri străvechi, că marele Pan murise vestea ar fi fost strigată. Dar el – însuși Taurul dionisiac, acela care, pe monedele din Marsilia –, lovește pământul cu coarnele pentru a-l face să înflorească, nu era oare marele Pan reînviat? Vocea lui, pătrunsă de forță, prezicea acum ruina celor care voiau să aducă false bunuri, să înlocuiască antica lege cu iluziile unei „civilizații” de-a-ndăratelea, care nu e făcută decât din materie, luând din suflet, fără ca măcar să-i aducă fericirea. Și ea, Anatilia, crezuse că îndeplinește minuni cu negustorii săi și cu portul său. Pose-dată de spiritul câștigului, ea abandonase cultul Taurului. Dar el, chemând Apa în ajutorul lui, o aruncase în prăpastie.

Focul în felinar îl lumina cu licăriri roșii pe bard și chipul lui de indian. Apa își puna în foc unduirea, în semn de drăgălășenie. Bardul părea o căpetenie în mantia lui mare de război, veghind asupra flăcării căminului, o încarnare a tuturor popoarelor care luptă pentru a menține intact patrimoniul și libertățile rasei. Când pronunță numele lui Anatilia, ochiul său, lansând o săgeată, se întoarse spre ținutul paludian, spre locul numit „Gaura de Aur” pentru că se adunau acolo monede ale orașului înghițit. Iar oamenii tineri, din instinct, priviră apa cu pupilele dilatate, ca și cum toate aceste fluorescențe, toate aceste lumini, care se aprindeau și se stingeau ca un decor electric ale cărui întrerupătoare ne-am amuza să le învârtim, erau reflexe de aur scufundat.

Și ei crezură că zăresc sub ape cetatea dură, delicioasă și putredă, precum ceva albicios în regnul valurilor.

¹ Unde sunt pădurile ce ne adăpostesc de violența aurului? Pădurile nesfârșite în sânul cărora ne ascundeam iarna – fără ca paznicii să ne poată vedea, pădurile noastre virgine, tăcute și blânde – acolo unde murim și acolo unde renaștem?

O ultimă dată, înainte de a da drumul invocației finale, Taurul evocă dogma esențială a cultului său:

*Gardian, regardo l'espandido
De la Creacioun, infinido:
Pertout, veiras que nais l'armounio d'un tuert,
Regardo dins lou céu dubert:
Fau de sang e la mort pèr coungreia la vido.
Lou Creatour meme a souffert.¹*

O ultimă dată, el proclamă persistența divinității sale, a sa, Pan, Taurul universal, purtând pe coarnele sale Sirena și Himera.

*Vuei, ai pèr tèmple ti grand cièri
Ounte lou mounde crido i fèrri.
I santo, au mes de mai' coume i'a tres milo an,
Scampe lou pople gitan.
E – pèr trone elo aguènt moun autar (o mistèri)-
Sara viho enca lou fiò sant.²*

El făcu o pauză înaintea invocației finale. Barca părea că se afundă sub greutatea ei tot mai încărcată de visuri, tot mai încărcată de toate mirajele care se înălțau din acești oameni ca din insula lor înfierbântată. Un pic de spumă sărea în ea, precum o pasăre căzută, îmbătată de cântec. În larg, saltul unui delfin dădea naștere unui mic val.

Vraja se răspândea asupra câmpiei lichide. Păsări fermecate se odihneau pe valul care le legăna –, cu aripile ridicate –,

¹ Paznice, privește desfășurarea Creației infinite: Pretutindeni tu vei vedea că dintr-un șoc se naște armonia. Privește spre cerul deschis: E nevoie de sânge și de moarte pentru a da naștere vieții. Însuși Creatorul a suferit.

² Astăzi, am drept templu marile tale arene, unde mulțimea cheamă tridentul. La Saintes-Maries, când vine luna mai, ca și acum trei mii de ani, eu adun poporul gitan. Și, altarul meu servindu-i de tron (o mister!), Sarah veghează mereu asupra focului sfânt.

apoi plonjau ca într-o vrajă. Pești zburau la suprafața mării, și treceau pe deasupra bărcii, și umbrele lor treceau pe sub ape. Iar jos, în fundul mării un popor de zâne și de zei, toată prada naufragiului de la Verrès, tresărea la reînvierea vechii lumi. Tresărea dincolo de ținutul d'Oc, fiecare oraș cu altarul lui taurobolic, fiecare oraș înconjurat de metereze ca o femeie în brațele stăpânului ei, toată regiunea Provence cu măslinii ei palizi, cu piatra ei palidă, cu fermele ei albe, cu praful ei alb, cu țiglele decolorate, cu toată această paloare străpunsă de vârfurile negre ale chiparoșilor, de-a lungul fluviului care are un țărm cu nume de regat și celălalt țărm cu nume de Imperiu.

Bardul, după ce se reculese, își înalță capul. Aerul natal veni să-i caute cuvintele pe buze.

*Raco d'O, tant que ta jouvenco
 Au Tau gardara sa cresenço,
 Léu proumete, sarai toun brèu e toun blouquie.
 M'encarnant dins ta fe, parié
 Coume fuguère Apis, pèr tu sarai Prouvènço,
 Sarai lou Pare e lou Senglié!*

*Siéu lou Biòu! Prouvènço abelano,
 Ai liga, mé lou fiéu d'Ariano,
 L'Ouriènt a toun astrado, Oumèro a toun Mistrau;
 E la coucardo d'ideau,
 L'Estello di Sèt Rai, l'ai aducho à Maiano,
 Pèr toun Pouèto, à moun frountau!¹*

¹ Rase din ținutul d'Oc, atâta timp cât oamenii tăi tineri își vor păstra credința în Taur, îți promit, îți voi fi talisman și scut. – Încarnându-mă în credința ta, la fel de adevărat cum am fost și Apis, voi fi Prouvenco al tău – voi fi Pare și mistrețul tău (Prouvenco, Le Pare și Mistrețul sunt cei trei tauri, zei ai ținutului d'Oc).

Sunt Taurul! Provence generoasă, am legat Orientul în destinul tău, cu firul Arianei, l-am legat pe Homer cu Mistral, și cocarda cu idealul, Steaua celor șapte Raze, am adus-o la Maillane, pentru Poetul tău, pe fruntea mea!

Marchizul de Baroncelli-Javon.

Vocea căzu, nu se mai înălță. Nimeni nu spuse un cuvânt. Dar un gât înăbușit își opri un hohot de plâns, în doi ochi urcă o apă amară care, de data aceasta, nu mai era pentru o cauză nedemnă, ca ieri, în fruntea cavalcadei, pe câmpia aromatelor. Vâslașii își abandonaseră vâslele. Marea tăcuse, pentru a asculta. În liniștea nopții, nu se mai auzea decât zgomotul hulei care se despărțea de etravă, în timp ce spiritul etern lua cu el barca prizonieră pe libertatea apelor.

Burgos, 1911.

Sevilla, 1925

Extrase din ziare (referitoare la Montherlant)

les de la coridele de la Bayonne. Voi face cu siguranță ceva mai târziu asupra acestui lucru. Este unul dintre lucrurile cele mai emoționante și mai minunate care există.

Scrisoarea lui H. M.
către J.-N. Faure-Biguet¹, 1909

La Burgos, într-o mică luptă cu tauri privată, un tânăr pasionat de cincisprezece ani, de la Paris, M. H. de M., și-a expedit cu superioritate adversarul, ceea ce i-a adus o ovație.

Ziarul Le Torero, de la Nîmes,
8 octombrie 1911

Pun ordine în niște însemnări pentru o mașinărie despre senzațiile tauromahice.

Scrisoarelui H. M. către J. -N. Faure-Biguet,
1912

Foarte viteaz a fost un tânăr pasionat de lupte cu tauri de la Paris. H. de M. Dând moartea cu stil și știință în materie, după frumoase pase cu muleta, unui tânăr taur, cu o bună estocadă în os și o excelentă lovitură de grație.

Ultimului taur al coridei, taurul negru și dificil, el îi pară picioarele cu lovituri de capotă grosolane. Cu instrumentele morții, el a toreat din aproape, dar nesigur, nervos, pierzând

¹ Citat în *Copilăria lui Montherlant*, de J. -N. Faure-Biguet (H. Lefevre, ed.)

*teren. Îl ucise cu două lovituri în spate, ieșind îmbrâncit, fără
consecințe dezagreabile. (Aplauze și fluierături)*

Focul, Aix-en-Provence, martie 1923.

*Lucrând taurul cu capa într-o crescătorie vecină cu
Albacete (Spania), M. H. de M. a primit în regiunea omopla-
ților o lovitură de coarne de șapte centimetri lungime, neatin-
gând decât mușchiul. El este îngrijit la Valencia.*

Les Journaux din 7 noiembrie 1925.

*Ce fericire, Albinele mele! Montherlant, acest afectat, toc-
mai a primit o lovitură de coarne în mijloc. Este exact ceea ce
îi doream. Brav taur, așa mai zic și eu!*

La Femme de France

(corespondență),

24 ianuarie 1926

OPERE XX

Încă din adolescență, Montherlant a fost fascinat de coride, pe care le-a descoperit în cursul unei vacanțe petrecute în Spania. El însuși a practicat tauromahia și a fost lovit de taur. După ce l-am întâlnit în *Visul*, îl redescoperim pe Alban de Bricoule în *Bestiarele*, operă care s-a născut din pasiunea autorului pentru coride și pentru Spania.

În coride, Montherlant nu vede doar încercarea tragică în care omul înfruntă moartea, ci o adevărată ceremonie, un sacrificiu sângeros moștenit din vechile religii.

editura rao

COMANDĂ CĂRȚI RAO PRIN SMS

Trimite un SMS

cu textul „RAO” la 1771

Detalii pe www.raobooks.com

SEPTEMBRIE 2010 – SEPTEMBRIE 2011